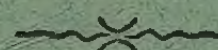
A KOLOZSVÁRI

UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1902/903. ISKOLAI ÉVRŐL.

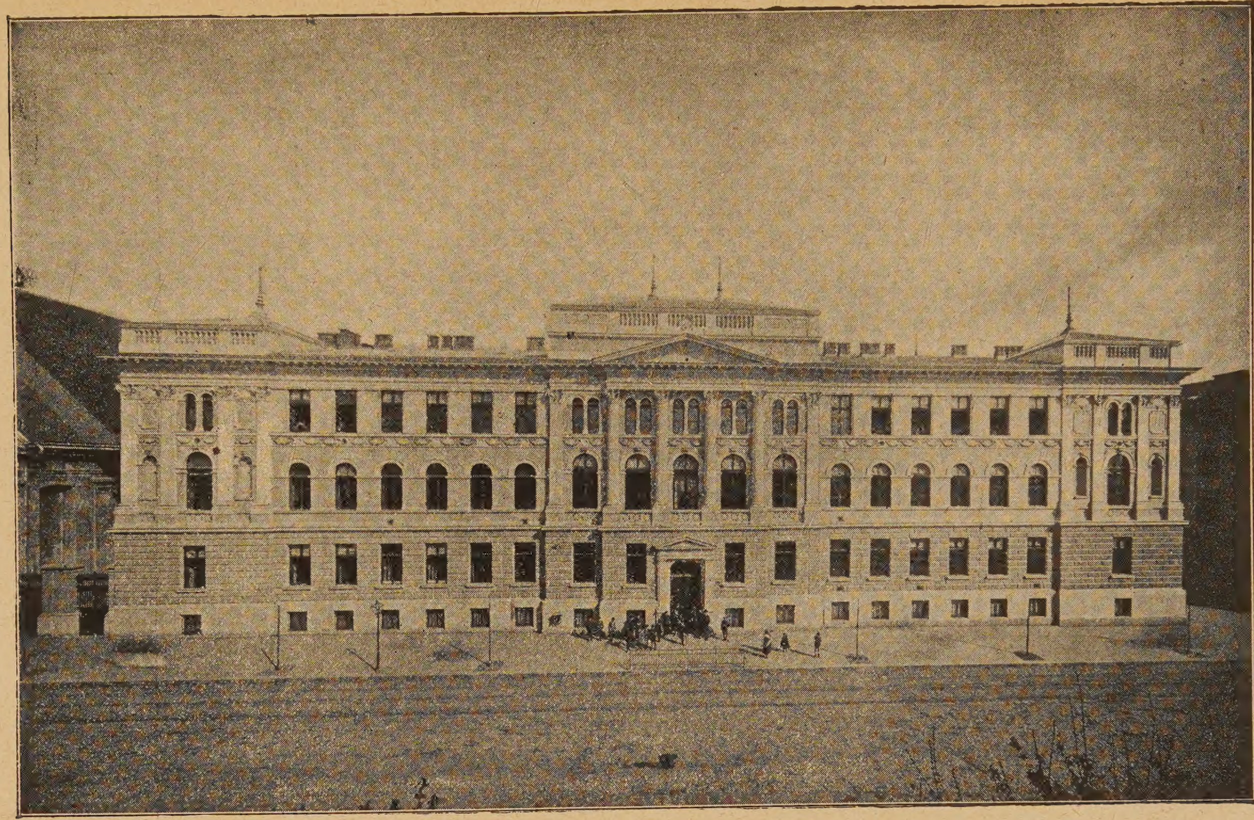

SZERKESZTETTE:

DR. GÁL KELEMEN,
IGAZGATÓ.

XXIV. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1903.

A KOLLÉGIUM KOSSUTH LAJOS-UTCAI HOMLOKZATA.

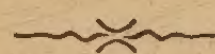
A KOLOZSVÁRI

UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1902/903. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:

DR. GÁL KELEMEN,
IGAZGATÓ.

XXIV. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJABAN.
1903.

A KOLLÉGIUM UDVARA.

„Megnehezült az idők járása felettünk.“ Az 1900/901. évi értesitőnket azzal a szomorú tudósítással kezdettük, hogy három tanártól vált meg az intézet. Egy meghalt, kettő nyugalomba vonult. Alig enyhűlt meg a veszteség fölötti fájdalmunk s már megint három kiváló tanár elvesztésén kell keseregnünk. *Bencédi Gergely* 36 évi lelkiismeretes, buzgó tanári működés után a folyó iskolai év elején nyugalomba vonult. Az egyház nem veszítette el az ő fáradhatatlan munkaerejét, de főgimnáziumunk már nélkülözi őt. *Ulár Pál,* aki 47 év óta áll az oktatásügy szolgálatában s ez időből 30 hosszú évet iskolánknál töltött, folyó évi április hó 5-én Budapesten szívszélhüdésben elhunyt. *Mózes András* lelkész és theologiai tanár f. évi április hó 22-én munkaereje és bírása teljességében váratlanúl, mindnyájunk megdöbbenésére és fájdalmára agyszélhüdésben meghalt. Rövid három hét alatt két ilyen nagy veszteség!

A mult század utolsó tizedében két alkalommal 3—3 tanárt iktattunk be az öröm és lelkesedés érzelmei között. Az új évszázad első tizede hármasával kéri és szedi áldozatait intézetünktől. Édes Istenünk, elégeld meg már ez áldozatokat tőlünk! Legyenek a következő sorok nyugalomba vonult és elhunyt kedves kartársaink emlékezetének szentelve!

Bencédi Gergely.

36 évi buzgó, lelkiismeretes és odaadó munkásság után 1902. szeptember 15-én tartott igazgatósági űlésünkön e szavakkal búcsuzott el tőlünk: „Az íly kis embernek nincs miért ünnepelnie, mert érdeme nincs, csak kötelessége. Kötelességem teljesítettem, tehát érdemet nem szereztem. Nincs tehát helye az ünnepeltetésnek.“ Egészen váratlanúl szót kért, hogy elbúcsuzhassék. Az igazgató válaszolva búcsuszavaira, jelezte, hogy a tanári kar ünnepélyes keretben akarja méltatni hosszú, érdemes működését. Erre adta fennebb idézett válaszát. Hiába volt több felszólalás, kérés. Megmaradt szilárdan elhatározása mellett. Sőt kijelentette, hogy a tiszteletére rendezendő búcsuestélyen nem fog megjelenni. Nem tehettünk egyebet, méltányoltuk elhatározását és elveit. Lemondottunk az ünnepélyes elbúcsuzás gondolatáról.

Lehet, hogy jelenlegi vállalkozásom sem fog találkozni elvi jóváhagyásával. S még sem tehetem, hogy ez intézet értesítőjében, melynek ő 36 munkabíró évnek tevékenységét, szorgalmát és ambitióját szentelte, meg ne emlékezzem róla. Lelkemben úgy vagyok meggyőződve, hogy mulasztást követnék el egyházunk s nevelésügyünk kárára. Ezt pedig nem venném lelkemre.

Búcsuszavai rövidek, tömörek, tartalmasak. Benne van azokban egész jelleme, egyénisége. Ritkán alkalmazhatni oly igazsággal a franczia író szavait: *a stilus az ember,* mint nála. Az ő példájára tekintve, abban az irodalmi vitában, mely a 60-as években Brassai és Szász Károly s hiveik között oly magas színvonalon lefolyt s melyben Arany is résztvett, azok pártjára állanék, akik azt állították, hogy az irodalmi művekből következtetéseket lehet vonni íróikra. Ha egyháztörténeti közleményeit, nagyjaink élettör-

tenetét olvasom a Keresztény Magvető régebbi évfolyamaiban, vagy a csak most elhagyott iskolánk múltját futom át az ő gyors vezetése mellett, minden sorából az a jellemes, következetes ember, az a logikus és világos fő, az az egyházához és iskoláihoz ragaszkodó tanár tűnik előmbe, a kinek szavai tanuló korunkban az ige varázsával hatottak ránk, s a kit később mint tanártársa szavaiban, tetteiben s egész egyéniségében jobban megértve, csak jobban tanultam tisztelni és megbecsülni.

Élete külső körűlményei nem zajosak, nem rendkivűliek. Udvarhely megyében Felsőbencédben 1839. márczius hó 29-én született. Szülei székely nemes emberek. A „falusi iskolát" szülőfalujában végezte, az „előkészítő" osztályba Székelykeresztúrra ment. Nem szerezhetett nagyon kellemes tapasztalatokat az iskolai élet romantikájából, mert nem vágyott többé oda. Innen a toroczkói *particulá* ba, majd 1856-ban a III.—V. osztályok végzésére Tordára ment. Önéletrajzában hálásan említi Csegezy László igazgatót, most torda-aranyosköri esperest, akitől estvénként franczia nyelvet tanult. 1859-ben Kolozsvárra kerűl s 1862-ben az érettségi vizsgát letevén, ugyanazon évben teológus lesz. Az egyházi főtanács azonban már 1863-ban akadémitának választja s azzal az útasítással küldi külföldre, hogy a természetrajzra, vegytanra és fizikára készűljön, hogy a jogakadémiára kinevezett Berde Áron tanszékét majd elfoglalhassa. Göttingában egy semestert tölt s ezalatt *Weber*-től fizikát, *Wöhler*-től chemiát, *Bartling*-tól növénytant hallgat. Közben szorgalmasan tanul angolul.

1864 őszén Londonba megy s az *University College*-ban két éven át hallgatta *Foster, Williamson, Morris*, *Grant* természettudományi és mennyiségtani előadásait, mely tárgyakból kitűntetéssel vizsgálatot is tett. A *Manchester College*-ban az angol unitáriusok theologiai akadémiáján *Martineau* és *Taylor* előadásait hallgatta.

A szűneteket a múzeumok és gyűjtemények tanulmányozásával töltötte, részben tanulmányi kirándulásokra fordította. Így telt el a két év czéltudatos és szorgalmas munka és tanulmányozás foglalkozásai között.

Nem lehet meghatottság nélkül olvasni azokat a sorokat, melyeket az 1848—49. szabadságharcz menekűltjeivel keresett

érintkezés emlékezetének szentel* önéletrajzában. Ime Vukovich Sebő volt igazságügyminiszter életéből egy mozzanat: „Szűk viszonyok közt élt. Mikor szállást változtatott, ketten hordottuk bútorait az új szállásra. Midőn a divánt vittük végig az utczán, ő egyik, én a másik végét fogva, fejemet elfordítottam, hogy ne lássa a miatt hulló könnyeimet, hogy Magyarország volt igazságügyminisztere mire szorult."

1866 jul. 1-én tartott főtanács Berde helyére tanárnak választotta, a fizika, vegytan, állat- és növénytan tanítására. 1867-től 10 éven át volt igazgató. Ez idő alatt sok oly kezdeményezése van az igazgatói ügykezelés körében, a mi egyházunk s iskolázásunk múltjának kutatóit hálára kötelezheti. 1866 óta egyházi tanácsos, 1881 óta az egyház, 1891 óta a kollégium pénztárosa. 1872 óta a főpapi széknek rendes tagja, 1881-től az administratiónak tagja és pénztárosa. A kollégium kórháza alapításában és felszerelésében, mint igazgató, buzgó és tevékeny agitator. A Simén- és Bartók-féle könyvtárak rendezője és lajstromozója.

1871-ben megnősült, nőül vevén a nagyhírű jogtanár Mikó Lőrincz leányát. Isten 6 gyermekkel áldotta meg házasságát, kik közül egyet kisebb, kettőt nagyobb korában veszített el.

Ime, ezek azok a külső keretek, a melyek között munkássága folyik. Ezek azonban még csak nem is sejtetik azt a helyet, azt a szerepet, a melyet ő egyházunk s iskolánk életében betölt. Volt tanítványainak most már az élet küzdelmeit vívó százai és ezrei, tanártársai, egyházi és iskolai életünk iránt érdeklődők, az egyházi közigazgatásban elöljárói tanuskodhatnak mellettem, hogy ezeknek a kereteknek az ő minden ízében önálló egyénisége adja meg igazi tartalmát. Meggyőződése, hogy a tudás, az ismereteknek bármíly nagy tömege még nem teszi ki az egész embert. „A mely tanár, tanító csak tanít — úgymond Berde M. nagy szeretettel megírt életrajzában (9. l.) — s nem gondol mindíg arra, hogy első sorban *embert* neveljen, az lehet nagy tudós, de tanárnak rosz tanár." Előadásai rövidek, tömörek, egyszerűségre és világosságra törekvők. Azokat lehetetlen meg nem érteni. Inkább elhagyja az anyagból a nehezebb részeket, de a mit

* A kolozsvári unitár. főiskola tanárai anyakönyve. 65—68. l.

tanít, azt szabatos pontossággal kívánja. S módszere mellett könnyű e kívánságának eleget tenni. Sajátjává válik a tudás anyaga a tanulónak *in succum et sanguinem.* Tettei, szavai, kijelentései példák a tanuló előtt. Azok az érett és megfontolt tanácsok és útmutatások, a melyeket az érettségire álló ifjaknak az utolsó órán adni szokott, sokáig visszhangoznak füleinkben. Lehetetlen azok hatása alól szabadulni. A mérsékelt szigort szeretettel párosítja s így barátja, atyja lesz az ifjúságnak, melynek lépteit az iskola falain kívűl is éber figyelemmel kíséri.

Kevés szavú, de minden nyilatkozatának súlya van. Minden kijelentése magán hordja egyénisége bélyegét. Nem fut lármás dícsőség után, sőt kerülve kerüli azt. Kellő mértékükre szállítja a mámoros hangulat szűlte elismeréseket. Fél ő is, mint maga mondja Berdéről (Berde M. életrajza, Budapest 1901., 4. l.), „nehogy az emberek tömjénezésének tárgya legyen“. Búcsuszavaira is utalhatunk, a melyekkel szinte ridegen utasítja el az elismerés és méltánylás kifejezését. Nem feltűnő hangok-e ezek a mai kapaszkodó világ levegőjében? Közöttünk senkisem hírdette nagyobb következetességgel és erkölcsi bátorsággal szóval és tettel a történeti hagyományok erejét és hatalmát. Conservativ a szó nemes és igazi értelmében. A történetileg kialakult régi jót nem veti koczkára új és jóhangzású jelszókért. Az újat csak akkor fogadja el, ha értékét felismerte. De akkor aztán elfogadja őszintén, fenntartás és habozás nélkül. S az újan is szeretettel keresi és mindíg meg is találja a történelem vezetése mellett a régivel összekötő szálakat.

Berdéről szólva, az életrajz 46. lapján így jellemzi őt: „*Jusson is, maradjon is*“ volt egyik főelve, a miből — megvallom — nem kevés ragadt róla reám is.“ Pénztárosi működését nem lehetne rövidebben és találóbban jellemezni. Kovács János is kiemeli e téren tevékenységét:* „Az egyház különféle alapjainak buzgó, szigorúan lelkiismeretes kezelője. E téren Benczédi megbecsűlhetetlen szolgálatokat tett egyházának.“ Egész pénztárosi működése oda irányul, hogy a bevételek és kiadások

* Paedagogiai Zsebnaptár az 1902—903. tanévre. Szerk. Orbók Mór. Budapest, 1902. 202—205. l.

közötti egyensúly meg ne zavartassék. És ez nem csekély feladat. Az igények, követelmények a haladó kor nevében nőnek, mértéktelenűl terjeszkednek. Az egyház pénztára nehezen gyarapodik, semmi esetre sem egyenlő arányban az igényekkel. Ez a körülmény teszi nehézzé s mondjuk ki nyíltan, nem épen kellemessé a helyzetet, rokonszenvessé szerepét. De higgadtan átgondolva a dolgot, elismerésünk csak nő, még akkor is, ha esetleg épen anyagi érdekeink korlátozásáról van is szó. Nem tehetem, hogy írásaiból jellemzésűl egy helyet fel ne említsek. P. Horváth Ferencz főgondnok agitatorius munkásságát rajzolván,* felemlíti, hogy a főgondnok az 1797. évi főtanácson egy indítványt terjesztett elé, amelynek lényege az volt, hogy a közpénztárt semmi újabb kivánságokkal járó költségekkel ne terheljék. Az indítvány határozattá lett. Jellemző Benczédinek erre vonatkozó megjegyzése: „Nincs talán egyetlen törvénye is egyházunknak, melyet keletkezése óta oly szentűl megtartani igyekeztek volna elődeink, mint ezt, melyet *méltó lenne ezután is minden új egyházi tanácsos előtt felolvasni.*“ Ez a szigorú, a közvagyont kimélő takarékossági elv veleszületett erény, de környezete is folyton erre útalja. Csillag alatt e helyhez azt a megjegyzést fűzi: „Midőn Mikó Lőrinc, a vallásközönség pénztárnoka (Bencédi apósa) 1872. március 9-én — halála előtt való nap — a pénztárt a consistorium biztosainak átadta, legvégűl elővétette az általa összegyűjtött törvényeket s e canont felolvastatván, „ez az én testamentumom“ nyilatkozattal búcsuzott el.“

Egyházi, pénztárosi működése nem tartozik szorosan feladatomhoz. Csak ennyit: egyike azoknak, a kiknek a Berde hagyatéka körűl kiváló érdemeik vannak. Egyénisége megvilágításáúl szükségesnek tartottam a fennebbieket előadni. S még egy más szempontból is, a melyet ma nem lehet elég nyomatékkal hangsúlyozni. Benczédi egész múltja, működése azt mutatja, hogy nálunk, a mi sajátos viszonyaink között, a tanárnak nemcsak szoros értelemben vett tanárnak kell lennie. Olyan kötelességei vannak az egyház iránt, a melyeket inkább érzünk, mint szabatosan kifejezni tudunk.

* P. Horváth Ferencz életrajza és alapítványa. Keresztény Magvető, 1878. Felolvastatott a jóltevők emlékünnepén.

Önéletrajzában megkapó közvetlenséggel hatnak azok a sorok, melyekkel bevégzi élete leírását. Mikor a kolozsmonostori gazdasági tanintézetet felállították, a kormánybiztos Berde ajánlatára a vegytani tanszéket felajánlotta neki. „Megköszönve szívességét, kijelentettem, hogy engem nemcsak kötelezvény, de mély hála is köt az unitárius státushoz, mely engemet a maga költségén neveltetett; háládatlan tehát annál kevésbbé leszek, mert nincs senki, a ki helyemet elfoglalhatná. Ő is, Berde Áron is méltányolták érveimet, de nem tartották legyőzhetetlennek. Én azonban nem tágítottam. Itt maradtam s maig sem bántam meg.“

Nem lenne e vázlatosan rajzolt kép teljes, ha irodalmi működéséről meg nem emlékezném. Állandó és szakadatlan érdeklődéssel egyházunk és iskoláink múltját kutatta és kutatja. Csak sajnálnunk lehet, hogy állandóan nagymértékű elfoglaltatása miatt évtizedek szorgalmas gyűjtő munkásságának eredményeit nem foglalhatta össze rendszeres, nagyobb szabású művekbe. De, kissé szabadulva az iskola mindennapi munkájától, e tekintetben még nem mondunk le minden reményről.

Művei időrendben a következők:

1. A méter-rendszer. Iskolai és magánhasználatra. Kolozsvár 1870. E nemben magyar nyelven az első önálló művecske.

2. A kolozsvári unitárius főgimnázium kórháza alapítása és első évi története. Keresztény Magvető 1874.

3. Dálnoki János akadémita reversalisa. Ker. Mvető 1875.

4. A szőkefalvi unitárius ekklézsia története. U. o. 1877.

5. Collegiumaink megmentése a múlt században. U. o. 1877.

6. P. Horváth Ferencz élete és alapítványa. U. o. 1878. Felolvastatott a jóltevők emlékünnepén.

7. Gymnasiumaink múlt századi történetéhez. U. o. 1878.

8. A kissolymosi, bözödi és más templomaink elfoglalása I. Rákóczy György alatt. U. o. 1878—1879.

9. Basilius István levelei. U. o. 1879.

10. Fölvilágosítás a „Tabulae Ceratae“ kérdésnek az unitáriusokra vonatkozó részében. U. o. 1879.

11. K. Nagy Lázár levele a Brassai Sámuel tanárrá választása ügyében. U. o. 1880.

12. A szkeresztúri gymnasium felállítására tett első indít-

vány Biró Sámuel által 1712-ben és erre a kolozsvári ekklézsia válasza. U. o. 1881.

13. Az unitárius vallásközönség főgondnokai 1718 április 18-tól 1882-ig. U. o. 1882.

14. A sinfalvi templom erőszakos elfoglalása 1772 nov. 30-án. U. o. 1883.

15. Az erdélyi unitárius ekklézsiák megbántódásiról 1640-től 1650-ig. U. o. 1884.

16. P. Horváth Miklós levele az 5. tanári szék felállítása érdekében. U. o. 1884.

17. Járai János levele Rádecky B. püspökhöz. U. o. 1884.

18. A háromszéki unitárius papoknak a ref. püspök felügyelete alatt hagyása. 1630. U. o. 1884.

19. A kolozsvári magyarok panasza a kolozsvári szászok ellen. 1568. U. o. 1885.

20. A kolozsvári magyar és szász unitáriusok czivakodása. 1592. U. o. 1885.

21. Daniel Elek főcurator levele a status cassája gyarapítása iránt. 1806. U. o. 1885.

22. A kolozsvári unitárius kollégium játszóhelye, az úgynevezett Kismező története. U. o. 1885.

23. Dávid Ferencz válópöre. U. o. 1885.

24. Unitárius halottak és temetések 1626—1677. U. o. 1886—1887.

25. A kolozsvári tanács tiltakozása a szombatosság ellen. 1608. U. o. 1886.

26. Egy emlékírat énekeskönyvünk 1837. évi kiadásáról. U. o. 1887.

27. Toldalagi János levele Radecky püspökhöz. U. o. 1887.

28. Frank Ádám levele Amsterdamból 1667. U. o. 1888.

29. Tordai unitárius papok 1576—1888. U. o. 1888.

30. A tordai unitarius gymnasium igazgatói 1576—1888. U. o. 1889.

31. Székely Miklós és Sylvester György. Unitárius Közlöny 1890.

32. Radecky B. püspök levele a baranyamegyei unitárius papokhoz 1632. Ker. Magvető 1891.

33. A torockói papok 1568—1890. U. o. 1891.
34. A torockói ekklézsia tanítói. U. o. 1892.
35. Egy színi előadás Kolozsvárt 1626-ban. Ellenzék 1892. 235. sz.
36. A kolozsvári unitárius kollégium vázlatos története. A kollégium 1900/901. évi értesítőjében és külön lenyomatban is.
37. Berde Mózsa életrajza. Budapest. 1901.

Kutatásainak ez eredményei mutatják, hogy minő lelkesedéssel csüngött egyházunk múltján. Midőn a millenium évét iskolánk negyedfélszázéves történetének megírásával akartuk megünnepelni, mindnyájan tőle vártuk ezt a nehéz és fáradságos munkát. Buzgósággal fogott hozzá, de gyászos családi körülményei kivették kezéből tollát. Hogy ez nagy veszteség, mutatja az a vázlatos történet, melyet a régi iskolai épület elhagyása alkalmára írt s melyet lehetetlen meghatottság nélkül olvasni. Berde visszavonulását a szabadságharcz küzdelmeiből a magánéletbe e gondolattal kíséri: „Míly boldog az olyan ember, a ki a legnehezebb és viharos időben lelkiismerete vezénylete mellett szívéből és tőrhetlen erővel szolgálja hazáját, nemzetét, a társadalmat, melynek kebelében élt s most, midőn visszavonult a közszolgálat teréről, büszkén mondhatja el: „*omne tulit punctum*“. Ha boldogság ez, Bencédi bizonyára lelkében érzi e boldogságot. A ragaszkodás és nagyrabecsülés érzelmeivel kivánjuk, hogy Isten még sokáig kedvezzen életének egyházunk ügyeinek szolgálatára.

Dr. Gál Kelemen.

Ulár Pál.

1838. január 20-án született Nógrádon, Nógrádvármegyében, róm. kath. vallású szülőktől. Atyja Ulár Mihály, váczi püspöki uradalmi gazdatiszt, anyja Krenedits Terézia, Krenedits Antal, Vác város egykori bírájának leánya volt. Ötön voltak testvérek: *Terézia* (még gyermekkorában elhunyt); *Anna*, férj. Krontaller Józsefné; *István*, szentesi apátplébános; *Amália*, férj. Perémi Gáborné és *Pál*. A család a magyar nemességet Zsigmond királytól kapta. Vagyonos atyja a lehető legjobb nevelésben részesítette. Tanulását a nógrádi r. kath. népiskolában kezdte meg s 8 éves korától fogva Vácon folytatta. Az osztálytanítónál volt teljes ellátáson két évig s később is — mint életrajzában mondja — mindig tisztességes úri családoknál volt ellátáson 400 forint évi fizetés mellett. A szabadságharc kitörésekor II. gimn. osztályú tanuló volt s a gyermekífju szilaj lelkesedésével hallotta Kossuth Lajos lángragyújtó szónoklatát. 1849-ben mint harmadik gimnázista diák látta az oroszokkal vívott váci csatát, mely, fájdalom, vitéz hadseregünk visszavonulásával végződött. A városban hátramaradott oroszok kirabolták a várost. Tőle is elvette Magyarország fali térképét egy magasrangú orosz tiszt, pár ezüst pénzdarabot hagyván érte hátra. Egy cserkesz katona meg, kinek garázdálkodását nem nézhette megjegyzés nélkül, ugyancsak ráijesztett kihúzott tőrével. Atyjának két lovát, kocsiját s egyéb apró tárgyait vitték el az oroszok, a lovakat azonban harmadnapra visszahozta egy jámbor paraszt. Az ötödik—hetedik osztályokat a kegyesrendiek pesti főgimnáziumában végezte, mígnem a VII. osztály sikeres elvégzése után a kegyes tanitórendbe fölvétetvén, 1854-ben újra visszakerült Vácra noviciatusra, hová aközben atyja is beköltözött, mint uradalmi pénztárnok. A szerzetesi élet

már ekkor nem fért össze szabadság után vágyódó lelkével. Távozni is akart már a próbaév alatt, de atyja gyöngéd rábeszélésének engedve, mégis ott maradt, s ez idő óta állandóan tapasztalta a rendkormánynak iránta való kiváló jóindulatát és kegyességét. Dédelgetett és kényeztetett tag lett: az ujoncév leteltével haza engedték rövid látogatásra már akkor újra Nógrádon lakó szüleihez s a nyolcadik osztály elvégzésére egyedül csak őt rendelték Pestre. Itt tette le 1856. szept. 20-án az érettségi vizsgálatot s az akkori rendszer szerint rögtön el is utazott kijelölt tanári állomása elfoglalására Tatába, a görögnyelv, földrajz és történelem tanítására. A következő évben Léván tanította a görögnyelvet, történelmet, mennyiségtant és mértant a III—IV. osztályokban. Itt ismét fölébredt benne a vágy, hogy ott hagyja a rendet. Már föl is vették a herceg Esterházy uradalmába gyakornoknak, de atyja most sem egyezett bele fia pályaválasztásába. Inkább világi papot szeretett volna csinálni fiából, sőt föl is vétette a váci püspöki megyébe papnövendéknek. Erre azonban a fiú nem érzett semmi kedvet s azért inkább a rendben maradt továbbra is. A következő éveket Sátoralja-Újhelyen és Mármaros-Szigeten töltötte, időközben letéve a szerzetesi fogadalmat is. 1860-ban atyja kieszközlésére Váczra rendelték theologiára, évközben azonban Veszprémbe kellett mennie tanárnak, s azért magán úton volt kénytelen elkészűlni a vizsgálatra. Veszprémben egy kellemetlen, de egyiniségére különben igen jellemző eset érte. Bevádolta valaki a püspök előtt, mintha a tanuló ifjuság előtt azt mondta volna, hogy a császárt a pápával együtt el kell kergetni. Ezért a püspök a városból való eltávolítással akarta fenyíteni. Az önkényes eljárás, hogy t. i. vizsgálat nélkül csak az alaptalan vádra hallgatva egyszerüen elitélik, egészen fölháborította a városszerte közkedveltségben álló önérzetes fiatal tanárt. Hívás nélkül megjelent a püspöknél s kijelentette, hogy az ő szavára a várost el nem hagyja, van közvetlen előljárója, tessék a dolgot eléje vinni. E heves szavakra zsandárokkal fenyegetődzött a méltóságában megsértett püspök, de Ulár nyugodtan visszavágott: „Nó, ettől ugyan nem félek, mert ez az eljárás nagyon megbélyegezné excellentiádat s a város felzúdulását vonná maga után“. „Még most is mosolyognom kell, ha rágondolok — írja

följegyzéseiben — hogyan toporzékolt mérgében a kis emberke.“ Ezután csakhamar fölcitálták Pestre: a rendfőnöknél kegyvesztetté lett. Büntetése az volt, hogy Vácra rendelték tanárnak, a hová különben is vágyott. Az elvesztett kegyet csak két év múlva, áldozárrá való fölszentelése után, Kassán szerezte vissza 1864-ben. Az 1864/65. évben igazgató-tanárnak nevezte ki a rend bizalma Kis-Szebenben. A megbízást, melyet eleintén nem akart elfogadni, hívatásnak tekintette, s egyéves működése alatt szenvedélyes bajnoka lett ott, azon az exponált helyen, a magyarosításnak. Az iskolából száműzte a tót szót, a városban ajándékokkal vette rá a kis gyermekeket a magyar beszédre s társadalmi érintkezéseiben egyetlenegy árva tót vagy német szót ki nem ejtett soha.

1865-ben Kolozsvárra helyezték át. Itt tanított 1873-ig. A rendes tanításon kivűl végezte a vasárnapi hittanítást (exhortatio), vezette az ifjúsági önképzőkört, megvetette alapját a ma már virágzó ifjusági könyvtárnak s ezen egész idő alatt ünnepi hitszónok volt az akadémiai templomban, 1868-tól pedig a lyceumi könyvtárőr tisztjét is ráruházta az akkor még fönnálló kir. főkormányszék. Azonban szabad gondolkozásával és természetével semmikép sem fért össze a középkori rideg szerzetesi életmód és szabályzat s azért most, meglett férfi korában végképp elhatározta magát a rend elhagyására, ámbár a rendben egyik legdíszesebb állásra helyezte volt a rend bizalma. Ebbeli szándékát tetté érlelte Simén Domokos tanárral kötött benső baráti viszonya. Vele a dolgot megbeszélve 1873-ban az unitárius vallásra tért át s az 1873/74. isk. évben iskolánknál nyert tanári alkalmazást. Ugyanezen évben vette nőűl özv. esztelneki Szacsvai Ferencznét, szül. bodoki Teleky Rozáliát, s vele példás és önfeláldozó házas életet élt a hitves haláláig.

Innen két ízben is kapott meghívást tanári állomásra Budapestre, de — mint írja — „rút hálátlanságnak tartottam elhagyni azt az iskolát, mely szerető anyaként ölelt keblére s mely csak egyszer szomorított meg, mikor 1891-ben az igazgatói tisztet rám ruházta; ennek sohasem kellett volna megtörténnie.“ Nem szerénykedés ez, hanem a soha senkit megbántani nem akaró lélek titkolt keserűségének mély értelmű kifakadása. Annyi bizonyos,

hogy nem pusztán az öreg korát meghaladó munkától riadt vissza, midőn két év múlva lemondott az igazgatói állásról. Az E. K. Tanács 1873-ban egyházi tanácsosnak, 1879-ben a Kolozs-Doboka köri alpapi szék rendes bírájának, 1900-ban pedig egyh. pénztári ellenőrnek választotta meg. Évek hosszú során át tanvezető tanára volt a gimnáziumunkkal kapcsolatos elemi iskolának is.

Ulár Pál csaknem félszáz évig állott a közoktatás szolgálatában s azalatt szíve-lelke odanőtt a kathedrához. Sokszor emlegette, hogy 47 éves tanárkodása alatt a gimnázium összes tárgyait tanította az egy egészségtanon kivűl, s hozzátehetjük, hogy mindeniket egyforma odaadással, jókedvvel és lelkesedéssel. Neki a tanítás, kivált a technikai része, nemcsak foglalkozás, hanem igazi élvezet és gyönyörűség volt. Öregember korában is mintaképe maradt a rendszeretetnek és pontosságnak. A Schulmeister pedánsságig menő lelkiismeretessége egyesűlt benne az egészen hívatásának élő ember erős fegyelmezettségével s a foglalkozását szerető tanár nem kötelességszerű lelkesedésével. Tanítása mindig sikeres és eredményes volt, bár módszere mindvégig eleven és következetes tagadása volt mindannak, a mi nálunk a nagy Brassai lángírása nyomán fejlődött hagyománnyá. Brassai szérűnek tekintette az agyvelőt, Ulár magtárnak; Brassai csak foglalkoztatta az elmét, Ulár tömte; Brassainál a tudomány csak elmeköszörülő szerszám, vagy legfeljebb vitézkedésre szolgáló csatabárd, Ulárnál mindig öncél; a Brassai iskolája gyakorlótér, az Uláré inkább — mértékhitelesítő hivatal; a Brassai diákja kitűnően percipiál, de legtöbbször nem kitűnően felel, az Ulár diákja kitűnően emléz s még kitűnőbben recitál. A két ellentétes fölfogás különbsége a köztudat szerint a protestáns és katholikus iskolák hagyományos szellemében gyökerezik; küzdelmük nem nálunk és nem most kezdődött s nem egyhamar fog véget érni. Örömmel lehetett azonban tapasztalnunk, hogy a két irány egy iskola falai közt is megfér egymás mellett, sőt az erők és hatások elrendezkedésének ki nem tanulható törvényei szerint egymást csodálatosan kiegészítik; s ha a tanítás eredményének a fölmutatott siker a legjobb mértéke, akkor jó öreg tanárunk büszkén tekinthet le onnan a magasból. Egész

pályája kiáltó bizonyítéka annak, hogy a sikeres tanításhoz nem szemkápráztatóan nagy tudás-fitogtatás, hanem öntudatosan kitűzött irányelv, meleg érdeklődés s egy kicsi szeretet kell.

Most is előttem áll, a mint csöndes, nyugodt, komoly méltósággal belép az osztályba s lassan körülhordozza tekintetét. Aggódó szurkolásunk alig észrevehető mosolyt fakaszt ajkai körűl, mintha most is korholna azzal az utánozhatatlan szeretetreméltósággal: „Ugy-e zsiványok, nem tanultatok!“ A légy zsongását is meg lehetett hallani, amíg nagynehezen előkerült a kabátzsebből a világ legnagyobb hatalmassága, a diák réme, a „kis tűkör“. Csodálatos, hogy ez a kis nótesz, honnan tudta mindíg megérezni, ki készült, ki nem, s még csodálatosabb, miként bírhatott akkora tapintattal, hogy a hanyag diákot mindíg éppen akkor szólította ki, a jót ellenben mindíg megmentette ilyenkor a felelettel járó nyílvános megszégyenítéstől egy jóakaratú feddő szempillantás árán. Aztán felelt a diák „szépen, okosan, ész nélkül“ a drukkosabbja, erősen hasalva a furfangosabbja s többé-kevésbbé mindíg recitálva a lelkiismeretesebbje; ámde mindenik azzal a megnyugtató érzéssel, hogy szigorú, de igazságos biró előtt áll. A faggatás komolyságát és ridegségét mindíg enyhítette és fűszerezte valami jóízű tréfa, ártatlan kötődés, vagy legalább egyes sztereotip kiszólás, s felelés után a legbeszekundázottabb diák sem érezhette magát lelkileg összetőrve s a szárnyai legfeljebb csak annak vágódtak le, akinek soha egy csöpp se volt. Egészséges humorában nem volt semmi malicia, nem mart, nem bántott, nem hagyott a lélekben keserűséget, csak mulattatott. Az mulatott leginkább, akit kifigurázott. Az ő humora a jólelkű és senkire haragudni nem tudó emberek csöndes derűltsége s ártatlan vidámsága volt. Talán ezért az elpusztíthatatlan jókedvéért szerette annyira az ífjúság. Ezt a tanárt és tanítványt egyaránt erősen jellemző rigmust csinálták róla:

Ulár Pál jó tanár,
Csakhogy rosszúl kálkulál.

Persze tudni kell, hogy ez diáknyelven van mondva s a *rosszúl* tudvalevőleg annyit tesz, mint *szigorúan, el nem nézően.*

Az is érdekes, hogy osztotta ki az írásbeli dolgozatokat.

Ha ma írásbeli dolgozatot írtunk, nem volt rá eset, hogy másnap már kijavítva ne kaptuk volna vissza. És milyen ceremóniával! Az öreg úr aprólékos pepecselő gonddal hűségesen összeszámította a hibákat, az irkákat a hibák száma szerint már előre elrendezve hozta be s bizonyos ünnepélyességgel olvasta föl belőlük görög nyelven a hibák számát s az érdemjegyet. Nem volt ez kicsinyeskedés, ha így messziről annak látszik is, mert hej, micsoda vetélkedést és micsoda hajszát teremtett köztünk ez a szamárlétra!

Társadalmi érintkezéseiben szeretetreméltó egyénisége feledhetetlen emléket hagyott mindazok szívében, a kik ismerték. A tanári kar fiatalabb nemzedékének dédelgetett kedveltje, a fehér asztal „*princeps iuventutis*“-a volt. Önzetlen és minden hátsó gondolat nélkűl való őszinte jóakarata mindenkit megnyert, fiatalos kedélye és szeretetreméltósága mindenkit lebilincselt.

A világot Hellas harmonikus életű vidám bölcseinek tisztán látó szemével tekintette: a kevés örömet csöndes nyugtázással, a sok bajt rezignált béketűréssel fogadta. Látta, megutálta és megmosolyogta az emberek koncleső esztelen marakodását, s bár — mindent a maga értéke szerint becsűlve — önmaga sem tartotta Horatiussal éppen *több*-nek a *sok*-nál az *eleg*-et: bírt azzal a ma már mesébe illő önzetlenséggel, hogy az őt jogosan megillető *sok* nem kellett neki, ha hozzá mások képzelt jogot formáltak. Inkább lemondott róla nagylelkűen a világ fejcsóválgató ámulatára. Hiában, ember- és világismeretében haláláig szerzetes volt. Hányszor kijátszták, megcsalták, megrövidítették! Színlelt jóindulat megtévesztette, képmutató alakoskodás lebilincselte. Mennyi oka lehetett volna kifakadni a végzet és az emberek rosszasága, kapzsisága és kétszínűsége ellen! Sohsem tette. Kedélye olyan volt, mint a gyereké: elpusztíthatatlan derültségű. Jószívűsége meg éppen közpréda volt, melyen mindig lakmároz hatott egy-két élősdi alak. Volt, aki annyira nyakára nőtt, hogy még a mindennapi pikkolóját is vele fizettette ki. S az öreg úr sohsem bírta rávenni magát, hogy kiadja nekik az útat. „Hiszen a kukacnak is élni kell“ — szokta mondani kedves bonhomiával, ha már mi is megsokalltuk a dolgot s nógattuk az erélyes föllépésre.

Újabb időben erősen visszavonult életet élt. Nem járt sehova s összejöveteleinkről, apró szórakozásainkról is mindig hiányzott. Egyetlen szórakozása a délutáni lapolvasás volt. Visszavonulását az elöregedés és betegeskedés előjelének tartottuk, pedig rég az ideje, hogy nem voltak életének ezeknél boldogabb napjai. Ami után egész életében sóvárgott, a csöndes családi boldogság derűs napjai integettek feléje unokahugának Krontaller Erzsébetnek és férjének, Bollner Pál, ipolysági kereskedőnek családja körében, hogy megaranyozzák élete alkonyát. Úgy tervezte, hogy az isk. év végével nyugalomba vonúl s végső napjait ennek az igen-igen szívéhez nőtt családnak körében tölti el. Megérezte, hogy itt önzetlenűl szeretik s igen nagy boldogsággal töltötte el az a tudat, hogy a családban mindenki őszinte és igaz szeretettel és ragaszkodással veszi körűl. Unokahugához írt utolsó levelei végtelenűl gyöngéd szeretetet lehellenek s kiáradó örömmel színezik és rajzolgatják ki a jövőt. Fájdalom, minden másképp történt: még a husvéti ünnepeket se tölthették együtt. A kérlelhetetlen halál útközben ragadta el, Budapesten. F. évi április 5-én hirtelen szívszélhüdés érte s pár perc alatt szerető hugának karjai között, ki aznap útazott eléje Ipolyságról, kilehelte lelkét. Holttestét a család Ipolyságra szállíttatta, hogy legalább halóporai nyugodhassanak ott, ahová lelke annyira vágyott. Sírja fölött Józan Miklós budapesti esperes-lelkész s a tanártársak nevében Kovács János tanár tartottak emelkedett hangú szép beszédet. — Legyen emléke örökre áldott!

Pálfi Márton.

Mózes András.

Még csak serdülni kezdő kis diákok voltunk Székely-keresztúrt, midőn 1863-ban egy magyar ruhás, szép és csinos „új szenior“ érkezett oda. Nagy kiváncsisággal vizsgáltuk, találgattuk, vajjon milyen ember lesz. A gyermek-diák életének jó fele részét az iskola két belső tisztviselője, a szenior és ékonomus tartották kezökben. Ha kivételesen humanus, szelid érzelmű emberek voltak, akkor lehetett csöndes, boldog életet élni, különben reszketés és remegés tartotta nyugtalanságban a szegény tanulók éjjelét és nappalát, mert a szeniornak (isk. főnök) a nádpálca, az ékonomusnak (isk. gazda) az öles fűzfavessző volt segéde. A szenior a hivatali szobában használta, az ékonomus az udvaron. Ott rövid kellett, hogy sújtás közben meg ne akadjon, itt hosszú, hogy utolérje az ész nélkűl rohanó gyermekeket.

A hűbér-rendszer durva szelleme az iskolában nem hamar vette tudomásúl a szabadság és egyenlőség megszületését. Midőn Mózes A. Keresztúrra érkezett seniornak, még csak 15 éve volt elmúlva a nagy eszmék törvénybe iktatásának szép ideje, ellenben az abszolutizmus bár kissé hanyatlóban, még mindig éreztette saskarmait. Az osztrák katonák még Keresztúrt is megszállva tartották, vagyis, szeliden szólva, ott is helyőrség volt, amelytől könnyü volt eltanulni a fegyelem elemi szabályait. Ez az ifjú ember csinos magyar ruhájával, szelid jóságos arcával titkon értésünkre adta, hogy nem kell csüggedni, mert jobb idők szellője lengedez. Mózes András, mint iskolai főnök bennlakott az iskolában, s a bennlakó tanulók felügyelete és vezetése rá volt bízva. Egészen megfelelt minden kívánalomnak. Ő tudott szeretni, tudott szelidíteni. Alatta, bár maga is csak 25—26 éves volt, jobb idő kezdődött a keresztúri székely iskolában, annyival

inkább, mivel az igazgatók: Marosi Gergely s utóda Simén Domokos, mint modern műveltségű emberek, szintén erre törekedtek.

Teljes 40 évi hivatalos foglalkozás oly tisztelettel és annyi sikerrel kísérve, mint az övé, megkívánja, hogy kellő méltánylásban részesíttessék. Csaknem 22 év a kolozsvári kollégium szolgálatában, melytől egészen váratlanúl szakadt el, egy pár lapot követelnek számára ebben az „Értesítő"-ben, amely majd egykor forrásúl fog szolgálni az unitárius kollégium historikusának.*

* * *

Mózes András 1837-ben született Ürmösön. Szülei jómódú, szorgalmas, vallásos érzelmű székely gazdák voltak. Haton voltak testvérek, kik között ő a középső helyet foglalta el, s miután egy nagyobb fiú már ki volt szemelve a gazdaság folytatására, őt tanulásra szánták. Jól számítottak, mivel szorgalma mellett meg volt kiváló tehetsége is. Az ürmösi népiskola tanítója, akkor „mest' uram" — sajnos — többre becsűlte a vadászatot, mint a tanítást s jobban gondozta kutyáit, mint tanítványait. A kemény szigor, mellyel a nevelési módszert és a tanulókkal foglalkozást pótolta, a gyermekek szorgalmát állandó éberségben tartotta s így, a kinek némi tehetsége volt, jobbára önerején, sokat tanúlhatott.

1847. őszén Székelykeresztúrra ment tanúlni. Koronka József nagyhírű rektor, már öreg ember, volt az intézet feje, élete és mindene.

A szabadságharc alatt hazakerűlt és 3 évig szűnetelt a tanulással. Ürmös, a nemzetiségek tövében, s mint különben is védtelen hely az Olt partján, sokszor volt kitéve dúlásnak, pusztításnak. A kis fiú szomorú dolgokat látott, melyek mély benyomást tettek lelkére. Különösen megbotránkozott afelett, hogy midőn az oláhok, németek vagy oroszok becsaptak a faluba rabolni és pusztítani, némely magyar gazda fölhasználta az alkalmat s hasonlóan cselekedett. A kis fiú emlékébe azért vésődtek be ez emlékek oly mélyen, mivel akkor éppen atyja volt a község bírája s minden baj és panasz a házuknál kerűlt össze.

1851 őszén ment vissza Keresztúrra s 1857-ig maradt ott.

* A fő adatokat önéletrajzából veszem.

Ugyanebben az évben, a székely unitárius ífjak rendes útján, ő is fölment Kolozsvárra a VI. osztályba. Jeles tanulótársakkal - később magas állású férfiakkal — került össze, kik benne a munkakedvet fokozták és versenyre keltették: Bedő Albert, Boér Gergely, Mikó Béla, Mikó Miklós, Szentiványi Gyula, Szentkirályi Árpád, Váradi Károly, Sándor Lajos, Tibáld Mihály, Orbán Vencel.

Csak itt kezdette igazán érezni a szegénység hátrányait. Rendes étkezésre nem jutott pénze, „száraz koszton élt“, mint önéletrajzában írja, ami azt jelenti, hogy a kenyér és szalonna, meg turó, mit hazulról is küldhettek olykor-olykor, volt fő élelme. Abból a nehány krajcárból, amit a székely fiú apjától kapott napjában, egyszer-kétszer jutott „lábasházi kenyérre“ s néha a fiskusból* egy-egy csésze „vastag-ételt“ is hozatott, de a leves, a sűltek, a tejes kávé, nagyon ritkán s csak úgy ízelitőűl ha elékerült. Mindamellett, sem ő, sem hasonló társai nem ismertek csüggedést, nem hallattak panaszt. A székely takarékosság szelleme annyira erős volt a Mózeshez hasonló székely ífjakban, hogy mikor atyjuktól levél jött és kérdezte, van-e még pénzök, ha 50—60 krajcárjuk még volt a láda fenekén levő kendőbe belekötve — igennel feleltek. Nagyon kivételes esetben történt meg, — én nem tudok rá példát — hogy székely ífjú abban az időben rászedte, vagy megcsalta volna atyját.

1860-ban érettségi vizsgát tett kitünő eredménnyel és a papi pályára lépett. Mint komoly és nemes irányú ífjút már a következő évben (1861) azzal tűntette ki az egyházi főhatóság, hogy a gimnázium melletti 3. elemi osztály tanítójává kinevezte. Mint magántanító bejutott a Fekete Pál, jeles unitárius férfi, családjába. Három évig élvezte és hálásan emlegette később is a barátságos és szívélyes kör jótékony befolyását.

A papi pályán Kriza János, Székely Mózes, Nagy Lajos voltak tanárai.

Kolozsvárt társadalmi miveltsége és jövedelme biztosítása érdekében is, nagyon előnyös helyzetbe jutott azáltal, hogy Kovácsi Antal tanár ajánlatára a br. Józsika Lajos leánya Irén,

* Ma Központi szálloda és vendéglő.

később gr. Béldy Ákosné mellett a történelem és magyar nyelv tanítására alkalmaztatott. Nagyon megfelelt szelid lelkének a felsőbb körökkel való érintkezés. Miután a sok irányú munkával már kényelmesebb életet is tudott biztosítani magának, nagyon fájt szívének, midőn 1863-ban Székelykeresztúrra kirendeltetett iskolafőnöknek és köztanítónak. Hogy ez az áthelyezés mennyire nehezére esett, bizozyítja, hogy 35 év múlva, midőn önéletrajzát írta, panaszos hangon emlékezik vissza s az okát abban keresi, hogy egy befolyásos egyházi ember a fiának ezen az úton remélt Kolozsvárt jövedelmező állást biztosítani.

A keresztúri főnökség és tanítóság 3 évre terjedt, de nem veszett kárba, mivel barátjával Raffaj Domokossal, most keresztúrköri esperes, a ki isk. ellenőr volt, a szószéki szolgálatra adta magát s e pappal együtt hárman végezték a templomozást s azt követőleg bírálták, javították és mivelték egymást.

Székelykeresztúrt a br. Gamera családhoz meghívták egyik fiú, Oszkár, tanítójának. A tanítvány szeretete, a család tisztelete és ragaszkodása az ítjú, törekvő ember életét kellemessé és hasznossá varázsolták s előkészítették az abrudbányai előkelő egyházközség bizalmára.

1865-ben egyhangú választással rendes lelkésszé választatott és 1866-ban beköszöntött. Szeretettel és nemes ambicióval fogott a szép munkához. Minden törekvését siker, elismerés és köztisztelet jutalmazta.

Sikereiből első helyre teszem, hogy 1868-ban, a tordai zsinaton, hol még csak felszentelendő pap volt, a szónoklat tartásával ő bízatott meg s beszédét a többi zsinati beszédekkel együtt kiadták.

Abrudbányán 15 évig kellemes és hasznos élete volt. Családot alapított. Neje Szakács Mikes Ida, dr. Nagy Károly bányaorvos nejének édes testvére. A feleség és a rokonok a gyöngédség, szeretet és jóság özönével árasztották el. Ehhez párosult a hívek osztatlan szeretete, áldozatkészsége. Dr. Nagy Károly, ki egyben az abrudbányai egyház gondnoka is, mint gyakorló orvos, s mint különben is rendkivűl nemes szívű és humánus érzésű ember, a lelki orvost kitünően tudta támogatni nemes föladataiban. A papi házat Isten gyermekekkel áldotta meg, az egyházat

a lelkész és a gondnok a jó hívekkel kezetfogva fölvirágoztatták. De nemcsak az unitárius hívek, az egész város jól érezte magát e valódi lelkipásztor ottléte alatt. Klasszikus bizonyítéka ennek az a ritka tény, hogy az ev. ref. egyházközség, papja halálakor fölkérte papjának, amit Mózes 3 évig a hívek teljes megelégedésére végzett. Ez annál is könnyebb volt, mivel az ev. ref. és unitárius egyház közösen és kölcsönösen használta a templomot, mely az unitáriusoké, az iskolát, mely az ev. ref. vallásúaké volt. Mózes az ev. ref. püspöktől, Nagy Pétertől, a vallástanításra is megbízást kapott, s azonkívűl az iskolában a magyar nyelvet rendesen ő tanította az egésznek, az unitárius vallást a saját növendékeinek.

Egyházközsége érdekében állandóan munkált és fáradozott. Belső és külső ügyeit a legjobb rendbe hozta. A papilak alatta épűlt emeletre, hogy jövedelmezőbb legyen. Harangokkal alatta látták el tornyukat. Az ő fáradozása 2000 koronánál nagyobb összeget hozott össze gyűjtés útján.

Nehány év alatt Abrudbánya városának minden téren vezető emberei között találjuk. A város, képviselő testületébe rendes taggá választja és tanácsaival él. Alsó-Fehér vármegye iskolatanácsában rendes tag gyanánt működött.

Hogy Abrudbányán a társadalmi és hazafias szellem növelésében minél nagyobb befolyást érvényesíthessen, dalos kört szervez s annak elnöki tisztjét teljesíti.

Annyira meghódította magának Abrudbánya városť, hogy 1881-ben, midőn a kolozsvári egyházközség felajánlotta részére az egyik papi állomást, mellyel rendes teológiai tanárság is össze volt kötve, testületileg kérték otthagyását. Midőn győzött benne a nagyratörő szellem és a gyermekek nevelésének érdeke, Abrudbánya lakosai fáklyászenével s szeretetüknek minden jelével elhalmozták.

Kolozsvárt nagyon sok irányú munka és sokféle családi bánat és csalódás jutott osztályrészeűl.

Amellett, hogy egyik rendes pap lett, a teológiai intézetben tanítania kellett egyháztörténelmet és egyházjogot, majd később liturgikát és pastorális teológiát. A gimnáziumban két osztálynak egyháztörténelmet vagy vallást; a fiúképezdében az összes osztályoknak vallást.

Ennyi munka is bőven elég lett volna egy embernek, de ezek mellett a főpapi törvényszéknek rendes tagja, a II. fokú fegyelmi bíróságnak rendes tagja és az E. K. Tanácsban pénzügyi szakjegyző és számonkérő volt. A két utóbbi körben rendkivűl sok és fárasztó munka terhelte állandóan. Csakis olyan szívós ember, oly erős szervezet vihetett ennyi munkát szakadatlan egymásutánban 22 esztendeig.

Az aprolékosságig nagy ügyszeretete legtöbbször túlzásba hajtották. Az éjjelt nappallá változtatta, a lehetetlent lehetőnek bizonyította.

Őt mindig munkában lehetett látni. A tanórákról soha el nem maradott, a hivatalos órákat mindíg megszaporította. Csak egyre nem gondolt: önmagára, mert erejének érzetében elfeledte, hogy az övé is csak emberi és könnyen megszakadhat.

1902 tavaszán ijesztő intelmet kapott. Több hétig tartó betegség sújtotta le, mely orrvérzésből származott. Minthogy a munkája nem apadt meg, azt hitte, hogy az ereje is megmaradt s újból a régi kerékvágásba állott, de most már végzetes kimenetellel, mert a f. év tavaszán újból jelentkezett a vértorlódás. Agyát bántotta s először szép lelkét, azután, négy nap múlva, nemes életét április 22-én reggel kioltotta örökre.

Még nem zárhatjuk be e sorokat, míg meg nem emlékezünk Mózes Andrásról, mint szónokról és mint emberről.

A szónoklás terén, mint ífjúkori előkészületeiből láttuk, nem indult minták után, hanem saját erejéből, megfeszített szorgalommal igyekezett kinevelni magát. Alapúl és tanítómesterűl a bibliát és a természetet vette. A biblia szépségeit és gyöngyeit nagyon kedvelte, hűséggel alkalmazta beszédeiben. A természet nagyszerűsége állandóan megszállva tartotta lelkét. Kifejezéseiből és hasonlataiból, melyekkel nagyon gyakran él, észre lehet venni, hogy gyermeki kedélyét a csöndes, de néha veszélyes Olt folyam, a sokszor zúgó, gyakran síró erdők bűvös szépsége s titkot rejtő mélységei hatották át. Érzelmei nagy hullámokat vetnek, s választékos és tömör szavai, melyek igen gyakran hosszú mondatba szövődtek, éles vonásokkal ecsetelnek:

„Látom — szól egyetértésre intő beszédében* —, látom,

* Ker. Magv. XIII. 260.

hogy ott egyesek önerejökre támaszkodva, az egyéni erő s kitartás bámulandó buzgalmával, itt társulatok az egyesületi ösztön s egyesített erők mindenható hatalmának hitével tőrnek elő; megtámadják a földet, hogy annak önmagukat leélt százados intézményeit újakkal cseréljék ki; ostrom alá veszik az eget, hogy leverjék róla a vakságnak, bigottságnak és szűkkeblüségnek reáerőszakolt zárait, sírba döntsék, ami hitök és a világ ítélete szerint is leélte magát; életre keltsék ellenben azt, amiben a szívnek, a léleknek hite, meggyőződése, élete összpontosul."

Ehez hasonló, de még élénkebb rajza: „Láttátok úgy-e a természetet jelenségeiben? midőn benne a vihar kitör, a láthatár elsötétűl, a légben meggyülemlett villany tüzet fog, a cikázó villámok vakító fénnyel nyilallanak át és keresztűl a háborgó és nyugtalan sötét fellegtömörületeken, — midőn az ég megdördűl, rémes csattogásainak súlya alatt a föld remeg, ingadozik, az állatok megrémülve rejtekhelyeikbe menekülnek s maga az ember is elnémulva, megalázkodva mozdulatlanúl áll s összefogott kezekkel imáját is csak halkan rebegi; — vagy ismét, midőn a vihar elnémult, a rémes éjszaka elmult, a láthatár kiderül, a nap tovább folytatva pályáját, „lángeső" gyanánt szórja sugarait a bágyadt természetre, ember s állat újra előjő, felvídul, új életre ébredt: e kép az emberiség élettörténetének a képe aai! mert a természet jelenségei azonosak az emberi élet történeteinek jelenségeivel s egyik úgy, miként a másik az isteni hatalom és nagyság megnyílatkozása és fényírása, — de hű képe édes hazánk és nemzetünk élettörténetének, hisz több vihar alig dúlt földön, mint e drága haza földén s a föld kerekén nép nem létezett, mely több viszontagságnak és megpróbáltatásnak lett volna kitéve, mint szeretett nemzetünk, elannyira, hogy ha a népek és nemzetek életében a látogatás és megpróbáltatás csakugyan az isteni szeretetnek és jóságnak fényírása, mint a hogy szent könyvünk tanítja, akkor minket az Isten kiválólagosan szeretett és ha egy nemzet létezésének feltétele a látogatások és megpróbáltatások között megedzett és kitartott *hazaszeretet*, akkor nemzetünknek joga van a létezhetéshez."

A természet erejében és szépségében szólott hozzá Istene

és ő boldog, hogy a maga és gyülekezete nevében szólhat Istenéhez, kinek kevés hívebb szolgája volt. Midőn 1878-ban Kolozsvárt főtanácsi szónok, hálával emlékezik vissza az ifjúkori évekre, „mert egykori évei, szebb és boldogabb napjai a hitnek, a vallásosságnak itt szentelődének fel, szíve és lelke pedig e szent emelvényről lehangzott igék varázsereje által levének egy felsőbb, egy tökéletesebb lény, az egy igaz Isten imádása s igéje hirdetésére elzálogosítva.“

Imádságaiban, melyeket legtöbbször könyv nélkül mondott, mélyen elelmélkedett az isteni szellem nagysága, hatalma és jósága fölött. Szépen csengő hangja megrázta a szívek húrját és elmerítette a buzgó keblet az érzelmek áradatában. Kiválóan elragadók és meghatók voltak alkalmi imái. Az ó-év utolsó estéjén mindig híven leszámoltatta a szíveket az elmultakért és megedzette a jövőre.

Utolsó beszédjét egy kis gyermek keresztelőjén tartotta. A gyermek nagyon gyönge volt. A szülők kétségbe esve aggódak, hogy elveszítik első fiokat. Attól lehetett tartani, hogy a keresztelésből temetés lesz. Mózes A. valódi ihletséggel ragadta meg az alkalmat s meglepő szépen hozta össze a születés és halál nagy problémáit s miután mindkettőben Isten akaratát látta nyilvánúlni, a könyüket szeliden letörölte s a vígasztaló remény derűjét varázsolta az arcokra.

Igazi papi jellem volt, kire a hívek mindíg bizalommal tekinthettek. Ő hűséges tanítványa volt a nagy mesternek a békességes tűrésben, az önfeláldozó szolgálatban. Nem kellett, hogy mondja, mert aki közelébe juthatott, mint lelkipásztornak, látta, hogy neki az ő élete sem volt az övé.

Az emberséges érzelem és keresztény szívjóság tőle egy percre sem távozott el. Még ha méltatlanság érte is, megadással viselte, csaknem szótlanúl. Nem volt a mai kor embere, ki mindig többet mutat, mint a mennyije van, s többet követel, mint a mennyit érdemel. Ő szívesebben lemondott, mintsem perbe szálljon, inkább tűrt nélkülözést, mintsem panaszt emeljen. Nem tartotta paphoz illőnek.

Barátait megbecsűlte s a szeretetet szeretettel viszonozta. Kedves, szép családját határtalanúl szerette, s éppen

emiatt legmélyebb és legtartósabb fájdalmai a családi körben származtak.

Hat gyermekkel áldotta meg Isten, s csak kettőt tartott meg. Egy fia serdülő korában húnyt el. Örökre feledhetetlen volt a jó apának. Szeretett kedves neje 1894-ben a négy gyermek után költözött. Ő két leányával bánatosan, árván maradott. Habár nagyobbik leánya, Ilona, gyermekvállaira vette a házi gondokat, hogy édes atyjának aggodalmait apassza, a férj és az apa mindíg nehéz fájdalom terhe alatt maradott, mert hát a leányok jövője s az apa munkaköre szétváló irányban vannak elhelyezve. Valamit apa megtehet, azt a két leány nem nélkülözte.

Mózes András azok közé a szerencsés halandók közé tartozott, akiket mindenki szeretett. Ezt váratlanúl jött halálakor az általános nagy részvétben láttuk megnyilatkozni.

Az unitárius egyház tagjai benne a rendkívüli munkaerőt, tiszta jellemet még sokáig fogják érzékenyen fájlalni.

Ferenc József püspök úrnak az E. K. Tanács elébe benyújtott jelentése a derék férfi haláláról, hűségesen visszaadja nemcsak a szerető főpásztor érzelmeit, hanem az unitárius egyház tagjaiét is. E rövid rajzot nem fejezhetnők megfelelőbb szavakkal:

„Nincs senki e tanácsteremben, sőt mondhatom, hogy egész egyházunknak sincs oly számottevő tagja, aki a boldogultnak példás munkásságát, nagy buzgóságát mindazokban az állásokban, amelyeket egyházunkban elfoglalt, ne ismerné. A kötelességérzetnek és a lelkiismeretességnek mondhatni megtestesűlése volt. Szerénységét csak buzgósága múlta feljűl, a mellyel soknemű tisztében s bárminő megbízatásában eljárt, anélkűl, hogy csak egyszer is panaszolt volna megterheltetéseért, avagy azt kérdezte volna, hogy mi lesz fáradságomnak jutalma? Én legalább sem egyikért, sem másikért panaszolni nem hallottam. Kész volt az éjet is nappá tenni, ha másként nem érkezett el dolgaival, csakhogy az űgy miatta hátrányt ne szenvedjen. Valóban a boldogult azon kevesek közé tartozott, akiket az Úr szeretete emészt. Meg vagyok győződve, hogy ha azt kérdezték volna tőle: „saját jólétedet, kényelmedet és boldogságodat kivánod-e

inkább, vagy egyházad fennmaradását, előhaladását és virágzását?" ő az utóbbiért emelte volna fel előbb kezét az Istenhez és a munkára. Annyi bizonyos, hogy úgy szép tehetségeit és munkája erejét, valamint tiszta jellemét és erős unitárius szellemét tekintve, halála felette érzékeny és súlyos csapás egyházunkra nézve, amelyet az a maga egészében, legközelebbről pedig E. K. Tanácsunk hosszasan meg fog érezni."

Dr. Boros György.

I.

Adatok a kollégium 1902/3. isk. évi történetéhez.

1. ***Az iskolai év kezdete.*** Az évet szeptember 5-én d. e. 9 órakor nyitottuk meg a díszteremben. Imádkozott Sándor Gergely IV. éves papnövendék, beszédet mondott az igazgató, mire a főtiszt. püspök úr atyai tanácsokat osztogatott az ifjúságnak. Tóth Ernő felügy.-tanár az iskolai szabályokat olvasta fel. Az ifjúság közben egyházi énekeket énekelt. Az előadások 10 órakor kezdődtek meg. A tanítás a rendes iskolai szünetelések kivételével jún. hó 10-ig, a vizsgálatok megkezdéséig folyt. Szünetek: okt. 15—22. szüreti, okt. 27—28. főtanácsi, dec. 20—jan. 4. karácsonyi, febr. 23—24. farsangi, febr. 25. igazgatói, ápr. 4—19. húsvéti, május 9. igazgatói, máj. 27.—június 3-ig pünkösti.

Tanulók száma:

a) a papnevelő intézetben 20;

b) a főgimnáziumban 322 nyilvános, 15 magántanuló;

c) az elemi iskolában 71.

Összehasonlítva a múlt tanévi létszámmal, a papnövendékek száma 4-gyel szaporodott, a főgimn. nyilvános tanulók száma apadott 6-tal, a magántanulóké 7-tel, az elemi iskolai tanulók száma növekedett 10-zel. A szaporodást és apadást mind a három intézetben összevetve, szaporodás 1.

Az unitárius vallású tanulókat tekintve: a papnövendékek mind unitáriusok; a gimnáziumban 176, 8-cal több, mint a múlt évben; az elemi iskolában 38, 9-cel több, mint a tavaly. Az unitárius tanulók száma tehát 21-gyel szaporodott.

2. ***Változások a tanári karban.***

a) *A papnevelő-intézet,* valamint a főgimnázium tanári karát

súlyos veszteség érte. *Mózes András,* aki 22 éven át volt a kolozsvári unitárius egyházközség egyik lelkésze, a teológiai tanári karnak egyik dísze s 9 éven át a főgimnáziumban is a magyar nyelvnek és irodalomnak rendes tanára, ápr. 22-én agyszélhűdésben 3 napi szenvedés után elhunyt. Élete pályáját ez Értesítő 20—29. lapjain olvashatni. Mint tanár felűlmúlhatatlan mintaképe a pontosságnak; előadásai tömörek, tartalmasak, az értelmet gazdagítják, a lelket nemesítik. Tanítványaihoz jó, szereti őket, érdekeiket szívén viseli. Mint ember maga a megtestesült jellem és becsületesség. Minden szavában és tettében, minden lépésében hű önmagához anélkül, hogy rideg lenne. Szerény és gyöngéd a magánérintkezésben is, az egyházi élet küzdelmes porondján is. Nem emlékezünk, hogy valaha sértő szót vagy indulatos kitörést hallottunk volna ajakáról. Tanácskozásainkban mindvégig résztvett és mindenkor nemcsak tisztelettel, hanem okulással is hallgattuk, ha valamely kérdésben felszólalt. Legyen emléke áldott!

Az igazgatóság emlékét jegyzőkönyvileg örökítette meg, külön gyászjelentést adott ki, részvétét az elhunyt árvái és rokonai előtt testületileg fejezte ki, temetésén a tanári kar részéről dr. Boros György, az ifjúság részéről Ürmösi József IV. éves papnövendék mondott bucsúbeszédet, a temetés napján az előadások az egész intézetben szűneteltek. Gyűjtést indítottunk egy *emlékére teendő alapítvány érdekében,* a melyre eddig 700 K. meghaladó összeg gyűlt be.

b) *A főgimnázium* tanári karát is súlyos veszteségek érték. *Bencédi Gergely* 36 évi buzgó tanári működés után a jelen iskolai év kezdetén nyugalomba vonúlt. Élete pályáját ez Értesítő 5—12. lapjain olvashatni. Aki Bencédi hosszú iskolai, egyházi és közéleti működését ismeri, az tudja, minő veszteséget jelent iskolánkra az ő távozása.

Ulár Pál 47 évi tanári működés után, melyből 30 évet intézetünknél töltött, ápr. 5-én Budapesten szívszélhűdésben hirtelen és váratlanúl elhúnyt. Életrajzát a 13—19. lapok hozzák. Mindnyájunknak szeretett tanára, majd kartársa, az ifjúságnak őszinte barátja volt, kinek tanári működését tanítványainak az a feledhetetlen szálló igéje fejezi ki legszebben: *jó tanár.* Szere-

tettel teljes, kedves egyéniségével mindnyájunk szeretetét megnyerte és áldott lesz közöttünk emlékezete.

Az igazgatóság érdemeit jegyzőkönyvileg örökítette meg, a gyászoló rokonsághoz részvétíratot küldött, gyászjelentést adott ki, sírjára koszorút helyezett; ápr. 8-án Ipolyságon történt temetésére Kovács János tanárt küldötte ki képviselőűl, ki a tanári kar nevében a sírnál búcsubeszédet mondott. Hozzácsatlakoztak még dr. Nyiredy Géza, Pálfi Márton és Demeter Dezső tanárok. A megboldogúlt könyvtárának egy részét Havas Gyula m. á. v. főmérnök, mint rokon, a kollégium könyvtárának adományozta. A könyvek jegyzékét a könyvtári jelentés rendjén fogjuk adni.

Végűl meg kell emlékeznünk egy másik veszteségről is, a mely csak közvetve érte intézetünket. *Tóth Ernő* felügyelő és óraadó tanár, aki már 3 éve működik intézetünknél, s f. évi jan. 1-től a dévai állami főreáliskola h. tanára volt, május hó 12-én Déván rövid szenvedés után elhúnyt. Tehetséges és szorgalmas fiatal ember volt, aki már a történetírás terén is szép reményekre jogosító munkásságot fejtett ki. Gyönge szervezetét a lappangó kór gyorsan megőrölte. Kartársai szeretettel fogják emlékét megőrizni.

Dr. Kiss Ernő ideiglenes rendes tanárt a vallás-közoktatásügyi miniszter véglegesítette, *Márkos Albert, Major Sándor, Domokos Dezső* végzett tanárjelölteket az E. K. Tanács ideiglenes h.-tanároknak nevezte ki; *Tóth Ernő* és *Pap Domokos* felügyelő-tanárokat, *Régeni Áron* el. isk. tanítót, óraadókúl alkalmazta. A vallástan tanítását az I—IV. osztályokban *Sándor Gergely* IV. éves papnövendékre bízta. *Ulár Pál* halála után a görögöt a VIII. osztályban *Gálfi Lőrinc*, többi óráit *dr. Kliment Jenő* végzett tanárjelölt vette át; *Mózes* halála után a vallástant a VI. osztályban *Péterfi Dénes*, az V. osztályban *dr. Boros György.* Pap Domokos felügy.-tanárt szept.—októberi betegsége idején, majd Tóth Ernő távozása után *Balázs András* IV. éves papnövendékkel helyettesítettük.

Fizetési fokozatban 1902. nov. 1-től előléptek: Ulár Pál, Nagy Gyula, dr. Gál Kelemen, Pálfi Márton. Korpótlék útalványoztatott 1902. nov. 1-től dr. Nyiredy Gézának (2-ik), 1903. jan. 1-től dr. Gál Kelemennek (2-ik).

Itt tartjuk megemlítendőnek, hogy a Berde Mózsa-féle 1000 K. tanári jutalmat a múlt iskolai évben az E. K. Tanács *Kovács János*nak adta ki.

c) *Az elemi iskolánál* a tanítói karban változás nem történt. Ulár Pál tanvezető tanár halála után az igazgatóság a jövő isk. évtől számítandó 3 évre dr. Boros Györgyöt választotta meg tanvezetővé. Mindkét tanítónak fizetése 1903. jan. 1-től 900 K-ról 1000 K-ra emelkedett s Régeni Áronnak 1902. szept. 1-től 100 K első ötödéves pótléka útalványoztatott.

Fülöp Sándor, aki 12 évig volt az intézetnek első szolgája, 1902. aug. 5-én elhúnyt. Odaadó buzgósággal és hűséggel szolgálta az intézetet, résztvett annak örömében és bánatában. Legyen könnyű a hant porai felett!

2. ***Tanulmányi ügyek.*** A tanulmányokban tett haladásról az ífjúság érdemsorozata nyújt teljes felvilágosítást. A főgimnázium, némi eltéréssel, mindenben az egyház által elfogadott állami tanítási tervhez alkalmazkodott. A tanítás a szükséges átmenetekkel az új tanítási terv és a *módszeres tanácskozások* megállapodásai szerint folyt. Az állandó tanmenet revideálását egyelőre elhalasztottuk, amíg az új tanítási tervhez az útasítások megjelennek. A tanulók előmenetelét és erkölcsi magaviseletét az *ellenőrző tanácskozásokon* számba vettük s a szülőket értesítettük minden esetben, midőn gyermekeik szorgalom vagy magaviselet tekintetében megróvás alá estek. Ez eljárás tapasztalatunk szerint üdvös, igen sok esetben kellő eredményre vezet.

Az állami tanítási tervben kötelezőleg megszabott tárgyakon kívűl oktatást nyertek növendékeink:

1. *Egészségtanban* a VII. o. tanulói heti 2 órában.

2. *Szabadkézi rajzban* a III –VIII. o.-ból önként ajánlkozók 23-an, heti 1—1 órán.

3. *Egyházi énekben* I—V. o. unitárius vallású tanulók 2 csoportban heti 1—1 órában.

4. *Műénekben* mindazok az I—VIII. o. tanulók, akik alkalmas hanggal rendelkeznek, heti 3 órán. Ezek alkotják az ífjúsági daloskört; a f. tanévben 92 tagja volt.

5. *Zenében* heti 2 órában az önként ajánlkozók. Az Apollókört ezek alkotják, a f. tanévben 14 tagja volt.

6. *Orgonázásban* a III—V. o.-ból önként ajánlkozók. Jelen tanévben tanúlt 12 kezdő és haladó két csoportban.

7. *Angolnyelvben* a VI—VIII. o.-ból önként ajánlkozók heti 2 órában. Jelen tanévben 13-an tanúltak.

8. *Gyorsírásban* heti 2 órában a III—VIII. o.-ból önként ajánlkozók. Jelen tanévben tanúlt 17 kezdő, 14 haladó.

9. *Vívásban* heti 3 órában a VI—VIII. o.-ból önként vállalkozók. Jelen tanévben tanult 12.

Május 9-én kirándulást tettünk az ífjúsággal a bányabükki erdőbe; e kirándulás tanulmányi jelleggel bírt. Ezenkívűl dr. Nyiredy Géza tanár a város környékére többször rendezett kisebb tanulmányi kirándulást.

3. ***Vallás-erkölcsi állapot.*** Unitárius növendékeink közűl a felsőosztályúak (VI—VIII. o.) az egész év folyamán jelen voltak a vasárnapi templomi istentiszteleten délelőtt, délután. A templomba az ífjúságot a tanári kar egy része kisérte. Az alsóosztályúak (I—V.) a téli időszakban (nov.—ápr.) az intézet tornatermében vasárnap délelőttönként tartott istentiszteleteken vettek részt; a nyári időszakban a templomban. Az istentiszteletet az intézetben a papnövendékek végezték a papnevelő intézet dékánjának felügyelete mellett. Ezeken a kollégium igazgatója is több alkalommal részt vett. A vasárnapi oktatásról részletesebb jelentés olvasható a papnevelő intézet értesítőjében.

A nem unitárius vallású növendékek saját felekezetök lelkészétől nyertek hitoktatást és ugyanazok vezetése és őrködése mellett teljesítették egyéb vallási kötelességeiket is.

4. ***Fegyelmi állapot.*** Az ífjúság erkölcsi magaviselete általában jó volt. Igazgatói megdorgálásban részesűlt 15, igazgatósági megdorgálásban 10 tanuló. Két tanulót apró vásottságai miatt elkellett tanácsolnunk. Egyes kisebb kihágásokat a rendszabályokban előirt fegyelmi eljárás szerint büntetett a tanári kar.

5. ***Egészségi állapot.*** A tanári karban egy nehány könnyű és rövid ideig tartó betegséget leszámítva, betegség nem fordult elő. Nagy Gyula tanár az év elején nehány hétig gyengélkedett, a mikor óráit felosztva helyettesítettük. Pap Domokos felügyelőtanár szeptemberben és okt. első felében beteg volt. Óráit Tóth Ernő felügyelő és óraadó tanár, internátusi teendőit Balázs András

III. papnövendék végezte. Ezeken kívül kisebb betegségek miatt ritkán kellett helyettesíteni.

Az ifjúság egészségi állapota kedvező volt. Az iskola orvosa a tanév elején általános orvosi vizsgálatot tartott s véleménye alapján az ajánlottak a testgyakorlás és rajz gyakorlati része alól fölmentettek. Dr. Scheitz Vilmos hatósági orvos az előírt szemvizsgálatot szept. 9-én és febr. 11-én tartotta meg. Két trachomás beteget talált, akiket az internátusból betegségük idejére eltávolítottunk. A könnyű betegek az internatus beteg-szobájában, a súlyosabb betegek az intézet kórházában kezeltettek. A beteg tanulókat az intézet orvosa és egészségtan-tanára, dr. Veress Lajos gyógykezelte, aki a szükséghez képest orvosi rendelő órákat tartott.

Az egészség fenntartása és megóvása érdekében minden szükséges intézkedést megtettünk. A bennlakó tanulók az internatus fürdőjét használták, a mely láb-, kád-, fölmelegíthető medence- és zuhanyfürdőkkel van ellátva. A *játékdélutánokat* ez évben is megtartottuk. A tanulók 4 csoportban heti 2—2 órában jártak ki a *Kismező*-kertbe játszani a tornatanár vezetése és felügyelete mellett. Dec. 13-án *dísztorna-estélyt* tartottunk nagyszámú és díszes közönség érdeklődése mellett és az évvégi torna- és vívóverseny alkalmával jutalmakat és elismerő-okleveleket osztottunk ki legjobb tornászainknak. Ez évben kezdették tanulóink a *football*-t mívelni. Vasárnap délutánonként az ú. n. Bivaly-rétre jártak ki a helybeli középiskolák egyes csapataival a tornatanár felügyelete mellett. Minthogy azonban a játszók néha túlmentek a határokon és kisebb balesetek is történtek, kissé korlátoznunk kellett ebben tanulóinkat.

6. ***Iskolai ünnepek.*** *Szept. 19-én* Kossuth Lajos születésének száz éves évfordulója alkalmából az ifjúság hazafias ünnepélyt rendezett, melynek műsora a következő volt: 1. Nyitány. Előadta az ifj. Apolló-kör. 2. Alkalmi imát tartott Gál Miklós IV. papnövendék. 3. A Himnuszt énekelte az ifj. Daloskör. 4. Szavalt Ptacsnik György VIII. oszt. t. 5. Beszédet intézett az ifjúsághoz Kovács János tanár. 6. Az ifjúság részéről beszélt Veress Gábor VIII. o. t. 7. A Szózatot énekelte az ifj. Dalkör. 8. Szavalt Marközy Béla VIII. o. t. 9. Az ifj. Apolló-kör a „Kossuth“-

indulót játszta. A szép számú közönség jelenlétében lefolyt ünnepély után az ifjúság a tanári kar vezetésével, zászló alatt csatlakozott az egyetemi polgárok menetéhez, s részt vett a Mátyás-téri ünnepélyen.

Október 6-án az Aradon kivégzett tizenhárom tábornok emlékére gyászünnepélyt rendezett az ifjúság a következő programmal: 1. Nyitány. Előadta az ifj. Apolló-kör. 2. Imát mondott Raffaj Károly IV. papnövendék. 3. Kölcsei „Himnusz"-át énekelte az ifj. Daloskör. 4. Szavalt Abrudbányai Ede. VII. o. t. 5. Szónoki beszédet tartott Ptacsnik György VIII. o. t. 6. Szavalt Marközi Béla VIII. o. t. 7. Szózat. Énekelte az ifj. Daloskör. 8. Indulót játszott az ifj. Apolló-kör.

Az ünnepélyek közé sorozom a *Mátyás király-szobor okt. 12-én* történt leleplezési ünnepélyén való részvételünket is. Az ifjúság lobogó alatt a tanári kar vezetésével vonúlt ki a szobor elé s tanúja volt annak a magasztos nemzeti ünnepnek, melyen a király, a főrendek, a törvényhozás alsóháza, vármegyék, városok, hatóságok, testületek, szóval az egész nemzet hazafiúi örömmel vett részt s áldozott a hadverő Mátyás, az igazságos, emlékezetének. Az ilyen történelmi nagy pillanatok mélyen bevésődnek az ifjúi lélekbe s az egész életre szóló nyomokat hagynak ott.

November 5-én az ujólag megalakult „Kriza önképző-kör" Mátyás király emlékére díszgyűlést tartott a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyító. 2. Felolvasott Kiss Károly VIII. o. t. Mátyás királyról. 3. Szavalt Freund János (Ábrányi E.: Mátyás király) VII. o. t. 4. Szónoki beszédet tartott Bencédi Pál VIII. o. t. 5. Szavalt Ptacsnik György VIII. (Szabolcska: Mátyás király az én királyom . . .). 6. Elnöki bezáró.

December hó 13-án estve fényesen sikerűlt *dísz tornaestélyt* rendeztünk Lassel Gyula tanár, Marközy Béla és Veress Gábor VIII. osztályosok vezetése alatt. A remekűl sikerűlt ünnepélyt tánc követte, mely a késő hajnali órákig tartott. A műsor ez volt: 1. Felvonulás. 2. Szabadgyakorlatok fabottal. 3. Csapattornázás lovon, nyújtón, továbbá ablakugrás. Vezették: Abrudbányai Ede VII., Lőwi Lajos VII. és Tokai Béla VIII. osztályosok. 4. Versenyek: *a)* nyújtó, *b)* magas ugrás, *c)* korlát, *d)* súlyemelés.

5. Minta-csapat magas korláton. 6. Gúla. 7. A verseny eredményének kihirdetése és a díjak kiosztása. 8. Elvonulás. 9. Tánc. Az estélyen szép számú, előkelő közönség vett részt. A verseny után a tornázó ifjakhoz a főtiszt. püspök úr, Kovács János tanár és Palkovics József cs. és kir. altábornagy buzdító beszédeket intéztek, s aztán megkezdődött a tánc. A szépen sikerült estély anyagi eredménye szép összeggel emelte a „Kirándulási alapot“.

A márc. 15-iki nemzeti ünnepet a következő programmal ülte meg az intézet: 1. Nyitány. Előadta az ifj. Apolló-kör. 2. Imát mondott Végh Benjámin III. papnövendék. 3. Himnuszt énekelte az ifj. Daloskör. 4. Szavalt Fekete Samu VII. o. t. 5. Szónoki beszédet mondott Ptacsnik György VIII. o. t. 6. „Talpra magyar!“ Szavalta Abrudbányai Ede VII. o. t. 7. Szózatot adott elő az ifj. Dalkör. 8. Szavalt Telkes Béla VII. o. t. 9. A „Rákóci-induló“-t játszta az Apolló-kör.

Márc. 18-án *a főtiszt. püspök úr névnapja* alkalmából az ifjúság és a tanári kar szép szerenáddal lepte meg főpásztorát. Zenedarabokat adott elé az ifj. Ének- és Zenekör. Az ifjúság jó kivánságait Marközy Béla VIII. osztályos tolmácsolta a főpásztor előtt. A főtiszt. püspök úr meleg szavakkal, gyönyörű beszéddel köszönté a tisztelgő kollégiumot, gondolatokban gazdag beszéddel válaszolt.

Aprilis 29-én, Ulár Pál és Mózes András tanárok feledhetetlen emlékére a „Kriza-önképzőkör“ ünnepélyt rendezett, amelyen a tanári kar is résztvett. A szépen sikerült dísz-gyűlés műsora a következő volt:

1. Elnöki megnyitó. 2. Emlékbeszéd Ulár Pál fölött. Tartotta Percel Gábor VII. o. t. 3. „Ulár Pál emlékére“, írta Reich József VIII. o. t., szavalta Marközy Béla VIII. o. t. 4. „Két halottunk.“ Írta és fölolvasta Veress Gábor elnök. 5. „Ulár Pál“, írta és szavalta Abrudbányai Ede VII. o. t. 6. Emlékbeszédet tartott Mózes András fölött Bencédi Pál VIII. o. t. 7. Elnöki bezáró.

Május 25-én Bulyovszkyné, Szilágyi Lillát születésének 70-ik évfordulóján, látogatása alkalmával, egy röktönzött ünnepéllyel fogadtuk: 1. Beszédet mondott Márkos Béla VIII. o. t. 2. Néprománc Győrfi Józseftől (a Bulyovszkyné jutalommal kitűntetett költemény), szavalta Marközy Béla VIII. o. t. 3. Bulyovszky Lillá-

hoz, írta Nagy Lajos, szavalta Abrudbányai Ede VII. o. t. 4. Igazgató bezáró beszéde, mellyel az ifjúság és tanári kar babérkoszorúját átnyújtotta. Közben az Ifjúsági Daloskör a Himnuszt, Hazádnak rendületlenűl-t s kuruc dalokat énekelt.

A *Kriza önképző kör* záróünnepélyét jún. hó 7-én d. u. 3 órakor tartotta meg a következő tárgysorozattal: 1. Nyitány. Apolló-kör. 2. Elnöki megnyitó. 3. Ének. Ifj. Dalkör. 4. Szavalat. Abrudbányai Ede VII. o. t. 5. Zongoraszám. Rosenfeld Aladár VIII. o. t. 6. Emlékbeszéd Rákóciról. 7. Zene. Apolló-kör. 8. Elnöki jelentés. Veress Gábor VIII. o. t. 9. Szavalat (víg). Marközy Béla VIII. o. t. 10. Ének. Ifj. Dalkör. 11. Elnöki bezáró. Veress Gábor VIII. o. t. 12. Rákóci-induló. Liszt I. 8 kézre. Előadják: Megyeri Zsófia VIII. o. t., Rosenfeld Aladár VIII. o. t., Iszlai Géza VII. o. t., Rosenberger Sándor VI. o. t. .

Az ifjúság *tavaszi táncmulatságát* jún. 10-én tartotta meg a városi „Lövölde“ helyiségeiben Pálfi Márton tanár elnök vezetése mellett. A tiszta jövedelem az ifj. egyletek javára fordíttatott.

7. **Látogatások.** a) *Hivatalos látogatások:*

A papnevelő intézetben több alkalommal látogatott a főtiszt. püspök úr.

A főgimnáziumban még a múlt tanév végén, a záró vizsgálatok alkalmával a vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából látogatást tett *dr. Négyesy László*, a budapesti gyakorló főgimnázium tanára különösen azzal a céllal, hogy a magyar nyelvi, stilisztikai és irodalmi tanítást tanulmányozza. Amint az 1902 jún. 26-án tartott értekezletről felvett jegyzőkönyvben foglaltak bizonyítják, az eredménnyel általánosságban meg volt elégedve. Az olvasmányoknál nem annyira a nyelvtani, mint inkább a nemzeti és ethikai mozzanatok kiemelését óhajtja, nem annyira a formai, mint inkább a tartalmi tanulságot.

Az állami felügyeletet ez évben Kunc Elek tanker. főigazgató, mint kormányképviselő gyakorolta, aki hivatalos látogatását febr. 19—21. napjain tette meg. Az oktatási állapotokkal való megelégedését kifejezte s különösen kiemelte, hogy a szertárak és gyűjtemények most már rendelkeznek azokkal az eszközökkel, amelyekre a szemléltető oktatásnál föltétlenűl szükség van.

A rendtartás értelmében az igazgató az év folyamán minden

tanár előadását meghallgatta és a tanulók előmeneteléről és fegyelmezéséről kellő tapasztalatokat szerzett; évharmadonként átnézte és ellenjegyezte az írásbeli dolgozatokat, rajzlapokat és szépírási füzeteket, valamint az osztálykönyveket s tapasztalatait és észleleteit a módszeres tanácskozásokon közölte a tanári karral.

Az elemi iskolában évközben több alkalommal látogatott az igazgató és Ulár Pál tanvezető tanár. Itt említem meg azt a próbatanítást, melyet Régeni Áron tanító a kolozsvármegyei tanítótestületnek mintegy 40—50 tagja előtt 1902. nov. 15-én d. e. 8—9-ig tartott a Shrubsole-féle Solfa énektanítási rendszerrel. A tanítás után igen élénk és tartalmas vita indult meg, amely az új rendszer előnyeit és hátrányait fejtegette: de majdnem egyhangú volt az a vélemény, hogy jelentékenyen könnyít az énektanítás nehézségein.

b) *Nem hivatalos látogatások.* E látogatások sorában nagy jelentőségénél fogva messze kiemelkedik különösen három: a *Jókai Móré, Zsilinszky Mihály vallás- és közoktatásügyi államtitkáré* és a *Bulyovszkyné, Szilágyi Lilláé.* Jókait Kolozsvár városa a Mátyás-szobor leleplezési ünnepélyén tisztelte vendégűl. Az ünnepélyek sorát az Erdélyi Irodalmi Társaság nyitotta meg, amely 1902 okt. 11-én d. e. 11 órakor a kollégium dísztermében tartotta díszülését. Ez ülésen az érdeklődés középpontja volt. Az igazgató felhasználta az alkalmat, hogy az előcsarnokba lépő ősz költőt, az „*Egy az Isten*“ s annyi más halhatatlan remekmű lángeszű alkotóját üdvözölje s bemutatta az ifjúság és tanári kar hódolatát. Az ősz költő az ifjúság riadó éljenzése között körűlbelől a következőket mondá:

„Templomban vagyunk itt az iskola falai között. Én úgy is, mint költő, mint politikus és hazafi, mindíg hirdetője voltam a szabadságnak, mely a művelődés terjesztésével, a hazaszeretettel és isteni tisztelettel párosúl. Ebben a törekvésben legközelebb áll szívemhez az unitárius vallásfelekezet, mert ez a vallás tartja leginkább tiszteletben a lelkiismereti szabadságot és mindíg elűljárt a hazafiságban és a tudomány művelésében. Ez az egyház majdnem legszegényebb valamennyi között, mégis a legszebb tanintézetet tartja fenn a városban s ezáltal példát mutat, mily úton kell haladnia minden egyháznak. Kívánom, hogy felekezeti

békesség keretében a többi vallásfelekezetek is versenyezzenek a közművelődés terjesztésében és az isteni tiszteletben. Legyenek áldottak mindazok, kik e falak közt megjelentek!“

Sokáig fülünkben fognak csengeni szavai, amelyek az unitárius vallás iránti mély rokonszenvéről tesznek bizonyságot.

Zsilinszky Mihály vallás- és közoktatásügyi államtitkár úr 1903 márc. 20-án egészen váratlanúl meglátogatta az intézetet a főtiszt. püspök úr kiséretében. A rendelkezésére állott rövid idő miatt azonban csak egy nehány helyiséget nézett meg, előadásokon nem jelent meg. Az épület szépsége, a berendezés gyakorlatiassága és csinossága kellemesen lepte meg, valamint a szertárak gazdagsága is, amint a főtiszt. püspök úrnak ismételten és örömmel kifejezte.

Bulyovszkyné születésének 70. évfordulóját Kolozsvárt töltötte. Az igazgató tisztelegvén nála, az intézet meglátogatására kérte fel, amit a művésznő szíves készséggel megigért. 1903 máj. 25-én d. e. 12 órakor a díszteremben egy rögtönzött ünnepélylyel fogadtuk, amely láthatólag kedvesen érintette nagy alapítónkat. Egy tanuló üdvözlő beszéddel fogadta, kettő az alapítványából megjutalmazott költeményeket szavalta, végűl az igazgató az intézet hálás köszönetét tolmácsoló szavak kiséretében nyújtotta át a tanári kar és ifjúság koszorúját „nagy jóltevőjének“. E nap emlékére már 1884-ben tett 800 K-ás alapítványát 200 K-val 1000 koronára emelte. Percekig tartott az ifjúság kitörő lelkesedése és éljenzése, mikor az ő utánozhatatlan kedvességével és közvetlenségével szólott hozzá.

1902. jún. 1. Dr. Barabás Béla, országgyűlési képviselő, az intézetnek 1874/75. évben VIII. o. növendéke, Pálmay Sándor, szept. 13-án dr. Berger Albert főgimn. tanár, szept. 28. Laura Malanai, Rosa L. Malanai Londonból, okt. 1-én Török Sándor, m. kir. erdészeti szakiskolai igazgató, okt. 11-én Hegedűs Sándorné és leánya, Széchyné Lorenz Joséphine, Széchy Károly, Márki Sándor egyetemi tanárok, dr. Jókai Mór és neje, Gerandoné gr. Teleki Irén, Zichy Jenő, Hegedüs István, dr. Szamosi János, Lánczy Gyula, Versényi György, Jékei Aladár, Bartha Miklós, Tompa Kálmán, Felszeghy Dezső, Sinszky Ferencz; okt. 12-én tanulmányi kiránduláson a Mátyás-szobor leleplezése alkal-

mából a kisújszállási ev. ref. főgimn. 23 növendéke és 2 tanára: Csatáry Endre, Barla Jenő; nov. 15-én a kolozsvármegyei tanítótestület évi közgyűlése alkalmából: Zsigmond Ferenc, Belle László, ifj. Gálfalvi István, Jakab Ferencz, Adi József, Metz Vilmos, Móric Ida, Márton Ilona, Borsos Ida, Késmárky Anna tanítók, illetőleg tanítónők; 1903. márc. 25-én Sebes Pál, márc. 28-án dr. Földes Móric Győrből, ápr. 5-én a székesfővárosi VIII. ker. polgári fiúiskola kolozsvári kirándulásán résztvett 370 tanulója és 15 tanára, Csomósy Sándor székesfővárosi tanár, május 1-én Peller Izidor, dr. Kozma Endre, dr. Gothárd Kálmán, Desbordes Ernő, Csegezy Sándor, dr. Éjszaky Ödön, dr. Jeszenszky Gyula, Ádám Dénes, dr. Lőrincy Ákos, dr. Balogh György.

1903 máj. 25-én Bulyovszky Lilla. Neve után e szókat írá még: „Tartsanak meg szíves emlékezetükben!“

7. ***Osztálytalálkozók.*** *Az 1872-ben végzettek* 1902 okt. 26-án *30 éves találkozóra* gyűltek össze 9-en. 300 K alapítványt tettek „a főgimnázium Apolló-köre javára, azon hívatással, hogy ezen összeg, mint elkölthetetlen tőke az iskola igazgatóságának ellenőrzése mellett gyümölcsözzék s annak kamatai a kör szükségleteire fordíttassanak. Alapítók remélik, hogy az alapítványi összeget később még nagyobbítani fogják.“ E határozatuk foganatosításával Pákei Lajos és Killyéni Endre osztálytársukat bizták meg.

Az 1883-ban végzettek 10 éves találkozóra gyűltek össze március 15-én 12-en. Határozatilag kimondották, „hogy a kollégium konviktusa céljaira egy összeget gyűjtenek össze, melyhez való hozzájáruláshoz távollevő osztálytársaikat is felhívják. A befolyó összeg ideiglenes kezelésével s az egyházi pénztárba évenként leendő beszámolásával megbízták dr. Frank-Kis István és Csifó Salamon osztálytársaikat, kiket az alapító levél szerkesztésére és az egyházhoz benyújtására is felkértek. E célra kötelezvényt is írtak alá s megajánlottak 290 K-t, jövőre évenként 140 K-t.“

Az 1893-ban végzettek 10 éves találkozóra május 1-én gyűltek össze 10-en. Határozatukból idézzük a következő pontot: „Annak jeléűl, hogy az intézet iránt, mely életpályájuknak, a tudománynak alapját adta, hálával viseltetnek, elhatározzák jelenlevők,

hogy *a konviktusi alapra 600 K-s alapítványt tesznek, még pedig azon elhunyt szeretett tanáruk Ulár Pál emlékére,* ki az ifjúságnak nemcsak tanára, hanem gondos atyja, szerető barátja is volt.“ Dr. Kozma Endrét megbízták, hogy e határozatot a meg nem jelent osztálytársakkal is közölje s mindegyiket lelkes szavakkal hívja fel arra, hogy 1905-ig legalább 40 K-t hozzá fizessen be. Dr. Balogh Györgyöt pedig az alapító levél megszerkesztésével bízták meg.

8. ***Vizsgálatok.*** A javító-, pótló- és felvételi vizsgálatok aug. hó 29—30. napjain tartattak meg. A pótló- és javító érettségi vizsgálat írásbeli része szept. 8—12., szóbeli része 16-án, a másodszori javító érettségi írásbeli dec. 8—12, szóbeli 17-én tartatott Fekete Gábor felügy. gondnok elnöklése mellett Kunc Elek kormányképviselő jelenlétében.

Magánvizsgálat tartatott dec. 3-án és jan. 20-án.

Az évvégi vizsgálatok sorrendje a következő volt:

Május hó 11—13-án a VIII. o. minden tantárgyból.
„ „ 11-én d. e. 7—12-ig a VIII. o. magántanulók írásbeli vizsgálata.
„ „ 13-án d. u. 3 órakor a VIII. o. magántanulók szóbeli vizsgálata.
„ „ 18—22-én érettségi írásbeli vizsgálat.
Június „ 7-én d. u. 3 órakor az ifj. Kriza-önképzőkör záróünnepélye.
„ „ 11-én d. e. 8 órakor 1—2. el. oszt. minden tárgyból a 3—4. oszt. termében.
„ „ „ „ „ 7 órakor magántanulók írásbeli vizsgálata a VII. o. t.
„ „ „ „ „ 7 órakor angolnyelvi pályázat írásbeli része a görögpótló t.
„ „ „ d. u. 2 órakor 3—4. el. oszt. minden tárgyból.
„ „ „ „ „ 2 „ latinnyelvi irásbeli pályázat a VII. o. t.
„ „ 12-én d. e. 7 órakor magántanulók szóbeli vizsgálata a VIII. o. t.
„ „ „ „ „ 7 órakor angol, és angol pályázat szóbeli része, gyorsírás, szabadkézi rajz.
„ „ „ d. u. 2 órakor magántanulók szóbeli vizsgálata.

Június hó	13-án d. e. 8 órakor	egyházi, műének, orgonázás.
„ „	„ „ 11 „	elemi iskola záróünnepélye.
„ „	„ d. u. 3 „	előleges osztályozó tanácskozás.
„ „	14-én „ „ 3 órakor	torna- és vívó-verseny.
„ „	15-én d. e. 7 „	I—VII. o. hittan a VII. o. termében.
„ „	„ d. u. 3 órakor	VII. o. természettan, mennyiségtan.
„ „	16-án d. e. 7—10 óráig	I. o. magyar, latin.
„ „	„ „ „ 10—1 „	II. o. természetrajz, mennyiségtan.
„ „	„ d. u. 3 órakor	III. o. magyar, latin, német.
„ „	17-én d. e. 7—10 óráig	IV. o. magyar, latin.
„ „	„ „ „ 10—1 „	V. o. magyar, latin.
„ „	„ d. u. 3 órakor	VI. o. történet, természetrajz.
„ „	18-án d. e. 7—10 óráig	VII. o. magyar, latin.
„ „	„ „ „ 10—1 „	II. o. földrajz, rajzoló geometria.
„ „	„ d. u. 3 órakor	I. o. földrajz, természetrajz.
„ „	19-én d. e. 7—10 óráig	III. o. történet, földrajz.
„ „	„ „ „ 10—1 „	IV. o. német, történet.
„ „	„ d. u. 3 órakor	V. o. görög és pótló tárgyak, német.
„ „	20-án d. e. 7—10 óráig	VI. o. magyar, latin.
„ „	„ „ „ 10—1 „	I. o. mennyiségtan, rajz. geometria.
„ „	„ d. u. 3 órakor	VII. o. görög és pótló tárgyak, német.
„ „	22-én d. e. 7—10 óráig	VI. o. német, mennyiségtan.
„ „	„ „ „ 10—1 „	II. o. magyar, latin.
„ „	„ d. u. 3 órakor	III. o. mennyiségtan, rajzoló geometria.
„ „	23-án d. e. 7—10 óráig	IV. o. természetrajz, mennyiségtan, rajz. geometria.
„ „	„ „ „ 10—1 óráig	V. o. történet, természetrajz, mennyiségtan.

Június hó 23-án d. u. 3—½5 óráig VI. o. görög és pótló tárgyak.
" " " " " ½5 órakor VII. o. történet, egészségtan.
" " 24-én d. e. 7 órakor osztályozó tanácskozás.
" " 26-án " " 10 " záróünnep és bizonyítványok kiosztása.
" " 27., 29., 30-án érettségi szóbeli vizsgálat.

A vizsgálatok a szülők és érdeklődők részvétele mellett folytak le. Kivánatos volna azonban az iskola és a szülői ház közvetlenebb érintkezése céljából, hogy a vizsgálatok iránt nagyobb érdeklődés nyilvánuljon.

A egyházi képviselő-tanács biztosai voltak a VIII. o. vizsgálatain Kozma Ferenc f. gondnok elnöklése mellett Nagy Lajos és Gyöngyössy Béla egyh. tanácsosok. Az érettségi vizsgálaton Fekete Gábor felügy. gondnok úr elnökölt. Az osztályvizsgálatokon biztosok voltak: Kozma Ferenc elnöklése mellett Gál Jenő, Nagy Lajos, Bencédi Gergely, Gyöngyössy Béla, Gyulay Árpád, Orbók Mór, Gyulay László, dr. Veress Vilmos, Mikó Imre, Zsakó István, Molnár Sándor, Keresztély Lajos egyh. tanácsosok.

9. ***Internátus.*** Főfelügyelője az igazgató. A közvetlen felügyeletet Tóth Ernő és Pap Domokos végzett tanárjelöltek, majd előbbinek távozása után, a II. évharmadtól kezdve Balázs András III. éves papnövendék gyakorolták, mint felügyelő-tanárok. A múlt tanévi értesítő 109–134. lapjain közölt internátusi szabályzatot az 1902. okt. 26—29. napjain tartott főtanács 131. pont alatt némi módosításokkal helybenhagyta. Ez a szabályzat olvasható a főtanács jegyzőkönyvének 231–258. lapjain. A felügy. tanárok bennlaknak az intézetben, a tanulók dolgozó- és háló-szobáinak közvetlen szomszédságában. A tanulókkal a konviktusban együtt étkeznek; a dolgozó-szobákban pedig a tanulásra és előkészülésre rendelt időben, az ú. n. *silentium* alatt folytonosan jelen vannak s a tanulókat leckéik megtanulásában, feladataik elkészítésében segítik, útasítják.

A kollégiumnak internátusi célokra van összesen 27 helyisége, még pedig:

2 felügy. tanári, 1 beteg-szoba, 1 orvosi rendelő-, 6 dolgozó-, 14 háló-, 3 fürdő-szoba.

A bennlakó tanulók száma:

a) *A papnevelő-intézetbe* év elején felvétetett 20, vallásra nézve unitáriusok.

b) *A gimnáziumba* felvétetett 145 tanuló. Vallásra nézve 126 unitárius, 6 ev. ref., 3 r. kath., 2 ág. ev., 8 izr. Évközben kilépett 4 tanuló, betegség miatt eltávolíttatott 1, eltanácsoltatott 1.

c) *Az elemi iskolába* felvétetett 4, vallásra nézve unitáriusok.

d) *Egyetemi hallgató* felvétetett 14, mind unitáriusok, évközben eltávolíttatott 3 tanuló.

Az év végén a bennnlakó tanulók összes száma: 177.

Konviktus. A konviktus szervezeti szabályzatát a múlt tanév végén revideáltuk. Az 1902. okt. 26—29. napjain tartott főtanács 135. sz. alatt jóváhagyta. A szabályzat egész terjedelmében olvasható ugyanazon főtanács jegyzőkönyvének 262—271. lapjain. Már a múlt iskolai év elején és a konviktus létesítése alkalmával beható tárgyalást folytatott az igazgatóság arról, hogy az élelmezést bérletbe adjuk-e, vagy házilag kezeljük. Mind a két rendszernek vannak előnyei és hátrányai. A kezdet nehézségeire való tekintettel az igazgatóság többsége jónak látta a bérleti rendszer mellett dönteni. A konviktus gondnoka Gálfi Lőrinc tanár. Az étkezésnél a felügyeletet a „felügyelő-tanárok“ és az asztalfők gyakorolják, a kik vagy papnövendékek, vagy VIII. o. tanulók. Bérlő Szilágyi Béla.

Mint már a múlt évi Értesítőben is jeleztük, az egyházi főhatóság az eddig pénzben fizetett ösztöndíj-alapítványokat konviktusi ösztöndíjakká változtatta s e címen a múlt évre szegény tanulóink segélyezésére 8000 K.-t útalványozott ki. Ez az összeg 40 tanulónak biztosított teljesen ingyenes konviktusi ellátást. Ehhez járultak még azok az alapítványok, melyekről a múlt évben beszámoltunk. De a főhatóság ez évre a 8000 K.-t a kamatláb csökkenése miatt leszállította s innen van, hogy ámbár több konviktusi alapítvány csak az idén lépett életbe, mégis az idei segélyezés összege kisebb. De biztat a remény, hogy a segélyezést a megkezdett mértékben folytathatjuk, sőt emelhetjük is idővel, mert a jövő tanévvel megint három teljes új alapítvány lép életbe és talán az osztálytársak gyűjtésének kamata is felhasználható lesz egy fél kedvezményre.

A konviktusi kedvezményekről szóló jelentést hátrább adjuk. Felvétetett 17 papnövendék, 128 gimnáziumi, 4 el. iskolai tanuló, 9 egyetemi hallgató, összesen 158 tag. Ezek közűl unitárius 138, más vallású 20. Kilépett 13 gimn., 1 el. isk. tanuló és 6 egyetemi hallgató; összesen 20. Év végén a tagok száma 138. A kilépettek között 18 unitárius, 2 más vallású.

II.

Alapítványok.

A f. iskolai évben a következő alapítványok tétettek:

1. **Az 1872-ben végzett osztálytársak** 300 K. alapítványt tettek „a főgimnázium Apolló-köre javára — azon hivatással, hogy ezen összeg mint elkölthetetlen tőke az iskola igazgatóságának ellenőrzése mellett gyümölcsözzék s annak kamatai a kör szükségleteire fordíttassanak.“

2. **Az 1883-ban végzett osztálytársak** kimondották, hogy a kollégium konviktusa céljaira egy összeget gyűjtenek össze. E célra kötelezvényt is írtak alá s megajánlottak 290 K-t, jövőre évenként 140 K-t.

3. **Az 1893-ban végzett osztálytársak** a konviktus céljaira 600 K-ás alapítványt tettek elhunyt szeretett tanáruk Ulár Pál emlékére.

4. **Bulyovszkyné, Szilágyi Lilla** 1903 május 25-én, születésének 70. évfordulóján, mikor intézetünket meglátogatta, még 1884-ben tett 800 K-ás alapítványát 200 K-val 1000 K-ra emelte ugyanazon céllal és rendeltetéssel.

5. **Br. Kemény Gézáné szül. Szilvássy Gizella konviktusi alapítványa.**

A Magyarországi Unitárius Egyház püspöki hivatala.

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

Méltóságos báró Kemény Gézáné, szül. Szilvássy Gizella úrnő 1000, azaz egyezer koronát adott át nekem azzal a megbízással, hogy ez összeget csatoljam kolozsvári kollégiumunk konviktusi alapjaihoz, mint az ő alapitványát.

Van szerencsém ezt az 1000 koronát mellékelve beadni, azzal a kéréssel, hogy méltóztassék a méltóságos és főtisztelendő

Egyházi Képviselő Tanács azt a megnevezett célra elfogadni, báró Kemény Gézáné, szül. Szilvássy Gizella alapítványa címén konviktusi alapjainkhoz leendő csatolását s szabályszerű kezelését elrendelni s megbízásomban történt eljárásomról a nemes bárónét szép adományának írásban leendő megköszönése mellett értesíteni.

Mellyel vagyok a méltóságos és főtisztelendő Egyházi Képviselő Tanácsnak

Kolozsvárt, 1902. október hó 5-én

A másolat hiteléűl: atyafi szolgája:

Csifó Salamon s. k. *Ferenc József s. k.*
unitárius püspök.

Sz. 1099—1902/Tan.

A kollégiumi tekintetes Igazgatóságnak

Helyt.

Egy darab alapító levél másolatának a megküldésével közöljük tudomás vétel végett E. K. Tanácsnak következő határozatát:

E. K. Tanácsunk örömmel veszi tudomásúl a mélt. és főtisztelendő püspök úr 542—1902. sz. jelentéséből, hogy báró Kemény Gézáné, szül. Szilvássy Gizella úrnő készpénzben befizetve 1000 K-t adományozott a kolozsvári kollégium konviktusa javára s ez összeget a főt. püspök úr beadta az E. K. Tanácsnak.

Midőn Egyházi Képviselő Tanácsunk nevezett alapítványt örömmel fogadja, egyszersmind meghatározza, hogy a nemes szívű báróné ő méltóságának hálás köszönetét fejezi ki kegyes alapítványáért. Az 1000 korona készpénz beutaltatik a közpénztárba azzal, hogy csatoltassék és kezeltessék „br. Kemény Gézáné szül. Szilvássy Gizella alapítványa“ címen a többi hasonló alapítványokkal együtt egy célra.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1902. okt. 9-én tartott űléséből.

Atyafiai az Úrban:

Csifó Salamon s. k. *Ferenc József s. k.*
titkár. unitárius püspök.

6. **Deréky Gyuláné, szül. báró Győrffy Róza konviktusi alapítványa.**

Sz. 565—1902.

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

Méltóságos Deréky Gyuláné szül. báró Győrffy Róza Ő Méltósága (lakik Megyaszón, Zemplénmegyében), a Mátyás király szobrának leleplezése alkalmával Kolozsvárt járván, nálam tett látogatásával 200, azaz kettőszáz koronát adott át azzal a megbízással, hogy azt tetszésem szerint bármely egyházi vagy iskolai célra használjam fel.

Van szerencsém e 200 koronát mellékelve megbízatásom alapján azzal a kéréssel adni be a Mélt. és Főt. E. K. Tanácsnak, hogy méltóztassék ez összeget mint „Deréky Gyuláné, szül. báró Győrffy Róza alapítványát“ kolozsvári kollégiumunk konviktusi alapjaihoz csatolni s a nemes bárónőnek e szép adományáért irásban köszönetet mondani.

Mellyel vagyok a Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanácsnak

Kolozsvárt, 1902. október 16-án

A másolat hiteléűl: Atyafi szolgája:

Csifó Salamon s. k. ***Ferenc József*** s. k.

unitárius püspök.

Sz. 1133—1902/Tan.

A Kollégium Tekintetes Igazgatóságának

Helyt.

Megfelelő további eljárás végett értesítjük E. K. Tanácsunk következő határozatáról:

E. K. Tanácsunk örömmel vevén tudomásúl a Méltóságos és Főtisztelendő püspök úr 565—1902. sz. beterjesztéséből, hogy Deréky Gyuláné, szül. báró Győrffy Róza úrnő a kollégiumi konviktus javára 200 K. készpénzt adományozott, ez összeget beutalja a központi pénztárba „Deréky Gyuláné, szül. Győrffy Róza alapítványa“ címen azzal, hogy kezeltessék a többi konviktusi alapokkal együtt egy célra. A Mélt. és Főt. püspök úr beterjesztése, mint adománylevél megküldetik szintén pénztárnok afiának vasszekrényben leendő megőrzés végett. A nemes lelkű bárónőnek ki-

fejezi E. K. Tanácsunk a maga elismerését és hálás köszönetét, az adományt az E. K. Tanácsnak bejelenti s erről a kollégiumi Igazgatóságot tudomásvétel végett értesíti.

A Magyarországi Unitárius Egyházi Képviselő Tanácsnak Kolozsvárt, 1902. okt. 20-án tartott üléséből.

Atyafiai az Urban:

Csifó Salamon s. k. titkár.

Ferenc József s. k. unitárius püspök.

7. Millenniumi találkozók konviktusi alapítványa.

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

Kollégiumunk azon növendékei, kik az 1885—86. iskolai évben tettek érettségi vizsgálatot, tíz éves találkozásuk alkalmával 1896-ban egy alapot létesítettek »*milleniumi találkozók alapja*« címen. Ez alapítvány is tudomásom szerint a konviktusi alapokhoz tétetett, minthogy céljával teljesen megegyezik. Ez alapítványt egy pár osztálytárs tehetsége szerint nagyobbítani akarván az új kollégium megnyitása alkalmával is, hozzám beküldötték a következő összegeket.

1. Gál József h.-recsenyédi unitárius lelkész . .	20	koronát,
2. Borsai (előbb Wettenstein) Áron b.-hunyadi orvos	20	„
3. Gálfi Lőrinc gimnáziumi tanár	20	„
Összesen .	60	koronát.

Midőn ez összeget mellékelem, kérem a mélt. és főtisztelendő E. K. Tanácsot, hogy ez összeget elfogadni és az adományozók céljainak megfelelőleg kezelni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1902. okt. 17-én

alázatos szolgája:
Gálfi Lőrinc *s. k.*
főgimn. tanár.

A másolat hiteléűl:
Csifó Salamon *s. k.*

Sz. 1134—1902/Tan.

A kollégium tekintetes Igazgatoságának

Helyt.

Megfelelő további eljárás végett értesítjük E. K. Tanácsunk következő határozatáról:

E. K. Tanácsunk örömmel veszi tudomásúl Gálfi Lőrinc

főgimnáziumi tanár f. év. okt. 17-iki beadványából azt, hogy az 1885/6. tanévben iskolánkban végzett tanulók által 1896-ban létesített *„milleniumi találkozók alapja“* gyarapítására az osztálytársak közűl nehányan újabbi 60 K. készpénzt adományoztak oly feltétel alatt, hogy az nevezett alaphoz csatoltatván, fordíttassék a kollégiumi konviktus javára. E. K. Tanácsunk kifejezi a maga elismerését a nemes adományozóknak, a 60 koronát beútalja további kezelésre a közpénztárba. Gálfi Lőrinc beadványát pedig, mint adománylevelet vasszekrényben leendő megőrzésre megküldi pénztárnok afiának és az adományról az E. Főtanácsnak jelentést teszen s tudósítja a kollégiumi igazgatóságot.

Az adománylevél másolati példányát mellékeljük.

A Magyarországi Unitárius E. K. Tanácsának Kolozsvárt, 1902. okt. 20-án tartott űléséből.

Atyafiai az Úrban:

Csifó Salamon *s. k.* titkár.

Ferenc József *s. k.* unitárius püspök.

8. **Gál Elek konviktusi alapítványa.**

Az E. K. Tanács jelenti 759—1902. sz. a., hogy Gál Elek nyárádgálfalvi lelkész és neje a kolozsvári kollégiumi konviktus javára egy adománylevél mellett 100, azaz egyszáz koronát igértek adományozni oly formán, hogy nevezett összeget 1902. júl. havától 1904. év végéig 20 K-ás ötfélévi részletekben fogják befizetni. Az első 20 K. részletet befizetvén, az beútaltatott további kezelésre a közpénztárba, hogy csatoltassék és kezeltessék a konviktusi többi alapokkal. Az adománylevél eredeti példánya pedig az alapító levelek közé helyeztetett megőrzésre. Az E. K. Tanács kifejezte nevezett kegyes adományozóknak a maga elismerését és köszönetét s midőn kéri az E. Főtanácsot, hogy eljárását jóváhagyni méltóztassék, az adománylevél szövegét a következőkben mutatja be:

Tekintetes Pénztárnok úr!

Magam és nőm Jakab Eszter címén jelen időtől az 1904. évi július haváig bezárólag, vagyis most 20 koronát, az 1903. és 1904. években is félévenként, mikor a nmlgú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr a kongruát számomra leküldi, 20—20

koronát, együtt 2 év alatti lefizetés kötelezettségével a kolozsvári unitárius főgimnáziumban levő konviktus alapja gyarapítására adok ajándékképen 100 K., azaz egyszáz koronát, hogy ezen összeg kamatja által is a szegénysorsú tanulók némileg segítve legyenek.

Akaratom az, hogy ezen alapítvány felett intézkedjék az írt gimnáziumi igazgatóság, más hasonló célú alapítványok kezelése szerint az egyházi főhatóság felügyelete mellett.

Ha Isten több anyagi képességgel áldott volna meg, szívem őszinte akarata szerint többet adnék, azonban ha ezt most nem tehetem, reménylem majd többet is tehetek.

Fogadják ezt mint szeretetem és ragaszkodásom zálogát.

Ny.-Gálfalván, 1902. július hó 20-án.

Szíves üdvözlettel: ***Gál Elek** s. k.*
unitárius lelkész

9. Bencédi Ferenc joghallgató emlékére tett konviktusi alapítvány.

Az E. K. Tanács jelenti 792—1902. sz. a., hogy néhai Bencédi Ferenc joghallgató kedves barátai az ő nevére és emlékére a kollégiumi konviktus javára 52 K. készpénzt adományoztak a következő levél kiséretében:

Tisztelendő Titkár úr!

Bencédi Ferenc kedves barátunk váratlan halála alkalmával azon határozatban állapodtunk meg, hogy boldogult barátunk nevére és kedves emlékére adományt juttatunk az unitárius főiskola rendelkezésére csekély tehetségünkhöz képest.

Kérjük a tisztelendő Titkár urat, hogy szíveskedjék mellékelt 52 korona összeget, mint „*Bencédi Ferenc joghallgató emlékére*“ tett baráti adományt a főiskola konviktusi alapjához csatolni.

Kolozsvár, 1902. július 14-én.

Maradtunk tisztelettel:

***Csiszér Samú** s. k., **Gyergyai Árpád** s. k., **Meltzl Balambér** s. k., **Ferenc Áron** s. k., **Karácsonyi Géza** s. k., **Keresztes József** s. k., **Mecner Béla** s. k., **Remisovszky János** s. k., **Cakó László** s. k., **Pap Domokos** s. k., **Sárdi Elemér** s. k., **Geley Kálmán** s. k., **Pálfi József** s. k., **Zsakó Andor** s k., **Zsakó István** s. k., **Kovács Kálmán** s. k., **Kriza János** s. k.*
és az unitárius főgimnázium ifjúsága,
mint az elhunyt jó barátai.

Jelenti továbbá az E. K. Tanács: az 52 K.-át beútalta további kezelésre a központi pénztárba azzal, hogy az a konviktusi alapokkal együtt kezeltessék: „*Bencédi Ferenc joghallgató emlékére*“ tett adomány címen. Az adománylevél eredeti példánya megőrzésre az alapító levelek közé tétetett s a kegyes adományozóknak kifejezte E. K. Tanács a maga elismerését és köszönetét. Kéri most, hogy intézkedései jóváhagyó tudomásúl vétessenek.

Főtanács az E. K. Tanács jelentését örömmel tudomásúl vévén, tett intézkedéseit jóváhagyja.

10. Konc Judit végrendelete.

Az E. K. Tanács 1330., 1386—1901., 127., 128., 511. és 1045—1901. sz. a. beadja jelentését néhai Konc Judit hagyatéka ügyében a következőkben:

Vajda-Hunyadon 1901. augusztus 23-án elhalt Konc Judit a következő végrendeletet hagyta:

149—1901. ügysz. Másolat.

Közjegyzői okirat.

En dr. Kosztonovics Jenő, mint dr. Bonts Gyula vajdahunyadi kir. közjegyzőnek kamarailag felhatalmazott helyettese, alólírt helyen és időben meghívás folytán megjelentem a 146. sz. házban, hol Konc Judit hajadon földbirtokosnő vajdahunyadi lakóst, mint végrendelkező ügyfelet betegen, de teljesen ép elmével találtam, ki személyazonosságát az előttem ismert Kis Domokos hivatalszolga és Nagy István börtönőr vajdahunyadi lakósokkal igazolta és miután személyesen elmondotta végakaratát, felkérte közreműködésemet annak a következő módon való felvételére:

Végrendelet.

1. Alólírott Konc Judit halálom esetére fölmenőim hiányában és leszármazók nem létében rendelkezni akarván vagyonomról, legelőször is temetésemre nézve azt rendelem, hogy arról Mihálc Andrásné, Konc Klára nővérem, vajdahunyadi lakós gondoskodjék és pedig olyképen, miszerint a vajdahunyadi takarékpénztár-részvénytársasági 6000 koronás betéti könyvem alapján a nevezett pénzintézetből ezerkétszáz (1200) koronát halálom után temetési költségképen azonnal felvegyen, a kolozsvári unitárius egyháznál

háromszor harangoztasson és onnan két szónok-lelkészt eltakaríttatásom végett táviratilag meghívjon; a halotti menetnél pedig a helybeli gyári zenekar működjék közre; koporsómnak vételárára legalább 200 korona fordíttassék, abba fehér selyem ruhában fehér virág-koszorúval fektessenek és a koporsót négylovas gyászkocsi vigye, rajta négy koszorúval, melyek közűl az egyik nemzeti szalagos „Kedvenc“ szalagfelírással legyen, a másik koszorú szürke szalagján „Éljen“ felírás, a harmadik koszorú rózsaszínű „Fehér rózsa“ és a negyedik koszorú fehér szalagján „Piros rózsa“ felírások ékeskedjenek; egyszóval a temetés vagyonomhoz és rangomhoz mért legyen, testem pedig az evangélikus sírkertben nyugodjék.

2. A vajdahunyadi takarékpénztárnál levő készpénzemnek a temetési költségek levonása után maradandó feleslegét vagyis négyezernyolcszáz koronát és ennek még fel nem szedett kamatját, valamint a vajdahunyadi és a nándorváraljai telekkönyvben nevemre bejegyzett ingatlanokat örökségűl hagyom a kolozsvári unitárius konsistoriumnak azzal, hogy ezen örökség kamataiból, illetve jövedelméből első sorban Konc-családbeli, azután az ezzel rokonságban levő családok unitárius vallású, végűl más erdélyi unitárius vallású ifjak tanulmányaikban fölsegélyeztessenek.

3. A nándori telekkönyvben nevemre jegyzett ingatlanokat halálom után örököljék két egyenlő részletben Sinka Mihályné Konc Eszter alpestesi lakós és Mihálc Andrásné, Konc Klára vajdahunyadi lakós, mint testvéreim, oly kötelezettséggel azonban, hogy az előbb nevezett köteles Pásztói Konc Lina bernádi (kisküküllőmegyei), az utóbb nevezett Sőrer Adolfné, Konc Julia kis-solymosí (udvarhelymegyei) lakósoknak halálom után azonnal egyszáz-egyszáz (100—100) korona készpénzt kifizetni.

A mely eképen felvett közokiratot a végrendelkező ügyfélnek, az ügymenet egész folyama alatt jelen volt tanuk előtt felolvastam és megértelmeztem és miután azt mindenben a saját szabad akarata szerint felvettnek kijelentette, én pedig még külön bizonyítom, hogy az 1874. XXXV. 82. §. határozatai megtartattak, elfogadtatott és sajátkezűleg aláíratott.

Kelt Vajda-Hunyadon, ezerkilencszázegy évi augusztus hó tizenkettedik napján.

Konc Judit s. k., Kis Domokos s. k., Nagy István s. k., dr. Kosztonovics Jenő s. k., mint dr. Bonts Gyula vajdahunyadi kir. körjegyzőnek az aradi kir. közjegyzői kamara 132—1901. sz. határozatával felhatalmazott helyettese.

Hogy ezen a kolozsvári unitárius konsistorium mint végrendeleti örökös részére kiállított hiteles másolat az ügyirataim között 194—1901. ügyszám alatt őrzött bélyegtelen eredetivel mindenben megegyezik, ezennel tanúsítom.

Kelt Vajda-Húnyadon, 1901. ezerkilencszázegy évi szeptember hó huszonhatodikán. ***Dr. Bonts Gyula,***

(P. H.) kir. közjegyző.

E végrendelet szerint néhai Konc Judit vagyonának legnagyobb részét Egyházunknak adományozta. Az E. K. Tanács a hagyatéki eljárás körül felmerűlt teendők intézésére és a hagyatéknak Egyházunk részére leendő átvételére jogtanácsost és az ingatlan vagyonnak kezelésére jószágigazgatót bízta meg.

A hagyatéki eljárás befejeztetett, csupán az illeték kifizetése van hátra, melynek kiróvása ellen jogtanácsos afia felebbezéssel élt.

A hagyatékot képezték néhai Konc Juditnak a vajdahunyadi és nándorváralyai ingatlanai, továbbá egy 6000 koronás takarékpénztári betétből 4800 K. és időközi kamatai, melyeknek összes leltári értéke 11.254 K.-ra volt téve. A 6000 koronából 1200 K.-t végrendelkező temetési költségeire hagyományozott. Az egyházunkat illető 4800 korona a hagyatéki tárgyalás napjáig felszaporodott . . . . 5232 K. 10 f.-re

Ebből kifizettetett:

a) hátralékos adóba	372·89 K.	
b) betegápolási és gyógyítási költségekre	1791·— „	2163 K. 89 fill.
A megmaradt összeg:		3068 K. 21 fill.

beadatott további kezelésre a közpénztárba.

Tekintettel az illető ingatlanok kezelésének nehézségére E. K. Tanácsunk azokat eladóvá tette s addig is, míg eladhatná, bérleti rendszer szerint kezelteti. Ez ideig eladatott:

egy erdő	6000 K.-ért	
és a beltelkek	1500 „	7500 K. — fill.
visszatéríttetett adó címen		16 „ 18 „
Így összesen:		10584 K. 39 fill.

adatott be az alap pénztőke vagyona gyanánt a központárba s beveendőnek ugyancsak visszatérítendő adó címen elő van jegyezve 16 K. 18 fill., mely összegnek bevételére és a pénztárba leendő befizetésére jószágigazgató afia felhivatott.

E. K. Tanács a néhai kegyes alapítványozó olajfestményű mellképét megfestette és a tanácsteremben elhelyezte.

Az alapítványnak a végrendelet szerinti életbe léptetésére vonatkozólag az E. K. Tanács 1903. szept. 1-ét hozza javaslatba azzal, hogy az alapítvány életbeléptetésével és az e körűl szükséges módozatok megállapításával bízassék meg az E. K. Tanács.

Végűl kéri az E. K. Tanács az E. Főtanácsot, hogy e jelentését és tett intézkedését jóváhagyni, az alapítvány életbe léptetésére vonatkozó javaslatát elfogadni és a továbbiakra meghatalmazást adni méltóztassék.

Főtanács az E. K. Tanácsnak fennebbiekben előadott jelentését és tett intézkedéseit jóváhagyja, az alapítvány életbe léptetésére vonatkozó javaslatát elfogadja és a továbbiak intézésére meghatalmazást ad az E. K. Tanácsnak.

11. Téglás Mihály hagyatéka.

Az E. K. Tanács 1374—1901., 44, 118, 416 és 1046—1902. sz. a. beadja jelentését sepsi-köröspataki Téglás Mihály hagyatéka ügyében a következőkben: s.-köröspataki néhai Téglás M. 1887 júl. 8-án kelt végrendelete szerint ingatlanait egyházunknak hagyományozta a kolozsvári kollégium részére, megterhelve az özvegy holtig tartó haszonélvezeti jogával. Háromszékköri esperes jelentése szerint a haszonélvező özvegy 1901. december 18-án elhalt. E. K. Tanács az egyházunkat illető hagyaték átvételével és jövedelmeztetésével Szentiványi Miklós köri felügy. gondnokot és Hosszú Ferencz egyh. tanácsos afiát kérte fel. Tekintettel a birtoktestek szétszortságaira s a kezelés nehézségére eladóvá tették s az eladással nevezett egyh. tanácsos afiai bizattak meg. Idáig csak két belső telek eladására vonatkozó szerződést hagyott helybe az E. K. Tanács. A külsők részben eladás alatt vannak, részben haszonbérletileg kezeltetnek.

Az alapítványnak a régi végrendelet értelmében leendő

életbeléptetésére az E. K. Tanács 1903. szept. 1-ét javasolja azzal, hogy valamint az életbeléptetéssel, úgy az e körűl felmerülő módozatok megállapításával bízassék meg az E. K. Tanács.

Kéri az E. K. Tanács az E. Főtanácsot, hogy e jelentését, tett intézkedéseit jóváhagyni, az alapítvány életbeléptetésére vonatkozó javaslatát elfogadni és a továbbiakra a felhatalmazást megadni méltóztassék.

Főtanács az E. K. Tanácsnak fennebbiekben előadott jelentését és tett intézkedéseit jóváhagyja; az alapítvány életbeléptetésére vonatkozó javaslatát elfogadja és a továbbiakra E. K. Tanácsnak a felhatalmazást megadja.

Sz. 348—1903. tan.

A kollégium Tekintetes Igazgatóságának

Helyt.

Megfelelő további eljárás végett értesítjük E. K. Tanácsunk következő határozatáról:

Tekintettel az E. Főtanács 45—1902. sz. határozatára, mely szerint a sepsi-kőröspataki Téglás Mihály-féle alapítványnak 1903. szept. 1-én leendő életbe léptetésével és az e körül fölmerülő módozatoknak megállapításával az E. K. Tanács bízatott meg, tekintettel továbbá a pénzügyi bizottságnak az életbeléptetés módozataira a végrendelet értelmében adott javaslatára: E. K. Tanácsunk a következőkép határoz:

1. A Téglás Mihály-féle alapítvány 1903. szept. 1-től kezdődőleg a kolozsvári kollégiumban ahoz kötve életbe léptettetik.

2. Tekintettel arra, hogy idáig ez alap pénzvagyona 6220 K.-t tesz, ennek 4%-os évi kamatából 210 K. évi díj tanulók segélyezésére kiadatni határoztatik. Azonban az alapítványi vagyonból később bejövő tőke évi jövedelme is segélyezésre fordíttatik, az addigi időközi, vagy többlet-kamat a már meglevő tőkéhez csatoltatik.

3. Az 1903. szept. 1-én életbe lépő 210 K.-ás segélyösszegre a végrendelet értelmében a következő sorrendben vétetnek fel tanulók:

a) A segélyösszegre sepsi-kőröspataki születésű szegény-

sorsú, jó tanuló unitárius szülőktől származott és unitárius vallásban nevelt két, ha azonban több nincs, egy tanuló vétetik fel. Két tanuló közt a segélyösszeg egyenlő arányban oszlik meg. A felvételért folyamodók kötelesek igényjogosúltságukat igazolni.

b) Azon esetben, ha kolozsvári kollégiumunkban s.-kőröspataki születésű tanuló nem lenne, jelzett segélyre kollégiumunkban levő más szegénysorsú és jó tanuló, unitárius vallású két tanuló vétetik fel, kik között az alapítvány egyenlő arányban osztatik meg.

Ez alapítvány életbeléptetéséről, valamint az évről-évre kihirdetendő pályázatokról a s.-kőröspataki egyházközségben leendő közzététel végett háromszékköri esperes a kollégiumi igazgatóság által értesítendő.

A Magyarországi Unitárius Egyház K. Tanácsának Kolozsvárt, 1903. ápril 8-án tartott üléséből.

Atyjafiai az Úrban:

Csifó Salamon *s. k.* titkár. — ***Ferenc József*** *s. k.* unitárius püspök.

12. 1860-ban végzettek konviktusi alapítványa.

Emlékezetbe hozatván, hogy a múlt 1901. évi Főtanácsban bejelentett és 121. Főt. jkvi sz. alá felvett konviktusi alapítványok közűl az 1860-ik évben végzett osztálytársak adományáról az alapító levél hiányzik.

Főtanács az alapító levelet bekéri, melyet egyik alapító társ Szentiványi Gyula egyh. tanácsos afia be is ad, mire Főt. annak egész terjedelmében jegyzőkönyvre vételét elrendeli.

Az alapító levél a következő:

Alólirottak: Szentiványi Gyula, Csegezy Mihály, Mózes András és Nagy György, mint az 1860. évben végzett osztálytársak a kolozsvári kollégium konviktusa alapja részére egyszáz korona alapítványt tettek s annak felhasználását az egyh. képviselő tanács rendelkezésére bocsájtják, az írt összeg már befizettetvén.

Ez alapítványhoz járultak: Szentiványi Gyula 30, Csegezy Mihály 30, Mózes András 20 és Nagy György 20 koronával.

Kelt Kolozsvárt, 1902. október 26-án.

Megbízásból aláirták:

Szentiványi Gyula *s. k.* — ***Mózes András*** *s. k.*

III.

Fontosabb rendeletek és átiratok.

A múlt iskolai évi Értesítő lezárása után következő fontosabb rendeletek és átiratok érkeztek:

Kolozsvármegye tanfelügyelője 2065. sz. a. a tanköteles tanulókra vonatkozó statisztikai ívek kitöltésénél követendő eljárás módozatait közli.

E. K. T. 567—1902. eln. sz. a. az új kollégiumnál végzett munkák végleges felűlvizsgálására bizottságot küld ki.

E. K. T. 586--1902. eln. sz. a. a vizsgáló bizottság elnökévé Gál Jenő egyh. tanácsost kéri fel.

E. K. T. 569—1902. tan. sz. 10 vaságy megvásárlását az internátus számára elrendeli.

E. K. T. 600—1902. tan. sz. a. a konviktusi bérlő hozzájárulását a közös költségekhez a f. iskolai évre 1000 K.-ban, jövőre az összes közös költségek 12%-ában állapítja meg.

E. K. T. 601—1902. tan. sz. a. dr. Gál Kelemen 2. korpótlékát 1903. jan. 1-től folyóvá teszi.

E. K. T. 603—1902. tan. sz. a. a tornatanítónak a 4 játékdélutánért 320 K.-át utalványoz ki 1902/3. tanévtől kezdve.

E. K. T. 605—1902. tan. sz. a. a felügyelő tanárok részére a nyári szünetre havi 80 K.-át utalványoz az internátusi és konviktusi pénztár terhére.

E. K. T. 610—1902. tan. sz. a. az internátus 1902/3. iskolai évi költségvetését 11942 K. bevételi, 10141 K. 20 fill. kiadási és 1800 K. 80 fill. maradványi összeggel elfogadja s a maradványnak a közpénztárba leendő beadását elrendeli.

E. K. T. 625—1902. sz. értesítése, hogy Daniel Gábor főgondnok úr konviktusi alapítványát Kiss Elek III. o. t.-nak adományozta.

Főt. püspök úr 316—1902. sz. a. „Szabadelvü vallásos gondolkodás“ c. műből 25 példányt küld elárúsítás végett.

E. K. T. 664—1902. eln. sz. a. közli V. K. M. 44753. sz. rendeletét, mely szerint a középiskolába jelentkező tanulóktól bizonyítvány helyett az elemi isk. ú. n. *értesítő könyvecskék* is elfogadandók.

E. K. T. 683—1902. eln. sz. értesítése V. K. M. 43650. sz. iratáról Hidegh Mihály tanár nyugdíjigénye ügyében.

E. K. T. 701—1902. sz. a. tudomásúl veszi az igazgató számadása, ill. felügyelete alatt álló alapok megvizsgálásáról felterjesztett jelentést.

E. K. T. 628—1902. tan. sz. a. Újváry László VIII. o. m.-tanulónak javító vizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 687—1902. tan. sz. a. az elemi tanítók fizetését 1903. jan. 1-től 1000 K.-ban állapítja meg.

E. K. T. 688—1902. tan. sz. a. a konviktusi bérlőnek a közös költségekhez való hozzájárulását az 1902/3. tanévre 1000 K.-ban állapítja meg.

E. K. T. 692—1902. tan. sz. a. az igazgatósági jegyző átalányát 1903. jan. 1-től 120 K.-ban állapítja meg.

E. K. T. 699—1902. tan. sz. a. az 1902/3. tanévre Tóth Ernőt és Pap Domokost felügyelő tanároknak nevezi ki.

E. K. T. 741—1902. tan. sz. a. a Berde-féle tanári jutalmat az 1901/2. tanévre Kovács János tanárnak adja.

V. K. M. 37320. sz. a. (752—1902. eln. sz.) Neuberg Margit és Gizellának az V. osztalyról magánvizsgálati engedélyt ad.

E. K. T. 714—1902. tan. sz. a. a vizsgáló biztosok jelentése alapján a tanításra vonatkozó észrevételeit közli.

E. K. T. 772—1902. eln. sz. a. véleményt kér a papnövendékek 1901/2. tanévi internátusi hátralékai és jövő tanévi díjai ügyében.

V. K. M. 54736. sz. a. (828—1902. eln.) Nadányi Emilnek a VIII. o.-ról magánvizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 771—1902. tan. sz. utasítása az iránt, hogy az intézet fűtésére szükséges fa Bányabükkről s további szükség esetében nyilvános árlejtés útján szerzendő be.

E. K. T. 788—1902. tan. sz. a. Grün István VI. o. ismétlő tanulónak javító vizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 789—1902. tan. sz. a. az 1902/3. tanévi tantárgyfelosztást jóváhagyja.

E. K. T. 790. tan. sz. a. a két tantárgyból bukott tanulóknak javító vizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 791. tan. sz. a. kiosztja a konviktusi ösztöndijakat.

E. K. T. 804. tan. sz. a. Márkos Albert, Major Sándor és Demeter Dezső végzett tanárjelölteket 1902/3. tanévre h.-tanároknak kinevezi.

E. K. T. 819. sz. a. Bencédi Gergely tanárt saját kérésére nyugalomba bocsátotta s a V. K. M. 1902. szept. 1-től nyugdíját kiútalványozta.

E. K. T. 827. tan. sz. alatt néhai Fülöp Sándor iskolaszolga özvegyének 3 havi fizetését kiútalványozza segélyképen.

E. K. T. 833. tan. sz. a. az igazgató kórházi és gyógyszertári számadását elfogadja s a felmentvényt megadja.

E. K. T. 847. tan. sz. a. igazgató 1901/2. tanévi számadását az iskolai nyomtatványokról elfogadja s a felmentvényt megadja.

E. K. T. 921. eln. sz. a. a szept. javító és pótló érettségi vizsgálatra elnöknek felkéri Fekete Gábor f. gondnokot.

E. K. T. 898. eln. sz. a. az egyházköri közgyűlések véleményét a konviktusi szabályzatra vonatkozólag lehető figyelembevétel végett megküldi.

E. K. T. 899. eln. sz. a. a papnevelő-intézet szervezeti szabályzatára vonatkozólag az egyházkörök véleményes javaslatát lehető figyelembe vétel végett megküldi.

V. K. M. 57241. sz. (928. eln.) felhívása Scheidl Árpád IV. o. t. vallástani bizonyítványa tárgyában.

E: K. T. 940. eln. sz. a. néhai Fülöp Sándor szolga helyére felvett Istvánfi Sándornak fizetését útalványozza.

E. K. T. 933. tan. sz. a. Barabás Ábel végzett tanárjelöltet a könyvtárrendezési munkálatoknál napi $2^1/_2$ órai munkára napi 2 K. 50 f. díj mellett alkalmazza, 1031. eln. sz. a. díját útalványozza.

E. K. T. 966. tan. sz. a. az időközben megüresedett konviktusi ösztöndíjas helyeket betölti.

E. K. T. 976. tan. sz. a. a görög pótló tantermet áthelyezi az I. em. 4. sz. szobába.

V. K. M. 61115. sz. a. (984. eln. sz.) a szeptemberi javító

és pótló érettségi vizsgálatra kormányképviselőűl Kunc Elek tanker. főigazgatót küldi ki.

Kolozsvár sz. kir. város tanácsa 19341. sz. a. Mátyás király lovasszobrának leleplezési ünnepélyére képviselők küldését kéri.

V. K. M. 61969. sz. a. (1017. eln.) Honigberger Lajosnak a VII. o.-ról magánvizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 1035. eln. sz. a. Raffaj Zsigmond szolgának 1902. szept. 1-től 500 K. fizetést útalványoz ki.

E. K. T. 998. tan. sz. a. a Bencédi Gergely tanár nyugalomba vonulása által megüresedett tanári fizetési fokozatokat betölti.

E. K. T. 1007. tan. sz. a. az időközben megüresedett konviktusi ösztöndíj-állomásokat betölti.

E. K. T. 1009. tan. sz. a. a Berde-családi ösztöndíjat havi 24—24 K.-ban Berde Ferenc VII. gimn. és Berde Lajos 4. el. o. t.-nak kiútalványozza.

E. K. T. 1014. tan. sz. a. Heltai Ferenc konviktusi ösztöndíj-alapítványát Kis Sándor I. papnövendéknek adja ki.

E. K. T. 1058. tan. sz. a. véleményt kér a konviktusi szabályzat 38. §-ának oly irányú módosítására, nem lehetne-e a kirótt díjakért a tanulókat a szűnidőkben is élelmezni?

V. K. M. 67675. sz. a. (1112—1902. eln.) Dávid Bélának a VII—VIII. o.-ról összevont magánvizsgálatot engedélyez.

E. K. T. 1133. tan. sz. a. Deréky Gyuláné, szül. br. Győrfty Róza konviktusi alapítványára vonatkozó alapító levelét másolatban megküldi.

E. K. T. 1134. tan. sz. a. az 1885—86. végzett osztálytársak „*millenniumi alapja*“ gyarapítására küldött összegre vonatkozó adomány-levelet másolatban megküldi.

E. K. T. 1099—1902. tan. sz. alatt br. Kemény Gézáné, szül. Szilvássy Gizella konviktusi alapítványára vonatkozó alapítólevelet másolatban megküldi.

E. K. T. 1164—1902. tan. sz. a. jóváhagyja a konviktus 1902/3. tanévi költségvetését.

E. K. T. 1095—1902. tan. sz. a. az iskolai díjak beszedésére, kezelésére és elszámolására határozatot hoz.

V. K. M. 70376. sz. a. (E. K. T. 1172—1092. eln.) özvegy Perédi Józsefné kegyelmi kérvényét visszaútasítja.

E. K. T. 1216—1902. eln. sz. a. a pótló érettségi vizsgálatra elnöknek Fekete Gábor isk. f. gondnokot kinevezi.

E. K. T. 1052—1902. eln. sz. a. a papnövendékek szobájának butorzati és felszerelési hiányai elenyésztetéséről intézkedik.

E. Főtanács 76—1902. sz. a. a főgimn. 1903. évi költségvetését másolatban megküldi.

E. K. T. 1129. tan. sz. a. Régeni Áron el. isk. tanító első ötödéves korpótlékát 1902. szept. 1-től útalványozza.

E. K. T. 1130. tan. sz. a. 156 tanulónak 3911 K. díjat enged el.

E. K. T. 1147. tan. sz. a. a konviktus 1901/2. tanévi számadását elfogadja.

V. K. M. 72818. sz. a. (E. K. T. 1185. tan.) dr. Kiss Ernő ideiglenes r. tanárt véglegesíti.

E. K. T. 1073. tan. sz. a. az eddig beszerzett törvénykönyveket 31 drbban az igazgatói iroda részére megküldi.

E. K. T. 1241. tan. sz. a. a Szabó-Gotthárd-féle alapítólevél értelmezését adja.

V. K. M. 82600. sz. a. (E. K. T. 1278. eln.) Rosenberg Rezsőnek a VII., VIII. o.-ról összevont vizsgálatra engedélyt ad.

V. K. M. 79260. sz. a. (E. K. T. 1287. eln.) az áll. felügyelet gyakorlásával Kunc Elek tanker. főigazgatót bizza meg.

V. K. M. 74049. sz. a. (E. K. T. 1311. eln.) Mezei Dezsőnek a VIII. o.-ról a tantervi különbözetre is kiterjesztendő magánvizsgálatot engedélyezett.

V. K. M. 79598. sz. a. (E. K. T. 1316. eln.) a pótló érettségi vizsgálatra kormányképviselőűl Kunc Elek tanker. kir. főigazgatót küldi ki.

E. K. T. 1130. tan. sz. a. kéri az 1897-től fogva isk. díjakkal hátralékosok kimutatását.

E. K. T. 1255. tan. sz. a. néhai Boros Sándor igazgató emlékére tábla felállítását nem engedélyezi.

E. K. T. 1351. sz. a. Seemann József lakatos biztosítéki letétét kiútalványozza.

E. K. T. 1350. eln. sz. a. a kollégium 14 drb. alaprajzát használatra megküldi.

E. K. T. 1349. eln. sz. a. a V. K. M. 1901. évi jelentését megküldi.

V. K. M. 72219. sz. a. (E. K. T. 1356. eln.) Gelei József VIII. o. t.-nak erdélyi kincstári ösztöndíjat adományoz.

V. K. M. 86933. sz. a. (E. K. T. 1361. eln. sz.) a tanárok szolgálati és fizetési viszonyairól kimutatást kér.

E. K. T. 1283. tan. sz. a. elfogadja az 1901/2. tanévi iskolai számadást.

E. K. T. 1385. tan. sz. a. értesít, hogy a Duna—Tiszamenti egyházkör megalakult s a tisztviselők megválasztattak.

V. K. M. 89889. sz. a. a Szemák-féle ösztöndíjra pályázatot hirdet.

E. K. T. 1392. tan. sz. a. Barabás Ábel t. j. nevén a könyvtárrendezési munkálatokért kiutalt napidíjakat beszűnteti s értesít, hogy tanulmányai befejezésére 800 K. segély-kölcsönt szavazott meg.

E. Főt. 105. sz. a. értesít, hogy a tanári kar kérelmét az iránt, hogy az egyházi tanári nyugdíjintézet tőkéjéből 36657 K. 10 f. eredeti rendeltetésének megfelelően a tanári özvegyek és árvák alapjához visszacsatoltassék, az E. K. T. ajánlatára nem teljesíti.

E. K. T. 1359. tan. sz. a. az 1897/98—1901/2. tanévekről összesen 55 tanulónak 2100 K. 70 f. hátralékot enged el.

E. K. T. 1374. tan. sz. a. a papnövendékek 1901/2. tanévi internatusi hátralékai felhajtására, nem fizetés esetén kötelezvény bevevésére hív fel.

E. K. T. 41—1903. tan. sz. a. kiosztja az I. évharmad végén elégtelen osztályzat miatt megürült konviktusi ösztöndíjakat.

E. K. T. 42—1903. tan. sz. a. Tóth Ernő helyére felügyelőnek Balázs András III. éves papnövendéket, órái ellátására Pap Domokos f. tanárt alkalmazza.

E. K. T. 43—1903. tan. sz. a. az iskolai díjak beszedését Pap Domokosra bízza.

E. K. T. 1391. tan. sz. a. a kollégium fenntartási költségeit évi 17000 K.-ban állapítja meg; ebből 12%-ban 2040 K. a konviktusra esik, melyből 1000 K.-t a bérlő, a többit a konviktus pénztára fizeti.

E. Főt. 66—1903. sz. a. megküldi a múlt évi főtanács jegyzőkönyvét 18 példányban.

E. K. T. 79—1903. eln. sz. a. felhívása az iránt, hogy a korpótlékra jogosult tanárok ebbeli igénye koronként bejelentessék.

E. K. T. 86—1903. eln. sz. a. (V. K. M. 92862—1902.) megküldi Magyarország vármegyéi és városai hivatalos névjegyzékét s elrendeli azok használatát.

E. K. T. 86—1903. eln. sz. a. a községi és egyéb helynevekről szóló 1898. évi IV. t.-cz. végrehajtása tárgyában az ezután megküldendő jegyzékekhez képest a foganatosításra hív fel.

E. K. T. 99—1903. tan. sz. a. özv. Boros Sándorné és Perédi Józsefné és árváik részére az Ince Mihály-alapból segélyű[41—41 K.-t útalványoz.

E. K. T. 156—1903. tan. sz. a. Gál Miklós IV. papnövendéknek konviktusi díjai befizetésére időhaladékot ad.

E. K. T. 173. tan. sz. a. a gőzkazán- és kályha forrcsöveinek takarítását a gépész kötelességévé teszi.

V. K. M. 10126—1903. sz. a. (214. eln.) K. Nagy Lorándnak a jövő tanév elejére a VIII. o.-ról magánvizsgálati engedélyt adott.

V. K. M. 90390—1902. sz. a. (228. eln.) dr. Kiss Ernő tanárt az orsz. tan. nyugdíjintézetbe felvette.

E. K. T. 238—1903. eln. sz. a. értesítése, hogy a tanári fizetés- és pótlékemelkedések a nyugdíjilleték kirovása céljából a V. K. M.-nek bejelentettek.

V. K. M. 13776. sz. a. (257. eln.) Schneider Ferencnek a VIII. o.-ról összevont magánvizsgálatot engedélyezett.

V. K. M. 12671. sz. (270. eln.) rendelete a III—IV. gimn. o. tanulók szigorúbb osztályozása ügyében.

E. K. T. 162—1903. tan. sz. a. a Bulyovszkyné, 1878—79. osztálytársak és Péterfi Zsigmond alapítványokból kiadható jutalmak összegét határozza meg.

E. K. T. 187. sz. a. a tekepálya helyreállítására szükséges 270 K.-t kiútalványoz az internátus pénztárából.

E. K. T. 226. tan. sz. a VIII. o. és érettségi vizsgálat idejét meghatározza s előbbire Kozma Ferenc elnöklete alatt Gyöngyösy Béla és Nagy Lajos biztosokat, utóbbira elnöknek Fekete Gábor isk. f. gondnokot küldi ki.

E. K. T. 227. tan. sz. a. Gálfi Lőrinc tanárnak 1904. szept. 1-től útalványozza második korpótlékát.

E. K. T. 278. tan. sz. a. tudomásúl veszi a kormányképviselő látogatása alkalmával felvett jegyzőkönyvben foglaltakat.

E. K. T. 288. tan. sz. a. Márkos Béla VIII. o. tanulótól fegyelmi vétség miatt elveszi konviktusi kedvezményét.

E. K. T. 289. tan. sz. a. a II. gimn. o. vallástani anyagának kibővítésére ad útasításokat.

E. K. T. 314. tan. sz. határozata, a mely szerint az igazgató a költségvetés keretein belől útalványoz, nagyobb összegeknél az igazgatóság.

E. K. T. 341. eln. sz. a. 14800—XIV. 1903. H. M. számhoz kiadott pályázati hirdetményt közli kihirdetés végett.

E. K. T. 345. eln. sz. a. V. K. M. 15166. sz. irata alapján Pálfi Márton tanár korpótlékát további intézkedésig felfüggeszti.

Kunc Elek tanker. főigazgató V. K. M. 788. eln. sz. felhívása alapján 231. sz. a. kérdést intéz a Shrubsole-féle Sol-fa rendszerű énektanítás lényege s az elért eredmény felől.

E. K. T. 363. eln. sz. a. a 15886. XIV. 1903. H. M. számhoz kiadott pályázati hirdetményt közli kihirdetés végett.

E. K. T. 364. eln. sz. a. a 17122. XIV. 1903. H. M. számhoz kiadott pályázati hirdetményt közli kihirdetés végett.

V. K. M. 17867. sz. (376. eln.) értesítése, a mely szerint az idén Esztergom, Sopron, Lőcse, Debrecen városokban tartatnak kerületi ifjúsági tornaversenyek.

V. K. M. 18506. sz. a. (390. eln.) Török Sándor VI. o. t. kérését Besán-féle ösztöndíj adományozása iránt elútasította.

E. K. T. 345. sz. a. Pálfi Márton tanárnak kiútalt első korpótlékát beszűnteti.

E. K. T. 359. sz. értesítése, hogy Péterfi Zsigmond kir. tanácsos úr alapítványát 50 K.-val gyarapította.

E. K. T. 408. sz. a. Ulár Pál tanár helyettesítéséről intézkedik.

E. K. T. 383. sz. a. a könyvtárrendezési munkálatok költségeit kiútalványozza.

E. K. T. 397. sz. a. Nagy Gyula, dr. Gál Kelemen és Pálfi Márton tanárok fizetés emelkedése után a nyugdíjilletéket kirójja.

E. K. T. 382. sz. a. Márkos Albert tanári oklevele bemutatása alkalmából a betöltendő tanári állásokra pályázati hirdetmény közreadásával bíz meg.

E. K. T. 413. eln. sz. a. a V. K. M. 1134. eln. sz. rendeletét közli a m. kir. honvédhadapródiskolákból a hazai középiskolákba való átlépés tárgyában.

E. K. T. 430. eln. sz. a. megküldi a 21500—XIV. 1903. H. M. számhoz kiadott pályázati hirdetményt.

E. K. T. 431. eln. sz. a. közli a 21499—XIV. 1903. H. M. számhoz kiadott pályázati hirdetményt.

E. K. T. 348. tan. sz. a. a Sepsikőröspataki Téglás Mihály-féle konviktusi alapítványt 1903. szept. 1-től életbelépteti.

E. K. T. 434. eln. sz. a. V. K. M. 22666. sz. rendeletét közli, mellyel Braun Edének a VIII. o.-ról magánvizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 447. eln. sz. a. értesít, hogy a V. K. M. 24833. sz. a. özv. Perédi Józsefné nyugdíját a deési kir. állampénztárból útalványozta.

E. K. T. 448. eln. sz. a. közli a 19837—XIV. 1903. H. M. számhoz kiadott pályázati hirdetményt.

E. K. T. 475. eln. sz. a. Goldmann Árpád VIII. o. t. fegyelmi ügyében felvilágosítást kér.

E. K. T. 478. eln. sz. a. az alkoholismus elleni küzdelemre hív fel.

E. K. T. 466. tan. sz. felhívása, hogy a betöltendő tanári állásokra jún. 30. határidővel pályázat hirdettessék.

E. K. T. 497. tan. sz. végzése Goldmann Árpád VIII. o. t. fegyelmi ügyében.

E. K. T. 530. eln. sz. értesítése, hogy a V. K. M. 26034. sz. a. az év végén tartandó érettségi vizsgálatokra kormányképviselőűl dr. Gothárd Zsigmond miniszteri titkárt küldötte ki.

E. K. T. 460. tan. sz. a. a könyvtárrendezési munkálatok költségeit az Augusztinovics könyvtári alap terhére útalványozza.

E. K. T. 464. sz. a. a Mózes András halála folytán a vallásórák ellátása ügyében történt intézkedést tudomásúl veszi.

E. K. T. 465. sz. a. tudomásúl veszi, hogy az elemi iskolához Ulár Pál halála folytán tanvezetőnek dr. Boros György választatott meg.

E. K. T. 467. tan. sz. a. Zayzon Bélának az V. o.-ban magántanulásra engedélyt ad.

E. K. T. 470. tan. sz. a. az évvégi vizsgálatok sorrendjét jóváhagyja s biztosokúl Kozma Ferenc elnöklete alatt Gál Jenő, Nagy Lajos, Bencédi Gergely, Gyöngyösy Béla, Gyulay Árpád, Orbók Mór, Gyulay László, dr. Veress Vilmos, Mikó Imre, Zsakó István, Molnár Sándor, Keresztély Lajos egyh. tanácsosokat küldi ki.

E. K. T. 511. tan. sz. a. a vízórák beállítása ellen kifogást nem emel.

E. K. T. 531. eln. sz. a. közli 29481—XIV. 1903. H. M. számhoz kiadott pályázati hirdetményt.

E. K. T. 539. eln. sz. a. a Mózes András emlékalapra 50 K.-t útalványoz ki.

E. K. T. 546. eln. sz. értesítése, hogy az osztálytársak konviktusi gyűjtése kamatai felhasználása ügyében, minthogy a gyűjtésről hivatalosan tudomása nincs, nem intézkedhetik.

IV.

Felügyelet.

1. Egyházi főhatóság.

A kollégium felett a felügyeletet az *egyházi főtanács* és ennek megbízásából a Kolozsvárt székelő *egyházi képviselő tanács* gyakorolja.

2. Kollégiumi igazgatóság.

Az igazgatóság elnökei: Fekete Gábor, kir. táblai elnök; Kozma Ferencz, kir. tanácsos, tanfelügyelő, a M. Tud. Akadémia levelező tagja; Kőváry László, a M. Tud. Akadémia lev. tagja, felügyelő-gondnokok.

Előadó: dr. Gál Kelemen igazgató.

Jegyző: dr. Kiss Ernő tanár.

Tagjai: a papnevelő intézeti és gimn. rendes és h. tanárok.

a) *A papnevelő intézet igazgatását* egy bizottság végzi, melynek tagjai: a kollégiumi felügyelő gondnokok, teológiai tanárok és a kollégiumi igazgató. Elnöke az idősebb f.-gondnok, előadója a dekán, jegyzője egy évre választott egyik teol. tanár. A vizsgálatok bevevésére esetről esetre egy *vizsgáló bizottság* alakúl, melynek elnöke a püspök, akadályoztatása esetén az egyházi főjegyző, tagjai a kollégiumi f.-gondnokok, az egyh. főjegyző, a teol. tanárok, a kollégium igazgatója és az E. K. Tanács által ez évre kiküldött 3 bizottsági tag: Molnár Sándor, Csifó Salamon és Gyulay László egyh. tanácsosok.

b) *Az elemi iskola igazgatója*: dr. Gál Kelemen, kollégiumi igazgató; tanvezető tanár Ulár Pál főgimn. tanár, majd ennek halála után dr. Boros György teol. tanár.

c) *Az internátus* felügyelői: dr. Gál Kelemen igazgató, Tóth

Ernő és Pap Domokos végzett tanárjelöltek, majd előbbinek távozása után Balázs András III. éves papnövendék.

d) *A konviktus* gondnoka Gálfi Lőrinc tanár, felügyelői az internátusi „felügy.-tanárok“.

Az igazgatóság a múlt isk. évi Értesítő lezárása óta 28 ülést tartott. Az üléseken az elnöki tisztet Fekete Gábor felügyelő-gondnok úr töltötte be, tanulmányi ügyek tárgyalása alkalmával az igazgató elnökölt.

Az igazgatóság által elintézett s alább felsorolandó ügyek közűl fontosságuk és jelentőségüknél fogva különösen kiemelem a következőket:

Még a múlt tanév végén, de az Értesítő lezárása után felterjesztést tett a székelykeresztúri gimn. tanári karával együtt a *tanári özvegyek és árvák* alapja ügyében. Ez alapnak több mint 36,000 K. tőkéje még a 80-as évek elején az egyházi tanári nyugdíjintézet tőkéjéhez csatoltatott. Ilyentormán az országos tanári nyugdíjintézetben levő gimn. tanárok özvegyei és árvái nem részesedhetnek az e célra gyűjtött alap jótéteményeiből. Felterjesztésünkre, melynek lényege az volt, hogy a tőke eredeti rendeltetésének adassék vissza, az egyházi Főtanács a kebli tanári nyugdíjintézet alapszabályainak 2. pontjába bevette, hogy „azon esetben, ha e nyugdíjintézet alapja nagyobb javadalmat fog adhatni tagjainak, mint amennyit az állam ad azon tanároknak, illetve együttvéve özvegyeiknek és árváiknak, kik az orsz. tanári nyugdíjintézetnek tagjai: akkor ezeknek is — szolgáltak legyen bár Kolozsváron, Keresztúron vagy Tordán — aránylagos részesedési igényök ez alap jövedelméhez megnyílik“.

Az igazgatóság Bencédi Gergely tagjától szept. 15-én tartott ülésében búcsuzott el. Egész váratlanúl kért szót az elbúcsuzásra. Visszatekintett 36 évi tanári működésére, annak kellemes és kellemetlen emlékeire s meghatva kivánt a kartársaknak erőt, egészséget és vidám kedélyhangulatot a munkára. Az igazgatóság nevében az igazgató szólott s jelezte, hogy ünnepélyes keretben kiván tiszteletére búcsu-ünnepélyt rendezni. Hiába volt ez irányban több tanárnak felszólalása: kijelentette, hogy nem fog részt venni az ünnepélyen. Lemondottunk a gondolatról. Boros György mindnyájunk hajdani tanárától és bölcs tanácsadójától, Kovács

János az igazi baráttól és embertől, Gálfi Lőrinc a volt tanítványok nevében az ifjúság szerető atyjától búcsuzott. Az igazgatóság a feledhetetlen jelenet hatása alatt további tanácskozásait bezárta.

Nagy és körűltekintő munkát adott az igazgatóból, Bencédi, dr. Nyiredy és Hidegh tanárokból álló bizottságnak *a fizikai szertár átadása*, mert az ásványtani és vegytani szertár is előbbiben volt elhelyezve. Új leltárt vettünk fel, a használhatatlan szereket kiselejteztük, a megromlottakat kijavíttattuk s az ásványtani és vegytani szertárt, melynek szakleltározása még nem fejeztetett be, a természetrajzi gyűjteménybe helyeztük át.

A tandíj beszedés ügyében ismételten felterjesztést tettünk. Minthogy a felügy. tanár, akire az iskolai díjak kezelése bízva volt, majdnem évről-évre változik, szükségesnek tartottuk a mi bonyolult pénzkezelésünket állandóbb módon rendezni. Ez ügyben azonban idáig még döntés nem történt.

A konviktusi és teologiai szabályzatot az év folyamán revideáltuk. Most már véglegesen meg van állapítva, valamint az internatusi is.

A felső-osztályúak olvasó-egyletének katalogusát osztályonként elkészítettük, kinyomattuk s ezzel az ajánlatos és a könyvtárban meglevő olvasmányok jegyzékét átadtuk az ifjúságnak, hogy magánolvasmányaiban kalauza legyen.

Mátyás-király szobra leleplezésén az ifjúsággal együtt testületileg jelentünk meg s a hadverő királynak, az igazságosnak, a művészetek és tudományok bőkezű pártolójának emlékét jegyzőkönyvünkbe iktattuk.

A könyvtár-rendezés ügyében olyan mozgalmat indítottunk, amely a legszebb eredményekkel kecsegtet s alapos a reményünk, hogy Isten segítségével a jövő évi Értesítőnkben már a rendezés teljes befejezésével számolhatunk be. Az az összeg, a mely könyvtári célokra eddig rendelkezésünkre állott, megközelítően sem elég egy olyan nagy és sok tekintetben kiváló könyvtár rendezésére. Ezért cédulák (fő- és utaló) készítésére, egy szakember alkalmazására, továbbá a könyvtárnok tiszteletdíjára hozzávetőleges számítás alapján költséget kértünk főhatóságunktól, a mely felterjesztésünk indokaiból belátva a kérdés nagy

fontosságát és elodázhatatlan voltát, a szükséges költséget megszavazta és kiútalványozta. Ezért az E. K. Tanácsnak hálás köszönettel tartozunk. Segítségével egy évtizedek óta huzódó ügyet sikerűl megoldanunk.

Székelykeresztúri kartársainkkal igyekeztünk a baráti és kartársi jó viszonyt fenntartani, ápolni. *Sándor Jánost* 25 éves igazgatói és 30 éves tanári működésének jubileumán, valamint dr. Szolga Ferenc tanárt beiktatása alkalmával hivatalos átírattal üdvözöltük. *László József* tanár temetésén a tanári kar *dr. Gál Kelemen* igazgatóval képviseltette magát, a gyászoló családhoz részvétíratot küldött és sírjára koszorút helyezett.

Kimondottuk, hogy *meghalt vagy nyugalomba vonult tanártársaink arcképeit* a tanári szoba számára összegyűjtjük. Eddigelé Pap Mózes, Nagy Lajos, Boros Sándor és Perédi József tanárok arcképeit kaptuk meg.

A *II. gimn. osztály vallástani anyaga* kérdésében felterjesztést tettünk. Azt tapasztaltuk ugyanis, hogy a II. o. számára előírt anyag egy egész évre nem elegendő. Már az év második harmadának közepén elvégeztük részszerinti és általános összefoglaló ismétléssel együtt.

A *szabadkézi rajzot* a III—VIII. osztályokból önként ajánlkozóknak heti egy órában életbeléptettük.

Az *iskolai helyesírás* amaz eseteiben, melyekben a miniszteri rendelet választást enged, az egységes eljárásra nézve megállapodtunk.

Shrubsole Sol-fa rendszerű énektanítás eredményére nézve, mely az elemi iskola 3—4. osztályaiba az idén behozatott, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a kolozsvári tanker. főigazgató útján jelentést tettünk.

Végűl meg kell még emlékeznünk egy fontos határozatunkról, a mely, ha sikerülni fog végrehajtanunk az egész vonalon, a *hazai ipar* ügyén nagyot fog lendíteni. Ismeretes az a társadalmi mozgalom a hazai iparpártolás ügyében, amelyet épen egyik felügyelő-gondnokunk, Fekete Gábor úr Ő Méltósága kezdeményezésére a kolozsvári Nemzeti Kaszinó indított meg. A mozgalom nem frázisokon, hanem gyakorlati alapokon indult. Minden számbavehető egylet, társaság, testület, hatóság csatlakozott szív-

vel-lélekkel. Csak kitartás kell és a siker nem maradhat el. Mi is kimondottuk, hogy lehetőleg minden iskolai szert és eszközt hazai gyártmányokban szerzünk be s azon leszünk, hogy e határozatunkat végre is hajtsuk.

Az igazgatóság a múlt tanévi értesítő lezárása óta a következő fontosabb ügyeket tárgyalta és intézte el:

1901—1902. iskolai évben.

374.* Meghatározza az ülések idejét és számát könyvtári ügyekben.

375. Dr. Nyiredy Géza jelentése a május 13—17. napjain tartott tanulmányi kirándulásról.

379. Megállapítja az évvégi vizsgálatok rendjét.

380. Engedélyt ad az ifjúságnak majális rendezésére.

390. Hat kérelmező tanulónak elengedi az érettségi vizsgálat díját.

394. A beérkezett pályamunkákat megbíráltatja s a jutalmakat kiosztja.

395. Szabadkai József és Görgényi József VII. o. t. fegyelmi ügyében határoz.

396. Grün István, Bartók Géza, Bölöni József VI., Molnár Béla, Ekárt József VII. o. t. fegyelmi ügyében határoz.

400. A dísztermet átengedi az ág. evangélikusok számára ideiglenesen istentisztelet tartása céljából.

403. Igazgató észrevételei az osztálykönyvek vezetésére, a dolgozatokra, rajzlapokra, szépírási füzetekre, térképvázlatokra.

404. 449. A tanári özvegyi és árvai alap eredeti rendeltetésének visszaállítása ügyében akciót indít és felterjesztést tesz.

406. A majális rendező bizottság számadását megvizsgálja és a felmentvényt megadja.

409. A gépház részére szerszámokat vásárol 210 K. 60 fill. értékben.

410. Kilyéni özv. Ferenc Albertné, szül. Cs. Sebes Lujza alapítványának kamatát Farczádi Gerő III. o. t.-nak kiadja.

411. Köszönettel fogadja Shrubsole W. S. angol hitrokon-

* E számok az igazgatósági jegyzőkönyv pontjait jelentik.

nak adományát (24 drb. érdekes kövület) a természetrajzi szertár részére.

413.* Mózes Károlynak a III. osztályról magánvizsgálati engedélyt ad.

415. Bölöni József VI. o. t.-tól erkölcsi kötelezvényt vesz be.

416. Özv. Simó Jánosné könyvadományát jutalmúl kiosztja.

417. Pollák S. Sándor VIII. o. m. tanulót orvosi bizonyítvány alapján felmenti a szabadkézi rajz végzése alól.

420. Nagy Dénes, Létai Dezső, Péter Ödön végzett VIII. o. t. fegyelmi ügyében határoz.

422. A helyettes tanárok kinevezése ügyében felterjesztést tesz az E. K. Tanácshoz.

425. Kórházi és gyógyszertári költségek fejében 22 tanulónak 108 K. 19 f.-t enged el.

426. A Berde-féle tanári jutalom kiadására előterjesztést tesz, Kovács János, Mózes András és dr. Gál Kelemen tanárokat terjesztvén fel.

429. A konviktus költségvetését megkészíti és felterjeszti.

430. Az igazgatósági jegyző tiszteletdíjának felemelése iránt előterjesztést tesz.

440. Az elemi iskolai tanítók fizetésének felemelése ügyében előterjesztést tesz.

442. A konviktusi bérlőnek a közös költségekhez való hozzájárulása ügyében felterjesztést készít.

443. Előleges osztályozó tanácskozás.

450. Szabadelvű vallásos gondolkodás cz. műből 25 példányt jutalomkönyvűl kioszt.

451., 453. A nagy szünetre bennlakásra engedélyt ad papnövendékeknek, gimn. tanulóknak.

454. Br. Feilitzsch Arthur, Haller Rezső, dr. Nyiredy Géza és Pollák Samú adományait köszönettel fogadja.

458. Az angolnyelvi pályázaton a díjakat kiosztja.

459. A Bulyovszkyné-alapból a jutalmat kiosztja.

460. A latinnyelvi pályázaton a jutalmat kiosztja.

461., 462. A Daloskör- és Apollókör-alap számadását megvizsgálja és a felmentvényt megadja.

463. A jutalmakat kiosztja.

464. A torna- és vívóverseny jutalmait kiosztja.
465. Szász István VII. o. t. fegyelmi ügyében határoz.
466. Sikó Andor, Goldsmied Kálmán I., Balogh Béla II., Jánky Dezső és Kövendy János IV. o. t. fegyelmi ügyében határoz.
467. Bencédi Pál, Ptacsnik György, Szász István VII., Nagy Dénes VIII. o. t. fegyelmi ügyében határoz.
469. Végleges osztályozó tanácskozás.
473. „Berde Mózsa életrajza“ c. műből 20 példányt jutalmul kioszt.
480. Tandíj-beszedés ügyében felterjesztést tesz.
481. Tóth Ernő és Pap Domokos felügyelő-tanárokat kinevezés végett felterjeszti.
482. Tanári kar alapjáról a számadást elfogadja s a felmentvényt megadja.
483. A kirándulási, segélyző, alsó és felső osztályúak és a Kriza-önképzőkör alapjairól a számadásokat megvizsgálja s a felmentvényt megadja.
485. Tárgyalja a dr. Négyessy László miniszteri biztos látogatása alkalmával felvett jegyzőkönyvet.
489. Az iskolai díjakról elkészített számadást felterjeszti.
495. Pap Domokos felügy. tanárnak orvosi bizonyítvány alapján augusztusra szabadságot ad.
497. A kolozsvári keresk. és iparkamara könyvadományát köszönettel fogadja.
510. Véleményes jelentést terjeszt fel a papnövendékek internátusi díja ügyében.
512. Egyik szolgai lakás kipadlóztatása céljából felterjesztést tesz.
513. Pálffy László IV. o. t.-t felveszi bennlakóúl.
514. Székely Ferenc, Csipkés Lajos, Gyulay Zoltán, Kovácsi Pál, Létai Balázs, Párizser Andor felvételi vizsgálatra engedélyt kapnak.
515. Egy tárgyból bukott tanulók javító vizsgálati engedélyt kapnak.
516. Grün István VI. o. ism. t. javító vizsgálat iránti kérését javaslattal terjeszti fel.
517. Két tárgyból bukott tanulók javító vizsgálat iránti kérését felterjeszti.

518. Tantárgyfelosztást felterjeszti.

519. Egyetemi hallgatók az internatusba felvétetnek.

520. Konviktusba felvételért folyamodókat felveszi s az ösztöndíjak kiosztása ügyében javaslatot tesz.

521. Fülöp Sándor isk. szolga három havi fizetésének temetési költségkép leendő utalványozása iránt előterjesztést tesz.

511., 522. Kapust szolgálatban hagyja.

523. Barabás Ábel végzett tanárjelölt óraadó tanári állásért beadott folyamodványát felterjeszti.

1902—1903. iskolai évben:

2. Az órarendet megállapítja.

3. A használandó új kézikönyvek jegyzékét felterjeszti.

4. A javító, pótló, felvételi vizsgálatok idejét meghatározza.

5. A pótló érettségi írásbeli és szóbeli vizsgálat idejét kitűzi.

6. Árkosy Zoltán VI. o. t.-nak engedélyt ad a görög pótlóra való átlépésre.

12. Tokay Béla és György tanulóknak engedélyt ad a kintkosztozásra.

16. Királyi Zoltán III. o. t.-nak felvételi vizsgálatra engedélyt ad.

26. Honigberger Lajos összevont vizsgálat iránti kérését felterjeszti.

28. A megüresedett szolgai állásokat betölti.

34. A természetrajzi szertár alkalmasabb elhelyezése ügyében előterjesztést tesz.

39. Szász István kérését tandíj-hátraléka elengedése iránt javaslattal felterjeszti.

40. A javító-, pótló- és magánvizsgálatok eredményét tudomásul veszi.

42. Bencédi Gergely adományát a tört. filol. múzeum számára köszönettel fogadja.

43. Pap Domokos felügy. tanárt betegsége alatt Tóth Ernő és Balázs András III. éves papnövendék helyettesítik.

44—48. Felvételért folyamodók kérései.

49. A földmívelésügyi miniszter adományát „Mezőgazdasági munkabérek Magyarországon 1900. évben“ köszönettel fogadja.

54. Tokay Béla VIII. o. t. folyamodása az iránt, hogy az unit. vallástant tanulhassa.

55. Balogh Bélát bennlakás iránti folyamodásával elútasítja.

61. A megüresedett konviktusi ösztöndíj-állomások betöltésére előterjesztést tesz.

62. Az iskolai év megnyítása, a tanítás megkezdése.

64. Felvett tanulók létszámáról jelentés.

65. Nagy János, Balogh Gábor, Vas Béla 12 évet töltött tanulókat az I. gimn. osztályba felveszi.

67. Kovács János adományát „Synchronological Chart of Universal History" 32 dollár értékben a tört.-filol. múzeum részére köszönettel fogadja.

68. Szentiványi Gyula III. o. t. eltávozásával megüresedett konviktusi ösztöndíj-állomás betöltése ügyében előterjesztést tesz.

69. Berde-családi ösztöndíjra Berde Ferenc VII. és Berde Lajos 4. el. o. tanulókat terjeszti fel.

72. Lipscher Lajos VI. o. tanulót felveszi.

73. Bencédi Gergely nyugalmazott tanár elbucsúzik az igazgatóságtól.

74., 106. A konviktusi gondnok 1901/2. isk. évi számadását megvizsgálja.

75. Megyeri J. Zsófiát a VIII. o.-ba magántanulónak felveszi.

76. A Mátyás király-szobor leleplezési ünnepélyére képviselőkűl az igazgató, Kovács, dr. Nyiredy és dr. Boros tanárokat kiküldi.

83., 125. A szükséges tűzifa megszerzésére árlejtést hirdet.

87. Br. Feilitzsch Arthur adományát a természetrajzi szertár részére köszönettel fogadja.

92. A Magyar Földrajzi Intézettől földrajzi és történeti képeket vásárol.

95. Szept. 19-én hazafias ünnepély megtartására engedélyt ad.

99. Dr. György János I. theologusnak egyik üres felügy. tanári szobát lakásúl átengedi.

103. Máthé Albert és Mózes trachomás betegeket az internatusból eltávolítja.

105. A szüreti szünetelés idejét meghatározza.

108. Az épületben felmerült hiányok elenyésztetésére előterjesztést tesz.

113. Székely Ferenc V. o. tanulónak engedélyt ad a görögpótlóra való átlépésre.

117. A konviktusi szabályzatot revideálja és felterjeszti.

118. A teológiai intézet szervezeti szabályzatát revideálja és felterjeszti.

120. Dr. Kiss Ernő tanár véglegesítése ügyében felterjesztést tesz.

122. Módszeres tanácskozás.

124. A hadverő Mátyás királynak, az igazságosnak dicső emlékezetét jegyzőkönyvébe iktatja.

134. A Kriza önképző-körnek okt. 6-án hazafias ünnep megtartására engedélyt ad.

135. Kisújszállási ev. ref. főgimn. egy kiránduló csapata az intézetben szállást és kosztot kap.

139. Pap Domokos felügy. tanár helyettesének tiszteletdíjat útalványoz.

148. Tornaestély megtartására engedélyt ad.

150. Bennlakó egyet. hallgatóknak egy második dolgozószobát bocsát rendelkezésére.

152. Kovács Lajos V. o. t.-t a görögpótlóra átengedi.

154., 155. Felső és alsó osztályúak olvasó-egylete részére a vásárlandó művek jegyzékét összeállítja.

156. A testgyakorlás és rajz technikai része alól 14 tanulót fölment.

157. Előterjesztést tesz az iskolai díj-elengedés és hátralékok ügyében.

160. László József sz.-keresztúri tanár temetésére képviselőűl az igazgatót küldi ki.

162. Ellenőrző tanácskozás.

170. A felső osztályúak számára az olvasó egylet könyveiről osztály-katalogust készíttetett.

174. 226. A tornaterem tekepályájának helyreállítása ügyében javaslat és felterjesztés.

183. A fizikai szertárt átveszi Bencédi Gergely nyug. tanártól és átadja Hidegh Mihály szaktanárnak.

186., 217., 334. Könyvtárrendezési munkálatokról jelentés.

192. A tornaterembe az önképző kör részére emelvény és 4 pad beszerzését mondja ki.

195. Kőváry László felügy. gondnok adományát a konviktusi alapra köszönettel fogadja.

201. Az 1903. évi tanszerátalányt a szertárak között felosztja.

204. Szolga Ferenc dr. székelykeresztúri tanárt beiktatása, Sándor Jánost igazgatói működésének 25 éves jubileuma alkalmából üdvözli.

209. Bakonyi Istvánné, szül. Balogh Etelka Lendvay-Latkóczyné olajfestésű képét az ifj. olvasó egyletnek adományozza.

210. Gál Jenő táblai tanácselnök egy szegény tanuló konviktusi féldíját fedezi.

214. Karácsonyi szünetelés idejét meghatározza.

221. A Dávid Ferenc ifj. egyletnek engedélyt ad a tornaterem használatára.

237. A bennlakó egyetemi hallgatók kihágási ügyében határozatot hoz.

242. Osztályozó tanácskozás.

243. Tornaestélyről beadott számadást elfogadja s a jövedelmet a kirándulási alapnak átadja.

249. A segítő alap terhére 22 tanulónak ruhát vásárol.

251. Mátyás Samú V. o. tanulónak a pótlóra való átlépésre engedélyt ad.

252. Márkos Béla VIII. o. t. fegyelmi ügyében határoz.

274. Előterjesztést tesz az elégtelen osztályzat miatt megürült konviktusi ösztöndíj-állomások betöltése ügyében.

275—277. Tóth Ernő felügyelő tanár és tandíjkezelő távozásával intézkedéseket tesz helyettesítése ügyében.

290. Haas Ferenc IV. o. t.-nak magántanulásra engedélyt ad.

295. Farkas Vilmos 50 K. adományát a segélyző egylet részére köszönettel fogadja.

298. Módszeres tanácskozás.

299. Igazgató megjegyzései az osztálykönyvek vezetésére, írásbeli dolgozatokra, szépírási füzetekre, rajzlapokra.

300. Gergely Lajos, Pálfi Árpád, Szathmári Miklós bennlakó egyetemi hallgatók többször ismétlődő kihágások miatt az internátusból való kizárásra ajánltatnak.

312. A szertári gyűjtemények költségvetéseit megállapítja.

313. A pályatételeket máj. 15. határidővel kihirdeti.

320. Kovács István VII. o. t.-t a testgyakorlás alól felmenti.

326. A konviktusban levő egyet. hallgatók távollétök alatt a díjfizetés alól való fölmentést kérnek.

327. Gelei József VIII. o. t.-t a felügyelővel szemben tanusított engedetlenségért megrójja.

331 A klasszikus szinházi estékre csoportosan menő tanulók felügyelői részére évenként 10 előadásra az internátusi pénztár terhére jegyet utalványoz.

335. 344. Szabadkézi rajz tanfolyam megindítását engedélyezi az önkéntes tanulók részére.

338. 346. A meghalt vagy nyugalomba vonuló tanárok arcképeinek a tanári terem részére leendő összegyűjtését határozza.

340. A könyvtári átalány felhasználására tervet készít.

345. A hatósági orvos szemvizsgálatot tartott.

348. Farsangi és igazgatói szünetelés.

350. A VIII. o. és érettségi vizsgálat idejét meghatározza.

363. Ellenőrző tanácskozás.

365. A konviktusi pénztár véletlen megvizsgálásáról jelentés.

371. Kimondja, hogy az iskolai szereket és egyéb szükségleteket honi gyárosoktól szerez és szereztet be.

374. Néhai Boros Sándor képét özvegyétől köszönettel fogadja.

375. A II. gimn. o. vallástani anyagának kibővítése ügyében felterjesztést tesz.

377. Márkos Béla, Molnár Béla és Bencédi Pál VIII. o. t. fegyelmi ügyében határozatot hoz.

379. Húsvéti szünet meghatározása.

394. Felterjesztést tesz az iránt, hogy az igazgatósági jegyzőkönyvek 1891. előtti időből legalább 2 évtizedre visszamenőleg az egyházi levéltárból állandó használatra és őrzésre az igazgatói irattárba visszaadassanak.

396. Budapesti VIII. ker. polg. isk. 140 kiránduló tanulójának szállást és 370 tanulójának élelmet ad a konviktus.

397. Térképtartó rudakat rendel meg.

399. Márc. 15. hazafias ünnepély megtartására engedélyt ad.

402. E. K. E. Székely Társaság azon kérését, hogy cselédlányok oktatására helyiséget engedjünk át, elútasítja.

404. A Magyar Filozófiai Társaság Közleményeire előfizet.

405. Néhai Perédi József tanár arcképét özvegye adományából köszönettel fogadja.

406. Örvendetesen tudomásúl veszi, hogy Zsilinszky Mihály v. és közokt. államtitkár márc. 20-án az intézetet váratlanúl meglátogatta és nagy megelégedéssel nyilatkozott róla.

407. Igazgató javaslatára számbaveszi az intézet jóltevőit s arcképeik megfestetése ügyében határozni fog.

411. Az iskolai helyesírási szabályok tárgyalására bizottságot küld ki.

412. A könyvtár-rendezés keresztűlvitelére javaslat kidolgozásával megbízza az igazgatót, Pálfi M. könyvtárnokot és dr. Kiss Ernő tanárt.

413. Osztályozó tanácskozás.

415. A könyvtár-rendezés ügyében a bizottság javaslatát elfogadván, felterjesztést tesz.

416. Márkos Albert h. tanárt ideiglenes rendes tanárrá való kinevezésre felterjeszti.

417. Lőrincy Géza I. tanárjelölt segélykölcsön iránti folyamodását javaslattal felterjeszti.

419. Az iskolai helyesírás használata ügyében megállapodik.

420. A kolozsvári tanker. főigazgató kérésére a V. K. M. felszólítása folytán a Shrubsole-féle Sol-fa rendszerű énektanítás eredményéről az igazgató jelentést ad.

422. Dvorszky Béla okleveles gyógyszerészt a VIII. o.-ba magántanulónak felveszi.

424. Goldmann Árpád VIII. o. t. fegyelmi ügye.

425. Dr. Austerlitz Vilmos adományait a természetrajzi gyűjtemény számára köszönettel fogadja.

427. Ulár Pál tanár halálát szomorúan veszi tudomásúl, 30 évi tanári működésével szerzett érdemeit jegyzőkönyvbe iktatja, temetésén képviselteti magát, szomorújelentést ad ki, sírjára koszorút helyez, a gyászoló rokonokhoz részvétíratot küld.

428. Mózes András lelkész-tanár halálát szomorúan veszi tudomásúl, 22 évi tanári működésével szerzett érdemeit jegyzőkönyvébe iktatja, temetésén az ifjúsággal együtt testületileg vonul ki, külön szomorújelentést ad ki, koszorú-megváltás címen

begyülő összegből emlékére alapítványt létesít, árvái és rokonai előtt őszinte részvétét testületileg fejezi ki, a temetés napján az előadások szünetelnek.

430., 432. Ulár Pál halála alkalmából az intézet iránt részvétüket fejezték ki Berzevicy Albert v. b. t. tanácsos, a helybeli r. k. főgimn. tanári kara, az országos rabbiképző-intézet. Kovács János jelentése a temetésen való részvételéről.

434. Mózes András halála alkalmából részvétét fejezte ki a sz.-keresztúri gimn. tanári kara; temetésén testületileg jelentek meg a helybeli ev. ref. és r. kath. főgimn. és a tanítóképző intézet ifjúsága és tanári kara.

435. A Mózes András vallásóráinak helyettesítéséről intézkedik.

436. Ulár Pál helyébe az elemi iskolához tanvezető tanárnak dr. Boros Györgyöt választja meg.

438. Goldmann Árpád VIII. o. t. fegyelmi ügyében határoz.

440. Pap Mózes ny. tanár arcképét köszönettel fogadja.

446. A természettani szertár részére rendelt eszközök árában 1000 K.-t útalványoz.

449. Az évvégi vizsgálatok rendjét megállapítja.

458. II. Rákóci F. hamvainak hazaszállítása érdekében gyűjtést engedélyez.

463. Igazgató előterjeszti megjegyzéseit az írásbeli dolgozatokra, osztálykönyvekre, rajzlapokra stb.

467. A pünkösti szünet idejét meghatározza.

469. Ulár Pál és Mózes András tanárok halálával felmerült költségeket útalványozza.

472. II. Rákóci F. emlékére tartandó városi díszgyűlésre képviselőkűl dr. Gál Kelemen igazgatót, Kovács J., Gálfi L. és dr. Kiss Ernő tanárokat küldi ki.

473. A főgimn. 1904. évi költségvetési tervezetét felterjeszti.

474. Az internátus 1903/4. tanévi költségvetési tervezetét felterjeszti.

477. Havas Gyula m. á. v. főmérnök Ulár Pál könyveiből egy részt a kollég. könyvtárnak ajánl fel.

478. 7 tanulónak elengedi részben vagy egészben az éretts. vizsgálat díját.

490. A máj. 9-én rendezett tanulmányi kirándulás költségeihez hozzájárulóknak köszönetet szavaz.

491. Balázs Lajos, Homonnai Manó és Hirschfeld Hermann I. o. t. az intézetből kimaradtak.

494. A főkapitány eltiltotta a Bivaly-réten való labdarugást.

499. Az osztálytársak által a konviktus céljaira gyűjtött tőke kamatainak felhasználása ügyében előterjesztést tesz.

500. A konviktus jövő tanévi költségvetési tervezetét felterjeszti.

501. Az ifjúságnak majális rendezésére engedélyt ad.

502. Ellenőrző tanácskozás.

V.

Papnevelő intézet.

Az ó testamentum új világításban.

1902—1903. tanév megnyitása alkalmával tartott értekezése *dr. Boros György* dékánnak.

Nagy öröme a tanárnak, ha egy pár hónapi távollét után ismét együtt láthatja tanítványait. A tanár életének a tanterem és az azt elfoglaló hallgatók épen olyan kiegészítő tényezői, mint az elmének a fizikai környezet. Dr. Martineau, ez a páratlan és tüneményszerű elme, a Vallásról írt nagy munkájában feltűnő szerénységgel vallja, hogy a filozófia és teológia nagy problémái csak úgy tisztultak meg előtte, hogy tanítványai kérdéseikkel és észrevételeikkel észrevétlen és nem is sejtett, de állandó segítségére voltak.

A tanterem egy kis tengerszeme annak a világtengernek, amelyben a gondolatok örökös hullámzása foly. A tanár villanyvezető sodronyán a hallgatókhoz jutnak a fogalmak, eszmék és a figyelmes hallgatóságban tovább folytatják működésüket, új fogalmakat ébresztve és új eszméket szűlve.

Ebből az egy-két képletes észrevételből önként jő ezen a helyen az a következtetés, hogy a mi intézetünk, bár speciálisan teológiai és, mint ilyen, felekezeti intézet, állandó összeköttetésben van azzal a nagy áradattal, amely a legfőbb, az isteneszme körűl, ezelőtt évezredekkel megindult s azóta mind nagyobb hullámokat vet s mélyebb örvényeket sodor. Szerintünk a legnagyobb tévedés lenne a gondolkozás világától való elzárkozás. De nem is lehetséges.

A biblia iránt határtalan venerációval viseltetünk mi is, mint a vallási eszmék és igazságok nagybecsű gyűjteménye iránt, de nem húnyunk szemet azon tények előtt, amelyeket más tudo-

mányok tárai, más vallások bibliái tartalmaznak. Sőt ma már kénytelenek vagyunk beismerni, hogy a bibliát kizárólag önmagából megérteni és helyesen megmagyarázni, lehetetlen.

Arról szükségtelen is szólnunk, hogy a biblia fogalmát mindenki ahhoz a speciális példányhoz fűzi, amelyet ő használ, s amely, anyanyelvéhez idomítva, adja elé azokat a gondolatokat, amelyeket a héber író egykoron anyanyelvén, később, az alárendeltség korában, az idegen elnyomó nyelvén mondott el. „A mi bibliánk“ alatt mindig csak a Károli- vagy Káldi-féle fordítást értjük, pedig, irodalomtörténelmileg igazolva van, hogy mindenik fordítás csak halvány visszhangja az eredetinek. A magyar irodalom ismerője jól tudja, hogy fordításaink, még koruk nyelvének sem legjobb termékei, hanem csak olyanok, amilyent Károli vagy Káldi s később utódaik előállítni tudtak. Az 1898-ban megjelent, átdolgozott kiadás, az újkori tudományosság eredményét sok tekintetben felhasználta. Mai magyar nyelvünkhöz alkalmazta, de ez sem oly kifogástalan, amilyent a szent könyvnél óhajtanánk. Még ez sem vette figyelembe mindazt, amit az új kor folyton szaporodó adatai felderítettek.

Be kell vallani, hogy némely dolognak az értéke nem önmagában van, hanem abban a venerációban, amely körűlveszi. De mi a bibliában oly belső becset ismerünk, amelynek nincs szüksége a vakon hódoló venerációra, hanem éppen ellenkezőleg, szüksége van arra, hogy a tudomány modern eszközeivel behatoljanak titkaiba, és megvilágítsák mindazokat a benső, eddig teljesen ismeretlen szerkezeti részleteit, amelyek élete, hite, tudása és egész szelleme tényezőit, történelmét és azt az isteni inspirációt földerítik, amelynek legyen szavára létezése megkezdődött.

Midőn a derék Heltai Gáspár, a magyar nemzet dícsőségére, szövetkezett három jeles társával: Gyulai Istvánnal, Ozorai Istvánnal és Vizaknai Gergellyel, „hogy ez drágalátos könyv a mi nyelvünken is olvastathatott volna“, nyilván volt előtte, hogy „nem igen sokan vadnak közöttünk magyarok között, kik csak annyira is tudjanak deákúl, hogy az deák bibliát csak betü szerént is értsék“. Ugyanő, az akkori felfogás szerint, épen azt mondotta, amit mi mondunk ma: „szokták mondani s igazán is mongyák, mert úgy vagyon, hogy aminek ember jó, nemes és

drága voltát nem tudgya, azt ha még annál drágalátosb volna is, nem kéványia“.

A biblia drága kincsei jó Heltaink kora óta mérhetetlen értéket nyertek, mert épen a bibliák kézirati kiadásai között fölfedezett, mintegy háromezer régi példány, megvilágította egymást és a Heltai korában nem is álmodott tökéletességre juttatta a biblia eredeti szövegét.

Heltait megelőzőleg 45 évvel, már örömmámorban úszik a nagy tudós, Erasmus, hogy az Új testamentumot „recognitum et emendatum“ vagyis egy nehány eredeti szövegből javítva s a régi egyházi atyák irataiból kiegészítve, kiadhatta. Ha a reformációval föllendült, tudományosan vizsgáló szellemet nem folytotta volna el a reakcio, ma már a biblia vizsgálás és tanúlmányozás szükségének érzete még Magyarországon is kivűl hatolt volna a hittani intézetek tantermein.

A XIX-ik száz 70-es évei, a magyar protestáns sajtóban, reformjellegű lendületet adtak volt a biblia tanúlmányozásának, de a következő évtizek nem váltották be igéretét. Hanem talán, ha későre is, nálunk is föltámad a bibliai kritika iránti vágy és megjő a szükség érzete, mert másutt az utóbbi 30 év óriási nagy sikereket vívott ki. Már pedig, a tudományos mozgalom is hullámgyűrüket alkot, melyek terjednek tovább és tovább, míg az egész földtekét áthatják.

Lám az Észak-Ámérikai Egyesült államok orthodox protestáns vezérlapja (Watchman), elismervén az utóbbi 25 év meglepő eredményeit azt mondja: „Mi tényeket keresünk és addig nem állunk meg, a mig a tényekhez nem hatolunk. Ezek néha visszataszítók. Összeütközésbe jőnek a vélemény tekintélyével. A világosság vakító azoknak, akik sötétben éltek. De nekünk a valót föl kell derítnünk minden áron, s végűl rájövünk, hogy a fáradtság bőven megjutalmazódik.“

Új tanévünk megnyítása alkalmából, egy pár olyan új eredményre kivánok rámutatni, melyek a biblia tanulmányozása körében, a legújabb időig, teljességgel nem jöttek, mert nem is jöhettek figyelembe.

Az ősi keleti birodalmak. Egyyptom, Assyria és Babylonia bámulatba ejtő maradványokat bocsátottak napfényre a romok

alól, a tudományra szomjas európai és ámérikai nagy nemzetek kutató ásói nyomában.

Most már bizonyossággal lehet tudni, hogy Kanaán földére az első miveltséget az izraeliták nem vitték magokkal, hanem ott találták. Most már megvan magyarázva az az ellenállhatlan befolyás, a melyet a Kanaániak gyakoroltak Izraelre.

Ezelőtt 15 évvel, Felső Egyyptomban Tel el-Amarnaban tekintélyes számú táblát fedeztek fel ékírással tele írva. E fölfedezésben az volt meglepő, hogy babyloni betükkel, babyloni nyelvvel találkoztak épen egy hatalmas ellenfél birodalmában. Az íratok tartalmából kiderült hogy Palestina, Syria, Mesopotomia és Babylonia egykori királyai és kormányzói sürű levelezést folytattak egymással. Öt levelet Babyloniából írtak Kr. e. 1430. körűl, tehát a zsidóknak Egyiptomból kiszabadulását megelőzőleg.

Ebből az is kétségtelen, hogy Babylonia hatalma és befolyása akkor kiterjedt az egész nyugatra, s hogy a közlekedés nyelve a babyloni volt, s hogy az iskolázás és a míveltség, akkor ott magas fokon állott. De az is kétségtelen, hogy a Kanaánban talált babyloni istennevek ebben az őskorban jutottak ide.

A babyloniak hatalmát Palestinában megtörték a hitteusok, akikről az ó Testamentumban sokszor van említés. Ezek Egyiptommal is hosszasan háboruztak. Miután Egyiptom hatalma megtört, az izraeliták északra menekültek és Kanaánban találkoztak a hitteusokkal, kiket északra fölszorítottak. (Sayce Recent oriental discovery. Cont. Rev. 1888. aug.) Mind a babyloniak, mind a hitteusok, nyomot hagytak hátra és befolyást gyakoroltak a jövevények életére és gondolkozására. A babyloniak ős mythologiája, melyben az égi, földi és vízi nagy hatalmasságok: a jó és gonosz szellemek viselt dolgait szájról-szájra adták a nemzedékek, bizony nem némultak el a jerikói kürtök szavára.

Izrael vallásának, újabbkori oknyomozó történelme, meggyőzőleg kiderítette, hogy a héber monotheismus csak a prófétai iskola, nem is nagy számú, tagjai között talált hívekre. Azt is megtanúltuk, hogy a próféták a Jahveh nevében saját tekintélyükkel, a papok is a Jahveh nevében, de már a törvény erejével, évszázakon keresztűl, mind csak azért küzdöttek, hogy az idegen befolyást megakadályozzák, az idegen eszméket kiküszöböljék.

Hogy ez mily nehezen és mily hézagosan valósult meg, csak akkor látjuk, ha tudjuk, hogy a teremtés leírása, mely a Mózes I. könyve első részében oly fölséges szép, nemcsak hogy nem Mózestől származott, hanem 1000 vagy több évvel a Mózes kora után, tehát akkor, a mikor az isten eszme és világfogalom már számtalan új reformon ment keresztűl. A mikor a próféták szava és írása elvégezte lelkesítő, tísztitó és romboló munkáját, sőt a törvény is hosszú éveken át uralkodott. S mégis az így megtisztult gondolatba bele vegyűlt a legrégibb eredetű nemisten fogalom.

Az ótestamentumi, kritikai nevén, papi író, így kezdi leírását: „A föld kietlen és puszta (תהו ובהו) sötétség volt a mélység (תהום) színén és Isten lelke lebegett a vizek felett.“ A biblia kritikussa vizsgálja az eredeti szavak jelentését. Tehóm (mélység) nem eredeti héber szó, nincs tiszta jelentése a héber nyelvben. A hol eléfordul még ott sem használják névelővel, éppen mint a Jahveh nevet, tehát alapos ok van arra a föltevésre hogy Tehóm is tulajdonnév. Az assyriologus önként arra gondol, hogy a héber Tehóm és az assyr Tiemtu, Tiámat neve között származási rokonság van.

A többi önként következik, mióta (1873.) George Smith az Assurbanipal-féle könyvtárban (Kurundshikban) az egykori Ninivében fölfedezte egy agyaglapon a babyloniai teremtés leírását (kosmogonia). Ebben látjuk, hogy réges-régen, a mikor az Égnek és földnek még nem volt neve, s az őstenger (Apsu) és az ősföld a vizöket Tiamatot összevegyítették, akkor teremtettek először az Istenek. Tiamat a többi istenek között zürzavart hozott létre a saját birodalmához tartozó istenek segítségével. Később a többi istenek Mardukhoz fordulnak, királyokká teszik, minden hatalmat ráruháznak, hogy Tiamatot megfogja. A négy szél is segítségére áll. A nagy csatában Bel (Marduk) hálójába zárja Tiamat-ot, lecsillapítja az orkánt, kétfelé vágja testét, egyik feléből az égboltot formálja, őrt állít elébe, hogy vizét kifolyni ne engedje, ezután megteremtette az égitesteket; a másik részt lába alá vetette.

Ezen ősi adatok segítségével a Job könyve IX. r. 13. versét: „Eloah nem fordítja el haragját, alatta összeroskadtak Rahab

cinkossai“ most már megértjük, mert a Rahab cinkosai a Tiamat társai, a kik Jobnál, természetszerűleg, már többé nem Mardukkal állnak szemben, hanem Eloahval, a héberek istenével.

Most már jelentőséget nyer az Ezs. LI. 9. verse. Kelj föl, kelj föl, öltözd föl az erőt, oh Jahveh karja, kelj föl mint a régi időben, a régi nemzetségek között. Avagy nem te vagy-e a ki Ahabot szétvágta, Taunint (a szörnyet) átdöfte; nem te vagy-e, a ki kiszárasztotta a tengert, a nagy Tehom vizeit?

Így már új világítást, új erőt, tisztultabb jelentést kap a Genesis első pár sora, melyek miatt oly sok töprengés zavarta a magyarázók elméjét. Így már átlátjuk nagy jelentésű tartalmát e titokzatos szavaknak: Isten lelke lebegett a vizek fölött. Itt juttatja teljes érvényre a pap az isteni szellem uralmát a mindenség fölött. Így, a homályosan még mindig élő ős fogalmak beleolvadnak a reform-korszak új eszmekörébe. A közönséges hivő előtt nincsen semmi különös jelentésük, de a tudományosan vizsgáló, a mélység (Tehom) legmélyén, megtalálja az ősidők petrifikált nyomait. (V. ö. Prof. D. S. Oettli der Kampf um Bibel und Babel. 6 sk.)

Korunkban az európai nagyhatalmasságok a Keletet nemcsak politikai, kereskedelmi és közgazdasági érdekből részesítik oly nagy figyelemben, hanem tudományos érdekből is. Anglia a Royal Asiatic Society segítségével kincseket érő régiségeket halmozott össze a British Museumban, s kiadványaikból egy hatalmas könyvtár telik ki. Legújabban, a németek mozgékony uralkodója, ebben is versenyre kelt az angollal és franciával is. A f. évben január 13-án Delitsch a kitűnő theologus és magas nieveaun álló bibliamagyarázó épen a császári felség jelenlétében számolt be a német ásatások bámulatos eredményével.

Babylonban, a híres függőkertek hazájában s a nagy Babel romjai között, művészeti és tudományos nézőpontból is nagybecsű dolgokat találtak.

Az még az angol George Smith érdeme volt, hogy Ur várost, honnan Isten Ábrahámot kihívta, fölfedezte és helyét bizonyosra megjelölte, de csak most látjuk az egymáshoz közeli rokon elami, izrael, babyloni, zsidó és arab törzsek typusait az ujonnan fölfedezett szobrokról. Meglepetve szemléljük, mily rend-

kívűl sokat adtak a haj és szakáll gondozására. A reliefek és szobrok bizony bámulatra ragadhatják legmodernebb művészeinket is. Sardanapal assyr király vadász lovagszobra, páncélos öltönye és ajzott nyíla kétséget kizárólag meggyőz, hogy ezek az ős királyok a legjobb mestereket tartották magok körül életük eseményei megörökítésére.

Ezek a nagy királyok, mint már érintettük, nemcsak saját birodalmukat, hanem a messzi szomszédokét is befolyásolták.

Nem régen egy kalendáriumot fedeztek föl, melyen a hónap 7-ik, 14-ik, 21- és 28-ik napjai ünnepnapoknak vannak jelölve. Ezeken a napokon tilos minden munka. Még a királynak sem szabad ruhát cserélni, nem szabad szekérre ülni, áldozni, igazságot szolgáltatni, sem sült, sem főtt húst enni, még az sem szabad, hogy az orvos a kezét a betegre tegye. Mind ezek olyan adatok, a melyek az Eufrát és Tigris vidékéről jutottak a bibliába.

A vízözön legendájának is érdekes typusa van. Xisuthros (Noé) a Mélység (Tehom) Istenétől parancsot kap, hogy egy bizonyos nagyságú hajót építsen és abba családját és minden élőlényből bevigyen. A hajóra fölülnek, a hajó megindul, ajtóit bezárják, a hajó a mindent ellepő áradatra kimegy, mígnem egy Nizir nevű hegyen megáll. Ezután „a hetedik napon" — így szól a szöveg — „vettem egy galambot és kibocsátottam; a galamb erre arra repült, de nem lévén hely, a hol megpihenhessen, ismét visszatért." Azután a fecske is visszatért, de a holló kinn maradt. Xisuthros a hajóból kimenve áldozik, az áldozat illatában az istenek gyönyörködnek. Minden gondolat, minden vonás oly ismeretes előttünk, mintha nem egy eltűnt nép hagyományából, hanem a mi bibliánkból olvasnók.

Az első bűn leírása is megtalálható a nagy folyók vidékén. Egy bélyegzőt fedeztek föl, melyre egy érdekes kép van metszve rendkívül primitiv vonásokkal. Egy férfi és egy nő ül szemben egymással, közöttük áll egy fa, melyről mindkét oldalon egy-egy gyümölcs csüng, a férfi és a nő, kezét nyújtja a gyümölcs után. A nő mellett megjelenik a sziszegő csábító, a kigyó s úgy látszik a nő szakít, mert az ő keze közelebb van a gyümölcshöz. Ismert alakok ezek is a bibliából, a legnagyobb emberi jelenet leírásából. Szabad-e kétségbe vonnunk, hogy egyik a másik hatása alatt keletkezett.

A bibliai vallás történelméből már régóta tudva van, hogy a héberek előtt ismeretlen volt az angyal-fogalom. A egyiptomiaknak nem voltak angyalaik, ellenben Babylon hatalmas urai nem nélkülözhették a gyorsszárnyú követeket, annál kevésbbé isteneik. Babylon istenei gondoskodtak egy egész angyalseregről. Követjeiket fölruházták minden olyan tulajdonsággal, a melyre, szerepökből kifolyólag, szükségük volt. A gyorsaság érdekében el voltak látva hatalmas szárnyakkal, néha nemcsak egy, hanem két párral is. Hogy a rájok bizottakat okosan és pontosan elvégezhessék, szükségük volt értelemre s ezért emberi fővel s gyakran egész emberi testtel voltak ellátva; hogy ellenségüket legyőzhessék, szükségük volt erőre s ezért az emberi fő, sasszárny, bika- vagy oroszlán-test gyakran vannak csoportosítva. Csaknem önként következik, hogy e jó erkölcsű lények mellett voltak a rosszak is: ördögök és demonok, a melyek szintén összetételei embernek és állatnak. Egy relief-szobron egy tigrisfejű és farkú, emberkarú, ragadozó karmú szörny kezében éles tőrt fog dämon ellenfelére, melynek hasonlóan rút alakja van.

Delitschet elragadja a tudománynak ily váratlan nagy sikere. Kritikusai túlzással vádolják némely következtetései miatt, de ha egy-egy részletre nézve más fölfogás jut is érvényre, az újabb fölfedezések alapján, annyi bizonyos, hogy bibliánk ó testamentumi része, s igen természetesen, az új is, annyira megelevenedik, annyira megvilágosodik ezektől a fénysugaraktól, a melyek a messzi keletről derülnek ránk, hogy jóval otthoniasabban érezzük magunkat, nagy gondolatait tanulmányozva, mint eddig, midőn egy sereg értelmetlen és e miatt hihetetlen részletet, egészen önkényűleg, a szükséghez képest kitalált methodus szerint magyaráztunk meg.

Igaz, hogy most már el van véve Mózestől az a dicsőség, hogy könyveket írt akkor, a mikor olvasó közönsége még teljességgel nem volt, a mikor az irodalom míveléséről a sémi faj még álmot sem látott, mert legfennebb egy-egy sírkövet, vagy emlékoszlopot állított föl, itt-ott, a hol vándorló sergével és legelő nyájával húzamosabban elídőzött; — elesett az az érdem, hogy ő írta volna bibliánk legterjedelmesebb könyvét. De hála a Spinaza, Astruck, Eichorn, Ewald Graf, George Smith, Raw-

linson, Max Müller, Kneuen és társaik ernyedetlen buzgóságának, most már tudjuk, hogy a szervezett monarchia készítette elé a talajt az irodalom számára, s a profétai iskolák és a korszellem megteremtették az írókat, mint másutt is, a hogy nálunk is.

Semmit sem von le a Mózes öt könyve értékéből, ha ma be tudjuk bizonyítani, hogy e könyv legszebb részét, a Deuteronomiumot, a nagy profóták korának köszönhetjük. Ha megtanuljuk belőle, hogy egy gyakorlati elme reducalta a profóták messzeszárnyaló gondolatait a mindennapi életre s codificálta a hitet, a vallásos szertartást, az államkormányzást s még az isteneszmét is.

Igaz, hogy így a legnagyobb próféta, Jézus kora előtt, csak 600 évet kapunk, de ezzel is kibékülhetünk, meggondolván, hogy a hontfoglalt magyaroknak is kellett 200 év, mielőtt alkotmányos királysággá erősödhettek, kellett 700 év, mielőtt törvényeiket rendezték és kiadták s kellett számos nagy és erős rázkódás, a míg a most is csak alakuló alkotmányos, önálló, állami és egyházi életbe bejuthattak.

Ezután már a fölött sem aggódunk, hogy a Mózes nevéhez fűzött törvénykönyvet, melyet Levitikusnak neveznek, csak a fogság után 450 körül fedezzük föl.

De ne lepjen meg az sem, ha a modern bibliai kritika a Mózes öt könyvét nemcsak ilyen nagy darabokra szedi szét, hanem egyenesen azt bizonyítja be, hogy az egész könyv egy sokszor át- meg átdolgozott szerkesztmény, s hogy mindenik része magán viseli az eredeti, az átdolgozó és a javító író gondolkozásának, kora fölfogásának félreismerhetlen bélyegét.

Ha profétáink magasabb színvonalra emelkednek, ha némelyiknek a könyve 2—3 darabra széthull s csak egy harmada marad jogos tulajdonában; ha historikusainkról kiderűl, hogy nem a historiai igazság, hanem az egyházi és vallási érdek volt irányadójuk, mindenesetre megnyugtathat az a tudat, hogy íróink megszaporodtak s mindenik kor megkapta a maga emberét, a kiknek némelyike fölséges profétai szellem, másika közönséges kontár, némelyike remek költő, másika a pap vagy az egyház szolgája volt s nem írt inspiralva, hanem dolgozott, hogy szolgáljon annak az uralkodó érdeknek, a melynek hálójában fogva volt.

Tehát az emberek régen is csak emberek voltak mint ma, az írók is gyöngébbek vagy erősebbek, mint ma.

De a tudományos vizsgálódás soha sem volt oly önzetlen, oly magasra törő, oly önfeláldozó, mint ma, s ez a mai és jövő nemzedékek kiváló szerencséje és előnye, a melyekkel remélem e kicsiny és hiányosan fölszerelt intézet falai között mindnyájan igyekezni fogunk, legjobb tehetségünk szerint híven sáfárkodni a beállott új tanévben.*

Általános észrevételek az 1902/3. tanévről.

Az új kollégíum új viszonyai a Papnevelő-intézet részére nagyon kedvező eredményt biztosítottak. Ime, már a második évben elértük a létszám maximumát. A dolgozó és háló helyiségek 20 hallgató részére voltak berendezve és az 1902/3. tanévben mindenik hely betöltetett.

Nemcsak a számbeli eredmény mondható kedvezőnek, hanem az is, általában, nyilvánítható, hogy a Papnevelő Intézet hallgatóit a pálya iránt lelkesedés, a tanulmányokban szorgalom vezeti. Azt nem mondhatjuk, hogy a célt ebben az évben már elértük, de az intézet ifjúságának tapasztalt jó közszelleme följogosít sok reményre.

Ha Papnevelő Intézetünk megnyeri a Magyarországi Unitárius Egyháztól azt a támogatást, a melyre szüksége van s a mely iránt már ezelőtt 4 évvel megtette a P. I. Bizottsága az előterjesztést, vagyis ha a tanári létszám neveltetni, a szakkönyvtár gazdagíttatni fog, ha a hallgatók pályadíjak nyújtásával is serkentetni fognak, akkor ez intézet még jobban meg fog felelni magas rendű föladatainak.

Fájdalommal kell följegyeznünk, hogy a helyett, hogy a tanári testület új erő nyerésével növekedett volna, elveszítette *Mózes András* lelkész-tanárt, ki 1881. óta állandóan az intézetnél működött, mint az egyházjog és egyháztörténelem tanára. Életrajzában, mely e füzet elején látható, részletesen van méltányolva működése. E helyen a veszteséget jegyezzük föl mély fájdalom-

* Ez értekezés készítésénél Frid. Delitschnek Babel und Bibel cím alatt megjelent felolvasásának német eredeti kiadását használtam. A magyar fordítás 1903. május havában jelent meg.

mal és őszinte részvéttel. A hű, munkás, szorgalmas tanárt és a tanítványoknak papi jellemben mintáját, sok ideig fogja nélkülözni a Papnevelő-Intézet. Köszönet és elismerés örökíti meg nevét Intézetünk történelmében. A Papnevelő-Intézet és a Kollegium nevében a sírnál bucsúbeszédet mondott dr. Boros György dékán és Ürmösi József IV. é. h.

I. Az 1902/3. tanév nevezetesebb mozzanatai.

A tanév megnyitása. Szept. 10-én $^1/_2$12 órakor tartatott a tanév ünnepélyes megnyitása. Jelen voltak Főt. Ferenc József püspök úr, a tanárok, Nagy Lajos egyh. főjegyző úr, Gyulay László egyh. tanácsos úr, dr. Gál Kelemen koll. igazgató úr. Az ünnepélyt a hallgatók közös éneke nyitotta meg. Antónya Mihály IV. éves mondott alkalmi imát. Dékán fölolvasta a fönnebb közölt értekezést: „Az ó Testamentum új világításban.“ Főt. püspök úr üdvözli a hallgatókat. Örömét fejezi ki a szép szám fölött. Reményét fejezi ki, hogy erkölcsi életökben és tanulmányaikban is a számnak megfelelő versenyt fogják kifejteni. Buzdítja a kitartó munkásságra és a tanévet megnyítottnak nyilvánítja.

Az előadások megkezdődtek szept. 11-én és szakadatlanúl folytak egész éven keresztül. Mózes András lelkész-tanárt 1903. ápril 19-én szélhűdés érte. A következő nap a tanári kar gyűlést tartott és azonnal intézkedett tantárgyai kiosztása iránt. Főt. Ferenc József püspök úr szíveskedett elvállalni a liturgia, Kovács János főgimn. tanár úr az egyháztörténelem befejezését, dr. Boros György az V. gimn. oszt. vallástanárt két, Péterfi Dénes lelkész-tanár a VI. gimn. oszt. vallástanát egy órával. Ápril 22—24. napjain az előadások szűneteltek Mózes András halála következtében. A hallgatók a derék tanár koporsója őrizésének szomorú kötelességét teljesítették.

A hallgatók között volt 19 rendes, 1 rendkivüli. A rendes hallgatók között volt *György* János jogtudor, rendes hallgató, kit, tekintettel egyetemi diplomájára, a Bizottság azon kedvezmény mellett vett föl, hogy ha az előadásokat pontosan hallgatja és a hittudomány tanulmányozásában megfelelő szorgalmat tanúsít, az első év végével alapvizsgára, a 2-ik év végével szakvizsgára fog

bocsáttatni. Minthogy dr. György J. a kivánalmaknak kiválóan megfelelt s különben is a hallgatók között tanulmányait és korával járó tapasztalatait érvényesítni igyekezett, alapvizsgára bocsáttatott. *Raffaj* Károly a IV. évre jelentkezéskor igazolta, hogy egy félévig a lipcsei, egy félévig a berlini egyetemen hallgatott teológiai és philosophiai előadásokat. Miután a Papnevelő-Intézetben a III. éven előadott tárgyakból jó sikerrel colloquált, a IV. évre rendes hallgatónak fölvétetett. *Veress* György a megelőző évben utasítva volt, hogy a görög nyelvből és irodalomból pótló érettségi vizsgát tegyen, de miután igazolta, hogy betegsége miatt nem tehette le, a II. évre rendkívüli hallgatónak fölvétetett azzal a föltétellel, hogy év végén bizonyítványát be fogja mutatni.

Az egyetemre az I—III. éves hallgatók beíratkoztak mindkét félévben a bölcsészetkarnál heti 10 órával. A tandíjakat a Magy. Unitár. Egyh. Központáztára fizette: 865 kor. összegben.

Alapvizsgálat tartatott 1902. junius 28-án. Balázs András, Kelemen Sándor, Kökössy Mihály, Végh Benjámin a f. évi vizsgálatot jó eredménnyel kiállották. Alapvizsgálat van kitűzve junius 24-re.

Szakvizsgálat tartatott 1903. junius 8. és 9. napjain midőn Antónya Mihály, Gál Miklós, Katona Ferencz, Sándor Gergely, Ürmösi József négy évet végzettek, a vizsgálatot kiállották és a papi pályára lépésre minősítetteknek nyílváníttattak. Balázs András III. évet végzett hallgatónak tekintettel korára és a tanúlmányokban fölmútatott eredményre a mélt. és főt. E. K. Tanács, a P. I. Bizottsága javaslata alapján megengedte, hogy abban az esetben, ha a negyedévi tárgyakból vizsgázik és az írásbeli dolgozatokat benyújtja és azok elfogadtatnak, szakvizsgálatot tehessen. Miután a föltételeknek megfelelt, a szakvizsgálatot kiállotta, a papi pályára minősíttetett.

A colloquiumok a Papnevelő Intézetben és az egyetemen általában jó sikerrel megtartattak.

Új tantárgyak. A f. tanévben, az ének és orgonázás rendes, kötelező tárgy gyanánt vétetett föl. Iszlai Márton ének-tanár úr kiváló buzgalommal tanította az ifjakat, akik örömmel fogadták. Az angol nyelv tanítása 2 órával gyarapíttatott.

„*A Papnevelő Intézet szervezete és rendszabályai.*“ A. P. I. Bizottság előterjesztésére az E. K. Tanács ajánlatára a mélt. és főt. E. Fő Tanács a P. Intézet szabályainak egy nehány pontját 130—1902 sz. határozatával módosította. Lényegesebb módosítások: az 1891. évi szabályok közűl a 45., 46., 47. §§., melyek az internátusi díjakról szólnak, kihagyattak, vagyis a hittanhallgatókra kirótt 50—50 kor. évi konviktusi díj töröltetett. Fölvétettek a szabályba a következő új pontok:

60. A hittanhallgatók a kollegium más tanulóival együtt étkeznek s az asztaltársaságok felügyelőivé (asztalfők) alkalmaztatnak és e minőségükben a csend, rend, illem szabályainak megőrizésére ügyelnek.

Papjelöltek.

62. A hittanhallgatók a szakvizsgálat letétele után papi hivatalra jogosultak és papjelöltekké lesznek.

63 Ha a papjelöltek lelkészi állást nem foglalhatnak el, ideiglenes állapotjuk alatt az internátusban lakást és a konviktusban étkezést kapnak, a hittanhallgatókra vonatkozó szabályok szerint.

Felügyelői tisztet teljesítettek 2—2 hónapig: Antónya Mihály, Gál Miklós, Raffaj Károly, Sándor Gergely, Ürmösi József IV. éves hittanhallgatók, megelégedésre.

A házi rend megtartása ellen lényegesebb kifogás nem volt. A hallgatók egymás között collegialis és baráti jó viszonyban élnek. Egy panasz fordúlt elé két hallgató között, de békés úton, kebelileg elintéztetett.

A dolgozó teremben, általában, megfelelő csendet tartanak és a magánfoglalkozásban és tanulásban, némelyek kiváló szorgalmat, de mindenik igyekezetet tanúsított.

Fegyelmezés tekintetében nem volt szükség felsőbb fokú intézkedésre. Általában a hallgatók magaviselete és szorgalma kifogástalan volt.

Gyakorlati lelkészkedés és vallásosság. A szabályok értelmében tartott reggeli imádkozásban készséggel résztvett mindenik hallgató, ugyis mint az imádkozás vezetője, ugyis mint hallgató. Ferenc József püspök úr és Fekete Gábor felügyelő-gondnok úr megjelentek egy imádságon és a tapasztaltak fölött megelégedésüket nyílvánították. *A vasárnap délutáni istentiszteleten*, ősi szokás szerint a hittanhallgatúk teljesítik a szolgálatot. Ez év

folyamán örvendetesen igazolták be, hogy ezt a szép föladatot nemcsak kötelességből, hanem ambitióval akarják teljesítni. A Dávid Ferenc Egylet közreműködésével Kolozsvár város monostori kerületében a hittanhallgatók 4 csoportra föloszolva a téli és tavaszi hónapokban *népszerű vallásos-erkölcsi tanításokat* tartottak egy erre kibérelt magánházban. Sem a hideg, sem az eső, sem a távolság nem akadályozta meg búzgó missiói törekvésükben. Gyakorlati hasznát tapasztalni fogják pályájukon, de a végzett munka örömében máris meglelték jutalmukat.

Templomi szolgálatot esetről-esetre a helybeli templomban délelőtt is teljesítettek a felsőbb évesek a lelkész urak megbízása szerint. *Legatioba,* vagyis vidéki egyházakba, *ünnepi szolgálatra* mindhárom ünnepre ki voltak küldve. A legatust járató egyházközségek: Abrudbánya (kivéve karácsont), Ádámos, Árkos, Bölön, Dicsőszentmárton, Dombó, Felső-Rákos, Felső-Szováth, Alsó-Jára, Kolozs, Kolozsvár, Kövend, Nagy-Ajta, Torda, Ürmös, Vargyas, Verespatak (kivéve karácsont).

Az egyházközségek, illetőleg a köri esperes úr kérésére legatus küldetett: karácsonkor: Sinfalvára, Szentmihályfalvára, H.-Almásra; húsvétkor: H.-Karácsonfalvára, M.-Sárosra; pünköstkor: M.-Sárosra, Sinfalvára, Datkra. Oly egyházközségben, ahol a lelkészi állomás üres, a főt. püspök úrtól kieszközölt fölhatalmazás alapján úrvacsora-osztást s más papi ténykedést is végeztek a IV. évesek.

A legatiókból 2111 kor. bevételök volt. Ebből fedezték az úti költségüket és a patrociniumot.

Tanulmányi kirándulást tett az intézet Tordára május 9—10-én, hol az önképző-kör az unitárius templom kijavítása költségeire koncertet rendezett. Az ifjúságot a dékán és Iszlai Márton ének- és zenetanár úr vezették. A koncert kiváló szépen sikerült. Az anyagi eredmény nagy volt. Az 1568-iki tordai országgyűlés Kriesch-féle képét nagy érdeklődéssel szemlélték és tanulmányozták az ifjak. Vasárnap az énekkar a templomban énekelt és Raffaj Károly IV. éves prédikált. — Kolozsvárt az egyetemi kórházakat, az EKE ereklye-múzeumot testületileg a dékán vezetése alatt meglátogatták a III—IV. évesek.

Gyümölcsészeti tanfolyam hallgatására jártak a helybeli

gazd. tanintézetbe, a földmívelési miniszter úr engedélyével, a IV. évesek, két hallgató kivételével, akik nem oszthatták be idejöket. Oklevelet nyertek: Antónya Mihály: elmélet: kitűnő, gyakorlat: jeles. Gál Miklós: elm. jel., gyak. jel. Katona Ferenc: elm. jel., gyak. jel. Sándor Gergely: elm. jel., gyak. jel. Balázs András: elm. kit., gyak. jel. osztályzattal.

Konviktusi kedvezményt nyertek: Balázs András III. 200, Kökössy Mihály III. 200, Kovács Lajos II. 200, dr. György János I. 200, Ürmösi József IV. 200, Kelemen Sándor III. 150, Végh Benjámin III. 150, Kovács István II. 150, Raffaj Károly IV. 100, Gál Miklós IV. 100, Veress György II. 100, V. Nagy Dénes I. 100, Halmágyi János I. 50, Pap Gyula I. 50, Gálfi András I. 100 kor. Összesen: 2050 kor.

Gimnáziumi tanúlók tanításával foglalkoztak: Antónya Mihály, Gál Miklós, Katona Ferenc, Raffaj Károly, Sándor Gergely, Balázs András, Kelemen Sándor, Kökössy Mihály, Kovács István, Kovács Lajos, Veress György, Gálfi András, dr. György János, Pap Gyula, Szén Mihály.

A tanítás díjából bevételük volt: 3589 K.

Ürmösi József IV. a helybeli iskolákban vallást tanított heti 12 órán, Balázs András III. az internátusban felügyelői tisztet teljesített 7 hónap alatt.

Könyvadomány. Az E. K. Tanács méltóztatott a Channing művei fordításából 1—1 péld. ajándékozni tíz hallgatónak.

A Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes alapítvány 1902. évi 100 kor. jutalomdíját, a P. I. Bizottsága javaslata alapján az E. K. Tanács Ádámossy Gábor hódmezővásárhelyi lelkésznek itélte a teológiai tanfolyamon tanúsított szorgalma és irodalmi munkássága méltatásáúl.

A vasárnapi vallásoktatást, mint a gyakorlati lelkészképzés egyik fontos ágát, ez évben is nagy buzgósággal folytatták a papnövendékek dr. Boros György felügyelete alatt a gimnaziumi alsó osztályú tanulók előtt. Tanítás tárgya: A ker. egyház történelme. Tartatott 18 tanítás nov.—ápr. hónapok vasárnapjain d. e. 9 órakor. A tanítás állott megnyitó, közbeeső és bezáró énekből, imádságból és beszédből, mely után a tanulók külön csoportokra oszolva egy-egy papnövendék vezetése alatt beszél-

gettek a hallott tanítás fölött. Ezek után a tanulók eltávoztak, a papnövendékek pedig a dékán vezetése alatt a tanításra megtették birálati észrevételeiket. A tanításról rendes napló vezettetett. A tanulókkal való megbeszélés ez alkalommal vétetett gyakorlatba és rendkivűl előnyösnek bizonyúlt, mind a tanulókra, mind a tanítókra nézve. A figyelmet fokozza, a tárgy megértését biztosítja.

Dékánnak az E. Fő Tanács 145—1902. jsz. alatt a P. I. szabályzat 7. §. értelmében négy évre megválasztotta dr. Boros György teol. tanárt.

Főhatósági intézkedések: 1233—1903. E. K. T. sz. 2 rendkivüli órán angolnyelv tanításért Kovács János tanár részére 200 kor. utalványoztatik. Ugyanaz alatt a szám alatt Iszlai Márton tanár részére ének és orgona tanításért 200 kor.

175—1903. sz. EKT. engedélyt ad Balázs András III. évesnek, hogy a tanév végén szakvizsgálatra állhasson.

176—1903. EKT. a patrociniumok díját megállítja. 177—1903. EKT. sz. az önképzőkör szabályai jóváhagyva és megerősítve leküldetnek.

575—1903. EKT. sz. Gyulay László, Molnár Sándor és Csifó Salamon egyh. tanácsosok a papi alap- és szakvizsgálatokra biztosokul kiküldetnek.

II. Vizsgáló-bizottság.

Elnöke Mélt. és Főt. Ferenc József püspök úr, elnökhelyettes Nagy Lajos egyh. főjegyző.

Tagjai a kollegiumi felügyelő gondnokok: Fekete Gábor kir. táblai elnök, Kozma Ferenc kir. tanfelügyelő, dr. Kőváry László; a papnevelő intézetben működő tanárok (lásd alább); a kollégium igazgatója dr. Gál Kelemen; az E. K. Tanácsból kiküldött bizottsági tagok: Gyulay László egyh. gondnok, Molnár Sándor az unitárius egyház jogtanácsosa, Csifó Salamon egyhází és püspöki titkár.

III. A papnevelő intézet bizottsága.

Elnök: Mélt. Fekete Gábor, koll. felügy.-gondnok úr; előadó dr. Boros György dékán; jegyző volt Mózes András kinek ha-

lála után a jkvet vezette a dékán. Tagok a koll. f. gondnokok, a kolleg. igazgató és a papnevelő intézet tanárai.

IV. Tanári kar.

Ferenc József, unitárius püspök, kir. tanácsos, a II-od oszt. vaskoronarend tulajdonosa, az unitárius vallásközönség összes tanintézeteinek főfelügyelője; az Egyházi Képviselő- és Főtanácsok társelnöke, Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottságának és iskolaszékének tagja, a Britt és külföldi unitárius Társulat lev. tagja stb. Tanított szónoklattant és szónoklati gyakorlatokat. Tanár 1857. óta.

Péterfi Dénes, kolozsvári lelkész, papnev. int. rendes tanár, az unitárius főgimnáziumban, a kolozsvári tanítónőképzőben és áll. felsőbbleányiskolában vallástanár, a Kolozsvár városi iskolaszék tagja, az unitárius egyházi iskolaszék elnöke, a Keresztény Magvető társszerkesztője stb. Tanított vallásbölcsészetet heti 3 órán, Encyclopédiát heti 1 órán. Tanár 1876 óta.

Dr. Boros György, papn. int. r. tanár, az északamerikai cambridgei Harvard-egyetem tiszt. hittudora, a papn. intézet dékánja, Kolozsvár szab. kir. város törvhat. bizottságának és iskolaszékének v. tagja, az International Council of Unitarians etc. intéző bizottságának tagja, a londoni Inquirer levelezője, a Britt és külföldi unitárius társulat lev. tagja, az „Unitárius Közlöny“ szerkesztője, a theologiai önképzőkör védnöke, a vasárnapi vallásoktatás felügyelője, a Dávid Ferencz Egylet titkára stb. Tanított: hittant, Bibliai bevezetést, Unitárius irodalom tört. a XVI—XVIII. százban, és héber nyelvtant. Tanár 1879 óta.

Mózes András, kolozsvári lelkész, papnev. int. r. tanár; a papnev. int. biz. jegyzője, gimnáziumi vallástanár, a kolozsvári tanítóképzőben vallástanár, az egyház pénzügyi és számvevő bizottságának előadója és számvevő, a Kolozsvár városi iskolaszék és az unitárius iskolaszék tagja, a papn. int. biz. jegyzője stb. Tanított: Egyetemes és unitárius egyháztörténelmet. Tanár 1881 óta; elhúnyt 1903. ápril 22.

Kovács János, főgimn. r. tanár (l. ott). Tanított: Angol nyelvtant. Tanár 1872 óta.

Dr. Veress Lajos, l. a gymn. tanárok között.
Iszlai Márton, l. a gymn. tanárok között.

V. A papnevelő intézet hallgatói.

A tanuló neve	Születésének éve	Születésének helye
I. évfolyam.		
Gálfi András	1883	Sinfalva
Dr. György János	1879	Ikland
Halmágyi János	1884	Torda-Tur
Kiss Sándor	1882	H.-Jánosfalva
V. Nagy Dénes	1883	Várfalva
Pap Gyula	1881	Nagy-Kadács
Szén Mihály	1881	Datk
II. évfolyam.		
Kovács István	1881	Sinfalva
Kovács Lajos	1882	Fiátfalva
Veress György	1883	Brassó
III. évfolyam.		
Balázs András	1880	Sinfalva
Kelemen Sándor	1881	M.-Szt.-Király
Kökösi Mihály	1879	Harangláb
Végh Benjámin	1881	Tordátfalva
IV. évfolyam.		
Antónya Mihály	1879	H.-Almás
Gál Miklós	1879	Toroczkó
Katona Ferencz	1879	A.-Siménfalva
Raffaj Károly	1880	Új-Székely
Sándor Gergely	1881	Abásfalva
Ürmösi József	1879	Szentgericze

VI. A papnevelő intézetben előadott tárgyak.

I. *évfolyamon.*

Bibliai bevezetés, heti 3 órán. Tárgy: Az ó test. irodalom kritikai vizsgálata. Tanár: *dr. Boros György.*

Hébernyelv, heti 3 órán. A nyelvtan elemei Goldzieher-Ballagi tankönyve alapján. Tanár: *dr. Boros György.*

Unitárius irodalom, a XVI—XVIII. században, különös tekintettel a káté és vallástankönyvekre. Heti 1 órán. Tanár: *dr. Boros György.*

A szónoklattan elmélete, heti 1 órán. Tanár *Ferenc József* unitárius püspök.

Egyetemes egyháztörténelem. Heti 3 óra. A keresztény egyház fejlődése a reformatiótól korunkig, Warga Lajos egyháztörténelme alapján. Tanár: *Mózes András.*

Encyclopaedia. Heti 1 óra. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Szónoklati gyakorlatok, heti 1 órán. 2—3 hetenkint egy egyházi dolgozat és rendre szónoklás, kisérve birálattal. Tanár: *Ferenc József* unitárius püspök.

Egyházi ének és orgona. Heti 2 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

Angol nyelv. Heti 2 órán. A nyelvtan elemei Dallos angol nyelvtana alapján. Tanár: *Kovács János.*

Egyetemen heti 10 órán (lásd alább).

II. évfolyam.

Bibliai bevezetés, mint az I. éven.

Egyetemes egyháztörténelem, heti 3 órán, mint az I. éven.

Unitárius irodalom, mint az I. éven.

Hébernyelvtan, heti 2 órán. Tárgy: Mondattan; rendhagyó igék, gyakorlatok. Gen. I—XII. Ex. I—VII., XII., XIX. 20—25. fordítása és magyarázata. Tanár: *dr. Boros György.*

Encyclopaedia, mint az I. éven.

Szónoklati gyakorlatok, mint az I. éven.

Egyházi ének és orgona, mint az I. éven.

Angol nyelvtan, heti 2 órán. Tanár: *Kovács János.*

Egyetemen 10 óra (lásd alább).

III. évfolyam.

Hittan. Heti 3 órán. A ker. hittudomány körébe eső főbb kérdések tárgyalása. Tanár: *dr. Boros György.*

Unitárius irodalom, mint az első éven.

Unitárius egyházjog. Heti 2 óra. Tanár: *Mózes András.*

Vallás-bölcsészet, heti 3 órán. A hellenismus. A scholasticismus. A protestantismus. Az újkori bölcsészet viszonya a valláshoz. A legújabbkori bölcsészet viszonya a valláshoz. Kapcsolatban Schleiermacher olvastatása. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Unitárius egyházjog, heti 2 óra. Tanár: *Mózes András.*

Encyclopaedia, mint az I. éven.

Egyetemes egyháztörténelem, mint az I. éven.

Egészségtan. Heti 1 óra. Tanár: *dr. Veress Lajos.*

Symbolika theologia. Heti 2 órán. A hazai keresztény egyházak tanainak összehasonlítása. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Szónoklati gyakorlatok, mint az I. éven.

Egyházi ének és orgona, mint az I. éven.

Egyetemen 10 óra (lásd alább).

IV. évfolyam.

Hittan, mint a III. éven.

Unitárius irodalom, mint a III. éven.

Unitárius egyházjog, mint a III. éven.

Symbolika theologia, mint az I. éven.

Vallásbölcsészet, mint a III. éven.

Egészségtan, mint a III. éven.

Szónoklati gyakorlatok, mint az I. éven.

Egyházi ének és orgona, mint az I. éven.

A Ferenc József Tud.-Egyetemen.

Az I—III. éves hittanhallgatók, mint a F. J. tud.-egyet. bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karának rendes hallgatói, hallgattak:

I. félévben:

Az újkori filozófia történelme, heti 4 órán. Tanár: *dr. Böhm Károly* egyet. ny. r. tanár.

Az értékelmélet jelenlegi állása és feladata, heti 1 órán. Tanár ugyanaz.

Didaktika, heti 3 órán. Tanár: *dr. Schneller István* ny. r. tanár.

A tanárképzés ügye Németországban, heti 2 órán. Tanár ugyanaz.

A diák-életről, heti 1 órán. Tanár ugyanaz.

II. félévben.

Lélektan, heti 3 órán. Tanár: *dr. Böhm Károly* ny. r. tanár.

Az újkori filozófia története Kant óta, heti 2 órán. Tanár ugyanaz.

A pozitiv filozófia s főképviselői, heti 1 órán. Tanár ugyanaz.

Didaktika, heti 3 órán. Tanár: *dr. Schneller István* ny. r. tanár.

A tanárképzés ügye Ausztriában, heti 3 órán. Tanár ugyanaz.

VII. A papnövendékek önképzőkörének 1902—903 évi működése.

Ürmösi József elnök jelentése.

A kör védnöki tisztjét dr. Boros György dékán úr teljesítette.

A kör tagjai ez évben számban és erőben gyarapodva igyekeztek munkásságot fejteni ki az önképzés minden ágában.

Alakuló gyűlését szeptember 13-án tartotta Védnök dr. Boros György úr elnöklete alatt. Megválasztatott: elnöknek Antonya Mihály IV.; jegyzőnek Kiss Sándor I.; lapszerkesztőnek Gál Miklós IV.; segédszerkesztőnek Balázs András III.; pénztárnoknak Kovács István II.; könyvtárnoknak Végh Benjámin III.; laptárnoknak Kelemen Sándor III. éves papnövendék. Az első félév végén elnök, jegyző és laptárnok hivatalukról lemondván, helyettük megválasztatott elnöknek Ürmösi József IV.; jegyzőnek Szén Mihály I.; laptárnoknak Pap Gyula I. éves papnövendék. Az új alapszabályok értelmében a II-ik félévben alelnöknek megválasztatott Sándor Gergely IV. papnöv.

Tartatott 29 rendes, 12 rendkívüli, egy alkalmi és egy díszgyűlés. A rendes gyűlések tárgya: szavalás, felolvasás, vitatkozás, bibliai tanulmány, szabad előadás és műének volt. A szava-

lásban részt vettek: Balázs András III., Gálfi András I., Gál M. IV., György János I., Halmágyi János I., Kovács Lajos II., Kovács István II., Kiss Sándor I., Nagy Dénes I., Pap Gyula I., Sándor Gergely IV., Veress György II. és Végh Benjámin III. éves papnövendékek.

Felolvasást tartottak: Balázs András III. „Végh Mátyás élete és költészete“, Kelemen Sándor III. „A papi pályára való készűlés“, Raffaj Károly IV. „Útam és tanulásom Németországban“ (I—VI. felolvasás). Alkalmi felolvasást tartott márcz. 15-én Balázs András III. papnövendék.

Szabad előadást tartott dr. György János I. papnöv. a következő tárgyakról: 1. „A lelkészi hivatal és a jogélet“. 2. Mi késztette őt arra, hogy a teológiai pályára lépjen? 3. „Az örökösödési eljárás.“ 4. Nemi élet kérdései.

Tartottunk ez évben 4 nagy vitatkozást és egy rögtönzött vitatkozást, mindenik vitatkozásban részt vett a tagok mindenike. Az általános nagy vitatkozások tételei a következők voltak: 1. „*A papra nézve mi az első: a tudás e vagy a gyakorlati példaadásra való készűltség?*“ A gyűlés a vitatkozás eredményeképp kimondotta: hogy a mi viszonyaink szerint, a gyakorlati példaadásra való készűltséget elsőbb követelménynek tartja. 2. „*Helyes volna-e nálunk unitáriusoknál is az estéli templomozás gyakorlatba vétele?*“ A gyűlés többsége, mivel a tételt sem elvi, sem gyakorlati szempontból megoldhatónak nem tartja, nyilt kérdésnek tekinti! 3. „*Helyes volna e nálunk unitáriusoknál a szabadban és köztereken való istentisztelet gyakorlatba vétele?*“ A gyűlés többsége nem tartja helyesnek. 4. „*Lehet-e a papnak a pálinkaivás meggátlásában a szószéken kivűl is ténylegesen fellépni?*“ A gyűlés kimondja, hogy a papnak elkerülhetetlen szükség ténylegesen fellépni a gyakorlati életben is.

A rögtönzött vitatkozás tétele: „*Megengedhetnők-e a bábáknak, hogy szükség esetén kereszteljenek?*“ A gyűlés 10 szavazattal 8 ellenében végső szükség esetére megengedhetőnek mondotta.

3 gyűlés tárgyai biblia tanulmányi felolvasás volt. Tartottak: Kovács István II. „A babiloni fogság és a profeták“; Kelemen Sándor III. „Jeremiás profetiája“ és Kökössy Mihály III. „Dániel könyve.“

Díszgyűlést tartott a kör „Dávid F. halála évfordulóján" nov. 15-én. Imát mondott Kökössy Mihály III.; emlékbeszédet Balázs András III. éves papnövendék. Szavaltak: Sándor Gergely IV. és Veress György II. éves papnövendékek.

Alkalmi gyűlést tartottunk márc. 15-én. Felolvasott: Balázs András III. papnöv. Szavaltak: Gálfi András I., Kovács Lajos II. és Pap Gyula I.

Tartatott mindkét félévben 1—1 nemes versenyszavalati gyűlés. A jegyzőkönyvi dicséretet mindkét félévben Sándor Gergely IV. éves papnövendék nyerte.

Tartott a kör két szavalati díjas versenyt. Az I. félévi versenyre ki volt tűzve: Szabó Jenő „*Vak*" c. költeménye. A díjat Balázs András III. nyerte. A II. félévi versenyre ki volt tűzve Derzsi Károly „Főlebb . . . főlebb" c. zsinati beszédéből egy részlet. A díjat Sándor Gergely IV. és Balázs András III. éves papnövendékek nyerték egyenlően megosztva. A díjak értékes könyvekben adattak ki.

A pályadíj-alap IV-ik pályatételénél kitűzetett: „A deési complanatio létrejöttének oknyomozó vizsgálata és határozatainak befolyása az unitárius vallás későbbi fejlődésére." Pályadíj 30 kor. Beérkezett egy pályamű, jeligéje: „1638. julius 1." A díjat Főt. Ferenc József püspök úr birálata alapján nyerte: Gál Miklós.

Bibliai pályatételre kitűzetett: „Jeremiás próféciája különös tekintettel a prófétai hasonlatokra." Díj 20 korona. Beérkezett egy pályamű, jelige: „Beszéld mindazt, amit parancsolok neked." A díjat dr. Boros György tanár úr birálata alapján nyerte: Ürmösi J.

Ntiszt. dr. Boros György körünk lelkes védnöke 10 kor. jutalmat tűzött ki ez évben, egy „népies bibliai felolvasás irására." Beérkezett egy pályamű, jeligéje: „Ertelemmel világolj a nép szívébe." A pályadíj nem volt kiadható, mivel a főcél, a népiesség és a gyakorlati használhatóság nem volt elérve. A díj a jövő évre újból kitüzetett. A beérkezett mű írója Ürmösi József szorgalmáért *dicsérettel* tűntettetett ki.

A kör lapja: az „Egyházi Lap" 8 számban jelent meg, Gál Miklós IV. é. szerkesztésében. Egyházi dolgozatokat és valllásos tartalmú cikkeket írtak: Gál Miklós IV. é., Ürmösi József IV. é., Balázs András III. é., Kökössy Mihály III. é. Általános tárgyú

dolgozatokat: Gál Miklós, Ürmösi József, Sándor Gergely IV. é., Balázs András III. é., Kovács Lajos II. és dr. György János I. é. hallgatók. Költeményeket írtak: Katona Ferencz, Balázs András III. é., Veress György II. éves. Különfélék többektől. A lap mindenik számához Raffaj Károly írt mellékletet, németországi tanulmányairól. A lap mindig több ív terjedelmű volt.

Az Önk. körnek ez évben a következő lapok jártak: Keresztény-Magvető. (Szerk. ajándéka.) Unitárius Közlöny (Szerk. ajándéka.) Erdélyi protestáns lap. Theologiai Szaklap. Protestáns Szemle. Sárospataki Lapok. Család és Iskola. Új Idők. Ellenzék. Kakas Márton. Pesti Hirlap. Magyar Szó. Budapesti Napló. Közlöny és Közművelődés.

Szomorúan kell az elnöki jelentésemben is megemlékeznem arról a veszteségről, mely önk. körünket szeretett tanárunknak tiszt. Mózes András úrnak hirtelen halálával érte. Mert az elhunyt b. e. tanárunk több alkalommal kimutatta figyelmét, áldozatkészségét és előzékenységét, körünk ügyei iránt. Körünk halála fölött érzett őszinte mély részvétének jegyzőkönyvileg adott kifejezést és megörökítette emlékét.

Hálás köszönetünket nyílvánítjuk néhai kedves tanárunk hátramaradt családjának, főképpen Mózes Ilonka őnagyságának azért a szép és nemes tettéért, hogy boldog emlékű édes atyjának mintegy 300 kötetből álló theologiai könyvtárát önk. körünknek ajándékozta.

Nevezetes mozzanat volt önk. körünk életében Tordán az unitárius templom javára 1903. máj. 9-én rendezett koncert, melyben a következő műsorral vettünk részt:

1. Honfi dal. Vocelka E. Papnövendékek daloskörе.

2. Al-Hákem tornya. Irta: Váradi Antal. Szavalta: Solymosi E. k. a.

3. Üdvözlet. Kettős. Mendelsohn. Énekelték: Kelemen Sándor és Ürmösi József papnövendékek.

4. Felolvasás. Washington városa. dr. Boros György dékán úr.

5. Liszt Rigoletto fantáziája. Zongorán előadta: Rosenfeld Aladár VIII. o. t.

6. Az Új Apostol. Irta: Pap Domokos. Szavalta: Gál Miklós papnövendék.

7. A hajnal. Nyilassy Samu. Énekelte: Kiss Sándor papnöv.

8. Monolog. Előadta: Ürmösi József papnövendék.

9. Népdal egyveleg. Előadta a papnövendékek daloskörе.

10. Magyar népdalok. Cigányzene kisérettel. Előadta: Fekete Ferenc úr.

Ez első bemutatkozással a nyílvánosság előtt is megmutatta körünk életképességét. Az élvezett páratlan szíves vendéglátásért és fogadtatásért, melyben az egyes családok és az estélyen a közönség szép számú megjelenésével részesített, köszönetünket nyílvánítjuk. Örömmel láttuk, hogy vannak, akik törekvéseinket méltányolják.

Körünk méltányolni akarván némileg bár azt a fáradhatatlan munkásságát és érdeklődését Iszlai Márton tanár úrnak, mellyel a papnövendékek ügyei iránt viseltetett s főképpen, hogy nyílvános működéseink alkalmával mindíg sikerhez vezetett énekkarunkkal, a kör hálája és elismerése jeléűl *örökös tiszteletbeli tagjáúl* választotta.

Mózes András b. e. tanárunk neve megörökítésére fillé-reinkből igyekeztünk egy pár korona összeget gyűjteni. Begyűlt összesen: 88 korona.

Az Önképzőkör tört. c. fűzet árából begyűlt 4·80 K. és a papnövendékek önkéntes adakozása 35 K. a pályadíj-alaphoz csatoltatott. A tagsági díjakból, patrocinium és ajánló levelek árából begyűlt pénzt a „Közalap“-hoz csatoltuk.

A pályadíj-alap vagyona junius 8-án: 1100 kor. A közalap vagyona: 679 kor.

Az önképzőkör könyvtára az 1902—903. iskolai évben gyarapodott: a) *Vásárlás útján:* Sienkiewic Henrik: Quo vadis? Nagy L.—Simén D.: Nagyváradi disputatio. Győry Vilmos: Egyházi beszédek. Szász Gerő: Prédikátori tár (I. és III. k.) Kiss Áron: Egyházi beszédek. Gulyás Benő: Egyházi beszédek (I. és II. k.) Dobos János: Egyházi beszédek. Mitrovics Gyula: Egyházi és szertartási beszédek. Lévay Lajos: Egyházi beszédek. Tóth Kálmán: A hit temploma (III. k.) Fejes István: Temetési beszédek. Pater Didon: Jézus Krisztus istenségében való hit. Bodnár Zsigmond: Példák, Erkölcsi törvény alkalmazása, Eszmeerő magyarázata, A magyar nemzet politikája, Tudomány csődje, Szellemi haladásunk törvénye, Eszményei. Böhm Károly dr.: Lé-

lektan, Logika. Bodnár Zsigmond: Erkölcsi világ. Kiss József: Összes költeményei. Szabolcska Mihály: Áhítat és szerelem. Endrődi Sándor: Isten felé. Revicky Gyula: Összes költeményei.

b) *Ajándékozás útján:* 1. *Nt. Dr. Boros György ajándékai:* Kovács—Szabó: Mátyás király az igazságos (Emlékkönyv 1902. okt. 12.) Kemény Zsigmond: Korteskedés és ellenszerei. Trefort Ágoston: Bankügy. Az unitár. papnevelő-intézet szabályai. Percelné Kozma Flóra: Unitárius nők világa, Protestantizmus és és unitárizmus. Többen: Gyászistentisztelet Mózes András koporsójánál.

2. *Rédiger Géza ajándéka:* Derzsi István: Tractatus Theologico Politicus.

3. *Tornyos Ödön ajándéka:* Vasárnapi Újság (1863. évf.).

4. *Balázs András ajándéka:* Molnár Borbála Munkái (költ. III. kötet).

5. *Kovács János ajándéka:* Józan—Kovács: Ima és beszéd Ulár Pál koporsójánál.

6. *Bakó Lázár ajándéka:* Mikó Lőrinc: Unitárius egyházjog.

7. *Az Erdélyi Kárpát-Egyesület ajándéka:* Dr. Hankó Vilmos: Erdélyi fürdők, ásványvizek.

8. *Mózes András könyvtára:* Dr. Masznyik Endre: Pál apostol élete és levelei. Derzsi Károly: Unitár. kiskönyvtár. Vaszary Kolos: Világtörténelem. Győry Vilmos: Egyházi beszédek. Szász Domokos: Egyházi beszédek. Nagy Lajos: Vázlatok. Ferenc József: Unitár kis tükör. Dr. Wilhelm Moeller.: Kirchengeschichte. Gulyás Benő: Egyházi beszédek. Tompa Mihály: Egyházi beszédek. Dante: Pokol. Jancsó Sándor: Egyházi beszédek. Jausz György: Iskolai atlasz. Mikó Lőrinc: Házasságtan. Farkas József: Egyháztörténelem Kovács Ferenc: Egyházjog. Derzsi Károly: A ker. hittudomány összege. The holy bible. Simó János: Unitár. szószék. Csiky Lajos: Rokonság és sógorság . . . Nicolai Arnoldi: Conciliatio locorum vet. et novi testamenti. Seneca: Erkölcsi leckék. Kanyaró Ferenc: Kálvin orthodoxia. Szabó Károly: Régi székelység. Németh Károly: A ker. egyh. rövid története. Dr. Boros György: Értesítő a nemzetközi unit. konferenciáról. Horváth Dániel: Confessio fidei secundum unitar. Brassai Sámuel: Okszerű vezér. Zsarnay Lajos: Ker. erkölcs-

tudomány. Robert Aspland: Sermons. Drummond's: Sermons. Pállfy József: Egyháztörténelem (egyetem.). Fábián Dániel: Imák (ünnep és hétközn.). Farkas József: Bibliai régiségek. Dr. Ludwig Huffel: Predigten. Kun Bertalan: Szónoklattan. Pap István: Lelkész a koporsónál. Dobos János: Egyházi beszédek. Archibald Alison: Sermons. Ferenc József: Hittan. Dr. Seiler Fr. György: Protestáns olvasókönyv. O. Horatius Fláccus: Opera. Szinnyei József: Magyar olvasókönyv. Dedek C. Lajos: A kath. egyház története. William James: Dictionary. Kovács Albert: Egyházjogtan. Celder Márton: Vasárnapi és alkalmi imák. Berecky Sándor: Egyháztörténelem. D. Adolf Hingenfeld: Die Ketzergeschichte. Kriza János: Dogmatica theologia. Károli Gáspár: Új testamentum és zsoltárok. Channing E. Vilmos: Válogatott művei. Filep Mihály: Köznapi imák. Kézírat: Vallástanítási kézikönyv. Makláry P. Lajos: Bibliai szótár. Lukács Ödön: Vasárnapi imák. Révész Bálint: Egyházszertartási beszédek. Székely Mózes: Gondolkodástan. Dr. Sárffy Aladár: Lélektan és logika. Unitár.: egyház: Énekes könyve. Bencédi Gergely: Berde Mózsa életrajza. Farkas József: Bibliai földrajz. Kiss Mihály: Történelmi gyöngyök. Klein M. und Kumann: Predigten. Szilágyi Ferenc: Klio. Törvény a házassági jogról. Édes Albert: Egyházi beszédek (III. kötet.), Holy bible. Nagy Lajos: Főtanácsi jegyzőkönyvek, Liberal religious thought. Bizonyfi Ferenc: Angol-magyar szótár. Ince-Herepei: Új testamentumi magyarázat. Székely Mózes: Észtan. Babics Kálmán: Aesthetika. W. E. Channing: Complete Works. Toldy Ferenc: Magyar irodalom történet. Dr. Konek Sándor: Egyházjogtan. Nagy L., Simén D.: Nagyváradi disputatio. Margócsy József: Hazafias elmélkedések. Vásárhelyi Zsigmond: Bibliai képek. Fejes István: Temetési beszédek. Révész Bálint: Halotti imádságok. Többen: Erdélyi egyházi beszélytár. Beöthy Zsolt: Magyar irodalom történet. Kiss József: Egyházi beszédek. Vajda László: Erdélyi polgári törvények. Ballagi Mór: Protestáns tudományos szemle. Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. William Hale. The history of the jews. Simén Domokos A szentháromság története. Knor Alajos: Önügyvéd. Teopler T. Eduárd: Latin nyelvtudomány. Dr. Tóth Sándor: A magyar irodalom története. Jakab Elek: Dávid Ferenc emléke. Enyedi

György: Explicationes locorum veteris et novi testamenti. Kiss Ádám: Egyházi beszédek. Szentábrahámi M.: Summa universae theologiae christianae. Kovács Ödön: Vallásbölcsészet. Medgyes Lajos: Egyházi beszédek. Illés Pál: Halotti prédikációk. Török Pál: Egyházi beszédek. Kovács Albert: Egyházi szemle (1875.) Borzsák Endre: Gyász és sirbeszédek. Lang, Nagy: Theologiai értekezések. Többen: Halotti beszédek és imák. Baráth Ferenc: Aesthetika a verstan rövid vázlatával. Dr. Hase Károly: A protestáns polemika. Kiss Áron: Református zsinatok végzései a XVI. században. Dr. Baur Ferdinánd: A keresztény egyház a 4, 5, és 6-ik században. Liszkay, Bartók: A nagy papok életrajza. Ürmössy Lajos: 17 év Erdély történetéből. Sándor János: A székelykereszturi unitárius gymnasium történelme. Dallos Gyula: Az angol fordítása. Lang Henrik: Keresztény dogmatika. Jámbor Pál: Egyházi beszédek. Johannes de Marle: Leschalle. Ministers of the unitarian church: The unitarian pulpit. Kiss Lajos: Világtörténelem. Unitár. lelkészek és tanárok: Szabadelvü vallásos gondolkozás a XX. sz. kezdetén. K. Tóth Kálmán: Halotti imák. Tompa Mihály: Halotti beszédek. Dr. Tóth Sándor: Olvasókönyv a magyar irodalom történetéhez. Kézírat: A biblia fordításokról. Földváry József: Halotti prédikációk. Cellerier: Heilige Reden. Dr. Baur Ferdinánd: Az őskereszténység története. Többen: Halotti imák. K. Tóth Kálmán: A hit temploma (I. és III. k.) Többen: Templomszentelési beszédek. Oltoványi Pál: Tájékozó útmutatás az egyenes adó bevallása iránt. Székely Sándor: Világtörténelem Krisztus előtt. Dr. Török István: Magyarország története. Ferenc József: Unitáıius káté. Kozma Mihály: Temetési alapígék. Ladányi Gedeon: Közép és újkor története. Kézírat: Imák, Vallástétel az unitár. k. szerint. Bod-Benkő: Egyházi törvénykeztető. Sándor István: Sokféle. Antonio Domokos: Proverbia et axiomata. Uzoni Foszto: Unitár. egyháztörténelem. Ballagi K.—Nagy L.: Magyarország története, Compilatae Constitutiones regni Transylvaniae . . . Albert Baur: Schleiermacher's christliche Lebensanschauungen, Történelem (ókor). Dr. Augusz József: Bibliai kézikönyv. Ferenc József: Egyházszertartási dolgozatok. Tarcy Lajos: Kis természettan. James Fr. Clarke: Materialism and atheism. Dr. Gál Kelemen: Trendelen-

burg bölcsészeti rendszere. Joannis Clerici: Opera philosophica. Ballagi Mór: Tájékozás a theologia mezején. J. C. F. Witting: Regeln der Weltklugheit. Többen: Háromszázados zsinat emléke Tordán (imák és beszédek). Szeremlei Sámuel: Valláserkölcsi és társadalmi élet 1848. óta Magyarországon. Kovács Albert: Egyházi reform (1874). Herepei Gergely: Alkalmi beszédek. Fördös Lajos: Papi dolgozatok. Fábián—Látzai: Prédikátori tárház. Kassay A.: Házassági törvények. Eduard Jahn: Platon's Protagoras. Koronka Antal: Imakönyv. Carl G.—Schatter: Predigten. F. W. Dőring: Útmutatás a deáknyelv tanulására. Szász—Demeter: Erdélyi egyházi tár. Szász Károly: Egyházi évkör (prédikációk). Schumann: Universal historie. Friedrick Frick: Fünf Predigten. Orbán József: Népszerű természettan. Purgstaller K. József: Aesthetika. Szilágyi—Szabó: Egyháztörténelmi monographiák, Sermons, Latin-magyar szótár. Dózsa Elek: Erdélyhoni jogtudomány. Kovács Albert: Magyarországi protestáns egylet évkönyve (1874). Kálay Ferenc: A székely nemzet eredete. Blásy Lajos: Egyházi törvény. Sófalvi József: Oeconomia vitae . . . P. Csorja Ferenc: Historia. Cristian Fr. Sachse: Predigten. Josephus Salamon: De statu ecclesiae. Moritz F. Schmaltz: Predigten. Károli Gy. Hugó: Rövid erkölcsi beszédek. Fekete János: Magyar-román nyelvtan. Pétérfi Sándor: Temetési beszédek. Kőváry László: Magyar viseletek és szokások. Galgócy—Farkas: A kertészet kézikönyve. Mikó Lőrinc: Unitárius egyházjog. Egy balatonparti magánzó: Beszélgetések az unitárius vallásról. Prédikációk, Neue vermehrte Juden Schul. Tarnócy Tivadar: A magyar irodalom története dióhéjban. Baló Benjámin: Halotti beszédek, Magyarország földrajza hitfelekezet, ipar stb. szerint. Székely Mózes: Symbolika theologia. Kézirat: Bevezetés a dogmatika theologiába. Szász Károly: Költemények (angolból fordítva). Simó János: Unitárius egyház történelme. Dr. Boros György: A kolozsvári unitár. kollegium írásban és képekben. Unitár. E. K. Tanács: Derzsi János emléke. Kanyaró Ferenc: Zrinyi ismeretlen munkái. Dr. Gál Kelemen: Brassai mint philosophus. Dr. Masznyik Endre: A protestans irodalmi társaság és Debreccn. Marion—Péterfi: Az ember kötelességei és jogai. Garró, Tóth, Barakonyi: Gyakorlati biblia-magyarázat (96 füzet). Apostol Pál: Egyházi beszédek.

Többen: Nemzeti könyvtár (15 füzet), Keresztény vallástétel, Keresztény magvető (folyóirat).

A Murányi Farkas Sándor és neje *Bányay Ágnes* 1000 frtos alapítványára pályázat hirdettetik:

Az alapítványnak 1902. évi kamatjából egy jutalom 100 kor. pályadíjul kitűzetik.

Föltételek. 1. Pályázhatnak oly unitárius lelkészek és lelkészjelöltek, a kik az 1902. és 1903. évben léptek a lelkészi pályára, vagy a kik lelkészi állásukat még nem foglalták el ugyan, de a püspöki kinevezést már megkapták.

2. Ezen pályázat hetedik pályázat lesz. Az alapitó levél 5. pontja értelmében előnyben részesül az az ifjú, a ki a tehetség némi jelével, a valláserkölcsi és hazafias költemények irásában már kitűnt.

3. Pályázó köteles irásban folyamodni a jutalomért. A folyamodást föl kell szerelni szigorlati bizonyitvánnyal, kinevezési okmánnyal és nyomtatásban vagy irásban levő dolgozatokkal és a teológiai önkézőkörben végzett munkálkodás hiteles kimutatásával. A dolgozatok tisztán leirva és összefüzve melléklendők.

Az összes folyamodók között előnyben részesülnek, ha a föltételeknek különben is megfelelnek, a *kolozsi Farkas Mihály egyenes leszármazói.*

4. Arra az esetre, ha a 2-ik pont alatt körülirt föltételeknek megfelelelő pályázó a lelkészi szolgálatban levő, vagy kinevezett lelkészjelöltek között nem találtatnék, pályázhatnak azok is, akik még nincsenek kinevezve, ha számithatnak arra, hogy legalább egy év alatt ki fognak neveztetni. Az ilyeneknek a jutalom csak akkor fog kiadatni, mikor a püspöki kinevezést benyújtják.

5. A nyílt pályázatok az Unitárius Papnevelő Intézet dékánjához f. évi jun 30-ig nyujtandók be.

6. A pályázatok a Papn. Int. bizottsága elébe fognak terjesztetni, ennek lévén tiszte a megvizsgálásról és javaslattételről gondoskodni. A pályadíjak kiadása, vagy ki nem adása fölött az E. K. Tanács határoz.

7. A pályadíj, a mennyire lehetséges, a nyertesnek ünne-

pélyesen fog átadatni. A pályázat eredménye és a pályadíj nyertesének neve az Alapitványi Emlékkönyvbe fog bevezettetni.

Az Unitárus Papnevelő Intézet Bizottsága határozatából.

Dr. Boros György,
dékán.

IX. Értesítés.

1. *Szakvizsgálat ügyében.*

Az 1903/4. tanév végével tartandó szakvizsgálatra készítendő házi dolgozatok tárgyáúl kitűzetnek a következő feladatok:

1. A Jahvista író munkája a Genesis és Exodusban, különös tekintettel az Isten, az ősök (Ádám, Noé, Ábrahám, Jákob, József, Mózes) jellemzésére. Figyelem fordítandó az író fölfogásának, gondolkozásának és stilusának tanulmányozására.

2. Az unitáriusok küzdelmei a XVIII-ik században.

A szigorlók kötelesek mindkét dolgozatot 1904. évi január 31-ig a dékánhoz beadni. Azon szigorló, akinek mindkét dolgozata elfogadhatónak találtatik, értesíttetni fog, hogy a tanév második felének végén szóbeli vizsgálatra állhat. Ha egyik, vagy másik dolgozat nem lenne kielégítő, a szigorló két hónapi határidő kitűzésével új dolgozat készítésére fog útasíttatni.

2. *A Papnevelő intézetbe fölvétel ügyében.*

1. A Papnevelő intézetbe gimnáziumi érettségi vizsgálatot tett ifjak saját írásbeli folyamodásuk alapján vétetnek föl. A folyamodás mellé csatolandó keresztlevél, érettségi bizonyítvány, szülői nyilatkozat, melyben a szülő (vagy gyám) kijelenti, hogy fia az ő tudtával és beleegyezésével lép a papi pályára; s egyszersmind kötelezi magát abban az esetben, ha fia a papi pályára készülést félbeszakítaná, az egyetemre helyette befizetett és befizetendő díjaknak az egyház központi pénztárába visszafizetésére. Ezen nyilatkozatot a szülő illetékes lelkészével köteles aláíratni és pecsétjével hitelesíttetni. (Ezen nyilatkozathoz minta a dékáni hivatalban kapható.)

2. A folyamodás és a már korábban fölvett hallgatók jelentkezése julius 15-ig a dékáni hivatalhoz benyújtandó.

3. Fölvételre mindenik hallgató köteles személyesen jelentkezni a dékánnál szept. 2—4. napjaiban délelőtt. Fölvételi igazolvány nélkül senki sem foglalhat helyet sem a dolgozó-, sem a háló-termekben.

4. Az intézet a hittanhallgatókat ellátja lakással, fűtéssel, világítással, rendelkezésükre bocsátja a dolgozó és olvasótermet, fürdő-szobát. Mindenik hallgató köteles beíratkozáskor 2 korona könyvtár-, 4 korona fürdés-díjat a dékánnál befizetni. Minden hittanhallgató tandíjmentes. Mindenki köteles az intézetben lakni.

5. A hittanhallgatók a kollégium konviktusában, mint asztalfők a többi tanulókkal együtt étkeznek. A konviktusi díj 210 korona egész évre, melyből 10 kor. teritékdíj és 40 kor. két havi konviktusi díj a belépéskor kifizetendő. A konviktusi többi díjak nov., jan., márc., május hónapok 5-ig 40—40 koronánként fizetendők.

Konviktusi egész vagy fél kedvezményért a jelentkezéssel egyidejűleg lehet folyamodni. A kedvezmény megnyerésénél előnyben részesűlnek azok, akik kifogástalan magaviseleten és szegénységen kivűl igazolják, hogy az alapvizsgát már letették, akik jelesen colloquáltak és az első felvételkor azok, akiknek érettségi bizonyítványuk jeles vagy jó. A nyert kedvezményről a folyamodók előre értesíttetnek.

A konviktusnak mindenki köteles tagja lenni, kivéve azokat, akik családjuknál, vagy tanítványaik szülőinél ellátásban részesűlnek. Erről a dékán a beíratkozáskor értesítendő.

6. Magántanulásra engedélyt kivételesen az E. K. Tanács ad a P. I. Bizottság meghallgatása után.

7. Az I—III. évi hallgatók kötelesek a Ferenc József tudomány-egyetemnek tagja lenni s ott a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karnál legalább tíz órát hallgatni. Az egyetemi díjakért a E. K. Tanácshoz folyamodni lehet. A folyamodások a dékánhoz nyújtandók be augusztus 31-ig.

8. Végzettek jogosítva vannak az internátusban lakni, de ez iránt julius 15-ig írásban kell folyamodni.

VI.

Főgimnáziumi tanári testület.

1. ***Gál Kelemen,*** bölcseletdoktor, a kollégium igazgató-tanára, az internatus felügyelője, a Magyar Filozofiai Társaság, az Egyetemes Filológiai Társaság, az Országos Középiskolai Tanáregyesület, az Erdélyi Múzeum-egylet, az E. K. Tanács tagja. Tanított német nyelvet a III., VIII. osztályokban, vezette az oráció-gyakorlatokat heti 8 órában. Tanít 1891 óta.

2. ***Boros György dr.,*** teológiai tanár, tanított húsvét után vallástant az V. o.-ban heti 2 órában.

3. ***Demeter Dezső,*** végzett tanárjelölt, h. tanár, az V. o. főnöke, az alsó osztályúak olvasó-egyletének vezetője. Tanított latint az V., német nyelvet a III—VII. o.-ban, heti 18 órában. Tanít 1900 óta.

4. ***Gálfi Lőrinc,*** rendes tanár, a III. oszt. főnöke, a kolozsvári tanári kör tagja. Tanított magyart, latint a III., görögöt a VI. osztályokban, görög pótló irodalmat az V. osztályban, heti 18 órában, Ulár Pál tanár halála után görögöt a VIII. o.-ban, heti 4 órában. Tanít 1892 óta.

5. ***Hidegh Mihály,*** rendes tanár, a VIII. o. főnöke, a természettani szertár őre. Tanított mennyiségtant a VI., VII., VIII. és természettant a VII—VIII. osztályokban, heti 17 órában, gyorsírást az önkéntes tanulóknak heti 2 órában. Tanít 1899 óta.

6. ***Iszlai Márton,*** az unitárius elemi leányiskola igazgató-tanítója, a felső kereskedelmi iskolai énekkar és a vasúti dalkör karnagya. Tanított műéneket az I—VIII. osztályokban, egyházi éneket az I—V. o.-ban és orgonázást III—V. o.-ban, heti 9 órában. Tanít 1888 óta.

7. ***Kanyaró Ferenc,*** rendes tanár, a kolozsvári tanári kör, a Magyar Néprajzi Társaság, az Erdélyi Múzeum-egylet, az Egye-

temes Filológiai Társaság tagja. Tanított magyar nyelvet a IV., VII. o.-ban, bölcselettant a VIII., görög pótló irodalmat a VII., VIII. o.-ban heti 15 órában. Tanít 1886 óta.

8. ***Kiss Ernő dr.,*** rendes tanár, a II. o. főnöke, a tört.-filol. szertár őre, a felső osztályúak olvasó-egyletének vezetője, az igazgatósági ülések jegyzője. Tanított magyart II., VI., latint II., VIII. o.-ban heti 18 órában. Tanít 1901 óta.

9. ***Kliment Jenő dr.,*** végzett tanárjelölt, óraadó tanár. Tanított húsvét után görögöt az V., VII., pótló irodalmat a VI. o.-ban heti 13 órában.

10. ***Kovács János,*** rendes tanár, a Brit és külföldi Unitárius Társulat levelező, az Erdélyi Múzeum-egylet tört.-, nyelv- és bölcs.-szakosztályának, a kolozsvári tanári körnek tagja, a kolozsvári angol társalgó körnek elnöke, a Ferenc József tud.-egyetemen az angol nyelv előadója, a Keresztény Magvető társszerkesztője. Tanított történetet a IV—VIII. o.-ban, heti 15 órában, angol nyelvet az önkéntes tanulóknak három csoportban heti 4 órában. Tanít 1872 óta.

11. ***Lassel Gyula,*** okl. torna-tanár, a kolozsvári tanári kör és az országos tornaszövetség tagja. Tanított testgyakorlatot az I—VIII. o.-ban heti 16 órában, olaszvívást az önkéntes tanulóknak heti 3 órában, vezette a játék-délutánokat négy csoportban. Tanít 1899 óta.

12. ***Major Sándor,*** végzett tanárjelölt, helyettes tanár, a IV. o. főnöke. Tanított mennyiségtant az I—V. o.-ban, heti 17 órában. Tanít 1900 óta.

13. ***Márkos Albert,*** helyettes tanár, az I. o. főnöke. Tanított magyart az I., latint az I., IV. o.-ban, heti 17 órában.

14. ***Mózes András,*** teológiai rendes tanár és lelkész. Tanított húsvétig vallástant az V., VI. o.-ban, heti 4 órában. Tanít 1897 óta.

15. ***Nagy Gyula,*** rendes tanár, a rajzszertár őre. Tanított rajzoló geometriát I—IV. o.-ban, mértani rajzot V—VIII. o.-ban, szabadkézi rajzot az önként ajánlkozóknak, heti 18 órában. Tanít 1880 óta, főgimnáziumunknál 1891 óta.

16. ***Nyiredy Géza,*** bölcselet-doktor, rendes tanár, a VI. o. főnöke, a természetrajzi szertár őre, az ifjúsági dalkör és Apolló-

kör védnöke, a kolozsvári gyógyszerész-gyakornoki tanfolyam vezető-tanára. Tanított földrajzot a III. o.-ban, természetrajzot I., II., IV., V., VI. o.-ban heti 15 órában. Tanít 1889 óta.

17. ***Pap Domokos,*** IV. éves tanárjelölt, óraadó tanár. Tanított történetet a III. o.-ban, karácsonytól földrajzot I., II. o.-ban heti 9 órában. Tanít 1902 óta.

18. ***Pálfi Márton,*** rendes tanár, a VII. o. főnöke, a Kriza-önképzőkör vezetője, a kollégiumi nagy könyvtár őre. Tanított magyar nyelvet V., VIII., latin nyelvet VI., VII. o.-ban heti 16 órában. Tanít 1897 óta.

19. ***Péterfi Dénes,*** teológiai rendes tanár és lelkész. Tanított vallástant a VII., VIII. o.-ban heti 4 órában, húsvét után a VI. o.-ban heti 1 órában. Tanít 1873 óta.

20. ***Régeni Áron,*** okl. néptanító. Tanított szépírást az I., II. o.-ban heti 2 órában. Tanít 1901 óta.

21. ***Sándor Gergely,*** IV. éves papnövendék. Tanított vallástant az I—IV. osztályokban heti 8 órában. Tanít 1902 óta.

22. ***Strachal Ferenc,*** szaktanító. Tanított zenét az Apolló-kör tagjainak. Tanit 1895 óta.

23. ***Tóth Ernő,*** végzett tanárjelölt, óraadó tanár. Tanított karácsonyig földrajzot az I., II. o.-ban heti 6 órában. Tanít 1900 óta.

24. ***Ulár Pál,*** rendes tanár, az elemi iskola tanvezetője, a kir. magy. Természettudományi, az Egyetemes Filológiai Társaság tagja, az unitárius egyház pénztári ellenőre, a kolozsvári tanári kör tagja. Tanított görög nyelvet az V., VII., VIII. o.-ban, görög-pótló irodalmat a VI. o.-ban heti 17 órában. Tanít 1856 óta, főgimnáziumunknál 1873 óta.

25. ***Veress Lajos,*** orvos-doktor, óraadó tanár, iskolai orvos. Tanított egészségtant a VII. o.-ban heti 2 órában. Tanít 1889 óta.

Felekezeti hitoktatók.

1. ***Biró Sándor,*** az ev. ref. főgimnázium hittanára. Tanította az ev. ref. vallású tanulókat.

2. ***Turcsányi Gyula,*** ág. ev. hitv. lelkész,

3. ***Dr. Kliment Jenő,*** tanárjelölt. Tanították az ág. ev. vallású tanulókat.

4. *Janny László,* róm. kath. hittanár,

5. *Schichmann Endre,* róm. kath. hittanár. Tanították a r. kath. vallású tanulókat.

6. *Rosián István,* gör. kath. hitoktató. Tanította a gör. kath. vallású tanulókat.

7. *Jantea Márk* Tanította a gör. keleti vallású tanulókat.

8. *Eisler Mátyás dr.,* a neológus izr. hitközség főrabbija,

9. *Löffler Vilmos,* az orthodoxus izr. hitközség hitoktatója. Tanították az izr. vallású tanulókat.

Intézeti szolgák.

Veress József 1901 szept. 1. óta.
Istvánffy Sándor 1901 okt. 1. óta.
Andrási József kapus 1902 ápr. 1. óta.
Raffaj Zsigmond 1902 ápr. 1. óta.
Szász Dénes 1902 szept. 1. óta.

VII.

Tanárok irodalmi munkássága.

Dr. Boros György. *A székely kérdés és az unitárius egyház.* Felolvasás a Tusnádi székely kongresszuson. 1. *Vallásos problemák Magyarországon* napjainkban. Londonban a nemzetközi Tanácsban tartott angol felolvasás fordítása. Unitárius Közlöny XV. 2. *Sándor János* igazgató 25 éve. U. K. XV. 145, 146. 3. *Bedő Lajos* lelkész 1811—1902. U. K. X. 166—168. 4. *Kossuth Lajos* emléke Ámérikában. U. K. XV. 181—184, 218—222. 5. *Mátyás király szobra* Kolozsvárt. U. K. XV. 197—199. 6. *Ferenc Józsefné.* Nők Világa I. 1—2. 7. *Konc Judith.* N. V. I. 33—37. 8. *Celia.* Egy nő az Oceán szigetén. Felolvasás. N. V. I. 46—48, 53—62. 9. *Keresem a Jézust.* 2. czikk. Ellenzék. 10. *Washington városa.* Felolvasás. Ellenzék 1903. 107., 108. sz. 11. *Karácsoni üdvözlet.* U. K. XVI. 1—2. 12. *Sebes Pál* torockói iskolaigazgató élete és hatása. U. K. 2., 3., 4. 13. *Husvéti gondolatok.* U. K. XVI. 57—58. 14. *Vegyetek szent lelket.* U. K. XVI. 1902—3. 15. *Mózes András.* Életrajz. U. K. XVI. 117—9. 16. *Hungarian correspondence.* Inquirer és Christian Register. 17. *Beszéd Mózes András* sírja felett. (Gyász-tisztelet c. füzet 10—12. l.) 18. *Az ó testamentum új világításban.* Jelen értesítőben. 19. *Mózes András életrajza* jelen értesítőben. 20. *A biblia új világitásban.* Felolvasás. Bpesti D. F. Egyletben. Sajtó alatt. 21. *Beteg gyermekek.* U. K. XVI. 23. 24. l. *Amérika felé.* Magyar-Világ, Székely-Udvarhely. Külön kiadásban megjelent: Sebes Pál életrajza. Szerkesztette Unitárius Közlönyt, Nők Világát. Kissebb cikkek, névtelen dolgozatok stb. jelentek meg a szerkesztése alatti lapokban.

Dr. Gál Kelemen. Bencédi Gergely életrajza ez értesítő 5—12. lapjain.

Gálfi Lőrinc. Dogma és haladás. Felolvasás a Dávid Ferencz Egyletben.

Kanyaró Ferenc. *Heltai Gáspár «Közbeszéde» újabb fordításban.* Irodalomtört. Közlemények. 1901. *Vándorló «Tanácstükör.»* Magyar Könyvszemle. 1901. *Adalék a Magyar Nyelvtört. Szótárhoz.* Magyar Nyelvőr. 1901. *«Szent István király intelmei.»* Ker. Magvető. 1902. 1. fűz. *Daulet István emléke János Zsigmond mint Árpád- és Anjou-utód.* U. o. 4. fűz. *Bogáthi magáról és Dávid Ferencről.* U. o. 5. fűz. *A kolozsvári unitárius templom elvétele.* U. o. 6. fűz. *Bogáthi magyar szabású zsoltárai.* U. o. 1903. 2. fűz. *Gyöngyössi egy félreértett helye. A «Debreceni Grammatika» kiadásához.* Erd. Múzeum. 1902. 8. fűz. *Egy híres kuruc epigramma.* U. o. 9. fűz. *Virágének gr. Esterházy Magdolnához.* U. o. 1903. 3. fűz. *Székely táncszók és elmés mondások a XVIII. századból.* Ethnographia. 1902. 10. fűz. *Regös nagy út. Követ fúj — nem ír.* U. o. *«A magyar jogérzet megteremtője.« (Kozma Sándor síremlékéhez.)* Ellenzék. 1902. 259. sz. *Legrégibb erdélyi naptárak.* Kolozsvári Képes Naptár. 1903. I. évf.

Dr. Kiss Ernő. *Bölöni Farkas Sándor naplójegyzetei az 1834/5-ki erdélyi országgyűlésről* (Erd. Múzeum.). *Az első amerikai magyarok.* (Budapesti Hírlap.) *„Pribék“* (Magyar Nyelvőr.) *Ismertetések és bírálatok:* Dr. Neményi Imre: Ifjúsági könyvtárak és ifjúsági olvasmányok a nevelés szolgálatában; Simonyi Zs. és Pálfi Márton: Nyelvészeti értekezések; Simonyi Zs.: Az új helyesírás (Erd. Múzeum.). Rendes dolgozótársa az Akadémia készülő Nagy Szótárának. Az ifjúsági előadások során bevezető előadást tartott Szigligeti Ede *Fenn az ernyő, nincsen kas* c. vígjátékához.

Kliment Jenő dr. A görög templom oromfala. (Doktori értekezés.) Kolozsvár, 1903.

Kovács János. „Jézus mint büntető bíró“ Irta Barrows J. Sámuel. Az Angol eredetiből fordítva. Ker. Magvető 1902. év. 36. kötet. Gyász beszéd Ulár Pál tanár sírjánál 1903. ápril. 8-án (önálló füzet.) Kossuth Lajos születése 100 éves évfordulója alkalmával az ifjúság által rendezett ünnepélyen tartott *emlék beszéd* 1902. „II-ik Rákóci Ferenc szabadságharca s következményei.“ Ismeretterjesztő előadás az iparosoknak. Az „Álmos-kor“ vagyis

Magyarország állapota politikai s vallási tekintetben 1711—1790. Az iparosoknak. Az „1849-iki szabadságharc s következményei“ március 15-én 1903. Az iparosoknak.

Dr. Nyíredy Géza. 1. *Kén és vegyűletei* és azok alkalmazása a tudományban és iparban. (Kísérleti előadás az iparosok körében.) 2. *Jelentés a gyógyszerész* gyakornoki tanfolyam működéséről. (Gyógyszerészi Hetilap). 3. *Az üveggyártásról.* (Kolozsvári képes naptár). 4. *Mennyileges elemzés* normál oldatokkal, tekintettel a magyar gyógyszerkönyvre. Orvosok, gyógyszerészek részére. (11 ív terjedelem) II-ik kiadás. Kolozsvár, ára 5 korona. 5. Több közlemény a gyógyszerészettani szaklapokban.

Pálfi Márton. *Rákosi Jenő Aesopusa.* (Bevezető felolvasás a Kolozsvári Nemzeti Színház ifjúsági előadásán. „Ujság“ IV. évf. 338. sz.). Dolgozótársa az Akadémia készűlő *Nagy Szótár*-ának.

Pap Domokos: Versek az Unitárius Közlönyben (Nyárfa.... Epigrammák, Otthon, Az új apostol). Az Erdélyi Képes Naptárban : A Bem katonája. Novellák az Erdélyi Hirlap-ban (Az utolsó lecke, A fejedelem itélete, Egy vőlegény leveléből). Apróbb cikkek, referádák a helybeli lapokban.

VIII.

Végzett tananyag az 1902—1903. iskolai évben.

I. osztály.

Osztályfő: *Márkos Albert.*

Vallástan. Heti 2 órán. Kézikönyv Csifó Salamon: Bibliai történetek. Ó-szövetségi rész. A bibliából megfelelő részek olvasása. Tanító: *Sándor Gergely.*

Magyarnyelv. Heti 5 órán. Tk. Halász Ignácz: Magyar nyelvtan mondattani alapon II. kiadás és dr. Badics Ferenc: Magyar olvasókönyv, I. k., IV. kiadás. A mondatok. Az egyszerű mondat fajai, fő- és mellékrészei. Beszédrészek. A szók alkata, szótagok, hangok. A mondatrészek: alany és állítmány. Igeragozás. A tárgy, határozó, jelző. Olvasmányok elbeszélése és értelmezése. Versek szavalása. Nyelvtani elemzés olvasmányok alapján. Helyesírási gyakorlatok. Két hetenként egy írásbeli dolgozat.
Tanár: *Márkos Albert.*

Latin. K. k. Dr. Csengeri János: Latin olvasókönyv és nyelvtan. Amulius elűzi testvérét. Romulus és Remus születése. A szolgák kiteszik az ikreket. Isten megmenti az ikreket. Az ikrek a pásztorok között nevelkednek. Remus fogságba jut. Remus Numitor előtt. Amulius bűnhödése. A testvérek viszálya, Remus halála. Más hír Remus haláláról. Romulus államot alkot. A leánykérés kudarca. A nőrablás. A caeninaiak legyőzése. A sabinus háború. Tarpeia. Juppiter Státor. Frigykötés a sabinusokkal. Romulus halála. Numa trónralépte. Intézkedései. A főnevek és melléknevek declinatiója. Comparatió. Melléknévi határozó. Számnevek. Névmások. Est ige ragozása. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.
Tanár: *Márkos Albert.*

Földrajz. Heti 3 órán. K. k. Símonyi Jenő dr.: Földrajz I. r. Harmadik javított kiadás. Földrajzi előismeretek. Magyarország részei, hegy és vízrajza, politikai felosztása, mezőgazdasága, állattenyésztése, bányászata, ipara, kereskedelme. Magyarország lakossága faj és vallási tekintetben. Magyarország hegy- és vízrajzának a táblára, térképre való rajzolása.

Tanár: *Pap Domokos.*

Természetrajz. Heti 2 órán. K. k. Paszlavszky József: Kis Természetrajz a középiskolák két alsó osztálya számára I. rész. 1899.

Bevezetés: A természet. A természet három országa. A négy évszak. Az *Ősz.* A különböző gyümölcsök ismertetése; szilva, őszi barack, mandula, dió, alma, körte, citrom és narancs, szőlő, ugorka, paszuly, repce, vadgesztenye, mérges maszlag, kerti mák, mogyoró, tölgyfa, makk, fenyő toboz. A termés szerepe a növény életében. Házi állatok: kutya, macska, ló, szarvasmarha, szamár, házi sertés, júh, kecske.

Tél. Lucfenyő és fenyvesek. A ház környékén előforduló állatok. A házi egér, vándor patkány, denevér, vakondok, tüskés disznó, görény, menyétke.

A mezőn előforduló állatok. Nyúl, hörcsög, ürge.

Az erdőn előforduló állatok. Farkas, róka, vadmacska, hiúz, mókus, szarvas, vidra.

Tavasz. Mogyoróbokor, kikeleti hóvirág, somfa, odvas keltike, nagy kökörcsin, sárga tyúktaréj, piros holt csalány, adonisz virág, saláta boglárka, mocsári gólyahír, ibolya, fürtös gyöngyike, ernyő madártej, kankalin, gyöngyvirág, salamon pecsétje, orgona, aranycső, akácz, gyermek lánczfű.

Házi szárnyasok: Tyúk, galamb, kacsa, lúd ismertetése.

Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. Gerevich-Orbók Számtan. A számok írása. Alapműveletek egész számokkal. Méterrendszer és hazai pénzrendszer ismertetése. Tizedes törtek. Alapműveletek tizedes törtekkel. A számok szerkezete. Közönséges törtek. Alapműveletek közönséges törtekkel. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Major Sándor.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. K. k. Horti Henrik:

Rajzoló geometria. Pont, vonal és szög, ezek mérési viszonyai. Síkidomok, háromszögek, négyszögek és szabályos sokszögek. Symmetrikus idomok. A kör, az ellypsis. Az idomok kerűletének és terűletének mérése. Az idomok hasonlósága, egyenlősége és egybevágósága. Sík diszítmények készítése eszközökkel.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Heti 1 órán. Vajda Pál Szépírási mintái nyomán magyar kis és nagybetűk, szavak és mondatok írása.

Tanár: *Régeni Aron.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Fegyelemhez és rendhez való szoktatás. Rendgyakorlatok: Állások, igazodás, fedezés, fordulatok, arcsor, oldalsor, szakasz alakítás, járás, rendek és kettős rendek helyből. Szabadgyakorlatok: 2—4 ütemes taggyakorlatok fabottal és anélkűl. Szergyakorlatok: Alapgyakorlatok az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: Ugrások különféle nemei és futás. Játékok: Kör- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

II. osztály.

Osztályfő: *Kiss Ernő dr.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Csifó Salamon: Bibliai történetek. Új-szövetségi rész. Az apostolok cselekedetei. Megfelelő bibliai részek olvasása. Tanító: *Sándor Gergely.*

Magyar nyelv. Heti 5 órán. K. k. Halász Ignác: Magyar nyelvtan mondattani alapon a II. osztály számára. II. kiadás és dr. Badics Ferenc: Magyar Olvasókönyv, II. k., II. kiadás. A beszédrészek a mondatban. Rokonértelmű szók. A határozók. A szórend. Az összetett mondatok. Mellérendelt és alárendelt mondatok. Többtagú mondatrészek. Alanyi, állítmányi, tárgyi, határozó és jelző mondatok. Többszörösen összetett mondatok. Körmondat. Olvasmányok elbeszélése és értelmezése. Versek szavalása. Nyelvtani és mondattani elemzés olvasmányok alapján. Helyesírási gyakorlatok. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Latin. Heti 6 órán. K. k. Dr. Csengeri János: Latin Nyelvtan. I. Latin olvasó és gyakorlókönyv. Olvasmányok: 39—45,

47, 52, 53, 56, 60, 61, 76—81, 85, 86. a megfelelő frázisokkal, szócsoportokkal és convertendákkal. A nyelvtanból az igeragozás, határozó- és viszonyszók, szóképzés. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Földrajz. Heti 3 óra. K. k. Simonyi Jenő dr. Földrajz II. r. második kiadás 1901. Az első osztály anyagának rövid átismétlése. Európa, Ázsia és Afrika ismertetése, ez utóbbiakban az európai államok gyarmatai. Tanár: *Pap Domokos.*

Természetrajz. Heti 2 órán. K. k. Paszlávszky József, Kis Természetrajz II. r. Az őszi flóra. Majmok. Tengeri emlősök. Erszényes emlősök. Madarak a ház környékén. Vízi, tói és mocsári madarak. Réti és mezei madarak. Erdei madarak. Csúszómászók. Kétéltűek. Halak. Csigák. Kagylók. Bogarak. Szöcskék. Szitakötők. Méhek. Lepkék. Legyek. Poloskák. Pókok. Százlábúak. Rákok. Férgek. A tavaszi flóra. Lágyszárú növények. Gyümölcsfáink. Erdei fáink. Erdei bokraink. A növények összefoglalása. A növényország áttekintése.

Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. Gerevich-Orbók Számtan. Az I. osztály tananyagának ismétlése. Számadási rövidítések. Rövidített számolási műveletek. Egyszerű következtetések. Százalék számítás és alkalmazása. Arányosság. Aránylatok s azok alkalmazása. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Major Sándor.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. K. k. Horti Henrik: Rajzoló geometria. A szögletes testek: kocka, hasábok és gulák. Szabályos testek. Gömbölyű testek: a henger, körkúp és a gömb részei, hálója és ábrázolása, felszín és köbtartalom számítás. Sík és egyenes. Két és több sík kölcsönös helyzete. A testek symmetriája, alakzatok 45°-ú axonometrikus ábrázolása táblarajzok után. Testminták készítése. Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Heti 1 órán. Magyar és német kis- és nagybetűk, szavak és mondatok gyakorlása Vajda Pál szépírási mintái alapján.

Tanító: *Régeni Áron.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint az első osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

III. osztály.

Osztályfő: *Gálfi Lőrinc.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Dr. Bartók György: Biblia-ismertetés. Bibliai földrajz. A biblia részei. A biblia-fordítások. Az ó-szövetségi könyvek ismertetése. A zsidó nép rövid történelme, politikai helyzete és vallásos élete. Az új-szövetségi könyvek ismertetése. A bibliából megfelelő részek olvasása. Tanító: *Sándor Gergely.*

Magyarnyelv. Heti 4 órán. K. k. Halász Ignác: Rendszeres magyar nyelvtan és dr. Badics Ferenc: Olvasókönyv III. rész. Az egész hang-, szó- és mondattan. Olvasás, az olvasott részek elbeszélése és elemzése. Költemények betanulása és szavalása. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Latinnyelv. Heti 6 órán. Kézikönyv: Dr. Csengeri János, Latin nyelvtan II. és Latin olvasó- és gyakorlókönyv. Fordíttatott az 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13. olvasmány, a Fabiusok veszte cimű költői részlet, Miltiades, Cato gnomáiból szemelvények, költői idézetek szemelvényesen, Phaedrus meséiből az 1, 2, 3, 4, 5. és 9. és az ezeknek megfelelő convertendák magyarból latinra. Egyes részletek könyv nélkül. A nyelvtanból 1—150. §. Hexameter, pentameter, distichon, iambusi trimeter sorok. Kéthetenként írásbeli dolgozatok magyarból latinra.
Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Németnyelv. Heti 4 órán. Kézikönyv: Hirn—Paulay, Módszeres német nyelvtan, olvasó- és gyakorlókönyv. Olvasás és írás. Igeragozás a cselekvő és szenvedő alak indicativusában. Névragozás. Melléknevek ragozása és fokozása. Névmások ragozása, számnevek, praepositiók. Fontosabb szórendi szabályok. *Prózai olvasmányok:* Az első kör összes olvasmányai s azok tartalmi feldolgozása (fordítás magyarról németre). Ezek alapján beszédgyakorlatok. *Költői olvasmányok* könyv nélkül is: Am Abend. Mein Vaterland. Waldlied. Die Kapelle. Die Riesen und die Zwerge. Das Schwert. Die Einkehr. Der todte Knabe. Havonként két írásbeli iskolai dolgozat. Tanár: *Dr. Gál Kelemen.*

Történelem. Heti 3 óra. K. k. Szádecky Lajos dr. Magyar-

ország története I. rész. A legrégibb időtől a mohácsi vészig, kapcsolatban a fontosabb világtörténeti események.

Tanár: *Pap Domokos.*

Földrajz. Heti 2 órán. K. k. Dr. Schmidt Ágoston, Természettani földrajz és dr. Simonyi Jenő, A fizika főbb törvényei. A föld mint világtest. A föld szárazulata. A földgömb vízei és légköre. Éjszak- és Dél-Amerika általános ismertetése, hegyei, vizei, éghajlata, növényzete, állatai, lakosai, országai. Ausztrália szárazföldje és szigetei. Tanár: *Dr. Nyiredy Géza.*

Mennyiségtan Heti 3 órán. K. k. Gerevich-Orbók Számtan. A II. osztály tananyagának ismétlése. Összetett következtetések. Kamatszámítások. Váltó-leszámítolás. Kamatos-kamatszámítás. Határidő számítás. Egyszerű és összetett arányos osztás. Vegyítés-szabály. Arany- és ezüstszámítás. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Major Sándor.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. K. k. Horti Henrik. Rajzoló geometria. Alapműveletek távolságokkal és szögekkel. Merőlegesek és párhúzamosak szerkesztése. Az egyenes vonalú idomok és szabályos sokszögek alkotó részeinek összefüggése; ezek szerkesztése. Idomok átalakítása és osztása. Az arányosság. Sìkdiszítmények rajzolása és egyszerű színezése fali és kézi lapminták után. Tanár: *Nagy Gyula.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: Fejlődés, kanyarodás, rendek és kettősrendek képzése, menetelési gyakorlatok. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes egyenoldalú taggyakorlatok súlyzóval és vasbottal. Szertornázás: Gyakorlatok az öszszes szereken hajlított és nyújtott támaszban. Gyakorlatok a szabadban: Magas- és távolugrás a puszta földről, kitartó futás. Játékok: Kör- és labdajátékok. Tanár: *László Gy.*

IV. osztály.

Osztályfő: *Major Sándor.*

Vallástan. Heti 2 órán T. K. Ferenc József: Unitárius káté. Vallásról, Istenről, Jézusról, Szentlélekről, ker. egyházról, örök életről, keresztségről, a bünről és annak bocsánatjáról, urvacsoráról. Tanító: *Sándor Gergely.*

Magyarnyelv. Heti 4 órán. K. k. Négyesy László: Stilisztika. A nyelv a stilus szempontjából. A stilus fajai és tulajdonságai megfelelő olvasmányok és példák alapján. Verstan. Ügyiratok Arany Toldijának részletes és beható tárgyalása Lehr Toldi kiadása alapján. Kéthetenként egy irásbeli dolgozat.

Tanár: *Kanyaró Ferenc.*

Latin. K. k. Szentimrei—Székely „Latin olvasókönyv Caesar, Curtius és Ovidius műveiből.“ Q. Curtius Rufus és Nagy Sándor macedoniai király rövid életrajza. Szemelvények Curtius „De rebus gestis Alexandri Magni, regis Macedonum“ című művéből. Nevezetesen: A gordiumi csomó mondája. Sándor betegsége. Az issusi csata. Sándor Dareus családjánál. Tyrus megvétele. Clitus megölése. Sándor beszéde Craterushoz. Curtius stilusa, történetírói méltatása, subiectivismusa. Az olvasottakkal kapcsolatban a mondattan tárgyalása. Alárendelt mondatok. A coniunctivus mellékmondatokban. Gerundivum és gerundium. Oratio obliqua. Participium coniunctum és absolutum. Azonkivűl P. Ovidius Naso „Metamorphoseon libri“ c. művéből: Origo mundi. Quattuor aetates mundi. Deucalion et Pyrrha. Phaëton. Philemon et Baucis. Midas. A hexameter. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Márkos Albert.*

Német nyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn Lajos és Paulay Ödön: Módszeres német nyelvtan, olvasó- és gyakorlókönyv. A II. kör 12—28, 43—49. olvasmányainak fordítása s az olvasmányok tartalmi feldolgozása (fordítás magyarról németre). Könyv nélkül a következő költemények: Das Gewitter (Schwab), Des Knaben Berglied (Uhland), Der todte Knabe (Hoffmann v. Fallersleben), Das Schwert (Uhland), Siegfrieds Schwert (Uhland), Die Riesen und die Zwerge (Rückert). Az olvasmányok és költemények kapcsán a III. oszt. nyelvtani anyagának ismétlése és kiegészítése. Beszédgyakorlatok. Minden második héten egy irásbeli dolgozat.

Tanár: *Demeter Dezső.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Szádecky, Magyarország története II. r. A magyar nemzet története 1526-tól 1867-ig. Magyarország politikai földrajza; Ausztria, az osztrák-magyar monarchia.

Tanár: *Kovács János.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Paszlavszky József,

A növénytan kézikönyve. Egyes növények leírása. A növények belső szerkezete, életműködése és rendszertana.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Suták József, Algebra. Alapműveletek az absolut és rationalis tört- és egész számokkal. Hatványozás. Első fokú egy ismeretlenű egyenletek megoldása, kapcsolatosan a fontosabb számtani szabályok algebrai formulázása. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Major Sándor.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. K. k. Horti Henrik, Rajzoló geometria. A körre vonatkozó egyszerű szerkesztések. Az ellipsis, parabola, hyperbola rajzolása. Stereometriai elemek: pont, vonal és sík kölcsönös helyzetei; lapszög, testszöglet. Stilszerű ornamentalis rajzok készítése és színezése Várdai Szilárd fali mintái után.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint a III. osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

V. osztály.

Osztályfő: *Demeter Dezső.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Pálffy József: A keresztény egyház történelme. Az egyház megalapításáról. Az egyház üldöztetése és diadalra jutása. Az egyház megrontása. A hitújítás története külföldön és hazánkban.

Tanár: *Mózes András* és *Dr. Boros György.*

Magyarnyelv. Heti 3 órán. K. k. *Négyesy László:* Rhetorika. A szerkesztés három művelete és a prózai műfajok elmélete megfelelő olvasmányok alapján. Magánolvasmányok. Szép prózai művek könyvnélkűl való megtanúlása. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Pálfi Márton.*

Latinnyelv. Heti 6 órán. K. k. Ciceronis Orationes selectae XIII. Ed. Stephanus Dávid. Dr. Csengeri János: Anthologia Latina. Wagner-Horváth: Római régiségek. Dr. Molnár Samu: Latin stilusgyakorlatok. Ciceró két beszéde: De imperio Cn. Pompeii és Pro A. Licinio Archia poëta egészen. Szemelvények Ovidius, Catullus, Tibullus és Propertius költeményeiből. Egyes

részletek könyv nélkűl. A szónoki beszéd szerkezete. Metrikai ismeretek az olvasott költemények alapján. Irodalomtörténet a tárgyalt írókkal kapcsolatosan. Régiségtanból : a magánrégiségek. A nyelvtan folytonos gyakorlása. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Demeter Dezső.*

Görögnyelv. Heti 5 órán. K. k. dr. Maywald, Görög nyelvtan és Olvasókönyv. Hangtan, névragozás, névmások, fokozás, számnevek, igehatározók és az ω végű igék ragozása, az erős aoristos és a folyékony tövek időképzésének kivételével. Az olvasókönyvből az 5, 7, 8, 9, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 31, 32, 37, 38, 41, 42, 43, 47, 48, 49, 51, 55, 57, 59, 61, 69 és 73 gy. fordítása; az 59. gy. könyv nélkűl. Kéthetenként írásbeli dolgozat magyarból görögre.

Tanár: *Ulár Pál,* a harmadik évharmadban : *Kliment Jenő dr.*

Görögöt pótló tárgyak. a) *Irodalmi rész.* Heti 3 órán. K. k. Dr. Gyomlay Gyula, Homeros Odysseiája; Dr. Badics Ferenc, Magyar irodalmi olvasókönyv I. kötet; Dr. Geréb József: Szemelvények Herodotos történeti műveiből. Tárgyaltatott a három tankönyv egész tartalma, a költői részletekből szemelvényesen könyvnélkűl is. Évharmadonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

b) *Rajz.* Heti 2 órán. K. k. Boros, Stilisme. Görög, arabs, középkori és renaissance stílű síkdíszítmények rajzolása, megfelelő színezéssel. Árnyékolt rajzok készítése lap- és gipszminták után. Ó-kori népek műalkotásainak rövid ismertetése és bemutatása 5 órában. Tanár: *Nagy Gyula.*

Németnyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn-Paulay: Német olvasókönyv gimn. V—VI. oszt. számára. Hirn-Paulay: Német nyelvtan mondattani alapon gimn. V—VIII. oszt. számára. Endrei: Német stilusgyakorlatok. Olvasmányok: Olvasókönyv 1—20., 24, 25, 27. olvasmányai. Könyv nélkűl: Die sechs Wörtchen (Rückert), Das Zauberland (Heine), Der Zigeunerbube im Norden (Geibel), An mein Vaterland (Lenau), Die Lorelei (Heine), Erlkönig (Goethe), Gebet während der Schlacht (Körner), Die Grenadiere (Heine) c. költemények. Az alaktan ismétlése és kiegészítése. Módbeli segédigék. Egyszerű és összetett mondat. Mellékmondatok rövidítése. Egyenes és függő beszéd. Kiegészí-

tők használata. Szóvonzat. Szórend. Szóképzés. Beszédgyakorlatok. Minden második héten egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Demeter Dezső.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Dr. Márki Sándor: Egyetemes történelem I. r. Az ó-kor a nyugat-római birodalom bukásáig a földrajzi ismeretek ébrentartásával. Tanár: *Kovács János.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Paszlavszky József. Az Állattan kézikönyve. Az állati test alkotásáról és működéséről. Az állati szervekről. Az állatok rendszertana.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 3 óra. K. k. Suták József, Algebra és Mocnik-Schmidt, Geometria. Két és több ismeretlenű egyenletek megoldása. Gyökvonás. Műveletek gyökmennyiségekkel. Négyzetgyök és köbgyökvonás. Irrationalis mennyiségek. Egy ismeretlenű négyzetes egyenletek megoldása. A síkmértan főbb tételei a körmérésig. Négyhetenként egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Major Sándor.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: kettős rendek és rendekre szakadozás menet közben. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes ellenoldalú taggyakorlatok súlyzóval, vasbottal és buzogánnyal. Társas gyakorlatok. Kötélhúzás. Szergyakorlatok: csapattornázás az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: Futás és rúdugrás. Játékok: kör- és labdajátékok.

Tanár: *László Gyula.*

VI. osztály.

Osztályfő: *Nyíredy Géza dr.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Ferenc József: Unitárius Kis Tükör, vagyis az unitárius egyház története, hitelvei, egyházalkotmánya és szertartásai. Bevezetés az unitárius egyház történelmébe. Az egyház megalapítása. Az unitárius tan gyors elterjedése s a rákövetkezett visszahatás. Az egyház szomorú korszaka. Az egyház újabb kora.

Tanár: *Mózes András* és húsvét után *Péterfi Dénes.*

Magyarnyelv. Heti 3. órán. K. k. Riedl Frigyes: Poetikája

és olvasókönyve alapján verstan, a lyrai, epikai és drámai műfajok elmélete és történeti fejlődése. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Latinnyelv. Heti 5 órán. K. k. *Cserép József*: Szemelvény P. Vergilius Maro Aeneiséből. *Kalmár Elek*: Szemelvény Titus Livius Római történetéből. *Cserny*-Dávid: Latin stilusgyakorlatok. Livius XXI. és XXII. könyve s az Aeneis I—IV. éneke szemelvényesen. Egyes részletek könyvnélkűl is. Régiségtan és irodalomtörténet az olvasmányokkal kapcsolatosan. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Görögnyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Maywald József, Görög gyakorló és olvasókönyv és Dr. Maywald, Görög nyelvtan. Fordíttatott az 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 35, 36, 41, 42, 46. gyakorlatok. A μι végű ígék ragozása, eset- és mondattan egészen. Részletek a fordított gyakorlatokból és a Miatyánk könyvnélkűl. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat magyarból görögre.

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Görögöt pótló tárgyak a) *Irodalmi rész.* K. k. Sophokles: Elektra. Fordította Csiky Gergely, magyarázta dr. Losonczy Lajos; Kincs Gyula: Szemelvények a görög lyra és a vele kapcsolatos magyar classikus költészet termékeiből és Badics Ferenc dr. Magyar irodalmi olvasókönyv. II. kötet. Sophokles életrajza, „Elektra“ tárgya, forrásai; mások feldolgozásai; jellemei, tragikuma, cselekvénye, szerkezete, verselése, nyelve és zenéje. A görög elegia, epigramma, iambos, az aiol dal-költészet, dór karének-költészet és főbb képviselői és a classicus versmértékű magyar lyrai költészet. Évharmadonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Ulár Pál,* a harmadik évharmadban *Kliment Jenő dr.*

b) *Görögpótló rajz.* Heti 2 órán. Egyszerű mértani testek, épületrészek, talapzatok, párkányok, oszlopfők és vázák látszattani szerkesztése és árnyékolása. Gipsz ékítmények természet után rajzolása. A középkori művészet és műalkotások rövid ismertetése, megfelelő metszetek bemutatása.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Németnyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn—Paulay: Német olvasókönyv gimn. V—VI. oszt. számára. Hirn—Paulay: Német nyelv-

tan mondattani alapon gimn. V—VIII. oszt. számára. Endrei: Német stilusgyakorlatok. Prózai olvasmányok: Olvasókönyv 32—54. olvasmányai. Költői olvasmányok: Der Sänger (Goethe), Der Fischer (Goethe), Der Zauberlehrling (Goethe), Des Sängers Fluch (Uhland), Der getreue Eckart (Goethe), Der Ring des Polykrates (Schiller), Der Bettler und sein Hund (Chamisso). Ez utóbbiak könyv nélkül is. Stilusgyakorlatúl: Az itélet trombitája. Az olvasmányok és költemények kapcsán a nyelvtan és beszélgetés gyakorlása. Minden második héten egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Demeter Dezső.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Dr. Ribáry Ferenc, Világtörténelem. Az újkor története a földrajzi ismeretek ébrentartása mellett.

Tanár: *Kovács János.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Paszlavszky József, A növénytan kézikönyve. Egyes növények leírása. A növények belső szerkezete, életműködése és rendszertana.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. Dr. Suták József: Algebra és Mocnik-Schmidt Geometria. A hatvány fogalmának általánosítása. Számrendszerek. Logaritmusok. Számtani és mértani haladvány. — A kör kerülete és területe. A hegyes szög függvényei, kapcsolatban a derékszögű háromszög kiszámításával. A szófüggvények általános értelmezése. Szögek összegének és különbségének függvényei. A sinus-tétel, cosinus-tétel és tangens-tétel s alkalmazásuk a háromszög megoldására. Néhány egyszerűbb magasságmérési és földmérési feladat megoldása. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Testgyakorlás, heti 2 órán. Mint az V. osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

VII. osztály.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

Vallástan. Heti 2 órán. Kk. Marion-Péterfi: Az ember kötelességei és jogai. Általános erkölcsi elvek. Gyakorlati erkölcs-

tan. Család. Haza. A nemzetek kötelességei egymással szemben. A felebaráti kötelességek. Egyéni erkölcs; önmagunk iránti kötelességek. Az ember viszonya a természethez. Az ember viszonya egy fensőbb lényhez: Istenhez. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Magyarnyelv. Heti 3 órán. K. k. Vácy János, A magyar irodalom története. I. kt. A magyar nemzeti irodalom fejlődésének ismertetése Kisfaludy Károlyig. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kanyaró Ferenc.*

Latinnyelv. Heti 5 órán. K. k. Cserép József: Szemelvény P. Vergilius Maro Aeneiséből. Dr. Hittrich Ödön: C. Sallusti Crispi Bellum Jugurthinum. Cicero: Orationes selectae. Ed. Dávid. Cserny-Dávid: Latin stilusgyakorlatok III. r. Cserép József: Római régiségek. Olvastattak: Az Aeneis IV—IX. énekei szemelvényesen, Cicero: in Catilinam I. egészen, Pro Sestio szemelvényesen, Sallustius: Bellum Jugurthinum 1—31. fejezetei. Régiségtan és irodalomtörténet a tárgyalt írókkal kapcsolatosan. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Csengeri János, Homeros Iliasa és Dávid István: Szemelvények Herodotos művéből. Az Iliasból, III., IV., V. ének, az ó-ion nyelvi sajátságok ismertetésével. Homeros; a homerosi eposok sorsa. A trojai mondakör. Az Ilias színtere, szerkezete és az egyes énekek tartalma. Herodotos élete és műve. Herodotosból Polykrates története és a thermopylaei ütközet, az új ión nyelvi sajátságok ismertetésével. Könyvnélkül az Ilias III. ének 1—100, IV. ének 1—50, V. ének 84—134 sora. Herodotosból Xerxes és Demaretos párbeszéde. (Her. VII., 101—102.) Havonként egy írásbeli dolgozat, görögről magyarra és viszont. Tanár: *Ulár Pál.*

A harmadik évharmadban: *Kliment Jenő dr.*

Görögpótló tárgyak. a) *Magyar írók bővebb tanúlmányozása kapcsolataiban a görög klasszikusok fordításban való ismertetésével.* Heti 4 órán. Thukydides és Demosthenes, kapcsolatos olvasmányokkal magyar történetírókból és szónokokból. A görög irodalom története. Segédkönyvek: Schill Salamon, Görög irodalomtörténet; Badics Ferenc, Magyar irodalmi olvasmányok. III. kt. Háromhavonként írásbeli házi dolgozat. Tanár: *Kanyaró Ferenc.*

b) *Görögpótló rajz.* Heti 2 órán. A mult évi tananyag kibő-

vítése, építészeti részletek, edények és emberi fejek, szobrok rajzolása. A középkori művészet és műalkotások rövid ismertetése, megfelelő metszetek bemutatásával.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Németnyelv. Heti 3 órán. K. k. Lessing: Minna v. Barnhelm. Magyarázta: Dr. Theisz Gyula. Endrei-Lenkei: Német nyelvkönyv IV. kötet. Endrei: Német stilusgyakorlatok. Költői olvasmányok: Aus dem Nibelungenliede I. III. r., Epigramme v. Lessing, Mignon, Heidenröslein (Goethe), Der Handschuh (Schiller), Die Wallfahrt nach Kevlaar (Heine), Aus den „Römischen Elegien" (Goethe). Mindezek könyvnélkűl is. Minna v. Barnhelm egészen. Prózai olvasmányok: Erste Blüte der deutschen Litteratur, Das deutsche Volksepos, Die Nibelungen, Sagen aus dem Mittelalter, Parzival I—III. r., Zweite Blüte der deutschen Litteratur, Lessings Leben, Lessings klassische Werke, Aus Lessings Fabeln I—II. Magánolvasmány: Aus dem „Laokoon". Stilusgyakorlatúl: A Nibelung-ének. Beszédgyakorlatok az olvasmányok alapján. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Demeter Dezső.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Varga Ottó, Politikai földrajz. Különböző országoknak politikai és mívelődési történelme.

Tanár: *Kovács János.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. dr. Suták József: Algebra és Mocnik — Schmidt: Geometria. Kamatos kamat — és járadékszámítás kiterjeszkedve egyes fontosabb állam-kölcsönök ismertetésére. A végtelen mértani haladvány, kapcsolatban a szakaszos tizedes törtekkel. A másodfokú egyenlet elmélete. A másodfokú függvény szélső értékei. A pont koordinátái. Két pont távolságának kiszámítása. Egyszerűbb algebrai kifejezések graphikus ábrázolása. A stereometria legfontosabb tételei. A hasáb, gula, henger, kúp és gömb felszíne és köbtartalma. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Természettan. Heti 4 órán. K. k. Fehér Ipoly, Kísérleti fizika, átdolgozta Szekeres Kálmán dr. Mozgás- és erőtan. A szilárd, cseppfolyós és légnemű testek mechanikája. Hangtan.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok; fejlődések, kanyarodások és kettős rendek menet közben. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes egyenlő és ellenoldalú összetett taggyakorlatok súlyzóval, vasbottal, buzogánnyal. Szergyakorlatok: csapattornázás az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: futás, rúdugrás, súlydobás magasba és távolba, súlyemelés. Játékok: futó- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

VIII. osztály.

Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Ferenc József: Hittan unitárius középiskolák számára. A vallásról általában. A kijelentésről. A Szentírásról. Isten országának uráról: az Istenről. Isten országának polgáráról: az emberről. Isten országának alapítójáról: a Krisztusról. Isten országának megvalósúlásáról: az egyházról. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Magyarnyelv. Heti 3 órán. K. k. Horváth Cyrill: A magyar nemzeti irodalom története. A magyar nemzeti irodalom rendszeres ismertetése. Havonként egy írásbeli dolgozat.
Tanár: *Pálfi Márton.*

Latin. Heti 5 órán. K. k. Gyomlai: Szemelvények Tacitus műveiből, Cicero de Officiis, ed. Csengeri, Horatii opera omnia ed. Pozder. *Költői olvasmányok*: Hor. Sat. I. 1, II. 1., Carm. I. 1. 2. 4. 9. 11. 14. 22. 37., II. 2. 3. 10. 14. 18. III. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 30., IV. 7. 15. Carm. saec., Epist. II. 3. (kihagyásokkal.) *Prózai olvasmányok*: Cic. de op. II. 3—14., Tac. Ann. I. 1—5, II. 59—61. 69—79, 82—83., IV. 32—33. Egyes ódák könyvnélkűl is. Régiségtan és irodalomtörténet az olvasmányokkal kapcsolatosan. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Görögnyelv. Heti 4 órán. Kézikönyv. Dr. Csengeri János, Odysseája bő szemelvényekben és Platon Apologiája. Fordíttatott az Odysseiából a VI., VII. és XI. ének szemelvényesen, az Apologiából az első hat fejezet. Megfelelő irodalomtörténeti és tárgyi magyarázatok. Egyes részletek könyvnélkül is. Havonként egy írásbeli dolgozat görögről magyarra és megfordítva is.
Tanár: *Ulár Pál* és a III. évharmadban *Gálfi Lőrinc.*

Görögpótló tárgyak a) *Magyar írók bővebb tanúlmányozása kapcsolatban a görög klasszikusok fordításban való ismertetésével.* Heti 2 órán. A görög prózairodalom fejlődésének ismertetése. Szemelvények: Széchenyi, Wesselényi, Kölcsey, Eötvös és Kemény műveiből. Xenophon Anabasisa, Demosthenes philippikái és Platon főbb munkái. (Apologia, Kriton, Phaidon.) A görög művészet remekeinek ismertetése szemlélet alapján. Segédkönyvek: Schill Salamon. Görög irodalomtörténet: Jancsó Benedek. Magyar irodalmi olvasmányok. IV. kt. Háromhavonként írásbeli házi dolgozat. Tanár: *Kanyaró Ferenc.*

b) *Mértani rajz.* Heti 2 órán. K. k. Fodor László, Ábrázoló geometria. A szögletes és gömbölyű testek ábrázolása; ezek egyenes és ferde síkkal való metszése. A mértani testek saját és vetett árnyékának meghatározása; valamint ezen testek hálóinak szerkesztése. Antik fejek és alakok rajzolása sík minták után. Tanár: *Nagy Gyula.*

Németnyelv. Heti 3 órán. K. k. Schiller, Wilhelm Tell. Demek: Német olvasókönyv. Endrei: Német stilusgyakorlatok. *Prózai olvasmányok:* Die Klausthaler Gruben. Vom Lesen guter Schriften. Das Nibelungenlied. Lessing, Über die Fabel. Über das Komische. Die drei Einheiten des Dramas. Goethe, Über Wahrheit und Wahrscheinlichkeit der Kunstwerke. *Költői olvasmányok:* Tell Vilmos egészen némi kihagyásokkal. Wie Siegfried erschlagen ward. Ebből 21 versszak könyvnélkűl is. Könyvnélkűl: Tell monologja. Des Sängers Fluch. Frühlingslied. Fichtenbaum und Palme. Du bist wie eine Blume. *Magánolvasmányok* a jeleseknek és jóknak: Aus Laokoon. Unterschied dichterischer und bildnerischer Gemälde. Naturformen der Dichtung. Über das Lehrgedicht. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Dr. Gál Kelemen.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Dr. Ribáry Ferenc, Magyarország oknyomozó történelme. Figyelem volt fordítva a világtörténelmi eseményekre, a magyar alkotmány fejlődésére és a nemzeti művelődésre. Tanár: *Kovács János.*

Természettan. Heti 4 órán. K. k. Fehér Ipoly, Kisérleti fizika, átdolgozta Szekeres Kálmán dr. Fénytan, hőtan, elektromosság és mágnesség. A kozmografia elemei

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Mennyiségtan. Heti 2 órán. K. k. Dr. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. Kombinációk. Két tagúak pozitiv egész hatványai és a Pascal-féle háromszög. Az algebra összefoglaló áttekintése. A gömbháromszögtan cosinus-tétele és alkalmazása geographiai helyek távolságának meghatározására. A geometria összefoglaló áttekintése. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Filozófiiai propaedeutika. Heti 3 órán. K. k. Szitnyai Elek, Lélektan és logika. 2-dik kiadás. A filozófiia feladata. A lélektan elemei. Az idegrendszer szerepe a lelki élet alakulásában. A lelki jelenségek főcsoportjainak megismerése. A logika elemei. A gondolkodás rendszeres formáinak és a kutatás módszereinek áttekintése.

Tanár: *Kanyaró Ferenc.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint a VII. osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

IX.

Magyar nyelvtani dolgozatok.

V. osztály.

1. Emlékezés a nagy szünetről. 2. Levél. 3. Legkedvesebb olvasmányom. (Zárthelyi). 4. A Vezuv kitörése. 5. Leírások az *Új földesúrban.* 6. Bence jelleme *Toldi Estéjében.* 7. Üdvözlő beszéd apám (anyám) névnapjára. 8. Hazafelé (Zárthelyi). 9. Az állatok szín- és alakmajmolása.

VI. osztály.

1. A mi vidékünk. (Leírás a természeti szép kiemelésére). 2. Petőfinek melyik verse tetszik legjobban, s miért (Isk. dolg)? 3. Berzsenyi *Fohászkodás*-ának elemzése. 4. a) Vörösmarty lirai költeményeinek eszméi (példákkal), b) Petőfi és szülei, c) Toldi alakja a *Toldi szerelmében.* 5. a) Arany tanítása az eszményítésről a *Toldi* fejtegetése alapján, b) Petőfi szatirás költeményei. 6. Milyen elemek vannak a balladában? (Isk. dolg. tetszés szerint választott példán.) 7. a) A *Zrinyiász* nagyszerűsége, b) Az epikai költemények szerkezete, c) Vörösmarty kisebb elbeszélő költeményei. 8. Brutus és társai (Isk. dolg. a *Julius Caesar* alapján.) 9. a) Az eposz és dráma, b) A regény (példákkal.)

VII. osztály.

1. Kossuth Lajos. 2. Emlékbeszéd Mátyás király szobrának leleplezése alkalmával. 3. Mire tanítják az ifjút Ikárius szárnyai. (Iskolai.) 4. Kirándulás a Fellegvárba. 5. Balassi legszebb költeményei. 6. Zrinyi Afiumjának ismertetése. 7. A protestantizmus hatása művelődésünkre. 8. „Bánk bán“ főbb jellemei. 9. Mikes levelei.

VIII. osztály.

1. Beszéd Kossuth Lajos születésének századik évfordulóján. 2. Mátyás az igazságos. 3. Balassi Bálint. 4. A protestáns kor eszméinek hatása irodalmunkra. 5. A víz szerepe a természetben. 6. Szabadon választott irodalomtörténeti tétel. 7. Nyelvében él a nemzet. (Zárthelyi.) 8. János vitéz és Toldi.

Görögöt pótló irodalmi dolgozatok.

V. osztály.

1. Az ifjú Telemachos. (Jellemrajz.) 2. Bethlen Gábor. (Életrajz.) 3. Perzsa szokások. (Tanúlmány.)

VI. osztály.

1. Aischylos, Euripides és Sophokles életrajzának egybehasonlítása. 2. A magyar elégiáról. 3. Az anekreoni dal a magyar irodalomban.

VII. osztály.

1. Herodotos és Thukydides. 2. A trójai háború. 3. Egy szabadon választott görög dráma ismertetése.

VIII. osztály.

1. Széchenyi és Wesselényi. 2. Demosthenes beszédei.

X.

Rendkivűli tantárgyak.

1. ***Egészségtan.*** VII. o. Heti 2 órán. K. k. Dr. Fodor József: Közegészségtan. Táplálkozás, lakás, foglalkozás, a test ápolása, fertőző betegségek, véletlen veszedelem. Kötelező mindenkire.
Tanár: *Veress Lajos dr.*

2. ***Angol nyelvtan.*** VI—VIII. o. önkéntes tanulók heti 2 órán 2 csoportban Dallos Angol nyelvtana és Ransbourgh Olvasókönyve alapján. Tanultak 13-an. Tanár: *Kovács János.*

3. ***Egyházi ének.*** I—V. o. unitárius vallású tanulóknak heti 1—1 órán. K. k. Iszlai M. Egyházi énekek gyűjteménye. A vasárnapi énekek mind, nehány ünnepi ének és ismertebb zsoltár. Tanítja: *Iszlai Márton.*

4. ***Műének.*** I—VIII. o. tanulók közűl a megfelelő hanganyaggal és zenei hallással bírók heti 2 órán. Tanultak zene elméletet és működtek a *kollégiumi daloskör* vegyes karában. A daloskörnek a jelen tanévben 102 működő tagja volt, melyből 32 szoprán, 31 alt, 21 tenor és 18 bassus szólamban működött.

A daloskör a következő négy szólamú vegyes karokat tanulta: 1. Kölcsey—Erkel: *Hymnusz.* 2. Vörösmarty—Egressy: *Szózat.* 3. Huber K.: *Nemzeti zászló.* 4. Dürner György: *Tavaszi dal.* 5. Káldi Gyula: *Kuruc nóták.* 6. Beleznay: *Magyar dalok.* 7. Mille Edvard: *Angol hymnusz.* 8. Kálmán Farkas: *Nósza fel örömre.* 9. Häser Nándor: *Gyászdal.* 10. Erkel Ferenc: *A halál. nak éjszakája.* 11. Iszlai Márton: *Egyházi ének.* A fennebbi műveket előadta az iskolai ünnepélyeken, a templomban és temetéseken, valamint a mélt. és főt. püspök úr tiszteletére rendezett szerenádon és Bulyovszkyné Szilágyi Lilla látogatása alkalmával.
Tanítja: *Iszlai Márton.*

5. ***Orgonázás.*** Heti 2 órában a III—V. o.-ból önként ajánlkozók két csoportban. Tanultak 12-en. Tanítja: *Iszlai Márton.*

6. *Szabadkézi rajz.* Heti 1 órában a III—VIII. o.-ból önként ajánlkozók. Tanultak 23-an. Tanítja: *Nagy Gyula.*

7. *Gyorsírás.* Heti 2 órában a III—VIII. o.-ból önként ajánlkozók. Tanult 17 kezdő, 14 haladó.

Tanítja: *Hidegh Mihály.*

8. *Vívás.* Heti 3 órában a VI—VIII. o.-ból önként ajánlkozók. Tanultak 12-en. Tanítja: *László Gyula.*

A rendkivűli tantárgyakat, a tanulók névsorát és érdemjegyeit *a tanulók érdemsorozata* c. fejezetben közöljük.

XI.

A tanítási terv táblázatos áttekintése.

Tantárgyak	Osztályonként heti óraszám									Jegyzet
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	együtt	
Vallástan	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Magyar nyelv	5	5	4	4	3	3	3	3	30	
Latin nyelv	6	6	6	6	6	5	5	4	44	
Györg nyelv *a*)	—	—	—	—	5*	5*	5*	4*	19	* fakultatív.
Görög helyett választható tárgyak *b*)	—	—	—	—	5*	5*	5*	4*	19	
Német nyelv	—	—	4	3	3	3	3	3	19	
Történet	—	—	3	3	3	3	3	3	18	
Földrajz	3	3	2	—	—	—	—	—	8	
Természetrajz	2	2	—	3	3	3	—	—	13	
Természettan	—	—	—	—	—	—	4	4	8	
Mennyiségtan	4	4	3	3	3	4	3	2	26	
Rajzoló geometria	3	3	2	2	—	—	—	—	10	
Filoz. propaedeutika	—	—	—	—	—	—	—	3	3	
Szépírás	1	1	—	—	—	—	—	—	2	
Testgyakorlás	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	2	—	2	
Egyházi ének	1	1	1	1	1	—	—	—	5	
Műének	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Összesen	31	31	32	32	33a 33b	32a 32b	34a 34b	32a 32b	257 257	

XII.

Tanszerek és gyűjtemények.

E fejezet elején meg kell emlékeznünk arról a kezdeményezésünkről, amely, ha síkerűlni fog, különösen hungaricumokban és unitariumokban gazdag könyvtárunk teljes rendezését fogja maga után vonni. Ez a tudomány és közelebbről egész egyházunk érdeke. Az E. K. Tanács méltányolva e tárgyban tett felterjesztésünk intentióit, a rendes 1000 k. könyvtári átalányon felűl közel 2000 k.-t útalványozott könyvtár-rendezési munkálatokra. Tervünk szerínt a rendezés 1903. dec. hó végéig befejezést nyer. Jövő iskolai évi értesítőnk feladata lesz, hogy a rendezés elveiről és módozatairól felvilágosítást nyújtson. Az 1400 k. rendes szertári átalányon kívűl az idén is megkaptuk a már tavaly megszavazott 3080 k. második részletét. Íly módon rövid időn belől abba a kellemes helyzetbe jutunk, hogy mindenik gyűjteményünket felszerelhetjük azokkal a szerekkel és eszközökkel, amelyek a szemléltetve oktatáshoz elengedhetetlenűl és feltétlenűl szükségesek. Gyűjteményeink közűl különösen a fizikai volt eddig hiányos. Ez indított arra, hogy az idén e szertárunk részére 2000 k.-t meghaladó értékben hozattunk szereket, melyeknek árából körűlbelől 1000 k. a jövő évi átalány terhére esik. Tornaszertárunk teljes lévén, az idén erre nem költöttünk semmit. A természetrajzi szertár ásványgyűjteménye az idén végleges elhelyezést nyert. Ennek szakleltározása megkezdődött s a jövő tanév folyamán e gazdag gyűjteményünk is — reméljük — teljesen rendezve lesz. Itt említem meg, hogy a felső osztályúak olvasó egylete könyveit osztályok szerínt katalogusba szedtük, kinyomattuk, így akarván szolgálni a magánolvasmányoknak ma már annyira fontos ügyét.

A szertárakra vonatkozó részletes jelentéseink itt következnek.

1. Kollegiumi nagy könyvtár.

A kollegiumi nagy könyvtárt az 1902—3. tanévben 82 olvasó használta, kivettek összesen 583 művet. A forgalom valamivel meghaladja a megelőző évit. A könyvtár gyarapítására a köv. művek szereztettek meg:

a) *Folyóiratok*: Irodalomtörténeti Közlemények, Athenaeum, Magyar Nyelvőr, Tört. Életrajzok, Századok, O. K. Tanáregyesűleti Közlöny, Magyar Világ, Magyar Paedagogia, Erdélyi Muzeum, Orvostermészettud. Értesítő, Természettud. társ. kiadványai, Egyetemes Philologiai Közlöny (Kanyaró Ferenc tanár ajándéka), Ethnographia, Magyar Könyvszemle, Budapesti Szemle, Euphorion, Naturwissenschaftliche Rundschau, Prot. Egyh. és Isk. Lap, Akadémiai Értesítő, Nyelvtudományi Közlemények, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, Berliner philologische Wochenschrift, Keresztény Magvető (Szerkesztőség ajándéka) folyó évfolyamai.

b) *Könyvek*: Szinnyei: Magyar írók élete és műveinek folytatólagos füzetei. Sonthey Róbert: Nelson életrajza, For. Reményi Antal, Bpest, 1902. 8 r. 428 l., 1 drb. Friedjung Henrik: Harc a német hegemoniaért, I, ford. Junius. Bpest, 1902. 8 r. 392 l., 1 drb. Dicey A. V. Bevezetés az angol alkotmányjogba, Ford. Tarnai János, Bpest, 1902. 8 r. 413 l., 1 drb. Némethy Géza: Vergilius élete és művei, Bpest, 1902. 8 r. 465 l., 1 drb. Vörösmarty M. munkái, I—III., sajtó alá rendezte: Gyulai Pál, Bpest, 1903. 8 r. 352, 386, 368 l., 3 drb. Arany János munkái I—II., sajtó alá rendezte: Riedl Frigyes, Bpest, 1902. 8 r. 328, 300 l., 2 drb. Vajda János kisebb költeményei, sajtó alá rendezte: Endrődi Sándor, Bpest, 1903. 8 r. 174 l., 1 drb. Csiky G. színművei, sajtó alá rendezte: Vadnay Károly, Bpest, 1902. 8 r. 293 l. Szigligeti Ede: szinművei, sajtó alá rendezte Bayer József, Bpest, 1902. 8 r. 355 l. Czuczor Gergely költői munkái, sajtó alá rendezte: Zoltvány Irén, Bpest, 1903. 8 r. 320 l. 1 drb. Kölcsey Ferenc munkái, sajtó alá rendezte: Angyal Dávid, Bpest, 1903.

8 r. 320 l., 1 drb. Tompa Mihály munkái, sajtó alá rendezte Lévay József, Bpest, 1902. 8 r. 292 l., 1 drb. Kazinczy Ferenc műveiből, sajtó alá rendezte: Váczy János, Bpest, 1903. 8 r. 372 l., 1 drb. Reviczky Gyula összes költeményei, sajtó alá rendezte: Kóroda Pál, Bpest, 1902. 8 r. 412 l., 1 drb. Garay János munkái, sajtó alá rendezte: Ferenczi Zoltán, Bpest, 1902. 8 r. 322 l., 1 drb. Nyelvészetí füzetek, szerkeszti Simonyi Zsigmond I—V. füzet = 5 drb. A Magyar Filozófiai Társaság Közleményei I—VIII. füzet = 6 drb. Ferenczi Zoltán: A könyvtártan alapvonalai, Bpest, 1903. 8 r. 240 l. Magyar Oklevél Szótár, Szerk.: Zolnai Gyula, 1. füzet, Bpest, 1902. Hőgyes Endre: Emlékbeszéd Fodor József fölött, Bpest, 1903. 8 r. 60 l., 1 füz. Reiner János: Az egyházi házasságkötési jog történelmi alapjai, Bpest, 1901. 8 r. 86 l., 1 füz. Sebestyén Gyula: Regős énekek, Bpest, 1902. 8 r. 376 l., 1 drb. Sebestyén Gyula: A regősök, Bpest, 1902. 8 r. 505 l., 1 drb.

Ajándékozás útján a következő művekkel gyarapodott könyvtárunk:

a) *Könyvek, folyóiratok. Magyari Mihály* lapszerkesztő: Balássy Ferenc: Heves vm. története, I. kt. Eger, 1897. 8. r. 331 l., 1 drb. Balogh Pál: A népfajok Magyarországon, Budapest, 1902. 8 r. 1113. l., térképmelléklettel, 1 drb. *Nagy György*: Kozma Endre: Elméleti és gyakorlati román nyelvtan, Kolozsvár—Zilah, 1872. 8. r. 199 l., 1 drb. Do you speak English? Leipzig, 1854. 8 r. VIII., 215 l., 1 drb. Fischer—Forster: Leitfaden der deutschen und polnischen Conversations—Sprache, Berlin, 1868., 8 r. 236 l., 1 drb. Merguin: Nuovo Dizionario italiano — francesce — tedesco, Vienna, 1826. 586 l., 1 drb. Fekete János: Magyar—román nyelvtan, Kolozsvár, 1862. 191 l., 1 drb. Merguin: Neues Wörterbuch der deutschen-, italienishen- und französichen Uebungsstücke, Wien, 1822. 106 l., 1 drb. Clairmont, Karl Gaulis: Vollständige englische Sprachlehre, Wien, 1854. 336 l. (csonka), 1 drb. Smith: Gramatik der polnischen Sprache, Berlin, 1864., 247 l., 1 drb. De Besse: Abrégé de la grammaire turque, Pest, 1829. VIII., 172 l., 1 drb. *Farkas Jenő* IV. o. tanuló: Calendarium in usum eccl. r. catholicae, Budae, 1828. 416 + 69 l., 1 drb. Livius: Historiarum libri, Tom. III. Halae, 1816. 724. l.,

1 drb. Pölitz K. H. L.: Jahrbücher der Geschichte und Staatskunst, Leipzig, 1834. VI., 570 l., 1 drb. *Wolkenberg Béla*: Kővári László: A magyar családi és közéleti viseletek és szokások, Pest, 1861., 184 l. *Várfalvi Mór* joghallgató: Latin—magyar—német szótár (címl. nélkül, csonka) 1 drb. Adámi Michael: Ausfühliche ungarische Sprachkunst. Wien, 1763. 8. r. 304 + 93. l., 1 drb. Derekay György: Az örök életnek uttya. Nagyszombat, 1678., 1 drb. *Kolozsvári Kereskedelmi és Iparkamara*: Ferenci Zoltán: A kolozsvári nyomdászat történelme. Kolozsvár, 1896. 118 l., 1 drb. Réti János: Népszerű gazdasági előadások. Kolozsvár, 1885. 108 l., 1 drb. Kolozsvári Kalauz. Kolozsvár, 1894. 1 drb. Boros György: Munka és Munkaszünet. Kolozsvár, 1899. 11 l., 1 fűz. Véleményes jelentés az Ausztriával megújítandó kereskedelmi és vámszövetség felett. Gámán Zsigmond: A kolozsvári keresk. és iparkamara adatai a magy. k. és iparkamarák monografiájához. Kolozsvár, 1896. 54 l., 1 fűzet. A keresk. és iparkamarák alapításának ismertetése, Budapest, 1894. 68, 1 fűz. Az osztrák-magyar bank giro-forgalmára vonatkozó határozmányok. Bécs, 1887. 20, 1 fűz. Magyarországban fennálló összes tanonciskolákról jelentés, Budapest, 1888. 18, 1 fűz. Dr. Márki Sándor: A tíz szobor, Budapest, 1898. 24, 1 fűz. A magyar szent korona országainak közgazdasági állapota 1898., 1899., 1900., 1901. években, Budapest, 1899/901., 736, 788, 1017 l., 4 kt. *Földmivelésügyi miniszterium*: Magyar mezőgazdasági közigazgatás. Összeállították Lestyánszky Sándor és Lekky István, Budapest, 1902. 8 r. 747 l., 1 kt. Székely kongresszus, kiadja az Országos Magyar Gazdasági Egyesület. Budapest, 1902. 8. r. 696 l., 1 kt. Mezőgazdasági munkabérek Magyarországon 1901. évben, Budapest, 1902., 8 r. 353 l., 1 kt. Magyarország mezőgazdasági szakoktatásának évkönyve. Összeállította: Keller Gyula, Budapest, 1903. 8 r. 478 l., 1 kt. Útmutató a gazdasági tudósítók számára 1903., Budapest, 1903. 8 r. 402 l., 1 kt. Népszerű erdészeti növénytan, I. fűzet. Írta Fekete János, Budapest, 1901. 8 r. 85 l., 1 kt. A m. kir. központi szőlészeti kisérleti állomás és ampelologiai intézet közleményei, II. köt. Szerk. Istvánffy Gyula, Budapest, 1902. 8 r. 290 l., 1 kt. Magyarország állami és magánménesei lótenyésztésének kézikönyve. Összeállította:

Br. Podmaniczky Gyula, Budapest, 1903. 8 r. 374 l., 1 kötet. *Fenichel Henrik* VI. o. t. Némethy József: Mezei házi és kerti Kalendár. Pest 1835. 410 l., 1 kt. Récsey Imre: A sebészi műtan alapvonalai. Budán 1838. 8 r. 267 l., 1 kt. *Strachal János* VI. o. t. Szemere Elek: Egy kegyetlen fejedelem szerelme. E-kbe szedett rege (Kézírat) 8 l., 1 fűz. E. Kovács Gyula: Mátyás király. Drámai prolog. Kolozsvár 1896. 8 r. 30 l., 1 fűz. *Kovács János* tanár Kovács János: Utirajzok. Kolozsvár 1902. 8 r. 10 l., 1 fűz. Barrows J. Sámuel: Jézus, mint bűntetőbíró. Fordította: Kovács János 1902. 8 r. 15 l., 1 kt. *Kolozsvár városa*: Kovács Dezső és Szabó Samu: Hunyadi Mátyás király, az igazságos. Kolozsvár 1902. 8 r. 158 l., 1 kt. *Nagy Lajos*: Jelentés a kolozsvári Mátyás király szoborról. Összeállitotta G. Nagy Lajos (2 példány). *Abrahám Samú* II. o. t. Berde Áron: Légtüneménytan. Kolozsvár 1847. 8 r. 238 l., 1 kt. *Sebes Pál*: Conciones explicantes integrum evangelium S. Matthaei Wittebergae habitae in ecclesia a Marco Sebasteano Proschelio Ambergensae, Archidiacono in eadem ecclesia, scriptae a Philippo Melanthone. Excusae ab heredibus Georgii Raw. Witebergae 1560. 8 r. 860 l., 1 kt. In Danielem prophetam commentarius editus a Philippo Melanthone. Lipsiae 1543. 8 r. 379 l., 1 kt. Deckers Fredericus: Praxis Barbettiana. Lugd. Batav. 1669. 12 r. 248 l., 1 kt. Müllerus Philippus: Miracula et Mysteria Chymico—med·ca. Amstelodami 1656. 12 r. 373 l., 1 kt. Harveus, Giulielmus: Exercitationes de generatione animalium. Amstelodami 1656. 12 r. 373 l., 1 kt. Sanctorius Sanctorius: De statica medicina, accessit Staticomastix sive Staticae Medicinae demolitio authore Hippolylo Obicio. Lugduni Batavorum 1713. 12 r. 311 l., 1 kt. *Ferenc József unitárius püspök* The Christian Life 1902. évf. The Inquirer 1902. évf. *E. K. Tanács:* A magyarországi unitárius egyház főtanácsának 1902. évi okt. hó 26—29-én tartott üléseiről szerkesztett jegyzőkönyv. Szerk. Nagy Lajos Kolozsvár, 1902. 8 r. 286 l., 1 kt. *Dr. Boros György:* Percelné Kozma Flóra: Protestantizmus és unitárizmus. Bpest 1903. 8 r. 374 l., 1 fűz. Percelné Kozma Flóra: Felelet egy református keresztyén válaszára. 1 fűz. *Beküldettek:* Emlékkönyv a siketnémák váci országos kir. intézete 100 éves fennállásának alkalmára. Szerk. Borbély Sándor Bpest. 1902, 8 r., 400 l., 1 kt. A magy. kir. József műegye-

tem programmja az 1902—3. évre. A magy. kir. József műegyetem 1902—3. tanévének megnyitásakor tartott beszéd. A budapesti Dávid Ferenc Egylet évkönyve Bpest, 1902. 8 r. 78 l., 1 kt. Temesvár szab. kir. város leírása és útmutatója az 1903. évre. Szerk. Sebesi Bassett Vilmos Temesvár, 1902. 1 kt. *Gannet* W. C. rochesteri lelkész (Dr. Boros György útján): Manuscript of sermon by Ezra Stiles Gannett, Channings Colleagne (Gannet E. St. bostoni lelkész, Channing egykori segédlelkésze egyik beszédjének kézírata). Manuscript of Channing's sermon. (Channing E. W. egyik beszédjének eredeti kézírata.) *Péterfi Dénes* unitár. lelkész: Armstrong A. Richard: Isten és lélek. Ford. Péterfi Dénes. Kolozsvár 1898. 8 r. 189. Péterfi Dénes: A Jézus asztalánál, beszédek, Kolozsvár 1900. 8 r. 110 l. Az országos rabbiképző-intézet értesítője az 1900—901. évről. A kassai egyetem. Emlékkönyv. Írták és kiadták Kassa város tanférfiai. Kassa, 1901. 8 r. 319 l., 1 drb. Sárospataki Lapok 1902. évf. 47 füzet. Dunántuli Protestáns Lap 1902—903. évf. 43 füzet. Protestáns Egyh. és Isk. Lap 1902—903. évf. 103 füzet. Erdélyi Protestáns Lap 1902. évf. 41 füzet. *Isk. Igazgatoság:* A kolozsvári unitár. kollégium 1901—902. évi értesítője. *Barabás Abel:* Turgenyev: A kegyelem kenyér. Színmű két felvonásban. Ford. Barabás Ábel. Bpest, 1902. 79 l. (Magyar Könyvtár 276.) Csehov Antal: Elbeszélések. Ford. Barabás Ábel. Bpest, 1902. 59 l. (Magyar Könyvtár 326) Barabás Ábel: Esperanto világnyelv Kolozsvár, 1898. 8 r. 206 l. Barabás Ábel: Vas Gereben. Bpest, 1903. 8 r. 219 l.

Havass Gyula főmérnök (*Ulár Pál tanár hagyatékából*): *Ovidius*, Naso P. Opera omnia I—III. Recognovit C. H. *Weise,* Lipsiae, 1845. 8 r. 350, 404, 378 l., 3 drb. *Sallustius* C. Crispus: Opera quae exstant. Edidit: C. H. *Weise,* Lipsiae, 1840. 8 r. 144 l. Hozzá kötve: *Cornelius* Nepos: Vitae excellentium imperatorum, Edidit: C. H. *Weise,* Lipsiae, 1843. 8 r. 144 l., 1 drb. *Horatius* Quintus Flaccus: Opera cum novo commentario ad modum: Joannis Bond. Parisiis, 1855. 8 r. 299 l., 1 drb. *Kuliffay* Ede: Magyarország története a legrégibb időktől korunkig. I. Pest, 1870. 8 r. 286 l., 1 drb. *Arkossy* L. B. Tud ön magyarul? Verstehen Sie ungarisch? Német és magyar nyelven. Leipzig, 1856. 8 r. 160 l., 1 drb. *Xeno-*

phon: Cyropädiája. Ford. Télfy János. Pest, 1862. 8 r. 96 l., 1 drb. *Cicero,* M. Tullius: I—II. és XIV. Philippicája I—II. ford. Dr. Bozóky Alajos. Nagyvárad, 1887. 8 r. 144 l. (csonka). 2 drb. *Vajda* Emil: Bergmann Fridrik Vilmos új alliteratiói theoriájának jelentősége és alkalmazása különösen az Eddabeli Atlamálra. Kolozsvár, 1881. 8 r. 24 l., 1 drb. *Hackländer* F. W.: Werke XXI—XXIV. Stuttgart, 1860. 8 r. 328, 276, 268, 270 l. XXI—XXII. Band: Der Augenblick des Glücks. Ein Winter in Spanien XXII—XXIII. Bd. Ein Winter in Spanien 2 drb. *Müller,* Johann: Vierundzwanzig Bücher allgemeiner Geschichten besonders der europäischen Menschheit. I—IV. Stuttgart und Tübingen, 1852. 8 r. 294, 298, 298, 395 l. 2 drb. *Kolozsvár* szab. kir. város törvényhatóságának szervezeti és ügyviteli szabályrendelete. Kolozsvár, 1888. 8 r. 215 l., 1 drb. *Pázmány* Péter: Összes műveiből gyöngyök. Gyűjtötte: Vargyas Endre. Győr, 1867. 8 r. 398 l., 1 drb. *Plátó:* Socrates védelme vagy Apologiája és Critonja. Ford. *Télfy* János. Pest, 1858. 8 r. 79 l., 1 drb. *Haner,* Karl: Hilfsbuch für die Schreibschule. II. Theil. Olmütz, 1841. 8 r. 208 l., 1 drb. *Szakácsi* Vitus P. Istenhez elmét, szivet emelő énekekbe foglalt reggeli és esti fohászok. Witschel után. Kolozsvár, 1840. 8 r. 264 l., 1 drb. *Platon:* Euthyphro. Apologia Socratis. Crito. Phaedo. Ex recognitione: Caroli Friderici Hermanni. Lipsiae, 1868. 8 r. 156 l., 1 drb. *Platon:* Dialogi secundum Thrasylli tetralogias dispositi I—VI. vol. Ex recognitione: Caroli Friderici Hermanni. Lipsiae, 1865—70. 8 r. XXXII. 503, XXVI. 382; XXVIII. 464, XXXII. 455; XXVIII. 442, XXXVIII. 432., 3 drb. *Homer:* Iliade I. Erklaert: J. U. Faesi. Berlin, 1871, 8 r. 253, 212 l. 2 drb. *Mátrai* Ernő: A philosophia crestomathiája. Szemelvények az ó-, közép- és újkor jelentősb philosophjainak műveiből. I. Sokratest megelőző görög philosophia. Pest, 1871. 8 r. 128 l., 1 drb. *Wolfius,* Frid. Aug. Prolegomena ad Homerum. (Calvary's phil. und arch. Bibliothek I. Band.) Berlin, 1872. 8 r. 172 l., 1 drb. *Niebuhr* B. G.: Römische Geschichte. I. Bd. 1—3. abt., II. Bd. 1—3. abt., III. Bd. 1—3. abt. Neue Ausgabe von: M. Isler. (Calvarys phil. und arch. Bibliothek II—VII. Bd., XIII—XV. Bd.) Berlin, 8 r. 514, 547, 544 l., 9 drb. *Müller,* Karl Offried: Kunstarchaeologische Werke I—V. Bd. (Calvary's phil. und arch. Bibliothek VIII—XII. Bd.)

Berlin, 1873. 8 r. 188, 200, 184, 182, 188 l., 5 drb. *Dobree,* Petri Pauli: Adversaria critica. Vol. I. 1—2 pars., Vol. II—III. Editio in Germanica prima cum praefatione Gulielmi Wagneri. (Calvary's phil. und arch. Bibliothek XVI—XIX. Bd.) Berlin, 1874. 8 r. 352, 220, 147 l., 4 drb. *Bentley's* Richard dr.: Dissertations upon the epistles of Aesop. I—IV. Part. Edited, by: Wilhelm Wagner. (Calvary's phil. und arch. Bibliothek XXI—XXIV. Bd.) Berlin, 1874. 8 r. 624 l., 4 drb. *Becker,* Wilhelm Adolf: Charakters Bilder altgriechischer Sitte zur genaueren Kenntniss des Griechischen Privatlebens. I—III. Bd. Neu bearbeitet von: Hermann Göll. (Calvary's phil. und arch. Bibliothek XXXIV—XCII.) Berlin, 1877. 8 r. 328, 379, 425 l., 3 drb. *Niebur,* B. G.: Römische Geschichte. Register Neue Ausgabe: M. Isler. Berlin, 1874. 8 r. CXL. l. 1 drb. *Szemennyei* Mihály: Szenvedéshelyek, bőjti elmélkedések. Pécs, 1861. 8 r. 168 l., 1 drb. *Stoll,* H. W. Die Meister der rőmischen Litteratur. Eine Übersicht der Klassischen Litteratur der Rőmer. Leipzig. 1881. 8 r. 427 l., 1 drb. *Brade* Ludwig und dr. Emil Winckler: Das illustrirte Buchbinderbuch. Leipzig, 1860. 8 r. 276 l., 1 drb. *Cicero,* M. Tullius: De finibus bonorum et malorum libri quinque. Edidit: Geyza Némethy. Budapestini, 1890. 8 r. 180 l., 1 drb. *Unitárius* kis könyvtár. Szerk.: Derzsi Károly és Józan Miklós. 1 fűzet. *Payne* Alfréd: Az igaz vallás. *Hopgood* J.: Unitárius ker. hitvallás. *Sharpe* S.: Unitárius ker. vallás. 2 fűzet. Az unitárius vallás erős érvei. *Gaskell* Vilmos: A krisztusi ker. vallás. 3 fűzet. *Herford* Brooke: Jézus Krisztus. 4 fűzet. Walters W.: A biblia. *Herford* Brooke: Közönséges józan nézet a bibliáról. 5 fűzet. *Bramley* E.: Mi az unitárizmus? 6 fűzet. *Hopps* P. János: A négy vezető szózat. 7 fűzet. *Wright* János: Van-e az unitáriusoknak evangelioma? 8 fűzet. *Bellows* W. H.: Isten az Atya. 9 fűzet. *Derzsi* Károly: Hálaima, Stefánia . . *Bellows* W. H.: Személyes halhatatlanság. *Derzsi* Károly: Úrvacsorai beszédek. 10 fűzet. *Walters* W. Franck: Az elvitt istenek. Miért járok én az unitáriusok istentiszteletére? 11—13 fűzet. *Hopps* P. János: Jézus élete. 14 fűzet. *Derzsi* Károly: Imaház megnyitó ima és beszéd. 15 fűzet. *Derzsi* Károly: Karácsonyünnepi istentisztelet. 16—20 fűzet. Ifj. *Coquerel* A.: A lelkiismeret és a hit. 21—25 fűzet. *Armstrong* A.: Az ember ismerete

Istenről. 26 füzet. *Derzsi* Károly: Fölebb, fölebb. 58—64 füzet. *Jenkin* Lloyd Jones: A világ vallásai. 70—72 füzet. *Carpenter* J. E.: A halhatatlanság helye hitelveink között. 19 füzet. *Deák* Sándor: Latin szókötés az alsó és felső tanodai ifjúság használatára. I—II. Pest, 1872. 8 r. 212, 167 l. 2 drb. *Ferencz* József: Unitarischer Katechismus. Klausenburg, 1892. 8 r. 109 l., 1 drb. *Régiségtan,* római (címlap nélkül), 8 r. 112 l., 1 drb. *Bosányi* Béla dr. Szt-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely. Budapest, 8 r. 123 l., 1 drb. *Tacitus* Cornelius: Germania Agricola. Dialogus de oratoribus. Edidit: Carolus *Halm.* Lipsiae, 1884. 8 r. 96 l., 1 drb. *Visontay* János: A magyar királyság földirata. 4. kiad. Pest, 1864. 8 r. 182 l., 1 drb. *Ovidius* Naso P.: Válogatott költeményei. Szótárral ellátta *Veress* Ignác. Budapest, 1885. 8 r. 180 l., 1 drb. *Cornelius* Nepos: Liber de excellentibus ducibus exterarum gentium cum vitis Catonis et Attici ex libro de historicis latinis. Lexicon latino-hungaricum addidit Josephus *Vass* Budapestini, 1874. 8 r. 250 l., 1 drb. *Sámi* László: Válogatott művei. Kolozsvár, 1883. 8 r. 380 l., 1 drb. *Szaniszló* Ferenc: A keresztény katholika religio tudománya. Ford.: Szaniszló József. I—II. Buda, 1844. 8 r. 455 l., 1 drb. *Lőrinci* Ferenc dr.: Vezérkönyv a közegészségügyi szolgálat terén. Budapest, 1882. 8 r. 332 l., 1 drb. *Tacitus,* P. Cornelius: Annalium ab excessu divi Augusti libri I—VI. Magyarázta: Petrovich Ferenc. Budapest, 1881. 8 r. 199 l., 1 drb. *Phaedrus* Augusti libertus: Fabulae Aesopiae. Recognovit: Lucianus Mueller. Lipsiae, 1868. 8 r. 66 l., 1 drb. *Vergilius* Maro: Bucolica et Georgica. Recognovit: Otto Ribbeck, Lipsiae, 1872. 8 r. 85 l., 1 drb. *Cicero:* Orationes pro T. Annio-Milone, pro M. Marcello, pro Q. Ligario, pro rege Deiotaro. Recognovit: Reinholdus Klotz. Lipsiae, 1870. 8 r. 72 l., 1 drb. *Cicero,* M. Tullius: Orationes pro P. Quinctio, pro Sex. Roscio Amerino, pro Q. Roscio Comedo. Recognovit: C. T. W. Müller. Lipsiae, 1888. 8 r. 99 l., 1 drb. *Eclogae* poetarum Latinorum in usum gymnasiorum. Composuit: Samuel Bardt. Lipsiae, 1881. 8 r. 146 l., 1 drb. *Sallustius,* Gaius Crispus: Libri de Catilinae coniuratione et de bello Jugurthino. Edidit: Rudolphus Dietsch. 4 kiad. Lipsiae, 1872. 8 r. 128 l., 1 drb. *Csányi* Ferenc: A görög irodalom története. Kolozsvár, 1866. 8 r. 172 l.,

1 drb. *Armin*: Liebeslallen. Klausenburg, 1871. 8 r. 1 fűz. *Quintilianus,* Fabius: Institutionis oratoriae liber decimus. Recensuit: Carolus Halm. Lipsiae, 1878. 8 r. 48 l., 1 drb. *Hoffmann* E.: Historia antiqua (címl. és évsz. n.) 8 r. 247 l., 1 drb. *Ciceroniana* chrestomathia I. pars. Concinnavit: Frid. Traug. Fridmann. Brunswigae, 1842. 8 r. 208 l., 1 drb. *Szabóky* Adolf dr.: Mértan elemei. Pest, 1851. 8 r. 95 l., 1 drb. *Tacitus,* Cornelius: Agricola Magyarázata: Ring Mihály. Pest, 1871. 8 r. 66 l., 1 drb. *Livius,* Titus: Historiarum libri primi decem. Debrecini, 1798. 8. r. 882 l., 1 drb. *Csengeri* Antal: Vegytani képek a közéletből. I—II. Johnston nyomán. Pest, 1857. 8 r. 281. VI., 324 l., 1 drb. *Demosthenes*: Orationes. Ex recensione: Guilielmi Dindorfii. Lipsiae, 1866. 8 r. 189 l. 1 drb. *Plutarchos:* Moralia. Edidit: Rudolphus Hercher. Lipsiae, 1872. 8 r. 392 l., 1 drb. *Brassai* Sámuel: Okszerű vezér a német nyelv tanulásában. I. Kolozsvár, 1870. 8 r. 211 l., 1 drb. *Cicero,* M. Tullius: De imperio Gnaei Pompei oratio ad Quirites. Kiadta: Rácz Soma, Budapest, 1894. 8 r. 62 l. Hozzákötve: Rácz Soma: Praeparatio Ciceronak de imperio Gn. Pompei című beszédjéhez. Budapest, 1894. 8 r. 102 l., 1 drb. *Xenophon:* Expeditio Cyri. Recensuit: Ludovicus Dindorfius. 4 Editio. Lipsiae, 1867. 8 r. 258 l., 1 drb. *Cicero,* M. Tullius: Orationes Selectae. XIX. Ediderunt: A. Eberhard et W. Hirschfelder. Lipsiae, 1878. 8 r. 690 l., 1 drb. *Herodotos:* Historiarum libri IX. Vol. I. Curavit: Henr. Rudolph. Dietsch. Lipsiae, 1853. 8 r. 224 l., 1 drb. *Erbe,* Karl: Hermes, vergleichende Wortkunde der lateinischen und griechischen Sprache. Stuttgart, — 8 r. 244 l., 1 drb. *Plato:* Cratylus Edidit: Carolus Fridericus Hermannus. Lipsiae, 1865. 8 r. 338 l., 1 drb. *Toldi* Ferenc: A magyar nemzeti irodalom története I—II. kötet. Pest, 1862. 8 r. 300, 234 l., 1 drb. *Homeros*: Ilias I. Edidit: Guilielmus Dindorf. Lipsiae, 1862. 8 r. 243 l., 1 drb. *Huszár* Károly: Történetekkel felvilágosított egyházi beszédek. II. évf. 2 köt. III. évf. Székesfehérvár, 1869. 8 r. 406, 364 l., 2 drb. *Szarvas* Gábor: Tirocinium prosaicum. Loci ex scriptis Justini, Cornelii Nepotis, Eutropii, Curtii Rufi. Pest, 1869. 8 r. 255 l., 1 drb. *Májer* József: Vasárnapi homiliák, avagy vasárnapi evangeliumok értelme fölött tartott egyházi beszédek I—III. rész. Székesfehér-

vár, 1823—24. 8 r. 352, 476, 300 l., 3 drb. *Ostermann* Christian: Lateinisches Übungsbuch III. Besorgt: dr. H. I. Müller. Leipzig, 1893. 8 r. 268 l., 1 drb. *Martin* Konrád dr.: A katholika religio tankönyve. II. rész. Pest, 1866. 8 r. 502 l., 1 drb. *Kőváry* László: Erdély nevezetesebb családjai. Kolozsvár, 1854. 8 r. 279 l., 1 drb. *Mocsáry* Antal: Nemes Nógrád vármegyének historiai, geographiai és statistikai esmérete I—IV. Pest, 1826. 8 r. 374, 64 l., 2 drb. *Koretz* Lőrinc: Elemi mennyiségtan 3. kiad. Pest, 1852. 8 r. 217 l., 1 drb. *Lysias* s ausgewählte Reden I—III. kötet. Erklärt von: Hermann Frohberger. Leipzig, 1866—71. 8 r. 249, 188, 247 l., 1 drb. *Sophokles:* Aias, Elektra, Antigone, König Odipus. Erklärt von Gustav Wolff. Leipzig, 1867, 70, 72, 73, 8 r. 149, 158, 163, 159 l.. 1 drb. *Szent-Ilonay* József: Anya-szentegyháznak ceremoniái és szertartásai. Pesthenn, 1793. 8 r. 351 l., 1 drb. *Wildner*—Maithstein Ign. dr.: Launige Gespräche. 2. Aufl. Prag, 1878. 8 r. 71 l., 1 drb. *Kovács* Dezső és Szabó Samu: Hunyadi Mátyás kíráły az igazságos, Emlékkönyv, Kolozsvár, 1902. 8 r. 158 l., 1 drb. *Melitskó* Frigyes: Hidegszamosi víz a kolozsvári vízvezeték részére, Kolozsvár, 1894 8 r. 16 l., 1 drb. *Tacitus:* Die Germania. Erklärt v. dr. Georg. v. Koblinski Text, Berlin, 1901. 8 r. 28 l., 1 drb. *Lykurgos:* Rede gegen Leokrates. Erklaert: Adolph. Nikolai, Berlin, 1875. 8 r. 78 l., 1 drb. *Huszár* Károly: Történetekkel felvilágosított egyházi beszédek. Németből I. Székesfehérvár, 1863 8 r. 192 l. Hiányos. 1 drb. *Tacitus:* Die Germania. Erklärt v. Dr. Georg. v. Koblinski, Berlin, 1901. 8 r. 100 l., 1 drb. *Schmelzer* Karl: Entwürfe zu griechischen Exercitien. Leipzig, 1881. 8. r. 60 l., 1 drb. *Theocritus:* Reliquiae Graece et Latine. Ex recensione et cum animadversionibus: Theophili Christophori Harles. Lipsiae 1780 8 r. 480 l., 1 drb. *Szabó* János: Egyházi beszédek, Kiadta: Vitos Gergely, Kolozsvár, 1848. 8 r. 494 l., 1 drb. *Süpfle* és Feldbausch: Görög olvasókönyv, Ford.: Vinterkorn Sándor, Pest, 1854. 8 r. 230 l., 1 drb. *Szepesi* Imre: Elemi hellén nyelvtan, Szótan 6. kiadás, Buda, 1872. 8 r. 399 l., 1 drb. *Rőmer* Emil: Kurzgefaszte griechische Formenlehre. Leipzig, 1884. 8 r. 101 l., 1 drb. *Pütz* Wilhelm: Grundrisz der Geographie und Geschichte der alten, mittleren und neueren Zeit. II. Koblenz, 1857. 8 r. 136 l., 1 drb.

Lüben August und Carl Nacke: Lesebuch für Bürgerschulen V. Leipzig, 1879. 8 r. 248 l., 1 drb. *Heliodorus:* Aethiopicorum libri decem I—II. Edidit: Christ. Guil. Mitscherlich. Argentorati ex typographia societatis Bipontinae, 8 r 267, 416 l., 1 drb. *Homer:* Odysee. Erklärt von: I. M. Faesi 7. Auflage, Berlin, 1873. 8 r. 259, 223, 312 l.. 2 drb., *Vajda* László, Sósmezei: Az erdélyi polgári magános törvényekkel való esmeretségek második könyve, Kolozsvár, 1830. 8 r. 162 l., 1 drb. *Pados* János dr. Utazási napló, Budapest, 1890. 8 r. 222 l., 1 drb. *Tacitus* P. Cornelius: Ab excessu divi Augusti Libri I—VI. Budapestini, 1893. 8 r. 198 l. 1 drb. *Deutsches* Lesebuch für Mittelschulen I. Theil. 3. Auflage, Wien, 1864. 8 r. 252 l., 1 drb. *Szabó* József: Az ásványtan alapvonalai, Pest, 1861. 8 r. 332 l., 1 drb. *Xenophon:* Hellenika. Erklärt von: Ludwig Breitenbach. I II. Band. 4. Buch, Berlin, 1873—74. 8 r. 161, 204 l., 1 drb. *Euripides's* ausgewählte Tragődien I—II. Band. Bakchen, Iphigenia in Taurien. Erklärt von: F. G. Schöne, Berlin, 1858, 1872. 8 r, 120, 235 l., 1 drb. *Péterfi* Dénes: Az ember kötelességei és jogai. Marion Henri után, Kolozsvár, 1888. 8 r. 111 l., 1 drb. *Dávid* István: Latin synonymika és a latin helyesírásnak rövid vázlata, Budapest, 1889. 8 r. 76 l., 1 drb. *Békési* Gyula: I. füz. Görögmondák, Budapest, 1875. 8 r. 115 l., 1 drb. *Híndy* Mihály: Római régiségtan, Pest, 1849. 8 r. 326 l., 1 drb. *Szvorényi* József: Ékesszóléstan, 6. kiad. Pest, 1867. 8 r. 272 l., 1 drb. *Laky* Demeter: Ékesszóléstan, Pest, 1864. 8 r. 176 l., 1 drb. *Deutsches* Lesebuch für die unteren Klassen der Gymnasien. I. Vol. Wien, 1876. 8 r. 300 l. 1 drb. *Nagy* Mór dr.: Esti fény, Kolozsvár, 1897. 8 r. 149 l., 1 drb. *Deák* Sándor: Latin szókötés az alsó és felső tanodai ifjuság használatára, II. rész hat függelékkel, 3. kiadás, Pest, 1872. 8 r. 163 l., 1 drb. *Kárpáti* Endre: Vezérkönyv a népiskolai írály-gyakorlatok kezelésében példatárral, Pest, 1873. 8 r. 355 l., 1 drb. *Hermann* Ottó: Az átalakulások világáról, Budapest, 1881. 8 r. 104 l., 1 dr. *Thanhoffer* Lajos dr.: A nagyítókról és a mikroszkópról, Budapest, 1882. 8 r. 47 l., 1 drb. *Antal* Géza dr.: Az elvérzésről, Budapest, 1883. 8 r. 25 l,, 1 drb. *Paszlavszky* József: Az ausztráliai szigetvilág életéről, Budapest, 1882. 8 r. 78 l., 1 drb. *Plinius* Caecilius Secun-

dus: Excerpta e praecipuis historicis Latinis. Claudiopoli, 1839. 8 r. 326 l., 1 drb. *Cicero* M. Tullius: Orationes selectae XIII. Edidit: Stephanus *Dávid*, Budapestini, 1840. 8 r. 269 l., 1 drb. *Elischer* József: Latin olvasókönyv jegyzetekkel és szótárral 2. kiad. Budapest, 1885. 8 r. 232 l., 1 drb. *Nogáll* János: Keresztény hítélet csarnoka, Nagyvárad, 1862. 8 r. 264 l., 1 darab. *Schaefer* Arnold, D. Ph.: Demosthenes und seine Zeit. I—IV. Leipzig, 1856—58. 8 r. 478, 534, 363, 381 l., 4 drb. *Cherrier* Miklós J.: A magyar egyház története, Pest, 1856. 8 r. 592 l., 1 drb. *Szabó* Imre: Néphez alkalmazott egyházi beszédek. Első évf. I—IV. köt. Második évf. I—V. köt. és pótlék kötet az első évf. I-ső kiadásához. 2-ik kiadás. Eger, 1858—63. 8 r. 194, 190, 187, 182; 194, 172, 184, 201, 208, 399 l., 3 drb. *Kühner* Raphael dr. Ausführliche Grammatik der lateinischen Sprache II. Bd. 1—2. Abt. Hannover, 1878. 8 r. 1166 l., 2 drb. *Udvardy* Ignác: A protestantismusköztörténeti fejleménye, különös figyelemmel Magyar- és Erdélyországra, Veszprém, 1847. 8 r. 355 l., 1 drb. *Beke* Antal: Az erdély egyházmegyei papnövelde történeti vázlata, Károly-Fehérvár, 1870. 8 r. 186 l., 1 drb. *Imets* Fülöp Iákó: Magyarország történetei mnemoniko leoninus versekben. Gyulafehérvár, 1867. 8 r. 102 l., 1 drb. *Deflessen* D: Untersuchungen über die Zuzammensetzung der Naturgeschichte des Plinius, Berlin, 1899. 8 r. 102 l., 1 drb. *Horatius* Q. Flaccus: Satiren und Epistolen 2. Auflage. Erklärt G. F. A. Krüger dr. Besorgt: Gusztáv Krüger dr. II. Leipzig 1890. 8 r. 206 l., 1 drb. *Barabás* Ábel: Az újkori philosophia keletkezése, különös tekintettel Descartes rendszerére bírálati szempontból, Kolozsvár, 1884. 8 r., 57 l., 1 drb. *Nádaskay* Lajos: A magyar helyesírás és szóragozás szabályai, Pest, 1855. 8 r. 68 l., 1 drb. *Gemoll* Wilhelm dr. Übungsbuch zum Übersetzen ins Griechische. Leipzig 1884. 8 r. 144 l., 1 drb. *Ferencz* József: Ima Mózes Andrásné koporsójánál, Kolozsvár, 1894. 8 r. 8 l., 1 drb. *Huszár* Károly: Szent beszédek I. Székesfehérvár, 1858. 8 r. 146 l., 1 drb. Hiányzik a vége. *Rechdantz* C. Demosthenes ausgewählte Reden. Leipzig, 1870. 8 r., 141 l., 1 drb. *Knapp* Michael: Dominicis et festis diebus destinata evangelia, Budae 1855. 8 r. 215 l., 1 drb. *Pálfi* Márton: A nyelvérzék és az iskola, Kolozsvár, 1902. 8 r. 20 l., 1 drb. *Pálfi*

Márton: Az Okszerű Vezér s Brassai nyelvtaníró munkássága, Klvár, 1900. 8 r. 37 l., 1 drb. *Matusik* Nep. János: Ájtatos elmélkedesek, Kolozsvár, 1855. 8 r. 107 l., 1 drb. *Meiszner* Carl. dr. Lateinische Phraseologie. Leipzig, 1878. 8 r. 171 l. 1 drb. Szepesy Imre: Az óclassicai írodalom előnyeiről a gymnasiumokban, Pest, 1860. 8 r. 54 l., 1 drb. *Cicero*: Rede űber das Imperium des Cn. Pompeius. Erklärt: Fr. Richter Alfred Eberhard. Leipzig 1890. 8 r. 80 l., 1 drb. *Imák és beszédek* az abrudbányai unitárius ekklesia templomának száz éves fennállása emlékére, Abrudbánya, 1898. 8 r. 51 l., 1 drb. *Gál* Miklós: Egyházi beszéd az unitárius vallásközönség zsinatán Bölönben, Torda 1895. 8 r. 20 l., 1 drb. *Ferencz* József: Ima tordátfalvi id. Végh Sámuel koporsójánál, Kolozsvár, 1882. 8 r. 9 l., 1 drb. *Arrianus* Flavius: Anabasis. I. Erklärt. dr. Kalbricht. Leipzig, 1871, 8 r. 205 l., 1 drb. *Wesener* Griechisches Elementarbuch. II. Leipzig, 1893. 8 r. 157 l., 1 darab. *Naplójegyzetei* egy képviselőnek az 1865. december 10-én megnyílt országgyűlés alatt, Pest 1866. 8 r. 199 l., 1 drb. *Aeschylos*: Trageodiae. Recensuit Godofredus Hermannus Berolini, 1859. 8 r. 674 l., 1 drb. *Aristophanes*: Die Wolken Erklärt W. S. Teuffel. Leipzig. 1867. 8 r. 184 l., 1 drb. *Oppen* Curt dr. Der Griechische Unterricht, Berlin, 1885. 8 r. 63 l., 1 drb. *Ribbeck* W.: Homerische Formenlehre. Berlin, 1873. 8 r. 87 l., 1 drb. *Lichner* Pál: Hellén olvasókönyv magyarázó szótárral. I—II. rész. Pozsony, 1844. 8 r. 240 l., 1 drb. *Wappler* Antal: A katholikus egyház története. Pest, 1870. 8 r. 205 l., 1 drb. *Wappler* Antal dr: Katholikus egély tankönyve. I—II. Pest, 1870. 8 r. 115, 160 l., 2 drb. *Harre* Paul dr.: Lateinische Wortkunde 3. Aufl. Bearbeitet: dr. H. Mensel. Berlin, 1902. 8 r. 111 l., 1 drb. *Szamosi* János: Tyrocinium poeticum. Bevezetésűl a latin költők olvasásához. Siebelis János nyomán. Budapest, 1880. 8 r. 138 l., 1 drb. *Kühner* Raphael dr. Elementargrammatik der Griechischen Sprache. Hannover 1858. 8 r. 337 l., 1 drb. *Szamosi* János: Görög olvasókönyv. Az V. osztály számára. Budapest, 1881. 8 r. 166 l., 1 drb. *Simó* János: Az unitárius egyház története. Torda, 1898. 8 r. 82 l., 1 drb. *Xenophon*: Memorabilien. Erklärt: dr. Raphael *Kühner*. Leipzig 1870. 8 r. 186 l., 1 drb. *Tacitus*: Agricolája. Ford. Szenczy Imre. Budapest, 1847. 8 r. 63 l., 1 drb.

Harre Paul dr.: Lateinische Wortkunde 1 Aufl. Berlin, 1889. 8 r. 106 l., 1 drb. *Nagy Lajos* Gálfalvi: Hangok a szabadságharc után. Költemények (1849—1901.) Kolozsvár, 1901, 8 r. 157 l., 1 drb. *Pyrker* János László felső-eőri: A szent hajdan Gyöngyei. Ford. Kazinczy Ferenc. Buda, 1830. 258 l., 8 r. 1 drb. *Thewrewk* Emil ponori: Elnöki beszédek. Budapest, 1897. 8 r. 240 l., 1 drb. *Papp* Ferenc: Nagyböjti ájtatos elmélkedések a megváltó Jézus istenségéről. Nagyvárad, 1864. 8 r. 137 l., 1 drb. *Szinnyey* József dr.: Magyar olvasókönyv II., 2 kiad. Budapest, 1895. 8 r. 188 l., 1 drb. *Schreier* Norbertus: Methodica grammaticae Hebraeae institutio. Pesthini 1804. 8 r. 134 l., 1 drb. *Böhme* Walther dr.: Nepossätze zur Einübung der lateinischen Syntax in Quarta. Berlin, 1889. 8 r. 60 l. 1 drb. *Alvarus* Emmanuel: Versus moriales. Kiadta: Németh Antal. Pest, 1862. 8 r. 17 l., 1 drb. *Bergh* Theodor: Griechische Litteraturgeschichte I—IV. Herausgegeben von: Rudolf Peppsmüller Gustav Heinrichs. Berlin, 1872—1887. 8 r. 1024, 544, 620, 580 l., 4 drb. *Xenophon:* Cyropaedie I—II. Heft. Erklärt von. Ludvig Breitenbach. Leipzig 1869. 8 r. 161, 182 l., 1 drb. *Tatai* András: Elemi mértan. II. Pest, 1844. 8 r. 144 l., 1 drb. *Held und* Corvin: Illustrirte Weltgeschichte I. II. III. 1, 2, IV. 1, 2. Leipzig 1864. 8 r. 753, 871, 1336, 1747 l., 6 drb. I. Bd. Das Alterthum II. Bd. Das Mittelalter. III. Bécs, 1—2 Theil. Die Neuzeit. IV. Bd. 1—2. Die Gegenwart. *Beszéd:* Brassai Sámuel koporsója mellett. Imák és beszédek. Kolozsvár, 1897. 8 r. 16 l., 1 drb. *Gál Kelemen dr.:* Brassai mint filozófus. Kolozsvár, 1899. 8 r. 105 l., 1 drb. *Felügyelő*, gondnoki és tanári beiktató ünnepély tartatott a kolozsvári Unitárius főgimnaziumban, 1893. márc. 13-án. Kolozsvár, 1893. 8 r. 46 l., 1 drb. *Vergilius* P. Maro: Opera. Edidit. Carolus Ruaeus. I—II. Tom. Venetii, 1752. 8 r. 822 l., 2 drb. *Channing* Ellery Vilmos: Válogatott művei. IV—V. Kolozsvár, 1873—4. 8 r. 176, 174 l., 2 drb. *Gál Kelemen:* Trendelenburg bölcseleti rendszere tekintettel Kantra. Kolozsvár, 1895. 8 r. 77 l., 1 drb. *Bászel* Aurél dr.: Thukydides beszédei. Budapest, 1881. 8 r. 220 l., 1 drb. *Ürmössy* Lajos muzsnai: Kolozsvár kereskedelme és ipara történelme. Kolozsvár, 1898. 8 r. 177 l., 1 drb. *Unitárius* Szószék: Szerk. Simó János. Kolozsvár, 1896. 8 r. 484 l., 1 drb. *Toldy*

István: Elmélkedések az egyházi reformról. Lipcse, 1868. 8 r. 248 l., 1 drb. *Nyiredy* Géza: Tanúlmány az olvadópont depresszciójáról. Kolozsvár, 1889. 8 r. 19 l., 1 drb. *Hirscher* Ker. János dr.: Elmélkedések a bőjti evangeliumok és a mi urunk Jézus Krisztusnak kínszenvedései felett. Ford. Steiner Ádám. Pest, 1867. 8 r. 434 l., 1 drb. *Veress* Endre: A kolozsvári kereskedelmi akadémia 1893. máj. 18—28-iki tanúlmányútja. Kolozsvár, 1893. 8 r. 98 l., 1 drb. *Rédiger* Géza: Jóslat. Marosvásárhely, 1896. 8 r. 98 l., 1 drb. *Kanyaró* Ferenc: Zrinyi ismeretlen munkája. Budapest, 1890. 8 r. 72 l., 1 drb. *Pecz* Vilmos dr.: Latin verstan és prozódia. Budapest, 1881. 8 r. 96 l., 1 drb. *Egyház* és házasság. Irta: Egy pap. Pest, 1870. 8 r. 43 l., 1 drb. *Barátságos* beszélgetések az unitárius vallásról, melyeket beszélgettek ifj. Keszi Pál és többen. Kolozsvár, 1891. 8 r. 56 l., 1 drb. *Nagy* Lajos G.: Jelentés a kolozsvári Mátyás király szoborról. Kolozsvár, 1902. 8 r. 85 l., 1 drb. *Boros* György: A szószék jövője. Kolozsvár, 1895. 8 r. 13 l., 1 drb. *Turcsányi* Gyula: Ima Kossuth Lajos temetése alkalmából. Kolozsvár, 1894. 8 r. 7 l., 1 drb. *Imák* és beszédek. Elmondattak az unitárius vallásközönségnek 1891-ben, Torockón tartott zsinati főtanácsa alkalmával. Kolozsvár, 1891. 8 r. 61 l., 1 drb. *Huszár* Károly: Szent beszédek a nagy bőjtre, Porto-Mauritio Leonard világhírű szónoktól. II. Székesfehérvár, 1859. 8 r. 314 l., 1 drb. *Ferencz* József: Ima Kaali Nagy Elek koporsójánál. Kolozsvár, 1878. 8 r. 11 l., 1 drb. *Jallosics* J. Ondreas: Poematum libri sex. Pestini, 1855. 8 r. 260 l., 1 drb. *Feichtinger* Emanuel: Kurzgefasste Griechische Formenlehre. Wien, 1889. 8 r. 72 l., 1 drb. *Ferencz* József: Egyházi beszéd V. Ferdinánd gyásztiszteletére. Kolozsvár. 1875. 8 r. 23 l., 1 drb. *Burián* János: Latin synonymika. Budapest, 1892. 8 r. 128 l., 1 drb. *Simén* Domokos: A pap az evangéliomnak oltalmazója. Könyörgés és beszéd. Kolozsvár, 1868, 8 r. 35 l., 1 drb. *Imák* és beszédek. Elmondattak az unitáriusoknak 1876-ban, augusztus 27-én és 28-án Árkoson tartott zsinati közgyűlése alkalmával. Kolozsvár, 1876. 8 r. 66 l., 1 drb. *Szabóky* Adolf dr.: Számtan. Dr. Močnik Ferenc után. I—II. Pest, 1864. 8 r. 175, 119 l., 1 drb. *Lubrich* Ágost garamszeghi: Neveléstudomány I—IV. könyv. Pozsony, 1868. 8 r. 328, 590, 491, 483 l.,

4 drb. *Kühner* Rafael dr.: Ausführliche Grammatik der Griechischen Sprache. I—II. Theil. Zweite Auflage. Hannover. 1869—71. 8 r. 976, 1204 l., 2 drb. *Bouterwek* Rudolf dr., August Fegge: Die altsprachliche Orthoepie und die Praxis. Berlin, 1878. 8 r. 202 l., 1 drb. *Napló* jegyzetei egy képviselőnek. Pest, 1866. 8 r. 96 l., 1 drb. *Racine* Lajos: Az egély. Költői hitvédírat 6 énekben. Ford. Répássy János. Eger, 1869. 8 r., 155 l., 1 drb. *Magyar* királyi államvasútak keleti vonalainak ismertetése. Kolozsvár, 1883. 8 r. 248 l., 1 drb. *Gruber* Ágoston: A hitoktatás gyakorlati kézikönyve. II. Pest, 1857. 8 r. 344 l., 1 drb. *Vanicek* Alois: Fremdwörter im Griechischen und Lateinischen. Leipzig, 1878. 8 r. 82 l., 1 drb. *Cseh* Ferenc dr.: Az ember szellemi élete. Debrecen, 1873. 8 r. 560 l. *Hirscher* Ker. János: Elmélkedések. I. 1—2., II. 1—2 köt. Magyarította: Lukácsek János. Pest, 1863. 8 r. 341, 316, 429, 470 l. I. Elmélkedések az egyházi év vasárnapi leckéi (epistolái) fölött. 1. Advent I. vasárnaptól, pünköst vasárnapig. 2. Pünköst vasárnaptól, pünköst után XXIV. és utolsó vasárnapig. II. köt.: Elmélkedések az egyházi év vasárnapi evangeliumai fölött. 1—2. Kiadja: Garai János. 2 drb. *Pokorny* Alois dr.: Naturgeschichte des Mineralreiches. Wien, 1857. 8 r. 104 l., 1 drb. *Magyar* nemzet jelene s jövője Pest, 1869. 8 r. 111 l., 1 drb. *Buckle* Henry Thomas: Geschichte der Civilisation in England. Leipzig und Heidelberg, 1864. 8 r. II. kiadás. Németűl: Ruge Arnold. *Dr. Pape:* Griechisch-deutsches Handwörterbuch I—II. Braunschweig, 1874. 8 r. 1426, 1399 l., 2 drb. *Dr. Pape:* Wörterbuch des griechischen Eigennamen I—II. 3 Aufl. Braunschweig, 1863—1870. 8 r. 1710 l., 2 drb. *Rost* V. Ch. F.: Erklärendes Wörterbuch z. Xenophons Memorabilien des Sokrates. 2. Aufl. Gotha, 1819. 8 r. 174 l., 1 drb. *Rost* V. Ch. F.: Griechisch-deutsches Wörterbuch für den Schul- und Handgebrauch I—II. Bd. Braunschweig, 1859. 8 r. 616, 673. l., 2 drb. *Egyetemes* Philologiai közlöny 1893—1902. évfolyamai (hiányos) 85 fűzet. *Szinnyei:* Magyar írók élete és munkáiból. 9 fűz. *Keresztény* Magvető 1873—1902. évfolyam (hiányos). 145 fűz. *Egyetemes* Közoktatásügyi Szemle. Szerk.: Jancsó Benedek. 1889—1893. évf. (hiányos). 45 fűz. *Természettudományi* Közlöny 1877—78. évf. 2 drb. *Ballagi* Károly: Német olvasókönyv az algimnáziumi ta-

núlók számára. 3 kiad. Pest, 1856. 8 r. 188 l., 1 drb. *Toeplei* Theohil Eduard: Elemi s gyakorlati német nyelvtan. 3. kiad. Pest, 1864. 8. r. 232 l., 1 drb. *Steinacker* Gusztáv: Elemi s gyakorlati német nyelvtan. 4. kiad. Javította: Dr. Ballagi Mór. Pest, 1855. 8 r. 214 l. 1 drb. *Dávid* István: Rövid latin gyakorló és olvasókönyv. II. rész. Bpest, 1900. 8 r. 95 l., 1 drb. *Kincs* Gyula: Szemelvények a görög lyra és a vele kapcsolatos magyar class. költ. termékeiből. Görögpótló kézikönyv a gymnasium VI. osztálya számára. Zilah, 1901. 8 r. 93 l., 1 drb. *Szabóky* Adolf dr.: Számolástan. Pest, 1863. 8 r., 188, 131, 103, 99 l. 4 drb. *Schenkl*: Görög elemi olvasókönyv. Pest, 1863. 8 r. 206 l. 1 drb. *Vajdafi* Géza: Görög elemi olvasókönyv Curtius nyelvtanához. Budapest, 1875. 8 r. 207 l., 1 drb. *Lichner* Pál: Hellén nyelvtan. 2. kiad. Pozsony, 1853. 8 r. 206 l., 1 drb. *Curtius* György: Görög nyelvtan. Ford.: dr. Ábel Jenő. Budapest, 1885. 8 r. 205 l., 1 drb. *Garda* József: Görög régiségtan. Kolozsvár, 1862. 8 r. 104 l., 1 drb. *Badics* Ferenc dr.: Magyar olvasókönyv. III. köt. Budapest, 1897. 221 l., 1 drb. *Schultz* Ferdinánd: Kisebb latin nyelvtana. Ford. és átdolg.: Dávid István. Budapest, 1884. 8 r. 314 l., 1 drb. *Pirchala* Imre: Latin nyelvtan. Pozsony, 1892. 8 r. 159 l., 1 drb. *Kosztka* V. Victor: Latin mondattan, kiegészítésűl a Kosztka-Perthes-féle latin alaktanhoz. Kassa, 1879. 8 r. 69 l., 1 drb. *Dávid* István: Görög elemi olvasókönyv. I. rész. Pozsony, 1880. 8 r. 149 l., 1 drb. *Dávid* István: Görög nyelvtan. Budapest, 1887. 8 r. 182 l., 1 drb. *Gedike* Fridrik: Görög olvasókönyv nyelvtani jegyzetekkel; függeléküľ Plutos, szinmű Aristophanestől. Magyarította: Papp György. Pest, 1844. 8 r. 281 l., 1 drb. *Krebs* J. Ph. — J. H. Schmalz. Antibarbarus der lateinischen Sprache. I—II. rész. Basel, 1886, 8 r. 743, 700 l., 2 drb. *Schmidt,* Henrik dr.: Synonymik der griechischen Sprache I—II. rész. Leipzig, 1878. 8 r. 662, 648 l., 2 drb. *Curtius*: Görög nyelvtana. Ford.: Kiss Lajos. Pest, 1857. 8 r. 256 l., 2 fűz. *Gyurits* Antal: Latin nyelvtan Ollendorf modora szerint 1—II. Trant György után fordította: Gyurits Antal: A latin főnevek végzetei és nemei. Pest, 1872. 8 r. 258, 371, 28 l., 1 drb. *Laky* Demeter: Irály és költészettan. 4. kiad. Pest, 1868, 8 r. 222 l., 1 drb. *Phaedrus* Augusti libertus: Fabularum Aesopiarum libri quinque. Magya-

rázta: Szarvas Gábor. Budapest, 1874. 8 r. 128 l., 1 drb. *Bartal* Antal és *Malmosi* Károly: Latin gyakorlókönyv a mondattanhoz. Budapest, 1883. 8 r. 139 l., 1 drb. *Cserny* Károly és *Dávid* István: Latin stilusgyakorlatok a gymnasiumok felsőbb osztályai számára. III. Rész. Pozsony—Budapest, 1891, 8 r. 182 l., 1 drb. *Albrecht* János: Német olvasókönyv az olvasmányok alapján készűlt ford. gyakorlatokkal. Budapest, 1894. 8 r. 304 l., 1 drb. *Szvorényi* József: Magyar nyelvtan tanodai és magánhasználatra. Pest, 1861. 8 r. 368 l., 1 drb. *Ney* Ferenc: Német nyelvtan Ollendorff H. G. tanmódszere alapján. 13. kiad. Budapest, 1876. 8 r. 486 l., 1 drb. *Szepesi* Imre: Latin mondattan gyakorlatilag előadva. I. 3. kiad. Pest, 1856. 8 r. 286 l., 1 drb. *Vagács* Caesar és *Dr. Schiebinger* Emil: Latin irálygépző gyakorlatok. 7. kiad. Győr, 1890. 8 r. 334 l., 1 drb. *Tüdős* János: Magyar fordítási feladatok a latin nyelv gyakorlati tanulására. Debrecen, 1885. 8 r. 137 l., 1 drb. *Szepesi* Imre: Elemi latin nyelvtan I—II. Pest, 1855. 8 r. 283 l. *Gyurits* Antal: Q. Horatii Flacci carmina. Pest, 1867. 8 r. 120 l., 1 drb. *Halász* Ignác: Rendszeres magyar nyelvtan. Budapest, 1897. 8 r. 103 l., 1 drb. *Haldsz* Ignác: Magyar nyelvtan. Budapest, 1895. 8 r. 69 l., 1 drb. *Balogh* Péter: Magyar olvasókönyv, középisk. I. oszt. számára. Budapest, 1899. 8 r. 190. l., 1 drb. *Csengeri* János dr.: Latin nyelvtan II. Budapest, 1898. 8 r. 158 l., 1 drb. *Badics* Ferenc dr.: Magyar olvasókönyv I. Budapest, 1899, 8 r. 158 l., 1 drb. *Badics* Ferenc dr.: Magyar irodalmi olvasókönyv III. köt. 2. kiad. Budapest, 1902. 8 r. 266 l., 1 drb. *Badics* Ferenc dr.: Magyar olvasókönyv I. köt. Budapest, 1895. 8 r. 212 l., 1 drb. *Hintner* B. dr.: Görög nyelvtan, ford. Schill Salamon, 3. kiad. Budapest, —, 8 r. 159 l., 1 drb. *Szemák* István dr.: Elemi és gyakorlati német nyelvtan, tanodai és magánhasználatra, II. évf. 4. kiad. Budapest, 1885. 8 r. 256 l., 1 drb. *Hoffmann* Mór: Német nyelvtan és olvasókönyv. Budapest, 1877. 8 r. 238 l., 1 drb. *Schultz* Ferdinánd: Kisebb latin nyelvtana. Átdolgozta Dávid István. 9. kiad. Budapest, 1896. 8 r. 301 l., 1 drb. *Tinkei* József és *Soltész* Ferenc: Görög nyelvtan. Sárospatak, 1870. 8 r. 285 l., 1 drb. Tatai András: Elemi mértan I. Pest, 1852. 8 r. 276 l. 1 drb. *Schultz* Ferdinánd: Fordítási gyakorlatok magyarból latinra. Átdolgozták Kalmár József és Sváby

Pál, 3. kiad. Bpest, 1877. 8 r. 148 l., 1 drb. *Plato*: Socrates védelme és Crito. Kiadta: Szamosi János, Budapest, 1880. 8 r. 64 l., 1 drb. *Szemák* István dr.: Elméleti és gyakorlati német nyelvtan tanodai és magánhasználatra. I. évf., 3. kiad. Budapest, 1886. 8 r. 81 l., 1 drb. *Maywald* József dr.: Görög nyelvtan, Budapest, 1887. 8 r. 243 l., 1 drb. *Halász* Ignác: Magyar nyelvtan mondattani alapon. II. Rész. Budapest, 1896. 8 r. 68. l., 1 drb. *Močnik* Ferenc dr.: Algebra, ford. Arenstein József. Budapest, 1856. 8 r. 255 l., 1 drb. *Székely* István dr.: Latin olvasókönyv Cornelius Neposból, Phaedrusból. Budapest, 1901. 8 r. 126 l., 1 drb. *Cserny* Károly és *Dávid* István: Latin stilusgyakorlatok az V. oszt. számára. Pozsony—Budapest, 1887. 8 r. 148 l., 1 drb. *Cserny* Károly és *Dávid* István: Latin stilusgyakorlatok. II. Rész. Pozsony, 1883. 8 r. 150 l., 1 drb. *Pirchala* Imre: Latin stilisztika. Budapest, 1879. 8 r. 121 l., 1 drb. *Maywald* József dr.: Görög nyelvtan. 2. kiad. Budapest, 1891. 8 r. 196 l. 1 drb. *Dávid* István és *Pozder* Károly: Anthologia latina. Budapest, 1887. 8 r. 193 l., 1 drb. *Maywald* József dr.: Görög gyakorló és olvasókönyv. II. rész, 3. kiad. Budapest, 1901. 8 r. 180 l., 1 drb. *Szénássy* Sándor: Latin olvasókönyv. Átdolgozta: *Elischer* József. Budapest, 1883. 8 r. 186 l., 1 drb. *Holzweisig* Frigyes dr.: Latin nyelvtan. Ford. *Székely* Ferenc. 2. kiad. Budapest, 1892. 8 r., 271 l., 1 drb. *Balogh* Péter: Magyar nyelvtan, középiskolák I. osztálya számára. Budapest, 1899. 8 r. 58 l., 1 drb. *Dóczi* Imre: Görög nyelvtan az összehasonlító nyelvészet alapján. Budapest, 1887. 8 r. 345 l., 1 drb. *Maywald* József dr.: Görög olvasó és gyakorlókönyv. II. rész. 2. kiad. Budapest, 1896. 8 r. 155 l., 1 drb. *Szepesi* Imre: Elemi hellén nyelvtan gyakorlatilag előadva *Kühner* után. III. rész. 2. kiad. Buda, 1853. 204 l., 1 drb. *Szepesi* Imre: Elemi hellén nyelvtan. Szótan. *Kühner* és egyéb szerzők után. 7. kiad. Buda, 1872. 8 r. 399 l., 1 drb. *Szamosi* János: Görög nyelvtana. I—II. Budapest, 1881—3. 8 r. 209, 151 l., 1 drb. *Schulz* Ferdinánd: Kisebb latin nyelvtana és olvasókönyve. Ford. *Kiss* Lajos. 7. kiad. Budapest, 1880—81. 8 r. 286, 239 l., 1 drb.

b) *A köv. intézetek 1901—2. évi Értesítői*: Budapesti I. kerületi magyar királyi állami főgimn. Budapesti református főgimn. Budapesti ág. hitv. evang. főgimn. Budapest székesfővárosi IV.

ker. községi nyilvános főreáliskola. A vakok budapesti kir. orsz. intézete. Budapesti m. kir. állami felsőbb leányiskola. Budapesti kereskedelmi akadémia. Budapest székes-fővárosi VIII. kerületi községi nyilvános főreáliskola. Budapesti V. kerületi m. kir. állami főgimn. Budapesti VIII. ker. m. kir. állami főgimnázium. Budapesti VI. ker. állami főreáliskola. Budapesti VII. kerületi magyar királyi állami főgimn. Budapesti m. kir. állami felső építőipariskola. Budapesti m. kir. tanárképző-intézeti gyakorló főgimn. Budapest székesfővárosi II. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola és női kereskedelmi tanfolyam. Kegyes-tanítórendiek budapesti főgimn. Budapesti második kerületi áll. főreáliskola. Budapesti VI. kerületi m. kir. állami főgimn. Budapesti kereskedelmi Akadémia. Budapesti m. k. állami felső ipariskola. Székelykeresztúri unitárius gimn. Tordai unitárius elemi fiúiskola és áll. polgári fiúiskola. Szabadka sz. kir. város közs. főgimn. Brassói róm. kath. főgimnázium. Lugosi m. kir. állami főgimn. Lőcsei m. kir. állami főreáliskola. Lőcsei m. kir. főgimnázium. Losonci m. kir. állami főgimnázium. Lévai kegyes tanítórendi főgimnázium. Kunszentmiklósi ev. reform. gimnázium. Pannonhalmi Szt.-Benedek-rend kőszegi kath. gimnázium. Székelyudvarhelyi államilag segélyezett ev. ref. kollegium. Jézustársasági kalocsai érseki főgimnázium. Kaposvári m. kir. állami főgmn. Kolozsvári ev. ref. kollegium. Karcagi ev. ref. gimnázium. Kassai állami főreáliskola. Kegyes-tanítórend kecskeméti főgimnáziuma. Egri m. kir. állami főreáliskola. Ciszterci rend egri kath. főgimn. Eperjesi kir. kath. főgimnázim. Erzsébetvárosi m. kir. állami főgimnázium. Pannonhalmi Sz.-Benedek-rend Esztergomi róm. kath. főgimnázium. Esztergomi államilag segélyezett községi reáliskola. Érsekújvári közs. kath. főgimnázium. Fehértemplomi m. kir. állami főgimnázium. Felsőlövői á. h. ev. nyílváros intézetek. Bánffyhunyadi m. kir. állami polgári fiú-, felsőleány és elemi iskola. Pannonhalmi Szent-Benedekrend győri főgimnáziuma. Győrki ev. ref. gimnázium. Gyöngyösi magyar kir. áll. főgimn. Verseci m. kir. állami főreáliskola. Váci kegyes-tanítórendi kath. főgimnázium. Vágújhelyi nyílvános reáliskola. Újvidéki kir. kath. magyar főgimnázium. Jászberényi magy. kir. állami főgimnázium. Újverbászi államilag segélyezett községi algimnázium. Hajdú-

böszörményi ev. ref. gimnázium. Gyulafehérvári róm. kath. főgimn. Győri m. kir. állami főreáliskola. Pozsonyi m. kir. állami főreáliskola. Pozsonyi kir. kath. főgimnázium. Pozsonyi ágostai hitvallású evangelikus liceum. Pozsonyi felső kereskedelmi iskola. Podolini róm. kath. algimnázium. Zsolnai állami főreáliskola. Nyitrai róm. kath. főgimnázium. Nyiregyházi ág. hitv. evang. főgimnázium. Naszódi alapítványi főgimnázium. Aradi állami főreáliskola. Szarvasi ág. ev. főgimnázium. Aradi királyi főgimn. Aszódi ágostai hitv. evang. algimnázium. Bajai kath. főgimnázium. Balassagyarmati m. kir. áll. főgimnázium. Kecskeméti áll. segélyezett városi zeneiskola. Kecskeméti áll. segélyezett evang. reform. főgimnázium. Tordai unitárius elemi fiúiskola és állami polgári fiúiskola. Tordai m. kir. állami polgári fiú- és női kézimunka tanfolyammal kiegészített polgári leányiskola. Temesvári m. kir. állami főgimnázium. Temesvári m. kir. állami főreáliskola. Temesvári róm. kath. főgimnázium. Magyarországi kegyes t. rend tatai algimnáziuma. Szombathelyi kir. kath. főgimnázium. Minorita-rendiek vezetése alatt álló szilágysomlyói róm. kath. püspöki gimnázium. Székesfehérvári m. kir. állami főreáliskola. Cisztercí-rend székesfehérvári kath. főgimnázium. Székelyudvarhelyi m. kir. főreáliskola. Székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnázium. Csurgói államilag segélyezett ev. ref. főgimnázium. Deési m. kir. áll. gimnázium. Debreceni ev. ref. főgimnázium. Debreceni kegyestanítórendi róm. kath. főgimnázium. Debreceni állami főreáliskola. Fogarasi állami főgimnázium. Nagyváradi főgimnázium. Veszprémi róm. kath. főgimnázium. Zalaegerszegi magyar kir. állami főgimn. Zentai községi főgimnázium. Zilahi evang. reform. kollegium. Zombori állami főgimnázium. A siketnémák kolozsvári országos intézete. Kolozsvári kereskedelmi akadémia. Kolozsvári Frőbel-gyermekkert. Kolozsvári ágost. hitv. evangelikus népiskola. Kolozsvári állami felsőbb leányiskola. Belényesi gör. kath. főgimn. Beregszászi állami főgimnázium. Kolozsvári fa- és fémipari szakiskola. Komáromi 4 osztályú kath. gimnázium. Körmöcbányai m. kir. állami főreáliskola. Ceglédi magyar királyi állami főgimn. Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló szentgyörgyi róm. kath. gimnázium. Szentgothárdi állami gimnázium. Szentesi m. kir. állami gimnázium. Szegszárdi állami főgimnázium. Szamosújvári

m. kir. állami főgimnázium. Szakolcai kir. kath. algimnázium. Sümegi m. kir. állami reáliskola. Trsztenai kir. kath. gimnázium. Trencséni kir. kath. gimnázium. Nagyváradi m. kir. állami főreáliskola. Nagyszebeni m. kir. állami főgimnázium. Nagy-Szalontai községi algimnázium. Nagy-Körösi ev. ref. főgimnázium. Nagy-Kikindai m. kir. állami főgimnázium. A kegyesrendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katholikus főgimnázium. A kegyesrendiek vezetése alatt álló Nagybecskereki községi főgimnázium. Nagybányai m. kir. állami főgimnázium. Munkácsi m. kir. állami főgimnázium. Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kisszebeni gimnázium. Kiskunhalasi helv. hitv. lyceum. Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló privigyei róm. kath. gimnázium. Rimaszombati egyesűlt protest. főgimnázium. Magyar kegyes-tanítórend vezetése alatt álló rózsahegyi kath. főgimnázium. Rozsnyói államilag segélyezett ág. hitv. ev. kerűleti főgimnázium. Rozsnyói kath. főgimnázium. Pancsovai m. kir. állami főgimnázium. Pannonhalmi szent-benedek-rend pápai kath. gimnáziuma. Dunántuli ev. ref. egyházkerűlet pápai főiskolája. Petrozsényi áll. segélyezett községi algimnázium. Ciszterci-rend pécsi róm. kath. főgimnáziuma. Kiskunfélegyházi városi kath. főgimnázium. Pécsi áll. főreáliskola. Kecskeméti m. kir. áll. főreáliskola. Keszthelyi kath. főgimn. Kézdivásárhely-kantai róm. kath. hét osztályú gimnázium. Késmárki ág. hitv. evang. ker. lyceum. Miskolci kir. kath. gimn. Miskolci ev. ref. főgimnázium. Besztercebányai kir. kath. főgimn. Besztercebányai ág. hitv. ev. gimnázium. Dr. László Mihály nyilv. főgimnáziuma és nevelő intézete. Kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézet. Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kolozsvári róm. kath. főgimnázium. Kolozsvári zeneconservatorium. Kisújszállási áll. segélyezett ev. ref. főgimnázium. Marosvásárhelyi ev. ref. kollegium. Mezőtúri áll. segélyezett ev. ref. főgimn. Máramarosszigeti ev. ref. lyceum. M.-szigeti kegyes-tanítórendi algimnázium. Marosvásárhelyi róm. kath. főgimnázium. Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló magyar-óvári gimnázium. Szathmári kir. kath. főgimnázium. Szatmárnémeti áll. segélyezett ev. ref. főgimnázium. Szegedi m. kir. áll. főgimnázium. Jászóvári premontrei kanonokok kassai főgimnáziuma. Sárospataki ev. ref. főiskola. Csíksomlyói róm. kath. főgimnázium. Győri m. kir.

áll. főreáliskola. Programm des evang. Gimnasiums in Schässburg. Programm des evang. Gimnasiums. A. B. zu Hermannstadt. Programm des evang. Gimnasiums in Mühlbach. Programm des ev. Gimnasiums A. B. in Sächsisch-Regen. Békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf főgimnázium. Békési áll. segélyezett ev. ref. főgimnázium. Dunántuli ág. hitv. evang. egyházkerűleti soproni lyceum. Pannonhalmi szent-benedekrend soproni kath. főgimnáziuma. Soproni m. kir. állami főreáliskola.

2. **Történelmi-filológiai szertár.**

Szertárunk gyarapodása ez évben ez volt: I. *Vétel útján:* *a)* Képek: Budapest, Fiume, A koronázás jelvényei, Árvaváralja, A Balaton, A lőcsei városháza, A bártfai városháza, A jaáki templom, Vajda-Hunyad vára (Kogutovitz és Társa), Vörösmarty emlékének, Zichy Mihály: 1848—49 és 1867 c. képei az Aradi Ereklye Múzeumtól. *b)* Szobrok: Petőfi és Kossuth gipsz mellszobrai. *c)* Könyvek: *Pecz* Vilmos: Ókori lexikon, I. *Cirbusz* Géza: Magyarország a XX. évszáz elején. *Pauly—Wissova:* Real-encyclopädie Suppl. I. — A szertár tagja az *Orsz. Képzőművészeti Társulatnak.* — II. *Ajándékozás útján:* *a)* Térképek: *Kovács* János tanár: Synchronological Chart of Universal History. A m. kir. földmívelügyi miniszter: A Tiszavölgy vízszabályozási térképe, A Dunavölgy vízszabályozási térképe. *b)* Kéziratok: *Tyroler* Ernő VI. o. t.: Szakács Vitus minorita kifakadása 1867-ben. *c)* Pénzek, érmek: dr. Nyiredy Géza: rézpénz Antonius Pius idejéből, római ezüstpénz, ezüstpénz 1707-ből. Régeni Áron: ezüstpénz 1707-ből. Sárga János ékszerész: Mátyás-érem. (2 drb.) Hoffmann Sándor, II. o. t.: $^1/_2$ kr. 1781-ből. $^1/_4$ kr. 1812-ből. Rosenberger Pál, VI. o. t.: ezüstpénz. Id. Brunner Henrik, II. o. t. Kossuth-érem. Hutter Sándor, II. o. t.: Mátyás király-érem. Ligeti Ernő, II. o. t.: Császár jubileumi-érem. Csegezy László, II. o. t.: Szent György-érem. Márkos Béla, VIII. o. t.: ezüst poltura 1711-ből. Boros László, I. o. t.: 1 kr. 1859-ből, 10 kr. 1869-ből, 1 kr. 1882-ből. Homonnai Manó, I. o. t.: 20 kr. 1869-ből. Kohn Rezső, VIII. o. t.: Kossuth-érem. Ábráhám Sámuel, I. o. t.: ezüst hatos 1871-ből. Sárosi József, I. o. t.: orosz emlékpénz. Pongrácz Ádám, I. o. t.:

5 cent. (belga, 1862.) Bodoci Sándor, VIII. o. t.: 4 kr. 1861-ből. Róth Imre, I. o. t.: 5 cent. 1856-ból, 1 kr. 1854-ből, 1 kr. 1851-ből, Szent György-érem. Veres Gyula, II. o. t.: 20 kr. 1868-ból, török pénz. Rauch József, II. o. t.: 7 kr. 1802-ből, rézmáriás 1763-ból, 5 para 1879-ből, 10 cent. 1882-ből (Svejc), 5 cent. 1898-ból (Svejc), 20 cent. 1894-ből (olasz), 3 kr. 1832-ből, $^1/_2$ garas 1855-ből (Koburg-Gotha). Kovács Béla, II. o. t.: $^5/_{10}$ kr. 1864-ből. Tóth János, II. o. t.: 1 kr. 1762-ből, 1 kr. 1780-ból, 4 kr. 1860-ból, $^5/_{10}$ kr. 1882-ből. Czenk Frigyes, I. o. t.: Bethlen Gábor ezüst pénze 1625 és 1626-ból, lengyel ezüstpénz Zsigmond király idejéből. (2 drb.) Bors Albert, VIII. o. t.: ezüst római pénz. Hirsch Lajos, I. o. t.: 1 kr. 1849-ből. Papszt Kálmán, IV. o. t.: római ezüstpénz. Kohn Hillel, III. o. t.: török pénz. Papszt Gyula, IV. o. t.: ezüstpénz 1776-ból. Molnár Béla, VIII. o. t.: 10 bani, török pénz. Ifj. Brunner Henrik, II. o. t.: római pénz. Rédiger Árpád, II. o. t.: würtenbergi pénz 1694-ből. Krausz Miksa, II. o. t.: angol pénz. *d*) Régiségek: *Benczédi* Gergely: bronzkori csákány, sisak nyakvédővel, fejfedő sodrott lánccal, lószemellenző (2 drb.), 2 pár kengyel, láncos buzogány, bilincs, 2 pár sarkantyú, 2 drb. réz lábszárvédő, szurony, törött kardpenge, rézforgó, 3 drb. diák-tűzoltó kanna. *Dr. Nyiredy Géza*: római tégla, római cserép görög felírással, római edénydarabok, mozaik darab. Bors Albert, VIII. o. t.: római vízvezető cső, vaslándsa vég, kis bronz ágyú. Tóth István, I. o. t.: 7 drb. kartácsgolyó Déva várából. *e*) Néprajzi tárgyak: Bodoczy Sándor: orsó, 2 borda, sikatyú, vetéllő, guzsalytalp. Gidray Kornél, II. o. t.: „Sz.-László pénze“ a tordai hasadékból. Farkas Sándor II. o. t.: húsvéti piros tojások. Petrovics Kornél, VI. o. t.: húsvéti piros tojások.

3. Természetrajzi szertár.

A természetrajzi szertár gyarapodása az 1902—903. isk. évben. a) *Vétel útján.* 1. *Készítmények.* Injectiós készítmények Haferlandtól: Sciurus vulgaris belső szervei 48 K., Columba dom. belsőszervei 60 K., Tropidonotus natrix belsőszervei 60 K., Rana fortis belsőszervei 54 K., Sciurus vulgaris idegrendszere 36 K.,

Columba dom. idegrendszere 33 K., Sepio officin. idegrendszere 54 K., Lumbricus terr. idegrendszere 12 K., Helix idegrendszere 12 K., Madár-pók idegrendszere 26 K. 40 fill., Homo sap. gége és nyelv 42 K., összesen 461 K. 40 fill. — 2. *Eszközök:* Aneroid barometer 22 K., nagyító lencse (2 drb.) 9 K. 40 fill., compass 3 K. 20 fill., turista zsák 9 K., vízbontó készülék Hoffmann-féle és durlég fejlesztő 41 K. 30 fill., üvegek a készítményekhez 19 K. 30 fill., összesen 104 K. 20 fill. — b) *Ajándékozás útján: Br. Feilitzsch Arthur*, országgyűlési képviselő, siketfajd tyúkot kitömve. (35 K. ért.) *Ferencz Áron*, madár hulla. *Dr. Nagy Zoltán,* ügyvéd, madár hulla. *Bors Albert,* vaddisznó fej. *Dr. Auszterlitz V.*, emberi epeholyag, elmeszesedett artária részt, fülcsontocskákat, húgy- és epeköveket. *Gál Miklós* és *Csipkés Lajos*, madár hullát. *Holländer Henrik,* famintákat és gazdasági eszközök mintáit. *Csipkés Lajos,* egy kis szekér mintát. *Telkes Béla,* ásványokat. *Kelemen Béla*, róka fiút. *Módi Mihály,* fülesbagoly hullát. Ezeken kívűl még több tanuló járult hozzá a gyüjtemény gyarapításához növényeket, bogarakat ajándékozva az elrontottak pótlására. Dr. Nyiredy Géza növényi, ásványi és állati készítményekkel gyarapította a gyűjteményt. Müller Gyula, rajzaival, Boskovitz József nyomtatványok készítésével tettek szolgálatot a természetrajzi szertárnak.

4. Természettani szertár.

A természettani szertár részére következő eszközök szereztettek: Atwood-féle ejtő gép 183 K., egyensúly-készülék 12 K., készülék a párhúzamos erőkhöz 60 K., megfordítható inga 36 K., visszaverődési készülék 60 K., 3 drb. Schmidt-féle pörgettyű acéltányérral 60 K., nyomó kút 13 K., tűzi fecskendő 24 K., hajszálcsövek 16 K., kapilláris lemezek 13 K. 20 fill., piezométer 54 K., Andrew sajtója 48 K., monokord 32 K. 40 fill., fénymérő 92 K. 40 fill., Stőhrer-féle vetítő készülék 169 K., áttetsző ernyő a vetítéshez 15 K., vízszintes vetítéshez való készülék 60 K., átlátszatlan testek vetítésére való készülék (megaszkop) 36 K., mikroszkop a vetítő készülékhez 81 K. 60 fill., napállító 182 K., fényvisszaverődési készülék Mach szerint 54 K.,

Reusch fénytörő készüléke 18 K., planparallel fénytörő készülék 6 K. 60 fill., planparallel üvegedény 13 K. 20 fill., sztroboszkop 32 K. 40 fill., anartoszkop 32 K. 40 fill., készülék a fénytani csalódások mutatására 10 K. 20 fill., készülék a szem fárasztására 7 K. 20 fill., készülék a színi ellentétekre 10 K. 80 fill., két színes üvegtábla 9 K., készülék a hold sarlójának irradiációjára 10 K. 20 fill., 3 drb. kis hőmérő 10 K. 80 fill., Ingenhouss készüléke 13 K. 20 fill., készülék a víz keringésének mutatására 9 K. 60 fill., vízfagyasztó hőmérő 8 K. 40 fill., fémpálca 3 hőmérővel a hő terjedéséhez 39 K. 60 fill., gőzhenger minta 48 K., Töpler készüléke a mágneses erővonalakhoz 26 K. 50 fill., Weinhold elektromágnese 48 K., tangensbusszól 48 K., 2 Bunsen-elem 14 K. 40 fill., 2 Daniel-elem 9 K. 60 fill., 2 Meidinger-elem 9 K. 60 fill., 2 Leclanché-elem 7 K. 20 fill., vertikalis galvanometer 54 K., rézpálca ebonitfogantyúval 8 K. 40 fill., Hughes mikrofónja 7 K. 50 fill., hőelektromos elem 18 K., indító tekercs szaggató kerékkel 36 K., indító tekercs betolható erős mágnespálcával 20 K. 40 fill., öszszetett készülék elektrodinamikai kisérletekhez 84 K., akkumulator telep 60 K. Összesen 58 eszköz 1987 K. 80 fill. értékben. Régi eszközök kijavítására 157 K. 60 fill., a kísérletekhez felhasznált anyagokra pedig 9 K. 30 fiill. fordíttatott. Eszerint a természettani szertárra a lefolyt tanévben kiadtunk összesen 2154 K. 70 fillért.

5. Rajzszertár.

A rajzszertár részére vásároltatott: A képzőművészet remekei színes másolatokban, 40 drb. 72 K. Figurale Vorlage-Blätter: Josef Ritter von Stork, 3 füzet 36 K. Kunstgewerbliche Vorlage-Blätter: Josef von Stork, 5 füzet 45 K. Neue Zeichenvorlagen: Franz Stiegel in Wien, 3 füzet 24 K. Calame: PetitCours de Paysage, 100 drb. ceruza rajz 40 K. Tiz darab gipszöntvény, Weschkétől 24 K. 96 fill. Kisebbméretű geometriai testalakok összetételeiből fából készített minták, 12 drb. 82 K. 06 fill. Színes rajzminták: virágok, tájképek, 20 drb. 14 K. 80 fill. A képzőművészet remekeihez 40 drb. ráma 50 K. Nagyméretű képrámák, 13 drb. 53 K. 95 fill. Összesen 442 K. 77 fill.

XIII.

Ifjúsági egyletek és alapok.

1. *A „Kriza" önképzőkör 1902—903. évi működése.* Az önképzőkört ez évben Pálfi Márton tanár vezette. A kör tagjainak száma 121 volt, kik közűl szavalati szakra íratkozott 66, irodalmi szakra 31, mindkettőre 19. Alakuló gyűlés Pálfi Márton védnök elnöklete alatt október 1-én tartatott, midőn elnökké egyhangulag Veress Gábor VIII., titkárrá Gelei József VIII., jegyzővé Daniel Lajos VII., pénztárossá Ütő Lajos VII. és kiadóvá Barla Dezső VI. oszt. tanulók választattak.

A kör működése szavalatok, felolvasások, birálatok s folyó ügyek körében mozgott. Tartatott 20 rendes, 2 dísz- és 1 rendkivüli gyűlés. Szavalat volt 32. Ezek közűl tudomásúl vétetett 22, jegyzőkönyvi dicséretben részesűlt az Abrudbányai Ede, Fekete Samú, Molnár Béla és Ptacsnik György szavalata egy, a Telkes Béláé két és a Marközi Béláé négy ízben. Felolvasást tartott *Kiss Károly* VIII. o. t. A Rákóczikor előzményeiről, *Gyulay Tibor* VI. o. t. A magyar népdalról és Reich József VIII. o. t. Egy bál történetéről, mely három felolvasás a köri lapban is megjelent; továbbá felolvasást tartott Márkos Béla és Deutsch Lipót Gusztáv, fölolvasásaikat a gyűlés egyszerűen elfogadta.

Díszgyűlés tartatott kettő. November 5-én Mátyás király emlékére a kör tagjai felolvasásban, szónoklatban és két szavalatban áldoztak a nagy király emlékének; április 29-én Ulár Pál és Mózes András feledhetetlen emlékezetű tanáraink váratlan elhunyta alkalmából a díszteremben, a tanári kar jelenlétében tartottunk gyűlést, midőn Perczel Gábor VII. és Benczédi Pál VIII. oszt. tanulók szónoki beszédet mondottak. Abrudbányai Ede saját, Marközy Béla a Reich József VIII. o. t. alkalmi költemé-

nyét szavalta. Veress Gábor elnök pedig a két halott életét ismertette, tanári működésöket méltatta. Fájó szívvel búcsúztunk el a két szeretett tanártól. Emlékök legyen áldott, pihenésök csöndes.

A működés és tevékenység buzdítására két díjas verseny tartatott. A komoly irányú versenyre január 7-én jelentkeztek hárman. A verseny győztese Molnár Béla VIII. o. t.

A vígirányú versenyre jelentkezett május 26-án két tag; szavalásra ki volt tűzve Reviczky Gyula: „Világfájdalom“ c. költeménye. A díjat Abrudbányai Ede VII. o. t. vitte el.

Tartatott egy vitatkozás is, melynek tárgya Borbély István VII. o. t. indítványára a következő volt: „A nyelv tökéletessége a versben tűnik-e ki inkább, vagy a prózában?“ A kör szótöbbséggel eldöntött véleménye szerint: a prózában.

A gimnáziumi ifjúság által rendezett ünnepélyeken a kör tagjai szónokoltak és szavaltak; nevezetesen a Kossuth Lajos, az aradi vértanuk, a márc. 15-iki nagy nap emlékére és a főtiszt. püspök úr tiszteletére rendezett ünnepélyeken.

Az önképzőkör tagjai látták el dolgozatokkal a „Remény“ című ifjúsági lapot. Megjelent 12 szám és 4 melléklet. Költeményeket írtak bele: Ptacsnik György VIII. (14.), Reich József VIII. (3.), Bock Alfréd VIII. (2. és egy fordítás németből), Abrudbányai Ede VII. (4.), Freund János VII. (2.), Bock Armin VII. (3. és egy fordítás németből), Telkes Béla VII. (1.), Fekete Samu VII. (1.), Deutsch Lipót VI. (1.), Papp Béla VI. (1.) és a titkár eredeti népdalokat és egy székely népballadát közölt.

Önálló prózai munkát írtak: a titkár 4-et, Benczédi Pál VIII. (7.), Téglás József VIII. (2.), Bock Alfréd, Rosenfeld Aladár, Márkos Béla (1—1.), azonkívűl a már említett felolvasást: Kiss Károly VIII., Gyulai Tibor VI. és Reich József.

Az irodalmi munkásság fokozására az idén is 10—10 koronás pályadíjak tűzettek ki a következő tételekkel:

1. *Irodalmi tétel:* Balassa és Petőfi. Beérkezett 1 pályamű. A jutalmat Veress Gábor VIII. o. t. kapta.

2. *Filozófiai tétel:* Az indulat hatása a szervezetre. Beérkezett egy pályamű. A jutalmat Rosenfeld Aladár VIII. o. t. kapta.

3. *Történelmi tétel:* Magyarország állapota 1711—1790-ig

vallási és politikai tekintetben. Beérkezett 1 pályamű. A jutalmat Rosenfeld Aladár VIII. o. t. kapta.

4. *Természetrajzi tétel:* A növényzet és állatfaj. Beérkezett egy pályamű. A jutalmat Geley József VIII. o. t. kapta.

5. *Mennyiségtani tétel: a)* Két kosár mindenikében bizonyos számú alma van. Ha az első kosárból a többiek mindegyikébe annyi almát teszek, a mennyi azoknak mindegyikében volt, azután a második kosárból a többiek mindegyikébe annyi almát teszek, a mennyi azokban tényleg volt stb. az utolsó kosárig, akkor a két kosár mindegyikében 128 alma lesz. Hány alma volt mindegyik kosárban az almák szétosztása előtt? *b)* Krisztus születése előtt 2600. évben állítólag Tsin-Kin-Tsaon által írt kinai számtanban ezen feladat olvasható: A törvényszéknek bejelentik, hogy 3 hordó rizs, melyeknek mindegyike egyenlő rizst tartalmazott, tolvajok által részben kiüríttetett. A hordókban 1000 hó (kinai űrmérték) rizsnél kevesebb volt s a tolvajok az egyik hordóban 1 hó, a másodikban 11 hó s a harmadikban 4 hó rizst hagytak. A tolvajok elfogatván A megvallja, hogy egy lapáttal egyik hordóból a rizst zsákba öntögette. B egy facipővel, C egy tállal végzé a zsáknak rizzsel való megtöltését. A három edény kéznél lévén, azok megmérettek s a lapát 11 hó, a facipő 17, s a tál 12 hó tartalmúnak találtatott. Mennyi rizs volt mindegyik hordóban? *c)* Fejtessék meg a következő egyenlet:

$$\sqrt{x^4+5x^2-35} = \frac{11-10\sqrt{x^2+5x^2-35}}{\sqrt{(x^2-4)(x^2+9)+1}}$$

Beérkezett három pályamű. A jutalmat Bock Alfréd VIII. o. t. kapta.

6. *Természettani tétel. a)* Egyenlőszárú háromszög alapvonalának végpontjaiban $P_1 = P_2 = 58$ kg., csúcsában $P_3 = 60$ kg. függőleges irányú erők működnek. Melyik pontjában kell a háromszöget felfüggesztenünk (v. alátámasztanunk), hogy vízszintes helyzete legyen? *b)* Mily hangot ad egy hur, melynek hossza egy méter, átmérője 1 mm, fajsúlya 1, feszültsége 1 kg.? Mily feszűltségének kell lennie, hogy az *e* hangot adja? Mily hangot ad, ha feszűltsége 25 kg.? Hova kellene a nyerget tenni, hogy az *e* hangot kapjuk? *c)* Pouillet kimutatta, hogy a meleg, melyet a nap merőlegesen a földnek 1 m^2-ére percenként súgároz 17·5 kaloria, mennyi meleget sugároz a nap az egész földre,

melynek kerületét 4.10^7 m.-nek vehetjük. Mennyi a nap sugározta összes meleg, ha a nap távolságától nézve, a föld az éggömbnek 23.10^{-8}-ad részét födi? Even át mekkora mélységre párologtatna el a nap melege egy az egész földet körűlözönlő tengert, ha a földre lövelt összes hő a víz elgőzölgésére fordíttatnék s a víz és gőzének hőmérséke 25° C? *d*) Hirn (1858.) a Colmár melletti Sobarbachban a hő mechanikai egyenértékét úgy határozta meg, hogy nyomószivattyúval vizet szorított hajszálcsöveken keresztűl, melyekben aztán a víz surlódás következtében megmelegült. A dugattyú nyomó felülete Q = 3·688 cm^2 volt; a dugattyúra ható nyomás 167 kg., a víz hőmérsékének emelkedése 1·04 C. Mi ebből a hő mekhanikai egyenértéke? Beérkezett 1 pályamű. A jutalmat nyerte: Veress Gábor VIII. o. t.

A kör vagyona június 17-én:

a múlt iskolai évről átjött	572·81	K.
bevétel és kamat a jelen isk. évben	205·67	„
összesen .	778·48	K.
Kiadás volt	146·91	„
A kör jelenlegi vagyona	631·57	K.

Ez összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság 4258. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

2. ***Felső osztályúak ifjúsági olvasó egyesűlete.*** Az olvasó egyesűlet ez évi ügyeit Kiss Ernő dr. tanár vezette. Tagjai a VI—VIII. osztályú tanulók voltak, kik könyvtárossá Téglás József VIII. o., alkönyvtárossá Csécs Árpád VII. o. tanulókat választották. A múlt évben elkészített alapkatalógus mellé ez évben minden osztály számára külön katalógusok (*Osztály-Katalógus*) készűltek, melyeket kinyomatva adtunk a tanulók kezébe. Ezekben az egyes osztályoknak megfelelő, főként a tanítás-tervezetben ajánlt, vagy kötelezővé tett olvasmányok vannak ábe-rendben összeállítva. 16 ízben volt könyvkiadás és ugyanannyiszor könyvbeszedés. A könyvtárral kapcsolatos olvasóteremben egy kézi könyvtár általánosabb érdekű munkákból állandóan a tanulók kezeügyében van; a folyóiratokat és hírlapokat is ott szokták elolvasni. Az olvasóterem számára *Ferencz József* dr. ügyvéd úr Zichy Mihály 1848—49 és 1867 című két képét ajándékozta, melyért itt is hálás köszönetet mondunk.

Az olvasó-egyesűlet könyvtára ez évben így gyarapodott:

1. *Ajándékozás útján:* Kozma Ferenc, felügyelő gondnok úr: Önképzőkör története, Nagy Zoltán tanítótól: Kőváry: Történelmi adomák, Kőváry: A millennium lefolyása.

2. *Vétel útján:* Vörösmarty költeményei (II. III.), Arany János költeményei (II. III.), Kazinczy Ferencz műveiből (I.), Kölcsei Ferencz műveiből (I.), Kossuth Lajos beszédeiből (I.), Cucor Gergely költeményei (I), Vajda János költeményei (I), Revicky Gyula költeményei (I. E 10 kötet a Franklin-Társulat Remekíróinak II. és III. sorozata.) Arany László művei (6 k.), Mátyás-Album (1 k.), Eötvös K.: Gr. Károlyi Gábor följegyzései (2 k.), Vajda: Ünnepi versek (1 k.), Schäffel: Säkingeni trombitás (1 k.), Werner: Besztercei diákok (1 k.), Falk M.: Kor és jellemrajzok (1 k.), Jánosy: Olasz földön (1 k.), Herczeg Ferencz: Balatoni rege (1 k.), Géczy-Lampérth: Rodosto (1 k.), Dr. Perényi I.: Az állatok fejlődése (3 k.), Hoitsy P.: Nagymagyarország (1 k.) Konrádi: A mentésről (1 k.), Cserei: Kis ásványtan (1 k.), Rákosi V.: Elnémúlt harangok (1 k.), Rostand: Sasfiók (1 k.), Sienkievic: Kis lovag (2 k.), Becker Hugó: Madács lirája és az Ember tragédiája (6 példány), Suonio: A hold regéi (1 k.), Alarcon—Haraszti: A botrány (1 k.), Gyöngyösi István: Ének Thököly Imre és Zrinyi Ilona házasságáról (1 k.), Vácy: Gr. Ráday Gedeon összes munkái (1 k.), Pálfy A.: Ne hallja hírét anyjának (1 k.), Csengeri A.: A magyar közoktatás főbb kérdéseiről (1 k.), Ráskay Gáspár: A vitéz Franciskóról (1 k.), Imre Sándor: A középkori magyar irodalom stiljéről (1 k.), Radó Antal: Goldoni és Alfieri (1 k.), Pulszky Ferenc: Martinovics és társai (1 k.), Pulszky Ferenc: Eszmék (1 k.), Selymes P.: Tholdi Miklós historíája (1 k.), Theophrastus—Hunfalvy: Jellemrajzok (1 k.), Berczik Á.: Az igmándi kispap (1 k.), Kölcsey F.: Országgyűlési naplója (1 k.), Simai Kristóf: Igazházi (1 k.), Dugonics A.: Följegyzései (1 k.), dr. Perényi I.: Mephisto és Lucifer (1 k.), Riedl Fr.: A magyar írodalom főirányai (1 k.), Simonyi Zs.: Az új helyesírás (1 k.), Simonyi Zs.: Tréfás népmesék és adomák (1 k.), Balassa I.: A magyar helyesírás szabályai (1 k.), Dicey: Az angol alkotmány története (1 k.), Southey: Nelson élete (1 k.), Friedjunk: Harc a német hegemoniáért (1 k.) Né-

methy Géza: Vergilius élete és művei (1 k.), Harsányi Kálmán: Költemények (1 k.), Thaly Kálmán: Kurucvilág (1 k.).

Könyvtárunk külön önálló része az *Ince Mihály könyvtár,* melynek alapjából ez évre 64 K. 90 f. útaltatott ki tudományos művek szerzésére. Ebből beszereztük ezeket: Cirbusz G.: Magyarország a XX. évszáz elején (1 k.), Pekár K.: A filozófia története (1 k.), Sebestyén Gy.: Regős-énekek (1 k.), Sebestyén Gy.: A regősök (1 k.), Heinrich G.: Egyetemes irodalomtörténet (1 k.), Csiky K.: Tacitus művei (1 k.).

Az olvasóegyesület a következő folyóíratokat és lapokat járatta: Ker. Magvető, Magyar Nyelvőr, Természettudományi Közlöny, Akadémiai Értesítő, Vasárnapi Ujság, Új Idők, Unitárius Közlöny, Budapesti Hírlap, Remény, Ellenzék, Kakas Márton.

Az olvasóegyesület vagyona volt a múlt iskolai év végén 949 K. 28 f.; ez évben bevétele volt 186 K., kiadása 424 K. 50 f.; maradék 710 K. 78 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár r. t.-nál van elhelyezve 4470. sz. betéti-könyvre.

3. ***Alsóosztályúak olvasó-egyesülete.*** Az egylet vezetője Demeter Dezső h. tanár volt, hivatalnokai Bedő Ferenc és Kiss Ernő V. oszt. tanulók, tagjai az I—V. osztály tanulói. A könyvtárt az idén 212 tanuló használta (köztük egy nehány felsőbb osztályú tanuló is); kivettek összesen 1609 művet. Év folyamán vásárlás útján 278 művel, ajándékozás útján 9 művel gyarapodott a könyvtár. Vásárolt könyvek: Andersen összes meséi, Andersen újabb meséi, Benedek E.: Székely mesemondó. Bonnet: Aranykeresők. Czuczor G.: Mesék. Tábori R.: Rézbőrűek világából. Böngérfi J.: Hunn mondák. Böngérfi J.: Magyar mondák. Gaal M.: Répacsősz. Gaal M.: Csalavér róka. Gaal M.: Görög hősök. Gaal M.: Virág Palkó. Lőcsey: Ifjúsági művek. Fényes: Sarkvidéki útazás. Kalocsa: Lótusz-virág. Benedek: Kis könyvtár, 42 kötet. Kingliton: Öreg tengerész. Malonyai: Nilus országa. Gaal: Diák figurák. Faludy: Téli éjszakák. Tóth: Tűzhely körül. Földes: Búrok magyar vitéze. Földes: Porból lettünk. Szemák: Régi Róma. Szemák: Képek Róma őskorából. Jakab: Árgirusz. Milesz: Kis regélő. Hetyei: Gyöngyvirágok. Kincs: Rajzok a kuruc világból. Gaal: Aranyos köd. Bánfi: Szántó-család. Abonyi: Három vitéz magyar baka. Tábori: Kong Heu. Tábori: Hajdú

király. 100 kötet filléres könyvtár. Nieritz: A pásztorfiú. Nieritz: A vak fiú. Nieritz: A kis bányász. Hoffmann: Tíz elbeszélés. Deák: Budavár visszavétele. Jósika: Hunyadi Mátyás. Kalocsa: Válogatott elbeszélések. Mikszáth: Beszélő köntös. Sebestyén: Zrinyi Miklós. Vámbéri: Indiai tündérmesék. Verne: Úszó sziget. Verne: Cynthia hajótöröttei. Verne: Jégsphynx. Verne: Különös végrendelet. Verne: Az új hazában. Verne: Dél csillaga. Verne: Hatterasz kapitány. Baróthy: Ezer év. Jókai: Magyarhon szépségei. Jókai: Debreceni lunátikus. Jókai: Bújdosó naplója. Jókai: Mesés könyv. Beöthy: Magyar irodalomtörténet. Bródi: Egri diákok. Áldor: II. Lajos és kora. Széchy: Gr. Gvadányi. Donászy: Villámsúgár. Donászy: Szigetvár és Eger hősei. Donászy: Az asztékok kincse. Mikszáth: Nemzetes uraimék. Áldor: Dózsa György. Gaal: Hogyan boldogulunk. Jósika: II. Rákóczi Ferenc. Gracza: Kossuth Lajos. Vas Gereben: Egy alispán. Vas Gereben: Pörös atyafiak. Vörösmarty: Cserhalom. Mikszáth: Katanghy Menyhért. Mikszáth: Új Zrinyiász. Vértessy: Szerencse fia. Radó: Firdusziból. Vértessy: Felkelő nap országa. Katona: Bánk-Bán. Vas Gereben: Parlagi képek. Gáspár: 40.000 mérföld. Balogh: Ludas Matyi. Ovidius: Átváltozások könyve. Jókai: Gr. Benyovszky. Jókai: Népvilág. Mikes: Törökországi levelek. Schiller: 30 éves háború. Herodotos: Történeti könyvei. Áldor: XII. Károly svéd király. Áldor: Napoleon. Áldor: Mohamed élete. Áldor: Nagy Péter. Szigligethy: Csikós. Jókai: Rábi Mátyás. Jókai: Összes költeményei. Jósika: Végváriak. Jósika: Abafi. Vértessy: III. Napoleon. De Gerando: Antonina és Attila. Pázmány: Kalauz (I—II.) rész. Czuczor költői művei. Magyar könyvtár: 71, 144, 36, 46, 20, 21, 186, 209, 260, 261, 262, 37, 145, 93, 94, 14, 135, 281, 198, 205. sz. Müller: Ókor története. Kemény Zs.: Gyulai Pál. Tóth: Szájrul-szájra. Baksay: Gyalogösvény (I—III. k.). Bródy, Jókai: Diákok regénye. Benedek E.: Testamentum és hat levél. Rákosi: Korhadt fakeresztek. Radó: Magyar népmondák. (A vásárolt könyvek értéke 377 K. 65 fill.)

Ajándékozott könyvek: Farczádi Gerő IV. g. o. tanulótól: Móricz Pál: Ocskay brigádéros. Endrey Zoltán: Robinson Crusoe. Veress Géza V. g. o. tanulótól: Jókai Mór: Március 15-iki szózatok. Paulovits Károly: Ovidius verseiből. Szilasi Vilmos V. g. o. tanulótól: Szilasi Móricz: Római élet Cicero

korában (2 példány). Nansen: Éjen és jégen át (2 példány). Kovács János főgimn. tanártól: Ima és beszéd Ulár Pál unitárius főgimn. tanár koporsójánál.

Az egylet vagyona a múlt isk. év végén volt	1361 K.	34 fill.
Bevétel volt a f. isk. évben . . .	237 „	13 „
Kiadás volt a f. isk. évben . . .	395 „	65 „
Maradék :	1202 K.	82 fill.,

mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár-Részvénytársaság 4680. sz. betéti könyvére van elhelyezve.

4. ***Jóltevők emlék-alapja.*** Az alap czélja és rendeltetése az, hogy jóltevőink arcképeit koronként megfestethessük. Az alap jelenlegi vagyona 1125 k. 66 f.

5. ***Kriza János-alap.*** Az alap az 1862. évi julius hó 30-án tartott Kriza-ünnep alkalmából begyűlt adakozásokból maradt meg. Az évi kamatjövedelem később szépirodalmi pályaművek díjazására lesz fordítandó. Az alap vagyona jelenleg 869 k. 21 f.

6. ***Remény-alap.*** Célja az ifjúság által szerkesztett „Remény“ c. hetilapban megjelent jelesebb dolgozatokból új Zsebkönyv kiadása. Az alap jelenlegi vagyona 1427 k. 53 f. A 4. 5. 6. számok alatti alapokat 1903. jan. 1. óta az egyház pénztárosa kezeli.

7. ***Dalkör-alap.*** Célja az, hogy az ifjúsági énekkar szükségleteit fedezze. Jelenlegi vagyona 288 kor. 91 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság 3013. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

8. ***Apolló-kör.*** Célja a zeneismeretek terjesztése. Tagjai az önként ajánlkozók, akik szakszerű vezetés mellett a zenében oktatást nyernek. Az alap jelenlegi vagyona 1976 k. 35 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság 4053 sz. betéti könyvében van elhelyezve.

9. ***Kirándulási-alap.*** Célja az, hogy tanulmányi kirándulások alkalmával szegény tanulók költségeit fedezze. Főjövedelme volt a dec. hóban tartott torna-estély tiszta jövedelme 99 k. 76 f. Az alap jelenlegi vagyona 545 k. 10 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság 4565. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

10. ***Segélyző-alap.*** Célja az, hogy szegény tanulókat a szükség szerint ruházattal, pénzbeli segítséggel támogathassunk. A múlt tanév végén vagyona volt 253 k. 43 f. A tanévben bevétele volt összesen 151 k. 15 f., kiadása 184 k. 40 f., jelenlegi vagyona 298 k. 62 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság 4566. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

Az alap gyarapításához hozzájárultak: Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság igazgatósága 70 k., Maksay Zsigmond úr 20 k., Farkas Vilmos úr 50 k.-val.

11. ***Kismező-alap.*** Az alap célja az, hogy a Kismező kert fenntartási költségeit fedezze. A vagyona volt 115 k. 53 f., bevétel fűbérből 40 k., kiadás a f. tanévben pásztorbérbe 18 k., marad vagyon 221 k. 32 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság 3701. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

12. ***Tanári kar alapja.*** A mult tanév végén vagyona volt 6 k. 77 f., bevétel a tanárok adományából 56 k., kiadás a kolozsvári siketnéma intézet pártoló-tagsági díjába 4 k., jelenlegi vagyona 59 k. 74 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság 4490. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

XIV.

A kollégium kórháza.

Az egészségügyi állapot kedvező volt, a mennyiben járványos betegség iskolánkat nem látogatta meg. Szórványosan előfordúlt a fertőző betegségek közűl 1 kanyaró, 2 váltóláz, 1 fültőmirigylob és 3 influenza.

A beteg szobában a bentlakók közűl gyógykezelve volt 62 beteg, halállal egy sem végződött. Kórokok szerint a következőleg oszlott meg: csúzos bántalom 20; emésztőszervek lob és hurutja 18; légzőszervek hurutja 13; érzékszervek bántalma 3; influenza 3; váltóláz 2; csontrepedés, kanyaró, fültőmirigylob 1—1 eset.

Osztály szerint: I. osztályos = 4; II. oszt. = 6; III. oszt. = 5; IV. oszt. = 5; V. oszt. = 4; VI. oszt. = 12; VII. oszt. = 12; VIII. oszt. = 12; egy I. és egy IV. éves papnövendék.

Vallás szerint: 52 unitárius, 2 ev. ref., 2 ág. ev. és 6 izr.

Az intézet kórházában feküdt 2 tanuló.

Az összes beteg tanulók részére felíratott 66 vény, 35% levonásával, 41 K. 53 f. értékben. Egy vény átlagos ára 0·62 K.

XV.

A tanulók érdemsorozata.

Az érdemjegyek magyarázata.

Előmenetelnél: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Magaviseletnél: 1 = jó, 2 = szabályszerű, 3 = kevésbbé szabályszerű, 4 = rossz.

A használt rövidítések.

a) *Vallásra nézve:* unitárius nincs jelezve; r. kath. = római katholikus; ev. ref. = evangelikus református; ág. ev. = ágostai evangelikus; g. kath. = görög katholikus; g. kel. = görög keleti; izr. = izraelita.

b) *Egyéb rövidítések:* ism. = ismétlő; fm. = felmentve; f. o. l. = felsőbb osztályba léphet; j. v. ú. = javító vizsgálatra útasíttatik; o. i. ú. = osztályismétlésre útasíttatik; v. e. ú. = végleg elútasíttatik.

Első osztály.

Osztályfő: *Márkos Albert.*

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Adler Sándor izr.	n	e	m	ál	o	tt	v	i	zs	gá	lat	ra	
Balogh Gábor	1	1	2	1	2	2	2	3	2	3	—	1	f. o. l.
Beregi Mór izr.	2	3	4	3	4	3	3	fm	2	—	—	1	o. i. u.
Boros László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o l.
5 Czenk Ferenc r. kath.	4	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	1	j. v. u.
Dénes Árpád ev. ref.	3	4	4	4	4	4	4	3	3	—	—	1	o. i. u.
Dietrichstein Béla izr.	3	2	3	2	2	3	3	3	2	—	—	1	f. o. l.
Farkas Sándor r. kath. ism.	2	3	3	3	2	2	3	3	1	—	—	1	„
Fenichel Mór izr.	1	1	1	2	2	2	3	1	2	—	—	1	„
10 Ferencz Nándor izr.	2	4	4	3	3	3	4	4	3	—	—	1	o. i. u
Filep Jenő	2	3	4	3	3	3	3	3	1	2	—	1	j v. u.
Fisch Farkas izr.	1	3	4	3	3	3	4	4	3	—	—	2	o. i. u.
Fränkel Béla izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	2	f. o. l.
Földes Lajos izr.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	—	2	2	„
15 Gelei Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	—	1	„
Gidrai Valér g. kel.	3	3	3	2	2	3	3	3	1	—	2	2	„
Héjjas Sándor ev. ref. ism.	3	3	3	1	3	2	3	1	2	—	—	2	„
Hirsch Lajos izr.	—	4	4	4	3	3	3	4	3	—	—	2	o. i. u.
Homonnai Zoltán ev. ref.	2	1	1	1	2	1	3	3	3	—	—	1	f o. l.
20 Kohn Gyula izr.	1	3	3	4	3	3	4	4	2	—	2	2	o. i, u.
Krssák Jenő r. kath.	3	3	3	2	3	2	3	1	1	—	—	1	f. o. l.
László Gyula ev. ref.	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—	—	1	„
Lichtenstein Manó izr.	1	2	3	2	2	2	3	2	fm	—	—	1	„
Lőbli Miksa izr.	1	2	3	2	3	3	3	3	3	—	—	1	„
25 Lőwi Jenő izr.	1	1	1	1	2	1	2	1	1	—	—	1	„
Máthé Jenő ev. ref.	2	2	3	2	1	2	3	3	3	—	—	1	„
Molnár Ákos	2	1	2	2	2	3	2	3	3	3	—	2	„
Nagy János	3	3	4	4	3	3	3	4	2	3	—	1	o. i. u
Nagy Pál ism.	3	3	3	2	3	3	3	1	1	1	2	2	f. o l.
30 Nagy Sándor	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	„
Nagy Tibor ev. ref.	3	3	3	2	1	3	2	3	2	—	—	1	„
Pap Livius g. kel.	1	2	2	1	2	2	2	2	1	—	2	1	„

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Papszt Kálmán	1	3	4	2	3	3	3	2	2	3	—	1	j v. u.
	Pákei Lajos	1	1	1	2	1	2	1	3	1	2	2	1	f. o. l.
35	Párizser Andor izr.	4	3	4	4	4	4	4	4	3	—	2	3	o. i. u.
	Rédiger Béla	2	3	4	1	2	3	2	3	1	1	2	1	j v. u.
	Róth Imre izr.	1	3	3	1	2	2	2	2	2	—	2	1	f. o. l.
	Simon Miklós izr.	1	3	3	3	3	4	4	3	2	—	—	1	o. i u.
	Tóth István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	f. o. l.
40	Tóth József	1	2	2	2	2	2	2	2	1	3	—	1	„
	Vagyas Zsigmond	3	3	4	3	4	2	3	3	2	2	2	1	o. i. u.
	Vass Béla	2	2	2	1	3	1	2	3	1	3	—	1	f. o. l.
	Weichherz Gusztáv izr.	4	3	3	3	3	3	3	2	fm	2	—	2	j. v. u.
	Zsakó Zoltán	1	1	2	1	1	1	1	3	2	3	—	1	f. o. l.
	Magántanulók:													
45	Homonnai Manó izr. ism.	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—	
	Sugár Klára izr.	1	2	3	2	2	3	3	—	—	—	—	—	
	Kimaradtak:													
	Altmann Mózes izr.													
	Balázs Lajos													
	Botár Aladár													
50	Hirschfeld Hermann izr.													
	Katona Mózes													
	Komlósi Géza r. kath.													
	Székely Béla													

Második osztály.

Osztályfő: *Dr. Kiss Ernő.*

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Szépírás	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Agh István	3	3	3	3	2	3	3	3	fm	2	2	2	f. o. l.
	Ábrahám Lipót izr.	2	4	4	2	3	4	4	1	3	2	—	2	o. i. u.
	Ábrahám Samu izr.	2	3	3	3	2	3	2	3	2	—	—	1	f o. l.
	Bencze József	2	4	4	3	2	4	4	1	3	2	1	2	o. i. u.
5	Beregi Endre izr.	1	3	2	1	2	2	3	2	3	2	—	1	f. o. l.
	ifj. Brunner Henrik izr.	1	3	3	2	3	3	3	3	4	—	—	1	«
	id. Brunner Henrik izr.	1	3	3	3	3	3	2	3	2	—	—	1	«
	Csegezi László ism.	3	4	4	3	3	3	2	2	4	—	3	2	v. e. u.
	Dengyel Lajos ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	1	f. o. l.
10	Gidrai Kornél g. kel.	1	3	3	3	2	4	3	2	3	—	—	2	j. v. u.
	Goldsmid Kálmán r. kath.	2	1	1	3	3	3	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Göcs Endre ág. ev.	1	3	3	3	2	3	2	2	3	—	—	1	«
	Hirsch Lajos izr.	2	4	4	2	2	3	4	2	4	—	—	2	o. i. u
	Hoffmann Sándor izr.	1	3	3	2	2	2	1	2	2	2	—	2	f. o. l.
15	Hutter Sándor ág. ev.	2	3	3	2	3	3	3	2	2	—	—	1	„
	Kisfaludi Lajos ev. ref.	2	3	3	3	3	3	4	2	2	2	—	1	„
	Kovács Béla ism.	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2	1	1	„
	Krausz Miksa izr.	1	1	2	2	2	3	4	2	3	—	—	1	j. v. u
	Ligeti Ernő izr.	2	1	1	1	2	2	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
20	Módi Mihály	1	2	1	1	1	1	1	2	2	—	2	1	„
	Nemes N. Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	„
	Perédi József	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	2	1	„
	Pongrácz Ádám	1	1	2	1	1	2	2	1	2	1	1	1	„
	Rauch József r. kath., ism.	3	3	3	2	3	3	2	1	1	—	—	1	„
25	Rédiger Árpád	1	3	3	2	2	3	2	2	3	2	1	1	„
	Reich Albert r. kath., ism.	2	3	3	3	2	3	3	fm	2	—	—	2	„
	Sárosi József	2	3	3	2	2	3	3	2	3	—	3	1	„
	Sikó Andor	1	2	2	3	2	3	2	2	2	—	2	1	„
	Simon Ernő izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	„
30	Schäfer Ernő ev. ref.	2	3	3	3	1	3	3	2	3	2	—	1	„
	Stern Vilmos izr.	1	1	1	1	1	1	2	3	3	—	—	1	„
	Szász Ferenc	2	3	4	3	3	3	2	1	3	1	1	1	j. v. u.

A tanuló neve és vallása	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Szépírás	Műének	Egyh. ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Takács Andor ism.	1	3	3	3	2	3	3	2	2	—	2	1	f, o. l.
Tallér Ernő r. kath. ism.	3	3	3	3	3	3	4	3	3	—	—	1	v. e. u.
35 Tóth György	2	3	3	2	2	3	3	1	1	—	2	1	f. o. l
Tóth János	2	3	3	2	3	3	3	1	3	2	2	1	„
Veress Gyula	1	2	3	1	2	2	3	1	3	2	2	1	„
Veress Lajos ism.	2	3	3	3	2	3	3	fm	fm	—	3	3	„
Veress Szilárd	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	„
Kimaradt:													
40 Pálffy János ism.													

Harmadik osztály.

Osztályfő: *Gálfi Lőrinc.*

	A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Ács Lajos ev. ref.	4	3	4	4	3	2	3	4	1	—	—	1	o. i. u.
	Baló Ákos ág. ev.	2	2	2	3	1	2	2	1	1	2	—	2	f. o. l.
	Benczédi László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	„
	Benkő Gyula	1	2	3	3	1	1	2	2	1	2	2	2	„
5	Borbély Aladár ág. ev.	1	2	2	1	1	1	2	1	2	—	—	1	„
	Boskovics Henrik izr.	1	2	2	2	1	1	2	1	3	—	2	1	„
	Dietrichstein Rezső izr.	2	2	2	3	2	3	3	2	3	2	—	1	„
	Gelei Árpád	1	1	2	2	1	1	2	1	fm.	—	3	1	„
	Hübner Ferenc r. kath.	3	3	3	3	3	3	3	4	1	—	—	2	j. v. u.
10	Incze János ism.	2	3	3	3	3	3	2	3	1	—	3	1	f. o. l.
	Keller Ernő izr.	3	2	2	2	3	2	2	3	3	1	—	2	„
	Keresztesi Dénes	1	2	2	3	1	2	3	3	2	1	1	1	„
	Királyi Zoltán ev. ref. ism.	2	3	4	4	3	3	4	4	2	—	—	2	v. e. u.
	Kiss Elek	1	1	1	2	1	1	1	1	1	—	3	1	f. o. l.
15	Kohn Hillel izr.	1	2	3	3	—	2	3	3	3	—	—	2	„
	Kopp Elemér	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	2	1	„
	Kovács Gyula ev. ref.	3	3	3	4	3	3	4	4	2	—	—	2	o. i. u.
	Kovács Mózes	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—	3	1	f. o. l.
	Lászlóczky Samú ism.	3	3	3	3	3	3	3	2	1	1	2	2	„
20	Lőrinczy Zoltán	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	„
	Lővi Emil izr.	1	1	2	1	1	1	2	2	1	—	—	1	„
	Marschalkó György ág. ev.	1	2	2	3	2	3	3	3	2	1	—	2	„
	Márkos Mózes	2	1	2	3	1	3	1	1	1	—	2	1	„
	Mátyás Lázár	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	1	„
25	Nemes Sándor g. kath.	2	3	3	4	3	2	3	2	3	—	—	1	j. v. u
	Orbók Sándor	3	3	3	4	3	3	3	2	2	—	3	1	„
	Cs. Papp Jenő ev ref.	3	3	4	3	3	2	4	3	2	—	—	1	o. i. u.

A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Pollák Endre izr.	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	—	2	f. o. l.
Sebesi Béla ág. ev.	2	2	2	3	2	1	2	4	1	—	—	1	j. v. u.
30 Sebestyén Rezső izr.	1	2	2	2	2	2	1	1	2	—	—	1	f. o. l
Szentgyörgyi Aladár	2	3	4	4	3	3	4	3	2	1	2	1	o. i. u.
Veress László	3	3	4	4	2	2	3	2	2	1	1	1	„
Zsakó Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	3	1	f. o. l.
Kimaradtak:													
Moskovics Gyula izr.													
35 Szentiványi Gyula													

Negyedik osztály.

Osztályfő: *Major Sándor.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Adi László ev. ref.	3	2	4	4	3	4	4	3	3	—	—	1	o. i. u.
	Ambrus Géza	3	3	4	4	3	4	4	4	2	—	3	2	«
	Balázs József	1	2	3	2	2	2	3	2	2	—	2	1	f. o. l.
	Bereczki Vilmos	1	1	3	3	1	2	2	1	1	—	3	1	«
5	Borbély Árpád ev. ref.	3	2	3	3	2	2	2	3	fm	—	—	1	«
	Brunner Jenő izr.	1	2	3	2	2	2	3	3	3	—	—	1	«
	Derzsi Dénes	1	2	2	2	1	1	2	1	1	—	3	1	«
	Derzsi Károly	1	2	3	3	1	3	2	1	1	1	1	1	«
	Farczádi Gerő	1	2	3	3	1	3	3	3	1	—	3	1	«
10	Farkas Jenő izr.	2	2	3	4	2	3	3	3	2	—	—	1	j. v. u
	Farkas László	2	3	3	3	1	3	2	1	1	—	3	1	f. o. l.
	Feigenbaum Hermann izr.	1	2	2	2	2	2	1	2	2	—	—	1	«
	Fodor Ferenc	2	2	3	3	2	2	2	2	2	—	1	1	«
	Fränkel Jenő izr.	2	3	2	1	2	3	1	2	2	—	—	1	«
15	György Zsigmond	1	2	2	1	1	2	1	2	2	—	2	1	«
	Hirschfeld Lajos r. kath.	3	3	4	3	3	3	3	4	1	—	—	1	o. i. u
	Hirsch Lajos izr.	1	3	4	2	3	3	3	3	fm	—	—	1	j. v. u.
	Hirsch Vilmos izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Hutter Kálmán ág. ev.	1	1	1	2	1	1	2	2	fm	—	—	1	«
20	Kanitzer István izr.	2	3	3	3	1	2	3	3	3	—	—	1	«
	Krausz Andor izr.	—	—	—	4	4	4	3	4	3	—	—	2	o. i. i.
	Kocs András	1	2	3	3	3	3	2	2	2	—	3	1	f. o. l.
	Kovács Imre	2	3	2	3	3	3	3	3	1	1	1	1	«
	Lászlóczky István	1	2	3	3	2	3	3	4	2	1	1	2	«
25	Lusztig Jenő izr.	2	2	3	3	3	4	4	3	1	—	—	2	o. i. u.
	Maksay Zsigmond ev. ref.	3	3	4	4	3	3	3	3	2	—	—	2	«
	Molnár Gergely	1	2	1	3	1	2	2	1	2	—	3	1	f. o. l.
	Nagy József ism.	1	2	3	4	1	3	3	2	2	—	3	1	v. e. u.
	Orbók Attila	—	3	4	3	2	3	3	3	fm	—	—	2	«
30	Papszt Gyula	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1	2	1	f. o. l.
	Papszt József	2	2	3	3	2	3	3	2	2	—	2	1	«
	Pálfi István	2	2	3	3	2	3	3	3	1	1	1	1	«

	A tanuló neve és lakása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Pálfi János	2	2	2	3	2	3	3	2	1	1	1	1	f. o. l.
	Pálfi László	1	1	2	2	1	2	2	1	1	—	1	1	«
35	Pálfi Tamás	1	2	3	4	2	3	3	2	1	—	2	2	j. v. u.
	Reich Dezső r. kath.	2	2	2	3	1	2	3	3	1	—	—	1	f. o. l.
	Sándor Kálmán	1	2	3	3	2	3	3	2	1	—	1	1	«
	Szász Károly	1	2	3	3	1	2	3	2	2	1	1	1	«
	Tischler Elemér izr.	1	2	2	2	1	2	2	3	3	—	—	1	«
40	Tób Zsigmond	2	2	3	3	2	3	3	3	1	—	2	1	«
	Vagyas Ferenc	2	2	3	3	2	3	3	3	1	—	3	1	«
	Zsigmond Mihály	2	2	3	3	2	3	3	2	2	—	1	1	«
	Magántanulók:													
	Ábrahám Dezső izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Haas Ferenc ág. ev.	1	2	2	1	1	1	2	1	—	—	—	—	
45	Sugár Ferenc izr.	1	2	3	3	2	2	2	2	—	—	—	—	

Ötödik osztály.

Osztályfő: *Demeter Dezső.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Németnyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Alexi Kristóf g. kel.	2	3	3	4	—	—	3	2	3	3	fm	—	—	1	j. v. u.
	Balogh István	1	1	3	—	2	3	3	1	2	2	1	1	—	1	f. o. l.
	Bedő Ferenc	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	3	—	1	„
	Csipkés Lajos	1	2	3	—	2	2	4	1	2	2	fm	3	—	1	j. v. u.
5	Egyed József	1	1	3	2	—	—	3	2	2	2	2	3	—	1	f. o. l.
	Engel Benő izr.	1	1	3	—	2	4	2	2	1	3	3	—	—	1	j. v. u.
	Fekete Kálmán	2	3	3	—	3	3	2	2	3	3	fm	3	—	1	f. o. l.
	Fekete Sándor	1	2	3	3	—	—	2	1	1	2	1	3	—	1	„
	Gál Miklós	1	1	2	-	1	2	2	1	1	2	2	2	—	1	„
10	Gelei Vilmos ism.	2	1	3	—	2	3	3	2	3	3	1	2	—	1	„
	Goldschläger Izidor izr.	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	—	—	2	„
	Gyulai Zoltán	1	1	1	1	—	—	2	1	1	1	1	2	—	1	„
	Holländer Henrik izr.	3	1	3	-	2	1	1	2	1	2	1	—	—	1	„
	Kiss Ernő	1	1	2	1	—	—	1	1	1	1	2	1	—	1	„
15	Kovács Lajos	2	3	3	—	3	4	3	2	3	3	2	1	—	1	j. v. u.
	Létai Balázs	1	1	1	1	—	—	2	1	2	2	3	2	—	1	f. o. l.
	Mátyás Samu	1	2	3	—	2	1	3	2	3	3	1	2	—	1	„
	Mikó Gyula	1	3	3	3	—	—	3	2	3	4	2	3	—	1	j. v. u.
	Müller Gyula	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	1	1	—	1	f. o. l
20	Petrovics Aurél g. kel.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	4	1	—	—	1	j. v. u.
	Pollák István, izr.	2	1	2	—	2	4	2	2	3	4	fm	—	—	1	o. i. u.
	Preisz Béla izr.	3	3	4	—	3	3	3	3	3	2	3	—	—	2	j. v. u
	Szász Dénes	1	2	3	3	—	—	3	1	2	3	1	2	—	1	f. o. l.
	Székely Ferenc	2	3	3	—	3	2	3	1	2	3	2	2	—	1	„
25	Szilasi Vilmos, izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	—	—	1	„
	Vári Ákos izr.	1	1	2	2	—	—	1	1	1	1	fm	—	—	1	„
	Veress Géza	1	1	2	1	—	—	2	1	2	1	2	1	—	1	„
	Magántanulók:															
30	Zajzon Béla ev. ref.	3	3	4	—	4	3	3	3	3	3	—	—	—	—	o. i. u.
	Neuberg Gizella izr.	1	2	3	3	—	—	1	2	2	3	—	—	—	—	f. o. l.
	Kovácsi Pál	kimaradt														
	Orbók Gyula betegség miatt	nem állott vizsgálatra.														

Hatodik osztály.

Osztályfő: *dr. Nyiredy Géza.*

	A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Ács Sándor ev. ref. ism.	3	2	2	—	2	3	3	2	3	3	fm.	—	1	f. o. l.
	Árkossy Zoltán	2	2	3	—	3	2	2	2	2	3	fm.	—	1	f. o. l.
	Barla Dezső	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	2	—	1	f. o. l.
	Bartók Endre	2	3	4	3	—	—	3	3	3	4	1	—	1	o. i. u.
5	Bölöni József ism.	2	3	3	—	3	2	3	3	3	3	1	—	2	f. o. l.
	Daniel Ferenc	2	3	4	—	3	3	3	3	3	4	2	—	1	o. i. u.
	Deutsch Lipót izr.	2	1	2	—	2	2	1	3	1	3	1	3	1	f. o. l.
	Fazakas Miklós	3	3	3	3	—	—	4	3	3	4	1	—	1	o. i. u.
	Fenichel Henrik izr.	1	2	3	2	—	—	2	3	2	3	2	—	1	f. o. l.
10	Goldner Mihály izr.	2	2	2	2	—	—	3	3	3	3	2	—	1	«
	Gál Zsigmond	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	1	«
	Gyulai Tibor	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	«
	Herszényi Andor ev. ref.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	1	3	1	«
	Hirschfeld József r. kath.	1	3	3	—	1	3	3	3	2	4	fm.	—	1	j. v. u.
15	Horváth Lajos ev. ref.	3	2	3	—	1	4	3	3	2	3	1	—	1	«
	Hutter Samú ág. ev.	1	3	3	—	2	4	3	3	3	4	1	—	1	o. i. u.
	Kanyaró Gyula	2	2	2	3	—	—	3	3	2	3	1	—	1	f. o. l.
	Kiss Béla	1	1	1	1	—	—	1	2	1	2	2	2	1	«
	Kozma György	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	—	1	«
20	Kohn Adolf izr.	1	3	2	2	—	—	2	3	2	3	2	—	1	«
	Lipscher Lajos izr.	3	3	3	—	3	4	3	3	3	3	3	—	1	j. v. u.
	Löwi Emil izr.	2	3	3	3	—	—	3	3	2	4	1	—	1	„
	Marosi Dénes	2	3	4	3	—	—	3	3	3	4	2	—	1	o. i. u.
	Máthé Albert	1	2	1	1	—	—	3	1	1	2	1	—	1	f. o. l.
25	Mikó Lajos	1	1	2	3	—	—	3	1	1	3	2	—	1	«
	Móga Viktor g. kath.	3	3	4	4	—	—	3	4	3	4	1	—	2	o. i. u.
	Nagy Miklós	1	1	2	—	1	2	3	2	2	3	1	—	1	f. o. l.
	Pap Béla	2	2	3	2	—	—	3	3	2	3	2	2	1	«
	Pap Domokos	3	3	3	3	—	—	4	3	2	4	1	—	1	o. i. u.
30	Pálfi József	3	3	3	—	3	3	3	3	3	4	1	1	1	j. v. u.
	Perédi Ernő	2	3	4	3	—	—	3	3	2	4	2	—	2	o. i. u.
	Petrovics Kornél g. kath.	1	2	2	2	—	—	3	3	2	3	1	—	1	f. o. l.

A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróért. itélete
Rosenberger Pál izr.	1	2	3	—	3	3	3	3	3	4	2	—	1	j. v. u.
Strachal János r. kath.	2	3	4	—	3	3	3	3	3	3	1	—	1	«
35 Taglicht Samú izr.	3	2	3	—	3	2	3	3	2	3	2	—	1	f. o. l.
Tyroler Ernő izr.	3	2	2	1	—	—	1	2	2	2	2	—	1	«
Török Sándor ág. ev.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	—	1	«
Vass Pál	2	2	3	3	—	—	3	3	3	2	1	—	1	«
Magántanuló:														
Neuberg Gizella izr.	1	2	3	3	—	—	1	1	2	3	—	—	—	
40 Marosi Albert betegség miatt	nem állott vizsgálatra.													

Hetedik osztály.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Műének	Magviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Abrudbányay Ede	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Adorján Jenő	1	2	2	1	—	—	2	2	2	2	2	1	—	1	«
	Árkossy Tamás	1	2	2	2	—	—	3	1	1	1	1	1	1	1	«
	Barabási József	1	1	2	1	—	—	2	1	2	3	1	2	—	1	«
5	Bartók Géza	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	1	3	2	1	«
	Berde Ferenc	1	1	2	3	—	—	3	2	1	2	2	1	—	1	«
	Beregi Ernő izr.	1	2	2	—	1	2	2	2	1	1	1	2	—	1	«
	Bock Ármin izr.	1	1	2	1	—	—	1	1	1	2	fm	1	—	1	«
	Bocskor László r. kath.	2	2	3	—	2	3	3	2	3	3	1	2	—	1	«
10	Borbély István	1	2	2	3	—	—	3	1	3	3	1	3	—	1	«
	Csécs Árpád	1	2	3	—	1	2	4	2	3	3	2	2	2	1	j. v. u.
	Daniel Lajos	1	1	3	—	1	3	3	2	3	3	fm	3	—	2	f. o. l.
	Derzsi Sándor	1	3	3	—	1	1	3	2	3	3	2	2	—	1	«
	Feilitzsch Rezső br. ág. ev.	2	3	3	—	2	3	3	2	3	4	1	3	—	2	j. v. u.
15	Fekete Sámuel izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	fm	1	—	1	f. o. l.
	Fodor Jenő izr.	1	2	3	3	—	—	3	2	2	3	fm	3	—	1	«
	Földes János izr.	1	2	3	—	2	3	3	3	3	3	1	2	2	1	«
	Gálfi Mihály	1	1	2	3	—	—	3	2	2	3	2	1	—	1	«
	Hirsch Dezső izr.	1	2	2	—	1	2	1	2	2	3	2	1	—	1	«
20	Hutter Lajos ág. ev.	2	2	3	—	1	3	3	2	3	3	2	3	—	1	«
	Inczefi Péter ism.	2	3	3	—	1	3	3	3	3	3	1	3	—	2	«
	Iszlai Géza	1	1	1	—	1	2	2	1	1	2	1	1	—	1	«
	Kelemen Géza ev. ref.	nem állott vizsgálatra														
	Kisgyörgy Imre	1	3	3	3	—	—	2	3	3	3	2	3	—	1	f. o. l.
25	Koncz Rudolf ev. ref.	2	2	1	1	—	—	3	2	2	3	1	2	—	1	«
	Kovács István ev. ref.	2	3	3	—	2	1	3	3	2	3	2	3	—	1	«
	László Balázs	2	2	3	3	—	—	3	3	3	4	2	2	3	1	j. v. u.
	Lőwi Lajos izr.	3	3	3	—	2	3	3	3	3	3	1	3	—	1	f. o. l.
	Molnár Kálmán	1	2	2	2	—	—	2	1	2	3	2	2	—	1	«
30	Nagy Imre	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	3	2	1	«
	Perczel Gábor r. kath.	3	1	3	—	1	3	1	1	2	3	1	2	—	1	«
	Piger Sándor ág. ev.	1	2	1	1	—	—	1	1	2	2	2	1	—	1	«

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Rázmán Sámuel	2	2	2	3	—	—	3	3	3	3	2	2	—	1	f. o. l.
Rédiger Zoltán	1	4	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	2	1	j. v. u.
35 Reikovits Arthur izr.	1	2	2	2	—	—	1	3	3	3	3	2	—	1	f. o. l.
Rosenberger Sándor izr.	1	2	2	—	1	2	2	2	2	3	2	1	—	1	„
Schneller Vilmos ág. ev.	1	1	2	—	1	3	2	2	1	3	2	3	—	1	„
Sebestyén Lajos izr.	1	2	2	2	—	—	3	3	2	3	2	2	—	1	„
Szabó József	2	3	3	—	2	2	3	3	3	3	1	2	2	1	„
40 Szathmári Balázs	1	2	3	3	—	—	3	2	3	3	2	2	—	1	„
Szentkirályi Andor	1	2	3	—	1	3	3	2	1	2	1	2	3	1	„
Taar Géza	1	2	1	2	—	—	2	2	2	3	2	1	—	1	„
Telkes Béla	1	2	3	—	1	3	3	1	2	3	1	2	—	2	„
Thierfeld Mór izr.	3	2	3	3	—	—	1	3	3	3	2	3	—	1	„
45 Ütő Lajos	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	1	1	1	„
Varga Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1	„
Magántanulók:															
Csiky István	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Honigberger Lajos ág. ev.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
K. Nagy Loránd	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	—	3	—	—	
Kimaradt:															
50 K. Nagy József															

Nyolcadik osztály.

Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Adorján Géza	2	2	2	3	—	—	3	2	2	3	2	1	1	1	
	Benczédi Pál	1	1	3	3	—	—	3	2	3	3	2	1	1	2	
	Br. Blomberg Gyula ág. ev.	2	2	3	—	2	3	1	2	2	3	1	fm	—	1	
	Bock Alfréd izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	1	
5	Bodoczi Sándor	1	2	2	3	—	—	3	3	3	3	2	2	—	1	
	Bors Albert	1	3	3	—	2	3	3	2	3	3	1	1	1	1	
	Böhm Gyula	2	2	2	3	—	—	3	3	2	3	2	1	—	1	
	Csipkés Árpád ism.	2	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3	fm	—	1	
	Egyed János	2	2	3	3	—	—	3	2	2	3	2	1	1	1	
10	Ekárt József	1	3	3	3	—	—	3	3	2	3	2	1	1	1	
	Gálfi Dezső	2	2	3	3	—	—	3	2	2	3	2	1	1	1	
	Gelei József	1	1	1	—	1	1	2	2	1	2	1	1	—	2	
	Goldmann Árpád izr.	1	3	3	—	1	2	2	3	3	3	2	1	—	2	
	Görgényi József	2	3	3	—	1	2	3	2	2	3	1	1	1	1	
15	Kádár Kálmán	2	3	4	3	—	—	3	3	3	3	2	1	—	1	
	Karpf Béla izr.	1	2	3	2	—	—	3	3	2	3	2	2	—	1	
	Kiss Károly	1	2	2	3	—	—	3	1	2	3	1	1	—	1	
	Kohn Rezső izr.	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	1	2	
	Marközi Béla ism.	1	2	3	3	—	—	3	2	2	3	2	fm	—	1	
20	Márkos Béla	2	3	2	3	—	—	1	2	3	3	3	1	1	2	
	Molnár Béla	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	2	
	Oborzil Gyula	2	3	3	3	—	—	3	2	2	3	2	1	—	1	
	Pap Zsigmond	1	2	2	2	—	—	3	2	2	3	2	1	—	1	
	Pethő Kálmán	1	2	1	2	—	—	3	2	1	2	2	1	1	1	
25	Ptacsnik György	3	2	4	—	3	4	4	3	3	4	3	2	—	2	
	Reich József izr.	1	1	3	3	—	—	3	2	3	3	1	2	—	2	
	Rozenfeld Aladár izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Simonfi Tamás	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	2	1	1	2	
	Szabadkai József	2	3	3	—	2	3	2	2	3	3	2	2	—	1	
30	Téglás József ism.	2	1	3	—	1	1	3	2	3	3	1	2	—	1	
	Tokai Béla ev. ref.	2	4	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	1	
	Tóth Albert	1	1	2	2	—	—	2	2	1	2	1	2	—	1	

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Vári Tibor izr.	2	3	3	—	1	3	3	2	3	3	2	1	1	1	
Velits Károly ág. ev.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	2	—	1	
35 Veress Gábor	1	1	1	2	—	—	2	1	1	2	1	1	1	1	
Veress Lajos	2	2	3	—	2	3	3	3	3	3	2	fm	—	1	
Magántanulók:															
Dávid Béla ev. ref.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ifj. Dvorszky Béla r. kath.	3	3	3	—	3	2	2	2	1	1	3	—	—	—	
Megyeri J. Zsófia ev. ref.	1	1	2	—	1	3	1	1	1	3	1	—	—	—	
Mezei Dezső	3	3	4	—	4	4	4	2	2	4	3	—	—	—	
40 Nadányi Emil izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
K. Nagy Loránd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rosenberg Dezső izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Schneider Ferenc izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

XVI.

Kimutatás az érettségi vizsgálatokról.

Minthogy az érettségi vizsgálat szóbeli része jún. 27, 29 és 30. napjain fog megtartatni, kimutatást az érettségiről csak a jövő iskolai évi értesítőnkben közölhetünk.

XVII.

Statisztikai kimutatás a gimn. tanulókról.

Osztály	A tanulók szama: Felvétetett nyilvános	A tanulók szama: Felvétetett magán	Vizsgálatot tett nyilvános	Vizsgálatot tett magán	Előmenetelük haladó	Előmenetelük ismétlő	Tandíj fizető	Tandíj mentes egészen	Tandíj mentes részben	ösztöndíjas	A vizsgálatot tett tanulók közül volt – Va'lásra nézve: unitárius	ev. ref.	ág. ev.	róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	izraelita	Összesen	Anyanyelvre nézve: magyar	román	német	Összesen	Nyelvismeretre nézve: csakis magyarul beszél	magyar-német	magyar-német-francia	magyar-román	hányan tudnak magyarul?	A tanulók illetősége: helybeli	megyebeli	más megyebeli	más országbeli	Összesen
I.	51	2	43	2	41	4	32	—	13	9	15	6	—	3	—	2	19	45	44	1	—	45	38	3	—	4	45	14	3	28	—	45
II.	40	—	39	—	31	8	29	—	10	7	18	2	3	4	—	1	11	39	38	1	—	39	32	1	—	6	39	14	3	22	—	39
III.	35	—	33	—	30	3	17	—	16	6	16	4	4	1	1	—	7	33	33	—	—	33	29	2	—	2	33	15	2	16	—	33
IV.	42	3	42	2	43	1	19	—	25	12	26	4	1	2	—	—	11	44	44	—	—	44	34	3	—	7	44	16	2	25	1	44
V.	29	2	27	2	28	1	15	—	14	7	18	1	—	—	—	2	8	29	28	1	—	29	23	2	2	2	29	4	2	22	1	29
VI.	39	1	38	1	37	2	18	—	21	13	20	3	2	2	2	—	10	39	37	2	—	39	28	8	—	3	39	9	2	27	1	39
VII.	47	3	46	1	46	1	24	—	23	15	28	3	4	2	—	—	10	47	47	—	—	47	32	7	3	5	47	5	3	38	1	47
VIII.	36	8	36	3	36	3	18	—	21	8	28	2	1	1	—	—	7	39	39	—	—	39	26	4	4	5	39	10	4	24	1	39
Összesen	319	19	304	11	294	23	182	—	143	77	169	25	15	15	3	5	83	315	310	5	—	315	241	10	9	34	315	87	21	204	5	315
	338		315		317																											

Osztály	A tanulók szülei közt polgári állásra nézve volt:															A tanulók életkora a tanév végén:														
	Őstermelő			Iparos			Keresk. vállal.			Tisztv.						életévét betöltötte														
	önálló			önálló			önálló																							
	nagybirtokos és bérlő	kisbirtokos és bérlő	alkalmazott	nagyiparos	kisiparos	alkalmazott	nagykereskedő	kiskereskedő, szatócs	alkalmazott	állami, hatósági	magán- és tár ulati	Katona	Értelmiségi	Személyes szolgálattevő	Magánzó	Összesen	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	több	Összesen
I.	3	5	—	—	1	—	—	13	—	5	6	—	4	4	4	45		11	21	11	2										45
II.	2	1	4	—	4	—	—	4	—	12	2	—	3	—	7	39			15	11	9	3	1								39
III.	—	6	—	—	1	—	1	6	—	8	4	1	5	—	1	33				12	11	2	7	1							33
IV.	1	11	—	—	4	—	—	7	—	9	3	—	4	2	3	44					12	12	15	3	2						44
V.	—	9	—	—	1	—	—	3	—	5	3	—	6	1	1	29					2	7	11	3	4	1				1	29
VI.	2	7	1	—	1	—	1	7	—	6	2	—	8	—	4	39						1	7	18	5	4	3			1	39
VII.	4	10	—	—	2	—	1	—	—	9	6	—	10	1	4	47								11	24	6	4		1	1	47
VIII.	3	10	1	—	—	—	—	3	—	5	3	—	8	—	5	39									11	10	9	4	3	2	39
Összesen	15	59	6	—	14	—	3	43	—	59	29	1	48	8	29	315	—	11	36	34	36	25	41	36	46	21	16	4	4	5	315

Osztály	A tanulók egészségi állapota				A tanulók magaviselete				A tanulók mulasztása				A tanulók előmenetele						
	nem járványos		járványos	meghalt	jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz	igazolt óraszám	nem igazolt óraszám	hány tanuló mul. igazolatlanul?	hány tanuló nem mulasztott?	minden tárgyból jeles	minden tárgyból legalább jó	minden tárgyból legalább elégséges	egy tárgyból elégtelen	két tárgyból elégtelen	több tárgyból elégtelen	oszt. ismétlésre utasítva
	könnyű	súlyos																	
I.	83	7	—	—	32	9	1	—	887	31	13	7	3	6	20	5	6	5	11
II.	87	5	—	—	30	8	1	—	1242	19	7	6	3	4	23	5	—	4	4
III.	73	6	—	—	23	10	—	—	1012	55	15	3	2	9	12	4	2	4	6
IV.	69	2	—	—	35	7	—	—	556	3	2	7	—	6	27	5	3	3	6
V.	43	8	—	—	25	2	—	—	957	1	1	5	—	9	11	7	2	—	2
VI.	88	—	—	—	35	3	—	—	919	25	12	3	3	2	19	7	7	1	8
VII.	102	13	—	—	41	4	—	—	1306	26	15	5	3	5	34	4	—	—	—
VIII.	110	2	—	—	27	9	—	—	977	24	14	4	2	3	30	2	—	2	2
Összesen	655	43	—	—	248	52	2	—	7856	184	79	40	16	44	176	39	20	19	39

A tanulmányozás eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgy	I.					II.					III.					IV.					V.					VI.					VII.					VIII.				
	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve
Vallástan	15	11	12	3	—	15	16	4	—	—	13	8	7	—	—	21	18	5	—	—	19	7	3	—	—	15	14	10	–	—	33	10	3	—	—	18	18	3	—	—
Magyar nyelv	10	8	24	3	—	8	3	24	4	—	9	11	13	—	—	3	29	11	1	—	15	5	9	—	—	8	15	16	—	—	11	24	10	1	—	9	14	15	1	—
Latin nyelv	7	6	21	11	—	7	4	23	5	—	4	14	10	5	—	2	10	25	7	—	4	6	17	2	—	6	9	18	6	—	7	15	24	—	—	5	8	23	3	—
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	6	1	—	6	5	11	1	—	8	5	14	—	—	2	5	17	—	—
Gör. pótló irod.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	4	1	—	4	3	9	—	—	13	6	—	—	—	6	5	3	1	—
Gör. pótló rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	5	3	—	1	5	7	3	—	2	6	11	—	—	2	4	7	2	—
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	8	14	7	—	3	8	26	7	—	7	8	13	1	—	8	3	26	2	—	9	9	27	1	—	5	6	26	2	—
Történet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	7	12	—	—	15	19	9	1	—	14	12	3	—	—	6	5	27	1	—	12	19	15	—	—	5	20	14	—	—
Földrajz	13	15	12	5	—	9	11	19	—	—	11	10	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természetrajz	8	15	18	4	—	7	18	14	—	—	–	—	—	—	—	3	14	23	4	—	10	8	11	—	—	8	15	16	–	–	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	14	22	—	—	8	13	18	—	—
Mathematika	8	13	21	3	—	5	5	26	3	—	6	11	12	4	—	3	13	25	3	—	4	11	11	3	—	3	5	19	12	—	5	6	33	2	—	3	4	30	2	—
Rajz. geometria	6	9	24	6	—	5	14	14	6	—	10	10	8	5	—	7	16	17	4	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fil. propedeut.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	19	7	—	—
Szépírás	9	8	19	6	1	3	14	17	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Testgyakorlás	15	16	10	—	2	9	20	8	—	2	14	13	5	—	1	17	15	6	—	6	11	8	4	—	6	20	14	1		4	18	22	1	—	4	23	9	—	—	4
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	19	13	—	—	—		—	—	—
Angol nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—		3	1	—	—	—	—	3	—	—	—
Egyházi ének	3	5	8	—	—	6	9	3	—	21	3	5	5	—	20	11	5	8	—	—	5	7	6	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Műének	1	14	—	—	—	2	14	—	—	23	7	9	1	—	16	8	—	—	—	36	—	—	—	—	—	2	3	1	—	23	3	6	2	—	—	16	—	—	—	—

XVIII.

Ösztöndíjak, segélyezés, javadalmak és jutalmak.

1. Ösztöndíjak.

1. ***Konviktusi ösztöndíjak:***

a) *A Derzsi János alapból* egész kedvezményben részesűltek: Balázs András,* Kökössy Mihály papnövendékek, Tóth István, Nemes Nagy Lajos, Perédi József, Molnár Gergely, Gyulay Zoltán, Kiss Béla, Adorján Jenő és Márkos Mózes gimnáziumi tanulók. Értéke 2000 korona.

b) *A dr. Heltai Ferenc* orsz. gyűl. képviselő ajándékából egész kedvezményt kapott Kiss Sándor papnövendék. Értéke 210 korona.

c) *Az id. Daniel Gábor alapítványából* egész kedvezményt kapott Kiss Elek III. oszt. tanuló. Értéke 210 korona.

d) *A Br. Petrichevich Horváth Kálmán alapítványból* egész kedvezményt kapott Farczádi Gerő IV. osztályú tanuló. Értéke 210 korona.

e) *Az Árkosi Benkő Mihály alapból* három-negyed kedvezményt kapott Kiss Ernő V. oszt. és egy-negyed kedvezményt Mátyás Lázár III. oszt. tanuló. Értéke 200 korona.

f) *A bölöni egyházközség alapítványából* egész kedvezményt kapott Kisgyörgy Imre VII. oszt. tanuló. Értéke 200 korona.

g) *A Szentiványi Gyula* alapítványból fél kedvezményt kapott Márkos Béla* VIII. és Bedő Ferenc V. oszt. tanuló. Értéke 210 korona.

* A csillaggal jelölteknél évközben eltávozás, vagy más ok miatt változás állott elő.

h) *A Józan Miklós alapból* fél kedvezményt kapott Gálfi András papnövendék és Árkosi Tamás VII. oszt. tanuló. Értéke 210 korona.

i) *A Ferencz József és neje alapitványból* fél kedvezményt kapott Raffaj Károly papnövendék. Értéke 100 korona.

k) *A konviktusi alapokból egész kedvezményt* kaptak: Ürmösi József, Kovács Lajos és Dr. György János papnövendékek, Máté Árpád, Balogh Gábor I. oszt. György Zsigmond IV. oszt. tanuló. *Három negyed kedvezményt* kaptak: Kelemen Sándor, Végh Benjámin, Kovács István papnövendékek, Perédi Sándor 4. elemi oszt., Gelei Kálmán, Sikó Andor* I. oszt., Kovács Imre IV. oszt., Mátyás Lázár III. oszt., Mátyás Samu V. oszt., László Balázs VII. oszt. és Rédiger Zoltán VII. oszt. tanulók. *Fél kedvezményt* kaptak: Gál Miklós, Veress György, Nagy Dénes papnövendékek, Balázs Gyula 4. elemi oszt., Molnár Ákos I. oszt., Rédiger Árpád II. oszt. Nagy Pál I. oszt., Derzsi Károly* IV. osztályú, Lőrinczy Zoltán III. oszt., Gál Zsigmond, Kanyaró Gyula, Marosi Dénes* VI. oszt., Bartók Géza,* Molnár Kálmán* VII. oszt., Ekárt József,* Pethő Kálmán VIII. oszt., Derzsi Dénes* IV. oszt., Vass Béla* I. oszt., Bedő Ferenc V. oszt., Máté Albert* VI. oszt., Létay Balázs* V. oszt. tanuló és Sándor Gergely* papnövendék. *Egy-negyed kedvezményt* kaptak: Halmágyi János, Pap Gyula napnövendékek, Árkosi Tamás* VII. oszt., Pálfi Lajos 4. elemi oszt., Rédiger Béla I. oszt., Sárosi József, Tóth János, Módi Mihály II. oszt., Keresztesi Dénes III. oszt., Balázs József, Bereczky Vilmos,* Szász Károly,* Sándor Kálmán, Pálfi Tamás,* Zsigmond Mihály IV. oszt., Bartók Endre,* Fazakas Miklós,* Marosi Albert,* Mikó Lajos, Pap Béla, Vas Pál VI. oszt., Szász Dénes* V. oszt., Barabássy József* Rázmán Samu,* Szatmári Balázs* VII. oszt., Bodoczy Sándor, Görgényi József, Pap Zsigmond VIII. oszt., Szász Ferenc* II. oszt. tanulók. Értéke 6050 K.

l) Egy magát megnevezni nem akaró hitrokon ajándékából fél kedvezményt kapott hét hónapon át Csipkés Lajos V. oszt. tanuló Értéke 35 korona.

* A csillaggal jelölteknél évközben eltávozás, vagy más ok miatt változás állott elő.

m) Terítékdíjak elengedtettek Csipkés Lajos V. oszt., Bereczky Vilmos IV. oszt. és Téglás József VIII. oszt. tanulóknak 25 korona értékben.

n) Szünidei élelmezési díjak elengedtettek a következőknek: Benczédi Pál 28.47 k., Gálffy Dezső 5 k, Ekárt József 5 k., Pethő Kálmán 15 k., Pap Zsigmond 20 k., Bartók Géza 10 k., Molnár Kálmán 15 k., Gálffy Mihály 5 k., Borbély István 5 k., Gál Zsigmond 5 k., László Balázs 6.54 k., Pap Béla 11.54 k., Pap Domokos 10.77 k., Pálfi József 11.54 k., Zsigmond Mihály 5 k., Szentkirályi Andor 8.08 k., Tób Zsigmond 15.77 k., Márkos Mózes 10 k., Molnár Ákos 10 k., Kiss Elek 20 k., Gelei Kálmán 20 k., Nagy József 5 k., Keresztesi Dénes 5 k., Marosi Dénes 30 k., N. Nagy Lajos 10 k., Nagy Pál 10 k., Farczádi Gerő 5 k. Kovács Imre 5.77 k., Balázs József 5 k., Derzsi Dénes 15 k., Sárosi József 10 k., Bedő Ferenc 29.62 k., Kiss Ernő 21.55 k., Barabássy József 2.31 k., Mátyás Samu 17.31 k., Mátyás Lázár 17 31 k., Bodoczy Sándor 6.93 k., Mikó Lajos 2.31 k., Mikó Gyula 2.31 k., Sándor Kálmán 10 k., Derzsi Károly 12.70 k., Oborzil Gyula 1.54 k., Molnár Gergely 10.77 k., Szász Dénes 5 k., Rédiger Zoltán 5 k., Pálfi László 5 k., Gelei Vilmos 1.54 k., Kökössy Mihály 21 17., Kovács Lajos 11.16 k., Pap Gyula 6.16 k., Gálfi András 14.63 k., Sándor Gergely 7.70 k., Kovács István 2.31 k.; megelőző évi hátralékokból elengedtetett 88 korona 48 fillér. Elengedtetett összesen 646 korona 29 fillér.

A konviktusi segélyezések összes értéke 10306 K. 29 fillér.

2. *Berde Mózsa családi ösztöndíjból* havi 24 k.-t. kaptak Berde Ferenc VII. és Berde Lajos 4 el. o. tanulók, összesen 480 k. értékben.

3. *Erdélyi kincstári ösztöndíjat* kaptak évi 120 k. értékben: Gelei József VIII., Iszlai Géza VII., Gál Zsigmond VI. és Veress Géza V. o. t., összesen 480 k. értékben.

4. *Özv. Ferencz Albertné szül. Cs. Sebes Lujza* alapítványából 7 k. ösztöndíjat kapott az alapító levél értelmében Farcádi Gerő IV. o. t. marosvásárhelyi születésű árva tanuló. Az ösztöndíj jun. 4-én adatott ki.

5. *Péterffy Zsigmond* kir. tanácsos, nyug. vasútigazgató úr alapítványából 10 k.-t kapott Kiss Elek III. o. t.

2. Segélyezés.

1. A lefolyt isk. évben a következő *hitrokonaink adtak kosztot tanulóinknak:* Kádár Kálmán VIII. o. t.-nak Vécsei Sámuel reggeli, ebéd és vacsora mindennap. Kócs András IV. o. t.-nak Farkas Vilmos reggeli és ebéd mindennap. Fodor Ferencz IV. o. t.-nak Albert Dénes ebéd, vacsora mindennap. Kovács Mózes III. o. t.-nak Kovács János reggeli, ebéd és vacsora mindennap. Lászlóczky István IV. o. t.-nak, Lászlóczky Sámuel reggeli, ebéd és vacsora mindennap Orbók Sándor II. o. t.-nak, özv. Papszt Gyuláné hetenként 3-szor ebédet. Pálfi János II., Tóth György II., reggeli, ebéd és vacsora mindennap, Orbók Sándor II. o. t. hetenként 4 nap, Szilágyi Béla bérlő.

2. *A segélyző alapból* a f. tanévben következő tanulók részesültek segélyben: Balázs Lajos (cipő, nadrág), Székely Béla (kabát), Tóth István (nadrág), Balogh Gábor (nadrág, csizma talpalás), I.. Veress Gyula (kabát, nadrág), Stern Vilmos (cipő), Nemes N. Lajos (cipő), Tóth György (cipő, nadrág), Pálfi János (nadrág, kabát, cipő) II., Orbók Sándor (kabát), Márkos Mózes (cipőtalpalás), Kiss Elek (kabát, cipő), Mátyás Lázár (kabát, csizma) III., Berecki Vilmos (kabát), Pálfi János (nadrág), Molnár Gergely (kabát), Kovács Imre (nadrág, cipő), Fodor Ferenc (cipő), Kocs András (kabát) IV., Gelei Vilmos (cipő), Mátyás Samú (cipő, kabát, nadrág), Orbók Gyula (kabát), Kovácsi Pál (nadrág, kabát) V., László Balázs (nadrág, kabát) VII. gimn. o. t. Orbók Oszkár (kabát), Orbók Ákos (nadrág,) Vajda András (kabát, nadrág), Bodor Mózes (kabát, nadrág, cipő), Jakab Zoltán (nadrág, kabát), Buzogány József (kabát) elemi iskolai tanulók, összesen 30 tanuló 183 kor. 40 fill. értékben.

3. *Sepsi-szentiványi Szentiványi Gyula alapítványából* 25 kor. értékben osztottunk ki könyveket és taneszközőket az isk. év elején az elemi iskolai tanulóknak. Ez alapítványból részesültek: Bodor Mózes, Nanovszky László 1., Máthé Mózes, Orbók Oszkár, Orbók Ákos, Stein János, Gergely Ödön, Vajda András 2., Erdődy Ernő, Jakab István, Buzogány József, Tóth Ferenc, Ürmösi Domokos, Nagy László, Müller Károly, Müller Sándor, Ferenczi Béla, Geréb Károly, Strautz Lajos 3., Balázs Gyula, Székely

József, Néma Elemér, Pálfi Lajos, Papszt László, Berde Lajos, Perédi Sándor, Szabó Jenő, Nagy Ákos, Rőmer Ernő, Strautz Károly 4. el. o. tanulók.

3. Javadalmak.

A patrociniumból befolyt összeg, 117 K. a papnövendékek olvasó-egylete javára fordíttatott. Legatióból az illető legatusoknak volt 2111 K. jövedelmük. A papnövendékek egyetemi tandíja 865 K., a Mártonffy—Koncz ösztöndíj alapítványból fedeztetett. Kórházi és gyógyszertári díjakban elengedtetett 73 K. 89 fill., iskolai díjak címen a jelen isk. évről 156 tanulónak 3911 K., az 1897/98—1901/2. isk. évekről hátralék címen leiratott és elengedtetett 2100 K. 70 fill.

A papnövendékek az alsóosztályúak felügyeletéért kaptak 3589 K.-t, gimnáziumi tanulók 2465 K.-t, ezenkivűl 4 tanuló kosztot.

4. Jutalmak.

Az iskolai év bezárása alkalmával, jún. 26-án, következő jutalmak osztattak ki:

a) ***Alapítványokból:*** 1. *A Bulyovszkyné, Szilágyi Lilla alapítványból* 60 K. tűzetett ki egy szavalásra alkalmas költemény jutalmazására. Beérkezett .7 mű. A bírálat szerint egyik sem érdemes a jutalomra, azonban az 1—4. számúak némi tehetség jeleit mutatják s ezért buzdításúl 5—5 K. jutalomban részesűltek. A költemények ezek: 1. *Szabadság, egyenlőség, testvériség*, szerzője Veress György papnövendék. 2. *Kossuth óda*, szerzője Szilasi Vilmos V. o. t. 3. *Te szép vitéz, kuruc vitéz* kezdetű, szerzője Reich József VIII. o. t. 4. *Ocskai László*, szerzője Ptacsnik György VIII. o. t.

2. *A Bulyovszkyné Szilágyi Lila* másik alapítványából a *Remény* c. ifjúsági lapban megjelent legjobb költemény szerzője, Abrudbányay Ede VII. o. t. 10 K. jutalomban részesűl.

3. *A Fehér Márton*-alapból szépírásért 3—3 K. jutalmat kapott Müller Gyula V. és Boros László I. o. t.

4. *A Kovácsi Antal* alapítványból 50 K. jutalom tűzetett ki a latinnyelvtanban, pályázati írásbeli zárt vizsgálaton, a legtöbb eredményt felmutatott tanulók jutalmazására. Pályáztak tizenhárman, u. m.: Pethő Kálmán, Bock Alfréd VIII., Abrudbányay Ede, Telkes Béla, Varga Béla VII., Gyulai Tibor, Gál Zsigmond, Máthé Albert VI., Gyulay Zoltán, Szilasi Vilmos, Pollák István, Bedő Ferenc, Létai Balázs, Vári Ákos, Veress Géza V. o. t. Vári Ákos munkaközben a pályázattól visszalépett. A beadott pályaművek közűl a bírálat legjobbnak találta a Bock Alfrédét és Varga Béláét, akik 25—25 K. jutalomban részesűlnek. A bírálat kiemeli még Abrudbányai Ede mindkét fordítását és Pethő Kálmán munkájában a költői rész fordítását, ezért mindketten dicsérettel emeltetnek ki.

5. *A Lászlóczki Péter* alapítványból jeles tanulásért és jó magaviseletért 5—5 K. jutalmat kaptak: Perédi József, Nemes N. Lajos II., Tóth István és Boros László I. o. t.

6. *Magyary Mihály* lapszerkesztő alapítványából a márc. 15-én rendezett iskolai ünnepélyen a nagy nap fontosságát méltató ünnepi beszédért 3 K.-t kapott Ptacsnik György VIII. o. t.

7. *A Paget Olivér* alapítványból az angol nyelvtan tanulásában pályázati vizsgálaton felmutatott eredményért a 200 K. díjat kapta dr. György János I. papnövendék, a 100 K. díjat kapta Varga Béla VII. o. t., 50 K. díjat nyert Kis Sándor I. papnövendék, dícsérettel tűntettettek ki: Abrudbányay Ede, Gyulay Tibor VI. o. t.

8. *Az özv. Pap Sándorné született Kovács Katalin* alapítványból 10 K. jutalom tűzetett ki egy pusztító jégverés után következő vasárnapi istenitiszteletre írandó egyházi beszéd jutalmazására. Beérkezett 1 mű, amely a díjra érdemesnek ítéltetett. Szerzője: Gál Miklós IV. papnövendék.

9. *A Peielle István* alapítványból 14 K. 40 fill. értékben jutalomkönyvek osztattak ki az elemi iskolai tanulók között, 44 K. 60 fill. értékben pedig a gimn. tanulók között. Ez alapítványból nyertek: Abrudbányai Ede, Fekete Samu, Piger Sándor, Bock Ármin, Árkosi Tamás, Barabási József, Hirsch Dezső, Iszlai Géza, Molnár Kálmán, Rosenberger Sándor, Taar Géza, Varga Béla VII. o. t., Gyulai Tibor, Török Sándor, Máthé Albert, Kozma

György, Kiss Béla, Gál Zsigmond VI. o. t., Szilasi Vimos, Müller Gyula, Létai Balázs, Veress Géza, Vári Ákos, Gyulai Zoltán, Bedő Ferenc, Kiss Ernő V. o., Pálfi László, Hutter Kálmán, Derzsi Dénes, Gelei Árpád IV., Benczédi László, Kiss Elek, Zsakó Gyula III. o. t., Dengyel Lajos, Módi Mihály, Perédi József, Nemes N Lajos II. o. t., Boros László, Tóth István, Lőwi Jenő, Nagy Sándor, Pap Livius, Homonnai Zoltán, Pákey Lajos, Zsakó Zoltán, Gelei Kálmán, Balogh Gábor I. o. tanulók.

10. *A Sipos Gábor* alapítványból legjobb magyar írásbeli dolgozataiért 5 K. jutalmat kapott Veress Gábor VIII. o. t.

11. *A Kövendi Szász Gergelyné* alapítványból 10 K. jutalom tűzetett ki „*Az óda fejlődésének története költészetünkben*" c. tételre. Beérkezett 2 mű. Jutalmat egyik mű sem érdemel, de a pályadíjat szorgalmi jutalom gyanánt kapják Borbély István VII. és Szilasi Vilmos V. o. t.

12. *Az 1879—80-ban végzett osztálytársak* alapítványából a lefolyt iskolai évben az oráció-gyakorlaton tartott legjobb beszéd jutalmazására 41 K.-át kapott Gelei József VIII. o. t.

13. *A dec. 13-án tartott dísztornaestélyen* ezüstérmet nyertek: Lőwi L., Abrudbányai E. VII., Herszényi A., Lőwi E. VI. o. t. Bronzérmet kaptak: Horváth L., Móga V. VI., Koncz R., br. Feilitzsch R., Telkes B. VII., Goldmann A. és Márkos B. VIII. o. t.

14. *A junius ho 14-én tartott torna- és vívóversenyen* az E. K. Tanácstól e célra kiutalványozott összegből jutalomkönyveket kaptak az alábbi jelentés szerint az első győztesek: A versenyfutásban első lett Molnár Ákos, második Gidrai Valér. az I. oszt.-ban, a II. oszt.-ban első Rauch József, második Schéfer Ernő, a III. oszt.-ban első Lőrinczi Zoltán, második Sebesi Béla, a IV. oszt.-ban első Pálfi László, második Papszt Gyula, az V. oszt.-ban első Mátyás Samu, második Székely Ferenc, VI. oszt.-ban első Deutsch Lipót, második Strachál János, a VII. oszt.-ban első Abrudbányay Ede, második Telkes Béla. A lovon első Lőwi Emil VI. o. t., második Földes János VII. o. t. A korláton első Bencze József II. o. t., második Göcs Endre II. o. t., a IV. oszt.-ban első Reich Dezső, második Derzsi Károly, a VI. oszt.-ban első Horváth Lajos, második Lőwi Emil, a VII. oszt.-ban győzött Lőwi Lajos. A magas ugrásban az I. osztályban első Nagy

Pál, a II. oszt.-ban Kisfaludi Lajos, a III. oszt.-ban Márkos Mózes, a IV. oszt.-ban Lusztig Jenő, az V. oszt.-ban Szász Dénes, második Mátyás Samu, a VII. oszt.-ban első Abrudbányay Ede, második Koncz Rudolf. A súlyemelésnél első Herszényi Andor VI. o. t., második Abrudbányay Ede VII. o. t. A vívásban első Perczel Gábor VII. o. t., második Abrudbányay Ede, Telkes Béla VII. o. t. Bedő Ferenc V. o. t. A győztesek, kik a versenyeknél elsők lettek, jutalomkönyvet kaptak; akik második helyre jutottak, oklevelet. Oklevelet kaptak még azok, kik a vívásban kitüntették magukat.

b) ***Egyesek adományából:*** 1. *Benkő Mihály* takarékpénztári igazgató 20 k.-t tüzött ki e tételre: «*II Rákóczi Ferenc szabadságharcának okai.*» Beérkezett 2 pályamunka „Meddig kell még rabul élni?“ és „Pro patria, libertate“ jeligével. A jutalmat nyerte az első dolgozattal Engel Benő V. o. t.

2. *Benkő Sándor* honvéd-huszárszázados 20 k.-t tüzött ki e kérdésre: «*János Zsigmond és Bethlen Gábor működése protestáns egyházi szempontból.*» Beérkezett 2 pályamunka. A birálat alapján a jutalmat kapja az Egy az Isten jeligés. Szerzője Varga Béla VII. o. t. „A hit Istennek ajándéka“ jeligés munka dicséretre méltó, szerzője Rosenfeld Aladár VIII. o. t.

3. *Dr. Gál Kelemen* igazgató 10 k.-t tüzött ki e tételre: Schiller, Der Spaziergang c. költeményének prózai fordítása és gondolatmenete. Beérkezett két mű: Die Natur, sie ist ewig gerecht és Immer strebe zum Ganzen jeligével. A díjból 6 k.-t nyer a birálat alapján az első, szerzője Bock Alfréd VIII. o. t., 4 k.-t a második mű, szerzője Rosenfeld Aladár VIII. o. t.

4. *Dr. Nyiredy Géza* tanár 10 k.-t tűzött ki e három szabadon választható tétel bármelyikére: 1. A levél és annak élettani feladata. 2. A növények táplálkozása. 3. A növények szaporodása. Beérkezett egy pályamunka a 2. tételre „Ember tervez, Isten végez“ jeligével. A mű a birálat szerint a kitűzött díjra nem érdemes, de szorgalmi díjúl 5 k.-t nyer. Szerzője Berde Ferenc VII. o. t.

5. *Pálfi Márton* tanár 10 kt.-t tűzött ki e tételre: „A magyar szépprózai elbeszélés története.“ Pályamunka nem érkezett.

6. *Nagy Lajos* kir. tanácsos, nyug. főgimn. tanár Hangok

a szabadságharc után c. verses kötetéből 10 példányt adományozott jó igyekezetű és magaviseletű tanulók jutalmazására. E műből 1—1 példányt nyernek: Fekete Samú VII., Gál Zsigmond VI., Kiss Béla VI., Kozma György VI., Gál Miklós V., Létai Balázs V., Borbély Aladár III., Boskovics Henrik III., Pongrácz Ádám II., Stern Vilmos II. o. tanulók.

7. *Hory Béla* árvaszéki elnök „A kolozsvári márc. 15. állandó bizottság ünnepélyein tartott emlékbeszédek 1873—1897“ c. műből 2 példányt küldött jutalmul kiosztás végett. Ebből kaptak: Vári Ákos V., és Veress Géza V. o. tanulók.

8. *Petrichevich Horváth Kálmán* főgondnok úr, mint évek hosszú során át mindíg, ez évben is 300 K.-t adományozott kiváló előmenetelű tanulók jutalmazására. Ez összegből 200 K.-t fog kapni egy tanuló, aki az érettségit a legszebb eredménnyel teszi le. 20—20 K.-t kapnak Vargha Béla VII., Gyulay Tibor VI., 10—10 K.-t Kiss Ernő, Gyulay Zoltán V., Hutter Kálmán, Derzsi Dénes IV., Benczédi László, Zsakó Gyula III. o. t.

9. *Demeter Dezső* tanár 10 K.-t tűzött ki egy V. o. unitárius vallású tanuló jutalmazására. Ez összeget nyerte Bedő Ferenc V. o. t.

10. *Az E. K. Tanács adományából* Berde Mózsa életrajzából 1—1 példányt kaptak: Adorján Jenő, Beregi Ernő, Bock Ármin VII., Gál Miklós V., György Zsigmond, Feigenbaum Henrik, Molnár Gergely IV., Pollák Endre, Lőwi Emil, Lőrinczy Zoltán III. o. tanulók.

11. *Dr. Borsai Áron* orvos úr 20 K.-t adott szegénysorsú jómagaviseletű tanúlók jutalmazására. Ebből kaptak 10—10 K.-t Gál Zsigmond és Máthé Albert VI. o. t.

12. Az E. K. Tanács adományából *„Szabadelvű vallásos gondolkodás a XX. század kezdetén“* c. műből egy-egy példányt kapnak: Bock Alfréd, Gelei József, Pethő Kálmán, Rosenfeld Aladár, Tóth Albert és Veress Gábor VIII. o. t.

A különböző segélyezések összege:

1.	Ösztöndíjak pénzben	977·—
2.	Ösztöndíjak konviktusi élelmezésben	10306·29

3. Segélyző-alapból 30 tanulónak	183·40
4. Legatióból	2111·—
5. Patrociniumból	117·—
6. Papnövendékek egyetemi tandíja	865·—
7. Elengedett iskolai díjak 156 tanulónak . . .	3911·—
8. Elengedett kórházi és gyógyszertári díjak . .	73·89
9. 1897—98—1901—2. isk. évekről hátrálék elengedve	2100·70
10. Jutalmak alapítványokból	588·40
11. Jutalmak egyesek adományából	165·—
12. Jutalmak és segélyezés könyvekben és taneszközökben	164·—
13. Önképzőköri munkálkodásért pályadíjak . . .	72·—
14. Érettségi vizsgálaton egy jeles tanulónak . . .	200·—
15. Papnövendékek jövedelme alsóosztályúak felügyeleteért	3589·—
16. Gimnáziumi tanulók jövedelme alsóosztályúak felügyeleteért	2465·—
Összesen . .	27888·68 K.

XIX.

Az elemi iskola.

Az 1902—903. tanév szeptember 5-én nyittatott meg s a tanítás ugyanazon napon d. e. 8 órakor vette kezdetét.

Az elemi iskolába beiratkozott növendékek száma 71, s e szerint örvendetes gyarapodást tapasztalhatunk.

A tanítói testületben változás nem történt. Azonban szomorúan kell megemlékeznünk az oly sok éven át fáradhatatlan felügyeletet gyakorló tanvezetőnek: Ulár Pál főgimnáziumi tanárnak váratlan haláláról. Nemcsak a főgimnáziumot, de elemi iskolánkat is váratlanúl találta e hirtelen jött csapás. Lelkes, buzgó barátunkat veszítettük el benne, aki nem sajnált sem időt, sem fáradságot, hogy iskolánk színvonalát emelje. A növendékeket bátorította, serkentette; s a tanító-személyzettől soha sem vonta meg jóindulatú tanácsát. Emléke élni fog elemi iskolánk történetében; s mi fájó szívvel gondolunk felejthetetlen elöljárónkra.

E váratlanúl jött haláleset által megüresedett tanvezetői állásra az igazgatóság dr. Boros György teológiai tanárt választotta meg.

Felettes hatóságunk ez évben sem vonta meg jóindulatú segítségét, s így iskolánk felszerelésében a tökéletesedés felé ismét egy lépéssel közeledhettünk. *Megvetettük eź év folyamán az elemi iskolai könyvtár alapját.* Vásárlás útján szereztünk 145 drbot, 90 kor. értékben. Ajándékozás útján kaptunk Berde Lajos 4. oszt. növendéktől 1 darabot (Miklós bácsi meséi) 1 kor. értékben, Héjjas Sándor 3. oszt. növendéktől 1 drbot (Az egri diákok) 3 kor. értékben és Lepage Lajos könyvkereskedő úrtól 12 drbot 12 kor. értékben. Könyvtárunkban tehát van 159 drb. könyv

106 K. 50 fill. értékben, részben mesék, részben elbeszélések és versek. A növendékek e könyveket teljesen díjtalanúl használják. Szereztünk a földrajz tanításához 1 drb. 25 cm. átmérőjű földgömböt 20 K., egy kitömött varjút és mókust 11 K., kis alakú konyhai felszerelést, bútorokat, kertészeti eszközöket, közlekedési eszközöket 16 K. 50 fill. értékben, a beszéd- és értelemgyakorlat érzékeltetéséhez.

Ez iskolai év folyamán is megünnepeltük a felejthetetlen királyné, Erzsébet emlékére szentelt napot és márc. 15-ét, a szabadság emléknapját. A növendékek hazafias dalokat énekeltek és költeményeket szavaltak.

A növendékek a tanítók vezetése alatt több alkalommal voltak kiránduláson azon céllal, hogy az egyes ismeretágakba a természet közvetlen szemlélése útján vezettessenek be s különösen a városi gyermekeknél annyira fontos szabad mozgással üdüljenek és a káros szellemi túlterhelésnek ez által is gátat vethessünk.

A tanév elején a szegénysorsú növendékek között 25 K. értékű tankönyvet osztottunk ki a sepsiszentiványi Szentiványi Jenő-féle alapítvány kamataiból. (L. ez Értesítő 205. lapján.) Év folytán az iskolát több alkalommal meglátogatták Dr. Gál Kelemen igazgató és Ulár Pál tanvezető tanár.

A záróvizsgálatot junius 11-én tartottuk meg. A záróünnepély ugyanazon hónap 13. napján d. e. 11 órakor volt a következő műsorral: 1. Egyetlen mindenünk, énekelték a növendékek 3 szólamra. 2. Vazul. Költemény Rédiger Gézától, szavalta Szabó Jenő 4. oszt. növ. 3. Falun. Szinmű 1 felvonásban, Benedek Elektől. Szereplő személyek: Tokai György, Néma Elemér, Szilasi Ferenc, Rőmer Ernő, Shéfer László, Perédi Sándor, Papszt László 4. oszt. növendékek és Hadházi Sándor 2. oszt. növ. 4. Háborusdi. Költemény Pósától. Szavalta Gál Ernő 1. oszt. növendék. 5. Mazurka. Zsaszkowszkytól. Énekelték a növendékek. 6. Egérgyűlés. Költemény Pósától. Szavalta Müller Károly 3. oszt. növ. 7. Az érdemsorozat felolvasása és a jutalmak kiosztása. 8. Záróbeszédet tartott Dr. Gál Kelemen igazgató. 9. Induló Kückentől. Énekelték a növendékek 3 szólamra.

Kiosztatott a szorgalmasabb növendékek között 21 drb. könyv jutalomképen.

Ezek közül 4 drb. unitárius énekeskönyvet Hadházi Sándor E. K. tanácsos úr ajándékozott. A megjutalmazott növendékek: Gál Ernő, Győrfi Sándor, Hadházi József, Márton János, Miklós Lajos, Püspöki László 1. oszt.; Hadházi Sándor és Zágoni Dezső 2. oszt.; Kohn Zoltán, Müller Károly, Müller Sándor és Nagy László 3. oszt.; Nagy Ákos, Papszt László, Perédi Sándor, Rőmer Ernő, Szabó Jenő, Strautz Károly és Szilasi Ferenc 4. oszt.

A tanítási terv táblázatos áttekintése.

Tantárgyak	Osztályonként heti óraszám				
	1	2	3	4	Együtt
Vallástan	2	2	2	2	8
Beszéd- és értelem gyakorlat	4	4	—	—	8
Magyar nyelvtan	—	2	2	2	6
Földrajz	—	2	3	3	8
Történelem	—	—	—	2	2
Számtan	6	6	5	4	21
Olvasás-írás	6	5	5	4	20
Üteny-írás	1	1	1	1	4
Fogalmazás	—	—	1	1	2
Rajz	2	2	2	2	8
Ének	2	2	2	2	8
Testgyakorlás	2	2	2	2	8
Összesen:	25	28	25	25	103

1. osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

Vallástan. Heti 2 órán. Atyánk add ránk. Áldunk téged. En Istenem. Jó Istenem. A fecske és fészke. Az édes anya. Árpád barátjával virágot visz a temetőbe. Boldog gyermek vagyok. Géza nem fogadott szót. Kis szívemben bánat fészkel. Az oroszlán és egér. A kovácsmester fiai. Forró melegségét . . . Áldásiddal elhalmoztál . . . Andor és Nándor. Az árva. A koldus. Odakünn jaj be hideg van. A hazug bojtár. A testvéri szeretet. A méh és a galamb. Jenő az állat kinzó. A holló és a róka. Jó Istenem édes atyám. Őre a világnak.

Beszéd- értelem gyakorlat. Heti 5 órán. Az új iskolás fogadása. Tájékoztatás az iskolában. A tanszerek helye. Játékok. Iskolai rendre szoktatás. Előkészűletek a rajzoláshoz, rajzolás. Mese Jankóról. Kamarában az egér. Az iskolai udvar. A kert. Mese a kóróról. Ősz. Kérdezem a falevelet . . . Szoktatás. Tisztaság. A nap, lefekvés, felkelés. Az asztal. A terítés, étkezés. Mese az asztalról. A szék. A pad. A szekrény, palatábla, palavessző. Itt vagyok már. Nagy tábla, kréta, szívacs, könyv, irka, íron, vonalzó, toll, tinta. Mese Kariról. A táska, a számológép. Az óra, az idő. A tücsök és a hangya. A napok. Karácsony. Mosoly ül az ajkon. A tél. Az iskola szoba, az iskola épülete, lakás. A lakás butorai, berendezés, a család. A farkasok tanyája. A családi élet télen. Az otthon. Mese a hólyagról, tüzes üszögről és szalmaszálról. Ruházat. Fáj a szívem, ha látom. Álom, betegség, egészség. Mocskos, szurtos mindig Pali. Tűz, gyufa. Az ősz ember parazsa. A kén. A macska, egér, patkány. Van egy cicám. A királyfiú meg az egér. A kutya, ló. A róka és a farkas. A tehén, disznó, a kis Mari, tavaszi munka. A róka, medve és a szegény ember. A tyúk, kacsa, lud. A veréb, galamb. A mező, rét, juh, kecske, határ, föld, ég. A csillaghullás. A község. Peres Sándor „Beszéd- ért. gyakorlat" vezérkönyve alapján.

Számtan. Heti 5 órán. Az egy, a sok, a semmi, a kevés és több fogalma. A számfogalmak 20-ig. A számok és műveletek jegyeinek ismertetése. A római számjegyek 20-ig. A négy alapmívelet 20-as számkörben. Dr. Lutter Nándor vezérkönyve alapján.

Olvasás-írás. Heti 6 órán. Kis- és nagybetük írott és nyomtatott képe. Olvasmányok: A kis nyúl. A szarka meg a róka. A torkos egér. Civakodó kecskék. Három pillangó. Labdázzunk gyerekek. Sánta róka. Az idő. Versek: Csiga-biga. A tücsök. Hogy beszélnek az állatok. Eresz alatt. Kis fiú a mezőn. A kis honfi. Tisztaság. Imák. Paulini „Abc- és olvasókönyve“ alapján.

Ének. Heti 2 órán. A „Szol-fa“ rendszer alapján 5 hang. Ha felnövök. Kecske komám, piciny szellő. Kicsiny vagyok . . . A pacsirta. Ezer esztendeje annak. Merre mégy. Magyarország. Huszár vagyok. Árpád atyánk. Itt vagyok már. Van egy cicám. Leng a lobogó. Laci dala. Éhes volt a róka. Kossuth Lajos. Zöldellik. Világosság. Uram templomodba. Én Istenem. Letelve már a munka napja.

Rajz. Heti 2 órán. Előrajzolás után pont hálózatú irkába.

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Kar-, láb-, törzsgyakorlatok. Játékok. Dr. Kiss Áron „Magyar gyermekjáték“ könyve szerint.

2. osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

Vallástan. Heti 2 órán. A múlt évben tanultak ismétlése. Sámuel. Tivadar. Az anya és gyermekei. Két testvér. A megtérő. A testvérek. Frigyes. Idegenek. A vén harang. Vilmos és a koldus. A fecsegő. Árpád első hibái. Egy kerek kő. Mózes a szabadító. Légy hű. A vasárnap. Ne hibázz. József története. Imák: Gyermekednek szája. Magasztalunk. Én édes Istenem. Imádkozni kell. Dr. Boros György „Jó gyermek könyve“ alapján.

Beszéd- és értelem gyakorlat. Heti 4 órán. Az első osztályban tanultak ismétlése. Sárga répa, petrezselyem, káposzta, ugorka, paradicsom, paszuly, borsó, lencse. A béka, a béka komája. A csiga, gyík, a gyümölcsfák. Hogy lesz az almafa? A mező, rét, erdő ősszel. Harmat, köd, eső, sár, szél, lakás, a család. Mese Toldi Miklósról. Háztulajdonos, a vagyon. A szomszéd, a község, terek, piac, a vásár, vendégfogadó. Étel, ital, liszt, kenyér. Község lakói, polgárok, társadalom. Téli foglalko-

zás. Az ember. Az emberek a községben. Házépítés. Lakosok nyelve, műveltsége. Ország. Magyarország, magyar zászló, címer. Adó, pénz, király. Tavasszal a mező. Az ibolya álma. Havasi rózsa. A nyár, a levegő, nap, hold, csillagok. Isten. Peres Sándor „Beszéd- és értelem-gyakorlat" alapján.

Magyar nyelv. Heti 2 órán. A tárgyak nevei, helye, száma. Egyes és többes szám. A tárgyak anyaga. A tárgyak részei. Az állatok nevei. Az emberek nevei. A hangok és a betük. A szótagok. Az írásjelek vagy szűnjelek. A szavak rövidítése. A mondat fogalma. A mondat alkotása. A cselekvés. A milyenség. A meghatározás. A mondat főrészei. Egyes- és többesszámú mondatok. A főnév. A nevelő. Az ige. Jelen, múlt és jövő idők. A melléknév. A személyes névmások. Almásy János „Magyar nyelvgyakorló" könyve alapján.

Földrajz. Heti 2 órán. Földrajzi alapfogalmak. Világtájak a természetben és a térképen. Kolozsvár részletes ismertetése.

Számtan. Heti 5 órán. Az első osztály tanítási anyagának ismétlése. Az arab és római számjegyek gyakorlása 100-ig. A négy alapmüvelet 100-ig. Dr. Beke Manó „Számtan könyve" alapján.

Olvasás-írás. Heti 6 órán. Imádkozzál.* Jó szándék. Kis tanuló.* Az én olvasó könyvem. Megy Ilon az iskolába.* A palatábla mondanivalója. A ház. A mi házunk.* A család. A kis árva.* A korsó és a kis madár. Mese az aranyalmáról. A mókus. A tél. Itt a tél.* Az állatok. Géza urfi.* Karácson. Pipi, pipi kis madárka.* A békeszerető és szerény leányka. A tavasz. Jó reggelt.* Húsvét napján. A rab madár.* Három aranyhalacska. A veréb és a pulyka.* A farkas és a róka. Nyáron. A határ. A méh és a galamb. A két kecske. A hazug juhász. Zúgó patakon.* A róka és a holló. A farkas és a bárány.

Ütenyírás. Heti 1 órán. A kis és nagybetük, szók és mondatok írása.

Rajz. Heti 2 órán. Előrajzolás után ponthálózat nélküli lapokra.

Ének. Heti 2 órán. Mint az 1. osztályosok.

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint az 1. osztályosok.

A *-gal jelöltek könyvnélkül is.

3. osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 órán. Tk. Tarcsafalvi A. Bibliai történetek. I. rész. A teremtés munkája. Ádám és Eva. Az irigység áldozata. Isten büntetése és jutalmazása. A hitbeli hűség próbája. Egy tál lencse. József. Mózes. Szenvedések iskolája. Áldozat Istennek. Áruló asszony. A parittyás fiu. A bölcs király. Illés. Elizeus. Daniel. Erkölcsi szabályok. Imák.

Magyar nyelvtan. Heti 2 órán. Tk. Almásy János, Magyar nyelvtan I. rész. A közös és tulajdon főnév, ige, melléknév, számnév, személyes névmás, kérdő névmás, határozatlan névmás, névelő és névutó. Egyes és többes szám. A melléknév fokragozása. Az igék három fő ideje. Az egyszerű mondat bővitése tárggyal, részes határozóval, hely-, idő-, mód-, czél- és okhatározóval és jelzővel. Irásjelek. Irásbeli dolgozatok.

Olvasás. Heti 5 órán. Tk. Komáromy, Lakits, Luttenberg, Péterffy: Olvasókönyv. III. rész. Olvasmánydarabok olvastatása, tárgyalása és költemények beemléztetése.

Földrajz. Heti 3 órán. Tk. Csiky. Kolozsvár földrajza. Kolozsvár, Kolozsmegye és Erdély ismertetése.

Számtan. Heti 5 órán. Tk. Dr. Beke Manó: Számtan. III. rész. Az 1000-es számkör ismertetése. A négy alapművelet fejben és írásban. A mértékek. Irásbeli dolgozatok.

Fogalmazás. Másolás. Tollbamondás. Önálló fogalmazásul: A gyümölcsszedés. Hasznos emlősök. Fegyverrel ne játszatok. A szegény ember és a kis nyúl. A kutya. A földmivesek. A méh és a galamb. A tél. Kolozsvár. A majom. A szarvas. A szegény ember és a kigyó. A kis rókák. A szegény asszony tyúkja.

Rajz. Heti 2 órán. Tárgyak körvonalai. Stilizált levelek.

Ének. Heti 2 órán. Az f főhang ismertetése. Átmenetek egy hangnemből a vele rokon hangnemekbe a „Szol-fa“ rendszer alapján. Dalok 1, 2, 3 szólamban.

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok és játékok.

4. osztály.

Osztálytanító : *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 órán. Tk. Tarcsafalvi A. Bibliai történetek. III. rész. Keresztelő János. Jézus születése. Jézus fellépése. Jézus megkeresztelése. Tanítványok választása. Hegyi beszéd. A javítás útján. A hit megtart. Jézus gyógyít szombat napon. A bűnös asszony. Jézus a gyermekbarát. Jézus tanításai példázatokban. Jézus utolsó útja Jeruzsálembe. Jézus a Getsemané kertben. Krisztus Pilátus előtt. Krisztus a keresztfán. Az első pünköst. Saul. Erkölcsi szabályok. Imák.

Magyar nyelvtan. Heti 2 órán. Tk. Almási János. Magyar nyelvtan. III. rész. Egyszerű és bővitett mondat. Szótagolás. Birtokviszony, személyragok, birtokrag és birtokos névmás. Igeragozás. Hely-, idő-, czél-, ok-, eszközhatározók, azok ragjai és névutói. Hiányos mondat. Összetett szavak. Összevont mondat. Összetett mondatok. Kötőszók és indulatszók. Elemzés. Irásbeli dolgozatok.

Olvasás. Heti 4 órán. Tk. Komáromy, Lakits, Luttenberg, Péterffy : Olvasókönyv IV. rész. Olvasmányok olvasása, tárgyalása és több költemény beemléztetése.

Ütenyírás. (3. és 4. oszt. együtt.) Heti 1 órán. A kis és nagy betűk és szók.

Földrajz. Heti 3 órán. Tk. Simonyi J. Földrajz. Magyarország megyéi, folyói, hegyei és nevezetesebb városai. Az osztrák birodalom. Európa. Az öt földrész rövid ismertetése.

Történelem. Heti 2 órán. Tk. Dr. Török I. Magyarország története. A magyar nemzet történetének kimagaslóbb alakjai.

Számtan. Heti 5 órán. Tk. Dr. Beke Manó: Számtan. A négy alapművelet fejben és írásban egy- és többnemű számokkal. A méterrendszer. Főbeli műveletek. Közönséges törtekkel.

Fogalmazás. Heti 1 órán. Másolás. Tollbamondás. Önálló fogalmazásul: Az asztal. Balázs vitéz. Csongrád-megye. Hadur kardja. Nagy Alföld. Télen. A táncos szamár. A só. Somogy-megye. A Tisza eredete. A két kecske. Turóc-megye. Magyarország. A furfangos katona.

Ének. Heti 2 órán. Lásd a 3. osztályt.

Rajz. Heti 2 órán. Lásd a 3. osztályt.

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Lásd a 3. osztályt.

Első osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

A tanuló neve és vallása	Hittan	Olvasás	Besz. ért. gyak.	Számtan	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.	Megjegyzés
Alexi Pál róm. kath.	2	3	1	3	1	2	2	1	1	3	2	
Bodor Mózes	Nem vizsgázott											
Dánczigér Zsigm. izr.	Kimaradt											
Földes István izr.	2	3	3	3	2	3	2	1	1	2	2	
5 Gál Ernő	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	jut. nyert.
Győrffy Sándor ev. ref.	1	1	1	1	1	3	2	1	1	1	1	jut. nyert.
Hadházi József	1	1	2	1	3	1	1	1	1	1	1	jut. nyert.
Hajnal Géza izr.	2	2	3	2	3	1	1	1	1	2	2	
Kádár Lajos	2	3	3	3	3	2	1	1	1	1	2	
10 Klusch Károly ág. ev.	1	2	1	1	3	1	1	1	1	2	1	
Lászlóczki Péter	Nem vizsgázott											
Márton János	1	1	1	1	3	2	2	2	1	1	1	
Miklós Lajos	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	jut. nyert.
Müller Géza	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	jut. nyert.
15 Nanovszky László	Nem vizsgázott											
Párizser Ferencz izr.	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	
Püspöky László ev. ref.	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	jut. nyert.
Rotáridesz István ág. ev.	1	1	1	1	1	3	2	1	1	1	1	
Szász Ferencz	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	jut. nyert.
20 Varga József	1	1	2	1	1	2	2	1	1	2	2	

Második osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Nyelvtan	Olvasás	Besz. ért. gyak.	Földrajz	Számtan	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Ált. osztályzat	Megjegyzés
	Andrási Ferenc	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1	1	2	2	
	Baróthy Lajos e. ref.	2	2	1	1	2	2	3	4	2	2	1	2	2	
	Ferencz Simon izr.	2	3	1	2	3	1	3	4	3	2	1	2	2	
	Gergely Ödön	3	4	4	3	4	4	3	4	3	1	1	3	3	
5	Hadházi Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	jut. ny.
	Máthé Mózes	3	3	2	2	2	3	1	2	2	2	1	2	2	
	Orbók Ákos				K	i	m	a	r	a	d	t			
	Orbók Oszkár	4	4	5	4	5	5	4	3	3	1	1	4	5	o. i. u.
	Péntek Jenő ev. ref.	2	3	3	3	2	3	3	1	1	1	1	2	2	
10	Stein János	3	3	4	2	4	3	3	2	2	1	1	2	3	
	Szilágyi Ferenc r. k.	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	
	Zágoni Dezső e. ref.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	jut. ny.
	Vajda András	4	4	4	3	3	2	1	3	3	2	1	2	3	

Harmadik osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

	A tanuló neve és vallása	Hittan	Nyelvtan	Olvasás	Földrajz	Számtan	Fogalmazás	Irás	Rajz	Ének	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Ált. osztályzat	Megjegyzés
	Buzogány József	Kimaradt													
	Elekes Béla	1	2	2	2	2	2	1	3	3	2	1	1	2	
	Erdődi Ernő	2	3	3	2	3	3	1	3	4	3	1	2	3	
	Ferenczi Béla	3	3	3	3	2	3	1	2	3	2	1	2	3	
5	Geréb Károly e. ref.	2	2	2	2	3	4	3	3	3	1	2	2	3	
	Gidrai Liviusz g. kl.	2	2	2	2	2	3	1	3	1	1	1	2	2	
	Héjjas Ferenc e. ref.	3	4	4	3	3	4	3	4	3	1	3	3	3	
	Jakab István	1	2	2	2	2	3	1	3	3	3	1	2	2	
	Kohn Zoltán izr.	1	1	1	1	1	2	2	3	3	2	1	1	2	j. nyert
10	Müller Károly	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	j. nyert
	Müller Sándor	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	j. nyert
	Nagy László	1	1	2	3	1	1	1	2	2	2	1	1	2	j. nyert
	Péntek László e. ref.	1	3	3	2	2	4	2	3	3	2	1	1	2	
	Strautz Lajos e. ref.	2	3	2	2	3	2	1	1	1	2	1	1	2	
15	Tóth Ferenc	1	2	3	2	2	2	1	3	3	3	1	2	2	
	Ürmösi Domokos	1	2	2	2	2	2	1	4	2	2	1	2	2	
	Vajda József	4	4	4	4	4	4	3	4	1	3	1	3	3	

Negyedik osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

A tanuló neve és vallása	Hittan	Nyelvtan	Olvasás	Földrajz	Történelem	Számtan	Fogalmazás	Irás	Rajz	Ének	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.	Megjegyzés
Balázs Gyula	1	2	2	2	1	2	3	3	3	1	3	1	2	2	
Berde Lajos	2	3	3	4	3	4	2	2	3	3	3	2	1	3	
Hajnal Miksa izr.	1	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	1	3	3	
Nagy Ákos ev. ref.	1	2	2	1	1	2	2	2	2	3	2	2	1	2	jut. ny.
5 Néma Elemér ev. ref.	2	1	1	2	1	2	2	1	1	1	2	1	2	1	
Máthé Árpád	3	4	4	4	4	4	4	3	3	2	3	1	3	3	
Papszt László	1	2	1	1	1	2	3	2	1	1	2	1	1	2	jut. ny.
Pálfi Lajos	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	2	3	
Perédi Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1	1	1	jut. ny.
10 Rotaridesz Mih. ág. ev.	2	2	1	2	2	2	2	1	3	3	2	1	1	2	
Róth Márton izr.	—	1	2	1	1	2	2	2	3	1	2	1	1	2	
Rosenberg Ákos izr.	3	3	4	3	4	4	4	3	4	3	2	1	4	3	
Rőmer Ernő r. kath.	1	1	2	2	2	1	2	1	3	1	2	1	2	2	jut. ny.
Salamon Lajos izr.	1	2	2	3	2	2	2	3	4	3	1	1	1	2	
15 Séfer László ev. ref.	2	3	3	2	3	2	3	3	2	2	1	2	2	2	
Strautz Károly ev. ref.	1	3	2	2	1	1	3	1	2	2	2	1	1	2	jut. ny.
Szabó Jenő	1	1	1	1	1	1	2	3	2	3	1	1	1	1	jut. ny.
Székely József	3	4	4	4	2	3	4	3	3	1	2	1	1	3	
Szilasi Ferenc izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1	1	1	jut. ny.
20 Tokai György ev. ref.	1	2	1	1	3	2	3	3	1	1	1	1	1	2	
Wahrmann Imre izr.	Kimaradt.														

Az 1902—903. tanévben használandó tankönyvek jegyzéke.

Az elemi iskolában.

1. elemi osztály.

1. *Pauliny Károly:* ABC és olvasókönyv I. kiadás . 40 fillér.
2. Palatábla, 20 cm. széles, 28 cm. hosszú . . . . 36 „

2. elemi osztály.

1. *Komáromy, Lakits, Luttenberg, Péterfy:* Olvasókönyv II. rész 4. kiadás . . . . 60 „
2. *Boros Gy.:* Jó gyermek könyve . . . . 40 „
3. *Dr. Beke Manó:* Számtan a népisk. 2-ik oszt. sz. 4. kiadás . . . . 30 „
4. *Almássy János:* Magyar nyelvtan 3. kiadás . . . 36 „
5. I. számú rajztömb . . . .

3. elemi osztály.

1. *Komáromy, Lakits, Luttenberg, Péterfy:* Olvasókönyv III. rész 4. kiadás . . . . 72 „
2. *Tarcsafalvi Albert:* Bibliai történetek . . . . . . 80 „
3. *Dr. Beke Manó:* Számtan a népisk. 3-ik oszt. szám. 4. kiadás . . . . 36 „
4. *Almássy János:* Magyar nyelvtan. 3 kiadás. . . . 48 „
5. *Csiky:* Kolozsvár földrajza . . . . 40 „
6. 1. számú rajztömb . . . .

4. elemi osztály.

1. *Komáromy, Lakits, Luttenberg, Péterfy:* Olvasókönyv IV. rész 4. kiadás . . . . 80 „
2. *Tarcsafalvi Albert:* Bibliai történetek . . . . . 80 „
3. *Dr. Beke Manó:* Számtan a népisk. 4. oszt. szám. 4. kiadás . . . . 40 „
4. *Simonyi Jenő:* Földrajz a népiskolák 4. oszt. számára 4. kiadás . . . . 72 „
5. *Dr. Török István:* Magyarország története, népisk. számára 4. kiadás . . . . 48 „
6. *Almásy János:* Magyar nyelvtan 3. kiadás . . . 48 „
7. 1. sz. rajztömb . . . .

XX.

A jövő isk. évre vonatkozó értesítés.

1. ***Beiratás ideje.*** A jövő 1903—1904. tanévre a tanulók fölvétele szept. hó 2., 3., 4. és 5. napjain d. e. 8—12 óráig fog eszközöltetni. 5.-én túl csak azon esetben vétetnek fel a jelentkezők, ha késedelmüket hitelesen tudják igazolni; 10.-én túl csak az igazgatóság adhat engedélyt a felvételre. A tanév ünnepélyes megnyitása szept. hó 22-én d. e. 11 órakor lesz. Az előadások szept. hó 7-én d. e. 8 órakor veszik kezdetüket. A konviktusi élelmezés ugyane napon fog kezdődni.

2. ***Vizsgálatok.*** A javító-, potló- és felvételi vizsgálatok aug. hó 30. és szept. 1. napjain tartatnak meg. Javító- és pótló vizsgálat engedélyezéséért az igazgatósághoz oly tanuló folyamodhatik, aki csak egy kötelezett tárgyból kapott elégtelen jegyet. Az, aki egy tárgyból elégtelen, magaviselete kevésbbé szabályszerű vagy rossz, továbbá aki két tárgyból elégtelen, vizsgálati engedélyért a mélt. és főtiszt. Egyh. Képv. Tanácshoz folyamodhatik. A folyamodványokat mindkét esetben legkésőbb július hó 20-ig az igazgatósághoz kell benyújtani. *Aki folyamodványát a kitűzött időig be nem adja, javító vizsgálatra nem bocsáttatik.* A szeptemberben tartandó *javító,* illetőleg betegség miatti múlasztás esetén *pótló érettségi vizsgálatra* augusztus hó 30-ig kötelesek az illetők jelentkezni, illetőleg az előző évben kapott érettségi bizonyítványukat beadni.

3. ***Felvétel.*** Az elemi iskola 1. osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 6-ik életévöket már betöltötték. A gimnázium I. osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 9-ik életévöket már betöltötték, 12 évnél nem idősebbek s az elemi iskola 4. osztályát kielégítő eredménnyel végezték. A magasabb osztályokba való

felvétel valamely hasonló rangú és nyilvános joggal felruházott gimnázium megfelelő bizonyítványa alapján történhetik. A polg. iskola valamelyik osztályából gimnáziumba átlépni kivánó tanulók felvételi vizsgálatot tesznek. Beíratáskor be kell adni az előző évi iskolai bizonyítványon kivűl a születési és himlőoltási, 12 évnél idősebb tanulóknál az újraoltási bizonyítványt. Amely tanuló mindezeket a bizonyítványokat be nem mutatja, beíratásra nem számíthat. *A fölvételre való jelentkezés alkalmával minden tanuló köteles az isk. díjakat felerészben befizetni.*

A gimn. V. osztályába lépő tanulónak szülője vagy gyámja a beíratásnál köteles kijelenteni, hogy fia vagy gyámoltja a görög nyelvet tanulja-e, vagy az azt pótló tantárgyakat. Oly tanuló, ki már egy vagy több osztályban görög nyelvet tanúlt, az igazgatóság engedélyének kikérése után átléphet a görögpótló tanfolyamra, ha e tanfolyam végzett tananyagából felvételi vizsgát tesz; viszont a görög nyelv és irodalomból tartozik vizsgálatot tenni az oly tanuló, ki már egy vagy több éven át a pótló tantárgyakat tanulta.

A fölvételre minden tanuló atyja, anyja vagy gyámja kisé-retében tartozik jelentkezni. Vidéki szülők vagy gyámok, beíratáskor kötelesek bejelenteni, hogy fiokat, illetőleg gyámoltjukat hol és kinél fogják elhelyezni, kire fogják a házi felügyeletet és nevelés gondjait bízni. A kifogás alá eső szállás megváltoztatását követelni az igazgatónak jogában áll.

A fölvételre a tanulók előbb az igazgatónál, azután az illető osztályfőnöknél jelentkeznek, aki a beiratáshoz tartozó egyéb teendőket végzi.

4. ***Internátus.*** Azon tanulók, kik az iskolában bennlakást óhajtanak nyerni, kötelesek ezen óhajukat legkésőbb júl. 20-ig az igazgatónak bejelenteni. *A ki ezt elmúlasztja, fölvételre csak abban az esetben számíthat, ha a jelentkezettek elhelyezése után marad fönn hely.* A bennlakó tanulók, szalmazsák és ágytakaró kivételével, melyet az intézet ad, kötelesek a legszükségesebb ágy- és fehérneműt magukkal hozni, t. i. legalább két rend ágyneműt, 6 inget, 6 lábravalót, 2 hálóinget, 6 zsebkendőt, 6 pár harisnyát, 3 törűlközőt, továbbá téli és nyári, ünneplő és viselő felsőruhákat.

Az internátus 200 tanulóra van berendezve. A tanulóknak külön dolgozó-, háló-, étkező- és fürdő helyiségek állanak rendelkezésükre. A felügyeletet az igazgató és két felügyelő tanár teljesíti. A fennjáró betegek részére betegszoba s e mellett fürdő szoba van. *A dohányzás az intézet összes helyiségeiben a legszigorúbban tiltva van,* kivéve a VII. és VIII. o. tanulókat és a papnövendékeket, kiknek az olvasóteremben, melyet a napirendben megszabott időben tanulmányaik bővítése céljából használhatnak, továbbá az udvaron meg van engedve.

5. ***Az iskolai és internátusi díj*** két részletben fizetendő: az 1. részlet a beiratáskor, a 2. részlet febr. 1—5. napjain. *A konviktusi díj* öt egyenlő részletben előre: az 1. részlet a beiratáskor, a 2. nov. 1—5., a 3. jan. 1—5., a 4. márc. 1—5. és az 5. máj. 1—5 napjain. Ezenkívűl a *terítékdíj*, a mely alól fölmentésnek helye nincs, a beíratáskor egy összegben.

Kimutatás

az elemi iskolában és főgimnáziumban fizetendő díjakról.

a) ***Elemi iskola:***

Fizető	Új	Régi
Unitárius bennlakó	41.—	38.40
Unitárius künnlakó	25.—	22.40
Nem unitárius bennlakó . . .	62.—	58.40
Nem unitárius künnlakó . .	41.—	37.40

b) ***Főgimnázium:***

Fizető	Új		Régi	
	I—V. o. t.	VI—VIII. o. t.	I—V. o. t.	VI—VIII. o. t.
Unitárius bennlakó	103.—	106.—	99.40	102.40
Unitárius künnlakó	77.—	80.—	73.40	76.40
Nem unitárius bennlakó . .	145.—	148.—	139.40	142.40
Nem unitárius künnlakó . .	99.—	102.—	93.40	96.40

Szegénysorsú unitárius vallású tanulók a díjak részben való elengedését kellően felszerelt folyamodvánnyal kérelmezhetik a beíratáskor. *Azonban a díjak fele részét ők is kötelesek előre befizetni. Aki folyamodványát ekkor be nem adja, az díjak elengedésében nem részesűlhet.* Ösztöndíjakért a kellően felszerelt folyamodványok szintén beiratáskor nyujtandók be.

6. ***Konviktus.*** *Bennlakó tanuló a konviktusnak kötelezett tagja. Ez alól fölmentést csak hitelesen indokolt esetben adhat az igazgatóság irásbeli folyamodásra.*

A konviktusba való felvételért a folyamodványt julius hó 20-ig az igazgatóhoz kell benyújtani. Az egész díjas helyért folymodók isk. bizonyítványukat, az egész, vagy részkedvezményért folyamodók pedig iskolai bizonyítványukat, szegénységi bizonyítványt, családi kimutatást s szülőik hatóságilag hitelesített adókönyvi kivonatát csatolják. A kedvezményt a tanuló évközben is elveszítheti, ha elégtelen osztályzatot kap vagy kevésbbé szabályszerű magaviseletet tanúsít. *Aki folyamodványát a kellő időben be nem nyújtja, az kedvezményre egyáltalában nem számíthat, felvételre is csak abban az esetben, ha a létszám megengedi.*

Konviktusi díjak. Unitárius elemi, gimnáziumi, papnevelő intézeti tanulóktól és egyetemi hallgatóktól: rendes díj egész évre 200 k., egy részlet 40 k.; idegen vallásúaktól: rendes díj egész évre 300 k., egy részlet 60 k. Teritékdíj valláskülönbség nélkűl 10 k.

E díjak a szabályszerű iskolai szünetekre nem terjednek ki. A szüneti élelmezés díja naponként 77 fillér.

Dr. Gál Kelemen,
igazgató.

XXI.

Az 1903—4. isk. évben használandó kézikönyvek jegyzéke.

I. gimn. osztály.

	Korona.
Iszlai. Egyházi énekek	1·20
Badics. Magyar olvasó, I., 4-ik kiadás	2·—
Csengeri. Latin nyelvtan, I., 2-ik kiadás	1·40
„ Latin olvasó- és gyakorló könyv, I., 2-ik kiadás	2·40
Gerevich-Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Magyar nyelvtan, I., 3-ik kiadás	—·80
Horti. Rajzoló geometria, I., 4-ik kiadás	2·—
Csifó. Bibliai történetek. Ó-szövetség	—·80
Nyiredy. Növénygyűjtő	1·—
Paszlavszky. Kis természetrajz, I.	2·20
Simonyi. Földrajz, I., 3-ik kiadás	1·60
Kogutovicz. Középiskolai földrajzi atlasz, I., 4-ik kiadás	2·—
Kézi nagyító	1·20

II. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·20
Badics. Magyar olvasó, II., 3-ik kiadás	2·40
Csengeri. Latin nyelvtan, I., 2-ik kiadás	1·40
„ Latin olvasó- és gyakorló könyv, I., 2-ik kiadás	2·40
Gerevich-Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Magyar nyelvtan, II., 2-ik kiadás	—·90
Horti. Rajzoló geometria, II., 3-ik kiadás	2·—
Csifo. Biblai történetek. Uj szövetség	—·60

	Korona.
Nyiredy. Növénygyűjtő	1·—
Paszlavszky. Kis természetrajz, II.	2·60
Simonyi. Földrajz, II., 2-ik kiadás	1·60
Kogutovicz. Középiskolai földrajzi atlasz, II., 4-ik kiadás	2·40
Kézi nagyító	1·20

III. gimn. osztály.

Iszlai. Egyház énekek	1·20
Badics. Magyar olvasó, III., 2-ik kiadás	2·40
Bartók. Bibliai ismertetés, 3-ik kiadás	1·50
Csengeri. Latin nyelvtan, II.	1·80
„ Latin olvasó- és gyakorló könyv, III. oszt.	2·—
Gerevich-Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Rendszeres magyar nyelvtan, 2-ik kiadás	1·20
Hirn-Paulay. Módszeres német nyelvtan és gyakorló könyv I., 2-ik kiadás	2·80
Horti. Rajzoló geometria III—IV., 2-ik kiadás	2·—
Schmidt. Fizikai és matematikai földrajz, 11-ik kiadás	1·20
Szádeczky. Magyarország története, I.	2·20
Simonyi. Földrajz, III. r.	2·20

IV. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·20
Arany-Lehr. Toldi, 11 kiadás	1·60
Csengeri. Latin nyelvtan, II.	1·80
Ferencz József. Unitárius káté, 6-ik kiadás, kötve	—·80
Hirn-Paulay. Módszeres német nyelvtan és gyakorló könyv I.	2·80
Horti. Rajzoló geometria, III—IV., 2-ik kiadás	2·—
Négyesy. Stilisztika, 4-ik kiadás	2·50
Nyiredy. Növénygyűjtő	1·—
Paszlavszky. Növénytan kézikönyve	3·60
Suták. Algebra, I.	2·40
Szádeczky. Magyarország története, II.	2·20
Szentimrey-Székely. Latin olvasó Caesar, Curtius és Ovidiusból	2·40
Kézi nagyító	1·20

V. gimn. osztály.

	Korona.
Iszlai. Egyházi énekek	1·20
Bereczky. Keresztény egyház története	2·50
Csengeri. Anthologia latina	2·—
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Hirn-Paulay. Német olvasókönyv, V—VI. oszt.	2·40
„ „ Német nyelvtan, V—VIII. oszt.	1·80
Maywald. Görög nyelvtan, IV. kiadás	2·80
„ Görög olvasókönyv, I., 3-ik kiadás	1·80
Mocnik-Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Riedl. Rhetorika, 5-ik kiadás	3·—
Paszlavszky. Állattan kézikönyve, 4-ik kiadás	4·—
Márki. Egyetemes történelem, I.	2·40
Suták. Algebra, I.	2·40
Wagner-Horváth. Római régiségek, 4-ik kiadás	2·80
Cicero. Orationes selectae, XIII. ed. Dávid, 2-ik kiadás .	1·60
Kézi nagyító	1·20
Bogárgyűjtő	2·—

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Gyomlay. Homeros Odysseia magyarul	2·40
Badics. Irodalmi olvasmányok, 1 r., 2-ik kiadás	2·20
Boross. Stilisme	1·20
Geréb. Szemelvények Herodotos tört. műveiből	1·50

VI. gimn. osztály.

Wagner-Horváth. Római régiségek	2·80
Cserny-Dávid. Latin stilusgyakorlatok, II., 5-ik kiadás .	2·—
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2.40
Ferencz József. Unitárius kis tükör, 3-ik kiadás	1·60
Hirn-Paulay. Német nyelvtan, V—VIII. o.	1·80
„ „ Német olvasó, V—VI. o.	2·40
Lutter. Szorszámok, 12-ik kiadás, kötve	2·40
Maywald. Görög nyelvtan, 4-ik kiadás	2·80
„ Görög gyak. és olvasókönyv, II., 3-ik kiadás .	2·50
Mocnik-Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—

	Korona.
Márki. Egyetemes történelem, II.	3·—
Riedl. Poetika, 4-ik kiadás	3·—
Shakespeare-Névy. Julius Caesar, 3-ik kiadás	1·20
Suták. Algebra, II.	1·80
Kalmár. Szemelvények Liviusból	3·20
Cserép. Szemelvények Vergilius Aeneisből	2·—
Reichenhaller. Chemia és mineralogia	3·—
Kézi nagyító	1·20

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Badics. Irodalmi olvasó, II., 2-ik kiadás	2·—
Sophocles-Csiky-Losonczy. Elektra	1·20
Boross. Stilisme	1·20

VII. gimn. osztály.

Cserép. Római régiségek, 4-ik kiadás	3·20
Cserny Dávid. Latin stilusgyakorlatok, III., 3-ik kiadás	2·60
Hirn-Paulay. Német olvasókönyv	2·40
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Fehér-Szekeres. Kisérleti fizika, 8-ik kiadás	5·50
Lessing-Theiss. Minna v. Barnhelm	—·70
Lutter. Szorszámok, 12-ik kiadás, kötve	2·40
Marion. A kötelességről, fordította Péterfi	1·40
Váczi. Irodalomtörténete, I.	4·80
Suták. Algebra, II.	1·80
Mocnik-Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Cicero. Orationes selectae XIII. ed. Dávid, 2-ik kiadás	1·60
Csengeri-Homeros. Ilias, 3-ik kiadás	3·60
Dávid, Szemelvények Herodotosból, 3-ik kiadás	1·60
Hittrich, Sallustius	1·—
Vergilii. Aeneis ed. Némethy	1·60
Dr. Márki. Egyetemes történelem, III. r.	3·20

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Badics. Magyar irodalmi olvasmányok, III. kt.	3·—
Boross. Stilísme	1·20
Schill. Görög irodalomtörténet, 2-ik kiadás	2·80
Szilasi. Szemelvények Thukydidesből, 2-ik kiadás	2·80

VIII. gimn. osztály.

	Korona.
Cserép. Római régiségek, 4-ik kiadás	3·20
Cserny-Dávid. Latin stilusgyakorlatok, III., 3-ik kiadás	2·60
Endrei-Lenkei. Német nyelvkönyv	2·50
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Fehér-Szekeres. Kisérleti fizika, 8-ik kiadás	2·50
Ferencz József. Hittan	1·20
Váczi. Magyar irodalom története, II. kt.	3·80
Csudai-Létmányi. Magyarország oknyomozó története	3·40
Szitnyai. Lélektan és logika 2-ik kiadás	2·80
Goethe Hermann u. Dorothea, magy. Harrach	—·60
Suták. Algebra, II.	1·80
Mocnik-Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Cicero. De officiis	—·72
Csengeri. Homeros Odysseia, 2-ik kiadás	2·80
Horatii carmina ed. Pozder	1·60
Platonis. Apologia Socratis, szövegkiadás	—·72
Tacitusból szemelvények, ed. Gyomlay	2·40
Csengeri. Homerosi világ	2·80

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Simon J. S. Platon Eutyphronja, Sokrates védő beszéde, Kritonja és Phaidonja	2·—
Badics. Magyar irodalmi olvasmányok, IV. kt.	2·—
Kőrösi. A művészetek története	2·—
Boross. Stilisme	1·20

TARTALOM.